

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME BİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE
ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Ömer Cem KARACAOĞLU

Ankara
Haziran, 2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME BİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE
ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Ömer Cem KARACAOĞLU

Danışman: Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK

Ankara
Haziran, 2008

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Programları Anabilim Dalı Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. ¼zcan DEMİREL
¼ye	Prof. Dr. F. Dilek G¼Z¼TOK (Danışman)
¼ye	Doç. Dr. şener B¼Y¼K¼ZT¼RK
¼ye	Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN
¼ye	Prof. Dr. Selahiddin ¼Đ¼LM¼ř

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼retim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../2008

Prof. Dr. Ayşe akır İlhan
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti, 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Birliği (AB) tam üyelik başvurusu yapmıştır. Türkiye, AB'ye tam üyelik amacıyla yapılanmasında, yasalarında, kurumlarında ve kurumlarının işleyişinde gözle görülür değişiklikler yapmaktadır. Şüphesiz bu değişiklikler çerçevesinde öğretmenler ve öğretmen yeterlilikleri de önemli bir yer tutmaktadır.

Bu araştırma, AB uyum sürecinde bulunan Türkiye'de gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerini belirlemek ve öğretmenleri belirlenen yeterliliklere göre değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları Anabilim Dalı, Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı'nda doktora tez çalışması olarak yapılmıştır.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem, amaçlar, önem, sınırlılıklar ve tanımlara, ikinci bölümde yonteme ilişkin bilgilere, üçüncü bölümde bulgular ve yorumlara, dördüncü bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın her bölümünde değerli görüşleriyle araştırmayı yönlendiren danışmanım Prof. Dr. sayın F. Dilek Gözütok'a teşekkürlerim sonsuzdur.

Doktora çalışmalarım sırasında değerli yardım ve katkılarından dolayı tüm hocalarıma, özellikle Prof. Dr. Özcan Demirel'e, Prof. Dr. Mehmet Ali Kısakürek'e, Prof. Dr. Nuray Senemoğlu'na, Doç. Dr. Şener Büyüköztürk'e, ve Delphi uygulamasına katılan bütün hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen tüm arkadaşlarıma, özellikle istatistik işlemler ve veri analizi konusundaki yardımları için Yard. Doç. Dr. Ömay Çokluk Bökeoğlu'na ve Arş. Gör. Murat Akyıldız'a, yaptıkları gözlemler için Arş. Gör. Şükrü Parmaksız'a ve Arş. Gör. Fahriye

Hayırsever'e, görüş, öneri ve yardımları için Arş. Gör. Durdane Bayram'a teşekkür ederim. Araştırmanın ön uygulamasına ve asıl uygulamasına katılan bütün öğretmen ve öğretmen adaylarına, uygulamalar sırasında işbirliklerinden ve yardımlarından dolayı okul yöneticilerine teşekkür ederim.

Bugüne kadar hep özveride bulunan ve bana öğrenim olanağını sağlayan anneme ve babama, desteğinden dolayı eşime ve varlıklarıyla bana çalışma motivasyonu sağlayan oğullarım Dursun Alp ve Mehmet Ataberk'e teşekkür ederim.

Ömer Cem KARACAOĞLU

ÖZET

AB UYUM SÜRECİNDE ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ

KARACAOĞLU, Ömer Cem

Doktora, Program Geliştirme Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK

Haziran 2008, 203 sayfa

Bu çalışmanın amacı, AB uyum sürecinde bulunan Türkiye'nin gereksinim duyduğu öğretmen yeterliliklerini belirlemek ve öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere sahip oluş düzeylerini değerlendirmektir. Araştırmada öncelikle alanyazından yararlanılarak kavramsal çerçeve geliştirilmiştir. Kavramsal çerçeve, Delphi tekniğinin alt yapısının oluşturulmasında kullanılmıştır.

Araştırma, bir durum çalışması şeklinde yapılmıştır. Araştırma, Delphi tekniği ile belirlenen öğretmen yeterlilikleri sonucunda geliştirilen ölçme araçlarının ön uygulaması ve asıl uygulaması ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın öğretmen evrenini, Ankara ili Mamak ilçesi ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler, öğretmen adayı evrenini ise Ankara ilinde Türkçe öğretim yaparak öğretmen yetiştiren devlet üniversitelerinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Evreni temsil eden büyüklüğe uygun olarak, 440 öğretmen ve 417 öğretmen adayı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu okullarda görev yapan 115 öğretmenin her birinin iki saat üç gözlemci tarafından gözlemlenmesi ile 230 ders saati gözlem ve 78 öğretmenle de görüşme yapılmıştır.

Araştırma için gerekli verileri toplamada, beş tür araç kullanılmıştır. Öğretmen yeterliliklerini belirlemek üzere Delphi tekniği, öğretmenlerin yeterlilik algılarını ve öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerini belirlemek üzere 137 maddeli beşli dereceleme ölçeğinden oluşan anket kullanılmıştır. 53 maddeden oluşan gözlem formu,

öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenlerin gözlenebilen yeterliliklerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Öğretmenlerin kendilerinin ve meslektaşlarının yeterlilikleri ile ilgili içten görüşlerini belirlemek amacıyla 3 maddelik görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlere ait gereksinim duyulan bazı bilgiler, katılımcı bilgi formu yardımıyla toplanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme araçlarının ön uygulaması yapılmış, güvenirlik testleri gerçekleştirilmiş ve geçerlik için araçlar ilgili uzmanların görüşlerine sunulmuştur.

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak çözümlenmiştir. Delphi tekniği ile öğretmen yeterlilikleri belirlenirken aritmetik ortalamalardan ve standart sapmalardan yararlanılmıştır. Öğretmenlerin yeterlilik algıları ve öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki verdikleri yanıtlar frekanslardan, yüzdelerden ve aritmetik ortalamalardan elde edilen sonuçlar ışığında yorumlanmıştır. Gözlem yoluyla elde edilen veriler, aritmetik ortalamalardan, görüşme yoluyla elde edilen veriler ise frekanslardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Karşılaştırmalarda bağımsız örneklem için (ilişkisiz) t testi, varyans analizi, Kruskal-Wallis H Testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir: Öğretmenlerin kendilerini meslek bilgisi ve kendilerini geliştirme konularında çok yeterli gördükleri, alan bilgisi ve ulusal - uluslararası değerler konularında oldukça yeterli gördükleri belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin öğretmenlik yeterlilikleri algısının daha yüksek olduğu, branşlara göre öğretmen algıları arasında fark olmadığı da belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, öğretmenler meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme konularında kısmen yeterlidir. Öğretmen adaylarına göre öğretmenler ulusal ve uluslararası değerler konusunda oldukça yeterlidir. Öğretmen adaylarının görüşleri arasındaki fark incelenirken, sınıf öğretmenliği programı ile diğer branş öğretmenliği programı öğrencileri arasında ve öğretmen adaylarının öğrenim gördüğü üniversitelere göre anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Gözlem sonuçlarına göre ise öğretmenler kısmen yeterlidir ve eğitim fakültesi mezunu öğretmenler diğerlerine göre

daha yeterlidir. Öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Görüşme sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin çoğunun meslektaşlarını yeterli görmediğini ve olumsuz olarak eleştirdiği, öğretmenlerin önemli bir kısmı kendilerini yeterli görmekteyken, birçok öğretmenin kendilerini farklı konularda yetersiz bulunduğu belirlenmiştir. Öğretmenler kendilerini çok yeterli görmekteyken, gözlemcilerin ve öğretmen adaylarının öğretmenleri kısmen yeterli bulunduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, öğretmenin sahip olması gereken 137 yeterlilik maddesi dört yeterlilik alanına ayrılarak belirlenmiştir. Belirlenen yeterlilikler ışığında anket ve gözlem formları geliştirilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin kendilerini en iyi ve en düşük algıladıkları konular, öğretmen adaylarının öğretmenleri en iyi ve en düşük buldukları konular ve öğretmenlerin sınıftaki performansları belirlenmiştir. Görüşme sonucunda öğretmenin sahip olması gereken özellikler ve öğretmenlerin genel durumu ile ilgili bir betimsel tablo çıkarılmıştır. Bu sonuçlara dayalı olarak öneriler getirilmiştir.

SUMMARY

TEACHER QUALIFICATIONS IN ADAPTATION PROCESS TO EUROPEAN UNION

KARACAOĞLU, Ömer Cem

PhD, Curriculum Development Program

Thesis Advisor: Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK

June 2008, 203 pages

The aim of this study is determining teacher's qualifications in Turkey, which is in adaptation process of EU, and finding out the level of teachers according to defined qualifications. At first, conceptual framework has been developed with the help of literature. The conceptual framework has been used in developing infrastructure of Delphi technique.

This study was made as a case study. The study was made by pre and post administration of measurement tools that were developed according to teacher qualifications has been determined by Delphi technique. The teacher' universe of the study was composed of teachers in primary and secondary schools at Mamak and prospective teacher universe of the study was composed of fourth grade students in education faculties of public universities whose language of instruction is Turkish. 440 teachers and 417 prospective teachers were composed the sample of the study. Three observers observed 115 teachers for two hours and by this way 230 hours observation was made. At the same time, interviews had been made with 78 teachers.

Five types of tools were used to collect data for the study. Delphi technique to find out teacher qualifications, questionnaire (137 itemed and five likert type) to find out the perceptions of teachers about qualifications and prospective teachers opinions of about teacher qualifications, 53 itemed observation form to find out observable qualifications of teachers in learning-teaching process. The interview form was used to find out opinions of the

teachers about themselves and their colleagues' qualifications. Some data needed about teachers were collected by information sheet. The researcher developed the measurement tools and their pre applications, reliability tests and consultation for the experts were done.

Collected data were analysed by SPSS pocket program. Arithmetic means and standard deviations were used to define teachers' qualifications by Delphi technique. Frequencies, percentages and means were used to comment on the answers of teacher candidates for their answers about teacher qualifications. Data gathered by observation interpreted by using means and data gathered by interview interpreted by using frequencies. Independent samples t-test, variance analysis, Kruskal-Wallis H Test and Mann-Whitney U test were used in comparisons.

Some of the findings of the study are as follows: it is found out that teachers think that they are qualified in pedagogical knowledge and professional development and highly qualified in subject matter area and national-international values. Teacher qualification teacher candidates who were educated in-service training are high and there is no significant difference in braches of teachers according to their perceptions. According to the opinions of teacher candidates, teachers are partly qualified in pedagogical knowledge, subject area and professional development. With the opinions of teachers' candidates, teachers are qualified in national and international values. While analysing the difference in opinions of teachers' candidates, significant differences between the students of classroom teacher programme and other teacher training programmes were realised. Moreover, there are significant differences in the opinions according to the universities of students. According to observation results, teachers are partly qualified and teachers who were graduated from the faculties of education are more qualified. There is no significant difference in points of observer according to branches of teachers. According to the findings of interviews, great majority of teachers thought that their colleagues are not qualified and they criticized them. Although great majority of the teachers think that they are qualified enough, most of them think that they are unqualified in various

areas. When teachers believe that they are qualified, observers and teacher candidates are found partly qualified.

As a result of the study, 137 qualification items that a teacher should have were determined with dividing four-qualification area. Questionnaires and observation forms were developed according to defined qualifications. In the research, teachers' perceives about their weakness and subjects they are good at, discovers about other teachers' weaknesses and subjects that other teachers are good at, and teachers' performances in the class was designated. After interviews, a description of a general picture about properties that should be in a teacher and general state of teachers is made. According to the results, the suggestions were developed.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	vii
İÇİNDEKİLER	x
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
PROBLEM	1
Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi	5
Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitimi	7
Öğretmen Yetiştirme Modelleri.....	9
Kişilik özellikleri modeli	9
Davranışçı model.....	10
Ders (konu alanı) yöntemleri modeli	10
Öğretim becerileri modeli.....	11
Süreç-ürün modeli	11
Yansıtmacı öğretmen modeli	11
Öğretim ilkeleri modeli	12
Yeterliliğe dayalı model	13
Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Deneyimleri	14
Öğretmenlerin Göreve Başlama Koşulları.....	18
Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi.....	23
Öğretmenlerin Çalışma ve Yaşam Koşulları	26
Öğretmen Yeterliliklerinin Belirlenmesi	28
Ulusal Düzeyde Yapılan Öğretmen Yeterlilikleri Çalışmalarına Örnekler	29
Uluslararası Düzeyde Yapılan Öğretmen Yeterlilikleri Çalışmalarına Örnekler	34
2005 İlköğretim Programları ve Öğretmen	41
Türkiye'nin AB ile İlgili Çalışmaları	44
Araştırmanın Amaçları	47
Araştırmanın Önemi.....	58
Araştırmanın Sınırlılıkları	50

Tanımlar ve Kısaltmalar	51
BÖLÜM II.....	52
YÖNTEM	52
Araştırmanın Modeli.....	52
Evren ve Örneklem	52
Veri Toplama Araçları	55
Delphi Tekniği.....	56
Anket	57
Gözlem	61
Görüşme.....	64
Verilerin Toplanması ve Analizi	64
Delphi Tekniği.....	65
Anket	67
Gözlem	69
Görüşme.....	70
BÖLÜM III.....	71
BULGULAR VE YORUM.....	71
Türk Eğitim Sisteminin AB Uyum Sürecinde İhtiyaç Duyduğu	
Öğretmen Yeterlilikleri.....	71
Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları	79
Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Farklılık Gösterme Durumu.....	88
Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Yeterliliklerini	
Değerlendirmeleri.....	93
Öğretmen Yeterlilikleri Konusunda Öğretmen	
Adayı Görüşlerinin Farklılık Gösterme Durumu	99
Öğretmenlerin Sınıf İçi Davranışları	106
Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri	112
Öğretmen Algıları, Öğretmen Adayı Görüşleri ve Gözlem	
Sonuçları Arasındaki İlişki	116
BÖLÜM IV	121
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	121
SONUÇLAR.....	121
Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar.....	121
Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarına İlişkin Sonuçlar.....	122

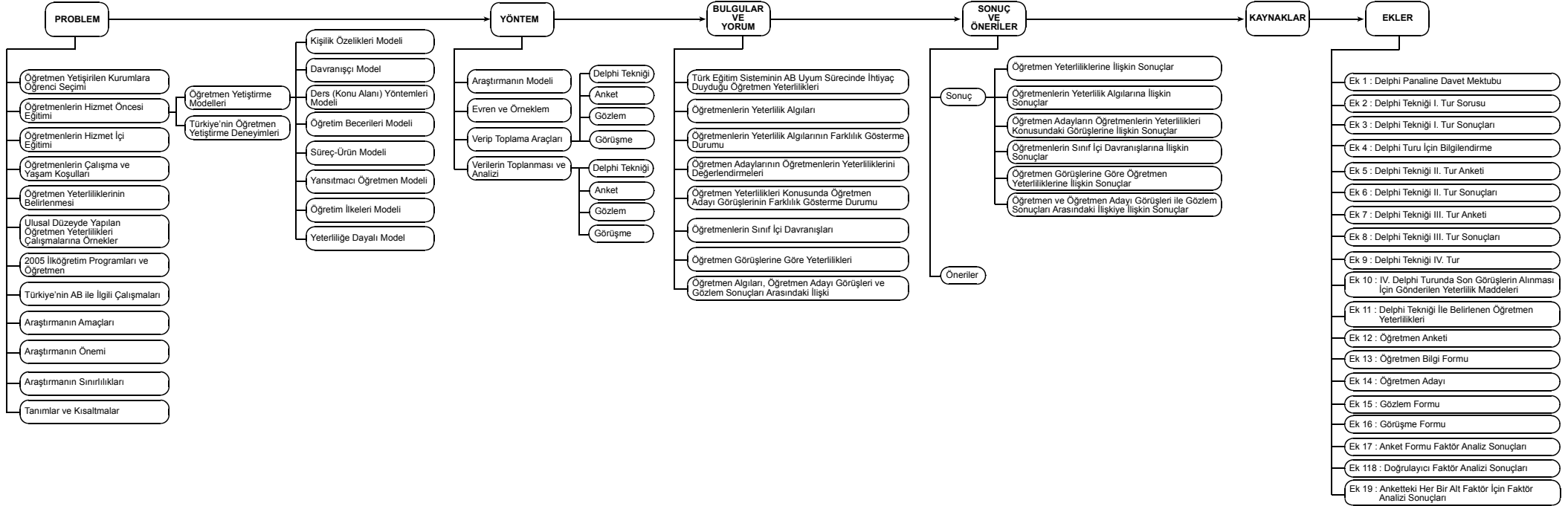
Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Yeterlilikleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	124
Öğretmenlerin Sınıf İçi Davranışlarına İlişkin Sonuçlar	127
Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar	128
Öğretmen ve Öğretmen Adayı Görüşleri ile Gözlem Sonuçları Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar	128
ÖNERİLER	130
KAYNAKLAR	133
EKLER.....	153
Ek 1: Delphi Paneline Davet Mektubu.....	153
Ek 2: Delphi Tekniği I. Tur Sorusu	154
Ek 3: Delphi Tekniği I. Tur Sonuçları.....	156
Ek 4: II. Delphi Turu İçin Bilgilendirme	160
Ek 5: Delphi Tekniği II. Tur Anketi.....	161
Ek 6: Delphi Tekniği II. Tur Sonuçları.....	165
Ek 7: Delphi Tekniği III. Tur Anketi.....	169
Ek 8: Delphi Tekniği III. Tur Sonuçları.....	174
Ek 9: Delphi Tekniği IV. Tur	178
Ek 10: IV. Delphi Turunda Son Görüşlerin Alınması İçin Gönderilen Yeterlilik Maddeleri	179
Ek 11: Delphi Tekniği ile Belirlenen Öğretmen Yeterlilikleri	183
Ek 12: Öğretmen Anketi.....	186
Ek 13: Öğretmen Bilgi Formu.....	191
Ek 14: Öğretmen Adayı Anketi.....	193
Ek 15: Gözlem Formu	198
Ek 16: Görüşme Formu.....	199
Ek 17: Anket Formu Faktör Analizi Sonuçları:.....	200
Ek 18: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	201
Ek 19: Anketteki Her Bir Alt Faktör İçin Faktör Analizi Sonuçları	237

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1. Öğretmenin Görevleri ve Sahip Olması Gereken Bilgi Alanları	38
2. Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı	54
3. Öğretmen Adaylarının Üniversitelere Göre Dağılımı	55
4. Alt Faktörlere İlişkin Değerlerin Dağılımı	59
5. Gözlem Formu Faktör Analizi Sonucu	62
6. Verilerin Toplanması	64
7. Üçüncü Tur Sonucunda Çıkarılan Maddeler	66
8. Dördüncü Tur Sonucunda Çıkarılan ve Değiştirilen Maddeler	67
9. Üçüncü Tur Sonuçları	72
10. Çıkarılan Maddeler	76
11. Belirlenen Yeterlilikler	77
12. Öğretmenlerin Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilik Algıları	80
13. Öğretmenlerin Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilik Algıları	84
14. Öğretmenlerin Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilik Algıları	85
15. Öğretmenlerin Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilik Algıları	86
16. Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Formasyon Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)	88
17. Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)	89
18. Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Branşlarına Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem İçin T Testi)	90
19. Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Mesleğini İsteyerek Seçme Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem İçin T Testi)	92
20. Öğretmen Adaylarının Öğretmenleri Meslek Bilgisi Konusunda Değerlendirmeleri	93
21. Öğretmenlerin Alan Bilgisine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri	96
22. Öğretmenlerin Kendini Geliştirme Konusunda Öğretmen	97

Adaylarının Değerlendirmeleri	
23. Öğretmenlerin Ulusal ve Uluslararası Değerlere Sahip Olmasına İlişkin Öğretmen Adaylarının Değerlendirmeleri	98
24. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşlerinin Bölümlerine Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem İçin T Testi)	100
25. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelere Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem İçin Varyans Analizi-ANOVA)	103
26. Gözlem Sonuçları	107
27. Öğretmenlerin Eğitim Fakültesi Mezunu Olmalarına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem İçin T Testi)	109
28. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Kruskall-Wallis H Testi)	110
29. Öğretmenlerin Sözel-Sayısal Branşlarda Görev Yapmasına ve Sınıf Öğretmeni Olmasına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Kruskall-Wallis H Testi)	111
30. Sınıf Öğretmenleri ile Branş Öğretmenlerinin Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Mann Whitney U Testi)	111
31. Görüşme Yapılan Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı	112
32. Öğretmenlerin Yeterliliklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı	113
33. Öğretmenlerin Kendilerine İlişkin Yeterlilik Algılarının Dağılımı	114
34. Öğretmenin Sahip Olması Gereken Yeterliliklere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı	115
35. Öğretmen Algıları, Öğretmen Adayı Görüşleri ve Gözlem Sonuçlarının Dağılımı	117
36. Öğretmen Algılarının, Öğretmen Adayı Görüşmelerinin ve Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırılması (Varyans Analizi)	117
37. Öğretmenlerin Kendilerini Algıları ile Öğretmen Adaylarının Görüşlerine İlişkin Alt Boyutlarla İlgili Dağılım	119

AB UYUM SÜRECİNDE ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ DOKTORA TEZİ HARİTASI

BÖLÜM I

PROBLEM

Bilgideki, bilginin kullanılmasındaki, iletişim teknolojisindeki, ekonomideki ve toplumdaki ilerlemeler, bireylerin beklentilerinde ortaya çıkan değişimler beraberinde eğitim sistemlerinde ve eğitim programlarında yeni yaklaşımları ve gelişmeleri gündeme getirmektedir. Yeni yaklaşımlar ve gelişmeler, okulun işlevinde, öğretmenin görevlerinde ve sorumluluklarında, bilginin kullanılma biçiminde değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

Eğitimde yeni yaklaşımların sağladığı öğrenmeyi öğrenme, etkin öğrenme, yaşam boyu öğrenme gibi kavramların kabul görmesi okulun işlevini değiştirmiştir. Eskiden öğrenme için en önemli kaynak olarak kabul edilen okullar, öğrenmeyi öğrenme ve etkin öğrenme kavramlarının getirilerinin etkisiyle tek kaynak olarak görülmemekte, yaşam boyu öğrenmeye verilen önem ile, okulların toplumla bütünleşmesi gereken kurumlar olması beklenmektedir. Okulun işlevinin değişmesinin temelinde öğrenciye kazandırılmak istenen niteliklerin değişmesi de yatmaktadır. Öğrenciye kazandırılmak istenen nitelikler ile birlikte öğretme-öğrenme süreci, öğretmenlerin görevleri ve sorumlulukları da değişmiştir. Geleneksel anlayışta öğretmen, bilgiye sahip olan ve bilgiyi aktaran kişi olarak görülmekteyken, bilginin elde edilmesinde ve kullanılmasında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, öğretmenin sınıf içerisindeki rolünü de değiştirmiştir. Bilgiye ulaşmadaki bütün teknolojik olanaklara karşın, insan bir yol göstericiye çok daha fazla gereksinim duymaktadır. Öğrencinin öğrenmeyi öğrenme olanaklarını kullanması, etkin katılımının sağlanması, öğrencinin hedeflenenin dışında öğrenmeler gerçekleştirme olasılığı, konu alanının, toplumun, bireyin gereksinimlerin değişmesi öğretmenlerin görev ve sorumlulukları, sahip olması gereken bilgi, beceri ve niteliklerini de artırmaktadır. Öğretmenlerden beklenen; kendi öğretim alanı ile ilgili bilgileri çok iyi bilmesinin yanı sıra öğrencilerinin öğrenmelerini kolaylaştırıcı olma, etkili bir öğretici olma, grup çalışmalarını düzenleme, öğrencilerinin ilgisini çekme yeterlilikleri artık daha fazla önemsenmektedir. Öğretmenler, öğrencinin daha

etkin olmasını sağlamak, problem çözme, araştırma, sorgulama, etkili iletişim, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, analitik düşünme, yansıtıcı düşünme ve karar verme gibi becerileri kazandıracak öğrenme-öğretme etkinliklerini düzenlemek, etkinlikleri düzenlerken öğrencilerin psikolojik dengelerine, sosyal etkileşimlerine, cinsel ve kültürel eğilimlerini de dikkate almak zorundadırlar. Bu sıralananlar, öğretmenin artan sorumluluklarından yalnızca birkaçıdır (Eacute ve Esteve, 2000; Gürkan, 2001). Öğretmenlerin sahip olduğu ve artan sorumlulukları sahip olması gereken yeterlilikleri de değiştirmektedir. Öğretmen yeterliliklerinin düzeyi öğrencinin öğrenmesini etkileyecektir. Öğretmen ne kadar yeterli ise öğrenci öğrenmeleri ve öğrenmelerin kalıcılığı da o kadar artacaktır.

Atatürk, 19 Ekim 1925 tarihinde İzmir İlköğretmen Okulunda yaptığı konuşmasında, "Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir." diyerek öğretmenlik mesleğinin önemini vurgulamıştır (Tekişik, 2003). Ülke kalkınmasında önemli bir yere sahip olduğu görülen öğretmenlerin temel görevi, her bireyin gereksinimlerini dikkate alarak; ulusal ve evrensel değerleri benimseyen ve sorunlara çözüm üreten, programlarda belirlenen amaçları davranışlarında sergileyen, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirmektir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005a). Öğrenci gereksinimlerini tanılayan ve karşılayan, ulusal ve evrensel değerleri benimseyerek öğrencilerine de benimseten, sorun çözen ve sorun çözmeyi öğreten, öğretim programlarının amaçlarını öğrenci davranışlarına dönüştüren ve öğrenciyi öğrenmeyi öğreten vb. özelliklere sahip olmadan bir öğretmen, çağın gerektirdiği sorumlulukları yerine getiremez.

Huzurun, barışın, kalkınmanın, sanayileşmenin, demokratikleşmenin, refahın hatta terörizmle ve suçla mücadelenin eğitimle sağlanabileceği tartışmasız kabul edilen ve sıkça dile getirilen bir gerçektir (Karacaoğlu, 2002). Sorunların çözümünün, toplumun ve bireyin gelişiminin eğitim ile gerçekleşebileceği düşünüldüğünde, eğitimin niteliği önem kazanmaktadır. Eğitim hizmetlerin niteliğinin artırılması ise öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesine bağlıdır. Örneğin UNESCO'nun (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2001) yaptığı bir araştırmada, özellikle

ekonomik açıdan güçlü olmayan ülkelerde nitelikli öğretmenlere daha fazla gereksinim duyulduğu ve bu ülkelerin eğitim hizmetlerinin niteliğinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından 2003 yılında 40 ülkede öğrenim gören 15 yaşındaki 250 bin öğrenci ile yapılan Uluslararası Öğrenci Performansı Değerlendirme Programı (PISA/Programme for International Student Assessment) araştırmasında, görüşüne başvuru yapılan yöneticilere göre, öğretmenlerin tutumlarının, davranışlarının ve öğrencilerle etkileşimlerinin öğrenmeyi doğrudan etkilediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin niteliklerinin ve sayısının yetersiz olması, öğrenci performansının düşmesinin nedeni olarak gösterilmektedir (OECD, 2004).

Eğitim bilimlerinde yapılan çalışmalarda; öğretmenlerin yeterliliklerinin arttıkça daha nitelikli öğrencilerin yetiştirilebileceği vurgulanmaktadır (Gözütok, 1995; Gürkan, 1993a; Mentiş Taş, 2004). Okulların ve eğitim birimlerinin önemli sorunlarından birisi öğretmenin niteliği, diğeri ise öğretimin niteliğidir. Öğretimin niteliği ise öğretmenin niteliği ile ilişkilidir. Yüksek düzeyde öğrenci başarısının anahtarı iyi öğretimdir. Öğretimi gerçekleştiren öğretmen, eğitim sürecinin önemli bir ögesidir. Darling-Hammond'un 50 ülkeyi kapsayan araştırmasında, öğrenci başarısı ile öğretmen niteliği arasında ilişki bulunmuştur. Araştırmaya göre öğrenci başarısı ile öğretmen niteliği arasındaki ilişki, öğrenci başarısı ile sınıf büyüklüğü, eğitime yapılan toplam harcama, öğretmen maaşları gibi faktörler arasında bulunan ilişkiden daha güçlüdür (Akt. Kaplan ve Owings, 2002). Türkiye'de, Damar (1996) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, okuma yazma öğretiminde karşılaşılan güçlüklerle öğretmen nitelikleri arasında; öğretmenlerin öğrenim durumu ile öğrenci başarısı arasında; öğretmenlerin kıdemi ve hizmet içi eğitim programlarına katılımı ile öğrenci başarısı arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrenim durumu, kıdemi ve hizmet içi eğitim programlarına katılımı arttıkça öğrenci başarısı da artmaktadır.

Öğretmen yeterliliklerinin, eğitim hizmetlerine etkisi ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan araştırmalarda görülmektedir. ILO (International Labour Organization) ve UNESCO, öğretmenlerle ilgili uluslararası düzeyde yaptığı çalışmalar sonunda hükümetlere önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler arasında gereksinim duyulan sayıda öğretmen yetiştirme sorunu kadar gereksinim duyulan yeterlilikte öğretmen yetiştirme sorununun da dikkate alınması gerektiği yer almaktadır (Akyüz, 2003a). Öğretmen yeterliliklerinin, öğrenci başarısını etkilediği bilinmesine, öğretmen yetiştirme programlarının zenginleştirilmesine ve bir takım atılımlar yapılmasına karşın Türkiye’de yeterli nitelikte ve sayıda öğretmen yetiştirilememiştir (Demir, 1997). İstenen yeterliliklerde öğretmen yetiştirme, öncelikle iyi bir eğitim planlamasını gerektirir. Ülkenin nüfus artış hızı ve kalkınma hedefleri dikkate alınarak yeterli sayıda öğretmen yetiştirme planlanabilir. Nitelikli öğretmen yetiştirmenin ilk adımı ise gereksinim duyulan öğretmenin yeterliliklerini belirlemektir. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimlerinin belirlenen yeterlilikler çerçevesinde yapılması ikinci aşamadır.

Öğretmen yeterliliği, öğretmenlik mesleği için gerekli olan bilgiler, beceriler ve tutumlar için kullanılan bir kavramdır (Van Der Schaaf, Stokking ve Verloop, 2003). Öğretmen yeterlilikleri, literatürde öğretmen niteliği, öğretmen kalitesi, öğretmenlik standartları gibi farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Her ne kadar bu kavramlar arasında anlam yönünden farklılıklar varsa da çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmakta ve ismi ne olursa olsun öğretmenin donanımlı olup olmadığı ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Her geçen gün artan sosyal istek ve gereksinimlere, iyi donanımlı öğretmen gücüyle yanıt verilebilir (UNESCO, 2001). İyi donanımlı öğretmenlerin yetiştirilmesi için öğretmen yeterliliğini etkileyen bütün unsurların dikkate alınması gerektiği öngörülmekte ve öğretmen yetiştirme politikalarının bunlara göre tasarlanması önerilmektedir. Öğretmen yeterlilikleri belirlenirken öğretmen niteliklerini etkileyen unsurlar da incelenmelidir.

Öğretmen niteliğinin etkileyicileri beş ana başlık altında toplanabilir:

- Öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimi,
- Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi,
- Öğretmenlerin göreve başlama koşulları,
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi,
- Öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşulları.

Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Seçimi

Öğretmen yetiştiren kurumlara seçilen adayların, meslekte başarılı olabilmesi, öğretmenliğe ilişkin yeterlilikleri kazanabilecek potansiyele sahip olup olmamasına bağlı olduğundan öğretmen yetiştiren kurumlara alınacak adayların seçimi önemlidir (Gürkan, 1994). Öğretmen yetiştiren kurumlara seçilen adayların nitelikli olması, yeterli ve başarılı öğretmenlerin yetiştirilmesinin ön koşuludur. Öğretmen yetiştiren kurumlarda (eğitim fakültelerinde) öğrenim görece adaylarda aranacak başlıca özellikler şunlardır (Oktay, 1993):

- Öğretmen olma istekliliği,
- Öğretmenlik mesleğine yatkınlık,
- Bedensel, zihinsel, ahlâki, ruhsal ve duygusal açıdan dengeli ve sağlıklı gelişim, kişilik ve karakter özellikleri,
- Mesleğine, öğrenciye, çevreye ve sosyal değerlere yönelik olumlu tutum,
- Hür ve bilimsel düşünme gücü ve araştırma heyecanı.

Öğretmen yetiştiren kurumlara seçilecek öğrencilerde bulunması gereken özelliklerin başında öğretmen olma istekliliği gelmektedir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmek ve görevde istekli olarak çalışmak öğretmenlerin mesleğe karşı tutumlarını ve bu süreçteki öğrenme güdüsünü de etkileyecektir. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini tekrar seçme eğilimleri ile öğretmenlik tutum puanları arasında, mesleği tekrar seçmek isteyenlerin lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Öğretmen olmayı hiç aklından geçirmemiş, öğretmenliğe yatkın olmayan, üniversiteye giriş sınavlarında düşük puan alan adayların nitelikli öğretmenler

olarak yetiştirilebilmeleri beklenemez. Kişisel özellikler, yetenekler ve tutumlarla ilgili olan yatkınlık konusu, Türkiye’de öğretmen seçiminde dikkate alınmamaktadır. Öğretmen olacak kişilerde, insani açıdan güçlü, öğrenme ve öğretmeye istekli, kendisini geliştirmeye eğilimli olma özellikleri aranmalıdır (Gürkan, 1994; Kavcar, 1999; Şimşek, 2007). Öğretmen adayları bedensel, zihinsel, ahlâki, ruhsal ve duygusal açıdan dengeli ve sağlıklı gelişim, kişilik ve karakter özelliklerine sahip olmalıdır. Bedensel, zihinsel, ahlâki, ruhsal ve duygusal açıdan dengeli ve sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinden sorumlu olan öğretmenlerin öncelikle kendilerinin sağlıklı ve dengeli olması gerekir. Sağlıklı ve dengeli öğretmen adaylarının mesleğine, öğrenciye, çevreye ve sosyal değerlere yönelik olumlu tutum geliştirmiş olması beklenir. Mesleğini ve öğrenciyi sevmeyen, çevreye ve sosyal değerlere saygılı olmayan kişilerin öğretmen yetiştiren kurumlara alınması doğru olmayacaktır. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarından biri, Türk Milleti’nin bütün bireylerini beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde geliştirmiş bir kişiliğe, karaktere, hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir (Resmi Gazete, 1973). Öğretmen olacak kişilerin yapıcı, yaratıcı ve verimli olması için araştırma heyecanı duyması gerekir.

Öğretmen yetiştiren kurumlara adaylar özel yöntemlerle seçilmelidir (Başaran, 1996). Öğretmen olacak kişiler, öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerine çoktan seçmeli bir sınavla seçilmektedir. Öğretmen adaylarının sahip olması gereken nitelikler yalnızca çoktan seçmeli bir sınavla belirlenemez. Demir (1997) tarafından yapılan, öğretmen yetiştirmede Fransa ve Türkiye’nin karşılaştırıldığı araştırmada, Fransa’da öğretmen adaylarının ortaöğretim düzeyinde mesleğe hazırlandıktan ve elemelerden geçirildikten sonra üniversite düzeyinde öğretmen yetiştiren kurumlara alındığı belirtilmektedir. 1980’lere kadar Türkiye’de de öğretmen adayları, ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenler kurulunun onayından sonra, sınava girme hakkını elde etmiş, sınavı kazanan aday adayları bazı alanlarda bir hafta süren yetenek sınavları ve bütün yüksek öğretmen okullarında mutlaka görüşme yöntemi ile öğrenciliğe kabul edilmiştir. Yükseköğretim Kurulunun (YÖK’ün) kurulması ve bütün yüksek öğretmen okullarının YÖK’e

devredilmesiyle, öğretmen adayları öğretmen yetiştirme programlarına duyuşsal ve devinişsel (psikomotor) giriş davranışları ölçülmeden kabul edilmeye başlanmıştır. Yalnızca ÖSS ile birtakım bilişsel alan yeterlilikleri ölçülerek adaylar öğretmen yetiştiren kurumlara yerleştirilmektedir. Yapılan araştırmalarda, öğretmen yetiştiren kurumların programlarının özelliğine uygun olmayan birçok öğrencinin bu kurumlara yerleştirildiği belirtilmektedir. Araştırmalarda, öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçiminde (eskiden olduğu gibi) kişilik ve mesleğe yatkınlık testi, görüşme gibi bazı ek ölçme yöntemlerinin uygulanması gerektiği, Anadolu Öğretmen Liselerinin öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları için önemli bir kaynak olması gerektiği vurgulanmaktadır (Aksu, Daloğlu, Yıldırım, Kiraz ve Demir, 2007; Başaran, 1996; Dilaver, 1992; Erişen, 2001; Kepenek 1995).

Öğretmenlerin Hizmet Öncesi Eğitimi

Bir eğitim programının başarısı, programı uygulayan öğretmenlerin yeterliliklerine bağlıdır. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminin niteliği, öğretmen niteliğini etkiler (Gürkan, 1993b). Gürbüzürk (1990) tarafından yapılan araştırmada görüşlerine başvuru olan 12 öğretim elemanından 11'i eğitimde niteliğin sağlanması için öğretmenlerin çok iyi yetiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Türkiye'de, MEB'in gereksinim duyduğu öğretmenleri yetiştirmek 1982'den beri YÖK'ün, dolayısıyla da eğitim fakültelerinin görevidir. Eğitim fakülteleri, yasa ve yönetmeliklere uygun olarak öğretmen yetiştirmekle sorumludur.

Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusuna yön veren ve öğretmen yeterliliklerini belirleyen en önemli yasal düzenleme 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlik; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini yürüten özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmaktadır. Yasaya göre, öğretmenlerde bulunması gereken üç temel özellik, genel kültür, özel alan bilgisi ve pedagojik formasyondur. Öğretmenlerin, mesleğini başarılı olarak sürdürebilmesi için, hizmet öncesinde üst düzey genel kültürle, öğreteceği alanda ve eğitim alanında gerekli bilgi ve becerilerle donanımlı olarak

yetiştirilmesi gerekliliği birçok araştırmada vurgulanmıştır (Çalışandemir, 2002; Demirel, 1999a; Gözütok, 1995; Kavcar, 1999; Özyar, 1998; 2003).

Türkiye’de görev yapan öğretmenlerin meslek bilgilerinin yetersiz olduğu, eğitim ve öğretim programlarını iyi uygulamadıkları, öğretmenlik mesleği ile ilgili gelişmeleri izleyemedikleri, meslekleri ile ilgili yasa ve yönetmelikleri yeterince bilmedikleri gibi sonuçlara ulaşılan araştırmalara rastlanmaktadır (Gökalp, 2003). Öğretmen eğitimi programlarının sanayileşme ve teknolojik gelişme ile paralellik göstermediğini, gelişmelere paralel olarak programların güncelleştirilmesi ve 21. yüzyılın gereklerine uygun hale getirilmesi gerektiğini vurgulayan araştırmalar, hizmet öncesi öğretmen eğitimi ile ilgili sorunları dile getirmektedir (Sarı, 2002). Eğitim programlarının taşıması gereken özelliklerden biri de işlevselliktir. Türkiye’de gereksinim duyulan yeterliliklere sahip öğretmenlerin hizmet öncesinde yetiştirilememesi, öğretmen yetiştirme programlarının işlevsel olmadığını gösterir. Öğretmen eğitimi programları ile ilgili sorunların dikkate alınarak programların daha işlevsel hale getirilmesi, öğretmen yetiştirme programlarının hazırlanmasında ve değiştirilmesinde eğitimde program geliştirme ilkelerine uygun çalışmalar ile olur. Eğitim fakülteleri programlarında 1998 ve 2006’da yapılan değişikliklerin program geliştirme ilkelerine paralel yapılıp yapılmadığı tartışılır. Ders isimlerini ve saatlerini değiştirerek, üstelik konusunda uzman olmayan kişilerin de yer aldığı grupların hazırladığı programların ne denli nitelikli ve işlevsel olduğu da tartışılır. Öğretmen eğitimi programları bilimsel yöntemlerle hazırlanmalı, değerlendirilmeli ve değerlendirme sonuçları çerçevesinde geliştirilmeli, değerlenen çağ koşullarına uygun yeterliliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi için hizmet öncesi öğretmen eğitimine gereken önem verilmelidir. AB (Avrupa Birliği) tarafından hazırlanan öğretmen eğitimi ile ilgili bir raporda, sosyal yaşamdaki gelişmelere paralel olarak öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin de değerliği vurgulanmaktadır (Buchberger ve diğerleri, 2000). Gelişmeler doğrultusunda öğretmenin sahip olması gereken yeterliliklerin değerliği de dikkate alınarak öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim programlarına işlevsellik kazandırılmalı, öğretmen eğitimi programları sürekli olarak gözden geçirilmeli ve geliştirilmelidir.

Öğretmen yeterlilikleri, önemli ölçüde öğretmenlerin hizmet öncesinde nasıl yetiştirildiklerine bağlıdır. Öğretmen eğitimi programlarında kullanılan öğretmen yetiştirme modelleri de öğretmen yeterliliklerini doğrudan etkilemektedir. Cole ve Chan (1994, 6-17) öğretim üzerinde önemli etkileri olan yedi modelden söz etmektedir. Bu modeller; Brady (1985), Cruickshank ve Metcalf (1990), Joyce ve Weil (1980), Wittrock (1986) gibi farklı isimlerin çalışmalarındaki farklı bakış açılarının etkileri ile geliştirilmiştir. Öğretmen eğitiminde kullanılan farklı modeller; Kişilik Özellikleri Modeli, Davranışçı Model, Ders (Konu Alanı) Yöntemleri Modeli, Öğretim Becerileri Modeli, Süreç-Ürün Modeli, Yansıtmacı Öğretmen Modeli ve Öğretim İlkeleri Modelidir (Cole ve Chan, 1994'den akt. Gözütok, 2007, 11-15). Sıralan modellerin dışında, Yeterliliğe Dayalı Öğretmen Yetiştirme Modelinden ve Türkiye'nin öğretmen yetiştirme deneyiminden de söz edilmesi uygun olacaktır.

Öğretmen Yetiştirme Modelleri

Kişilik özellikleri modeli. Bu modeli savunanlar, belirli kişisel özelliklere sahip olanların iyi öğretmen olabileceğini belirtmektedirler. Öğretmenlerin, sıcakkanlı, düşünceli, ılımlı, anlayışlı olma gibi bir takım özelliklere sahip olmaları ve bu özellikleri geliştirmeleri gerektiği savunulmaktadır. Kişilik özellikleri modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmen ve öğretmen adaylarında istenen kişilik özelliklerini geliştirmenin çok zor olması.
- Öğretmenlik rolüne, kişilik özelliklerinin nasıl yansıtacağına bilinememesi.
- Sıcakkanlı, düşünceli, ılımlı, anlayışlı olma gibi kişilik özelliklerinin farklı öğretmenler tarafından farklı yorumlanabileceği.
- Kişilik özellikleri ile öğretme yeteneği arasında önemli ve anlamlı bir ilişki olmadığı düşüncesini doğrulayan araştırma sonuçları.

- Bütün öğretmenler için örnek bir kişilik tipini aramanın ve ideal kişilik profiline sahip öğretmen adaylarını seçmenin mümkün olmaması.

Davranışçı model. Bu model, öğretmenin asıl görevinin, öğrenci davranışlarının ve öğrenme ortamının üzerindeki kontrolü sağlama olduğunu ileri sürmektedir. Modelde, en iyi öğrenme şeklinin koşullanma ilkelerine dayandığı ve öğrenmenin ödül ve cezalarla kontrol edilmesi gerektiği iddia edilmektedir. Davranışçı modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmenler için sınırlayıcı olması, öğretmenleri kısıtlaması ve öğretim yöntemleri konusunda esneklik sağlamaması.
- Yaratıcılık ve düşünme becerilerinin geliştirilmesi gibi üst düzey öğrenmelere olanak sağlamaması.
- Öğretmeni otoriter olmaya yönlendirmesi ve öğrencilere öğrenme konusunda kişisel sorumluluk alma olanağı sağlamaması.
- Zihinsel süreçlere önem veren çağdaş kuramlarla çelişmesi.

Ders (konu alanı) yöntemleri modeli. Ders (konu alanı) yöntemleri modeline göre, programda adım adım belirtilen öğretim aşamalarının izlenmesi, o dersin öğretiminde en iyi yoldur. Her bir farklı derse göre özel bir öğretim yönteminin kullanımını önermektedir. Daha çok yemek tarifleri kitaplarında bulunan bir tarzla, “önce bunu yapın, sonra bunu, daha sonra da bunu” şeklinde bir yaklaşımı benimsemektedir. Ders yöntemleri modeli yaygın olarak kullanılan modellerden biridir. Ders yöntemleri modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Her bir derse (disipline) yönelik farklı yolların üzerinde durması, tüm disiplinlerin öğretiminde kullanılacak ortak öğeleri vurgulamaması.
- Daha önceden planlanan kural ve yöntemlerle öğretmenleri sınırlaması.
- Öğretmenlerin yeni durumlara ve programlarla ilgili değişikliklere uyum sağlayamayacak olması.
- Dar kapsamlı olduğu için öğretmenlerin gereksinimini karşılayamaması.

Öğretim becerileri modeli. Bu model, farklı öğretim düzeylerinde ve öğretim alanlarında öğretimde öğretim yapan öğretmenler için gerekli olan temel öğretim becerilerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Açıklama, sınıf yönetimi, soru sorma gibi beceriler önemli görülmektedir. Temel becerilere sahip öğretmenlerin etkili olabilecekleri savunulur. Öğretim becerileri modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmenlerin problem çözme becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaması.
- Öğretmen yetiştirme programının başlangıç aşamaları için yararlı ancak, öğretmenin daha ileriki seviyelerindeki gelişimlerini sağlamada sınırlı olması.

Süreç-ürün modeli. Süreç-ürün modeli öğretmen ve öğrenci davranışlarına, öğretmen ile öğrenciler aralarındaki etkileşime odaklanmaktadır. Öğrenme-öğretme sürecindeki davranışların, etkileşimin ve etkinliklerin öğrenme ürünleri (öğrenciye kazandırılacak davranışlar) üzerindeki etkisi önemli görülür. Süreç-ürün modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin yüzeysel ve mekanik bir bakış açısına sahip olması.
- Öğrenme ürünlerinin tam olarak belirlenemeyecek olması ve öğrencilerin gelişimlerini gözlemlemenin zor olması.

Yansıtmacı öğretmen modeli. Bu model, etkili öğretmenlerin problem çözme ve yansıtıcı düşünce süreçlerini kullanması gerektiği üzerinde durur. Amaçlarını, eylemlerini sürekli sorgulayan, uygulamaları, bunların sonuçlarını gözlemleyen ve her öğrenci üzerinde kısa ve uzun dönemli etkileri düşünen, değerlendiren kişi yansıtmacı öğretmendir. Dewey tarafından düşünme ve problem çözme üzerine yapılan felsefi çalışmalar bu modelin temelini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin sınıflarda kendi araştırmalarını yapmaları, hangi yöntemlerin kendileri için en uygun olduğunu keşfetmeleri için

yönlendirilmelidir. Yansıtmacı öğretmen modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Çok idealist ve bireyci olması.
- Sınıfta etkili olan yöntemleri tanıtan araştırmaları dikkate almaması.
- Öğretmenlere yeterince uygulama önermemesi ve bilgi vermemesi, bunun yerine, öğretmenin seçtiği stratejilerin değerlendirilmesini içermesi.
- Deneyimsiz öğretmenlerin hangi stratejileri kullanacaklarına ilişkin yansıtmacı kararlar vermede ve kararları uygulamada yetersiz olabileceği düşüncesi.

Öğretim ilkeleri modeli. Bu model, çeşitli öğretim alanlarında ve ortamlarında etkili öğretim için önemli kurallar ve ilkeler olduğu inancına dayanmaktadır. Kuralların ve ilkelerin öğretmenlerin öğretim uygulamalarını düzenlemek ve yönlendirmek için kullanılabileceğini savunmaktadır. Öğretim ilkeleri; öğretim stratejileri, yöntemler ve tekniklere ilişkin karar almaya yardım etmekte ve sınıfta gerçekleştirilen gözlemler ve araştırmalardan elde edilen genellemelere dayanmaktadır. Öğretim ilkeleri modeline ilişkin görüşlerin birçoğu süreç-ürün modeli ile ilgili araştırmalara dayanmaktadır. Öğretim ilkeleri, öğretim sırasında öğretmenin davranışları için yol gösterici temel bir kılavuz olmalıdır. Öğretim ilkeleri modelinin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmenin rolüne aşırı önem vermesi ve öğrenci gereksinimlerini yeterince önemsememesi.
- Öğretmenin rolüne ilişkin ilkelerin uygulanmasının zor olması.
- Öğretmen analizine ve yansıtmaya yeterince önem vermemesi.

Öğretim ilkeleri modelinde sıralanan ve her biri yeterlilik alanı olarak incelenebilecek ilkeler öncelik sırasına göre şunlardır:

Birinci sıradaki ilke;

- İletişim

İkinci sıradaki ilkeler;

- Planlama ve hazırlık
- Açıklama ve gösterim
- Soru sorma
- Ödev verme
- Dönüt ve düzeltme
- Değerlendirme

Üçüncü sıradaki ilkeler;

- Sınıf yönetimi
- Güdüleme ve pekiştirme
- Bağımsız öğrenmenin gelişimi

Öğretim için yol gösterici olan ve kuram ile uygulama arasındaki geçişi sağlayan öğretim ilkeleri, öğretmenlerin sınıf içi öğretim etkinliklerine yansiyacaktır.

Yeterliliğe dayalı model. Bu modelde, öğretmende olması gereken özellikler ölçüt olarak kabul edilir. Öğretmen yeterlilikleri öğretmenlerin ne bildiğinin ve neler yapabileceklerinin kanıtıdır. Bu modeli benimseyen öğretmen yetiştirme programlarında, amaçlar belirlenirken öğretmende bulunması gereken yeterlilikler temele alınır. Dersler, krediler, öğretim ve değerlendirme süreci yeterliliklere dayalı olarak belirlenen amaçlara göre düzenlenir (Terry, Thompson, ve Evans, 1972). Yeterliliğe dayalı modelin eleştirilen yönleri aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin zamanla değişmesi.
- Öğretmende olması gereken yeterliliklerin programa yansıtılamaması.

Uygun öğretmen eğitimi modelinin seçilmesi ve seçilen modelin doğru kullanılması öğretmenlerin hizmet öncesinde iyi yetiştirilebilmesinde

önemlidir. Öğretmen eğitimi modellerinin sınırlılıkları da dikkate alınarak programın uygulanacağı ülkenin koşullarına ve gereksinimlerine en uygun modelin oluşturulması ve iyi yetişmiş öğretim elemanları ile uygulanması gerekir (Demirel ve Sands, 1996).

Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Deneyimleri

Cumhuriyetin kuruluşundan 1982 yılına kadar değişik kademe ve okul türlerine öğretmenler, köy enstitüleri, ilköğretmen okulları, eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulları gibi kurumlar ile üniversitelerin ilgili bölümlerinden yetiştirilmiştir. 1982'de öğretmen yetiştiren kurumlar, eğitim fakültesi ve eğitim yüksekokulu adı altında üniversite çatısı altında yer almıştır. Böylece öğretmen yetiştirme sistemi yeni bir yapı, statü ve işleyişe kavuşmuştur (Özyar, 2001). Bugün beden eğitimi öğretmenleri dışındaki öğretmenler yalnızca eğitim fakültelerinde yetiştirilmektedir.

Cumhuriyetin ilk elli yılında ilkokulların öğretmen gereksinimi, ilkokul üzerine 6 (1970 yılından sonra 7) ve ortaokul üzerine 3 (1970 yılından sonra 4) yıl eğitim veren ilköğretmen okullarından karşılanmıştır. 17 Nisan 1940'da 3083 sayılı yasayla kırsal bölgelere öğretmen yetiştirmek ve köyleri kalkındırmak için Köy Enstitüleri kurulmuştur. Öğrencilerini köylerden seçen ve öğretmenlik yanında köyün sosyo-ekonomik kalkınmasına katkı sağlaması beklenen öğretmenleri yetiştirmek üzere kurulan Köy Enstitüleri, ülkenin öğretmen yetiştirme geçmişinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yüksek öğretmen okulu uygulaması ve Fen-Edebiyat Fakülteleri ile lise ve dengi okullara öğretmen yetiştirilmiştir. Ortaokul (şimdiki karşılığı ilköğretim ikinci kademe) ve lise öğretmenleri çoğunlukla benzer kaynaklardan yetiştirilmiştir. Eğitim Enstitülerinde ortaokul öğretmenlerinin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Ancak bu kurumlardan mezun öğretmenin hangi kademe görev yapacağını ortaokul ve liselerin öğretmen gereksinimi belirlemiştir. 1982 yılından bu yana öğretmen eğitimi, üniversite düzeyinde gerçekleşmektedir. Sınıf öğretmeni yetiştiren Eğitim Yüksek Okullarının

1989-1990 öğretim yılında dört yıla çıkarılması, 1992'de Eğitim Fakültelerine bağlı Sınıf Öğretmenliği Bölümü durumuna getirilmesi, 1998'de ve 2006'da Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının düzenlenmesi öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimindeki son değişikliklerdir (Akyüz, 1999; Dursunoğlu, 2003; Ergün, 2003; YÖK, 1998). Türkiye'de öğretim kademelerinin bütününde görev yapacak olan öğretmenler artık yalnızca üniversitelerin ilgili programlarından yetiştirilmektedir. AB üye ve üye aday ülkelerinde, Bolonya Sürecinin ilerleyen aşamalarında öğretmen yetiştirme programlarının bütünün üniversite düzeyinde olması beklenmektedir. Finlandiya, Almanya, Avusturya ve İngiltere'de ortaöğretim kurumlarında görev yapacak öğretmenler üniversitelerde yetiştirilmekteyken, İtalya ilköğretim, Avusturya okulöncesi kademesinde görev yapacak öğretmenleri ortaöğretim kurumlarında yetiştirmektedir (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002; Mermut, 2005). Türkiye'nin öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi ile ilgili bir takım adımları yerinde attığı söylenebilir. Özellikle, bütün kademelerde görev yapacak öğretmenlerin üniversite düzeyinde yetiştirilmesi uluslararası beklentiler ile paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin üniversiteden yetiştiriliyor olması mezun olan bütün öğretmenlerin istenen yeterliliklere sahip olduğu anlamına da gelmemektedir. Üniversitede okutulan öğretmen eğitimi programlarının istenen yeterlilikleri kazandırması ve Avrupa Birliği standartlarına uygun olması gerekir. Örneğin öğretmen eğitimi programlarında AB'nin önem verdiği dünya vatandaşı olma ve uzaktan eğitimi kullanma ile ilgili eksikler giderilmelidir. Avrupa Birliğinde öğretmen eğitimi ile ilgili çalışmalar yapan Bunchberger (1996), ortak Avrupalılık programlarının, açık ve uzaktan öğretimin öğretmen eğitiminde kullanılmasının, Avrupa'da öğretmen yetiştirme konusunda üzerinde en çok durulan yönelimler olduğunu belirtmektedir.

Türkiye'nin öğretmen yetiştirme tarihi içerisinde, gerek kurumsal değişiklikleri, gerekse program düzeyindeki değişiklikleri içeren çeşitli uygulamalar görülmektedir. Uygulamalardan bir kısmı, yukarıda söz edilenler gibi olumlu girişimler olarak öğretmen yetiştirme tarihine geçmiştir. Öğretmen gereksinimini karşılayacak sayıda öğretmen eğitiminin planlanmaması, zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması, bir yanda öğretmen açığı varken

üniversitelerin herhangi bir fakültesinden mezun olanların işsizlik sorunu gibi nedenlerle yapılan atamalar, istihdam edilen öğretmenlerin niteliğinin tartışılmasına neden olmuştur.

1923'den bugüne öğretmen yetiştirme ve istihdamı konusunda, zaman zaman bazı yanlışlar yapılmış ve öğretmen eğitiminde reform girişiminde geç kalmıştır. Latin alfabesinin kullanılmaya başlanması ile okuryazarlık oranının hızla yükseltilmesi gereksinimi doğmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'li yıllara kadar özellikle köylerdeki öğretmen gereksinimini karşılamak için köy öğretmenliği uygulamasında olduğu gibi, ilkokul ya da daha üst düzeyde eğitime sahip kişilere kısa süreli kurslardan sonra öğretmen olma hakkı verilmiştir. 1946-1947 öğretim yılında ortaokuldaki, Tarih, Coğrafya, Türkçe, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik, Tabiat Bilgisi, Fizik, Kimya derslerinin bütününe verebilecek öğretmenler yetiştirmek üzere eğitim enstitülerinde "Toplu Dersler" bölümü kurulmuştur. Kalitenin düştüğü düşüncesiyle bu uygulamadan kısa sürede vazgeçilmiştir (YÖK, 1998). 1960'lı yıllarda, lise mezunları askerlik hizmetleri sırasında kısa süreli kurslardan sonra yedek subay öğretmen olarak görevlendirilmiştir (Öğretmen Yetiştirme Sorunu, Ders Notları, 1976-1977). 1970'li yıllarda, gece öğretimi, mektupla öğretim, hızlandırılmış ve sıkıştırılmış eğitim programları yoluyla kısa sürede çok sayıda öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır (YÖK, 1998). Son olarak, nüfus artışının hızlı oluşu ve öğretmen yetiştirme konusunda yapılan planlama eksikliği, 1990 yılında iki yıllık eğitim yüksekokullarının dört yıllık fakültelere dönüştürülmesiyle bu kurumların iki yıl mezun verememesi sonucunda karşılaşılan öğretmen açığı, herhangi dört yıllık bir yüksek öğretim programından mezun olanların öğretmen olarak istihdam edilmesi, zaten var olan öğretmen niteliğinin düşmesi sorununu arttırmıştır. Öğretmen eğitimi programlarının hazırlanması, uygulanması ve geliştirilmesinde dikkate alınması gereken sosyal gereksinimler zamanında ve gerçekçi biçimde belirlenmiş olsaydı öğretmen niteliği ile ilgili karşılaşılan sorunlar daha az olabilirdi. Tekçe (1999) tarafından yapılan araştırmada, 1997 yılında YÖK Yürütme Kurulunun öğretmen eğitiminde yapılan bir takım yanlışları kabul ettiği ifade edilmektedir. Türkiye'de planlı çalışma döneminde eğitim fakültelerinin yanlış yapılanma ve temel amaçlardan uzaklaşma gibi

sorunlarla karşı karşıya bulunduğu ve ülkenin öğretmen gereksinimini karşılama konusunda yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu eksikleri gidermek üzere 1998 yılında YÖK öğretmen eğitimi programlarını değiştirmiştir.

1998 yılında öğretmen eğitimi programlarında yapılan değişikliklerle ilgili eleştiriler doğrultusunda 2006 yılında eğitim fakültelerinde uygulanan programlar değiştirilmiş ve 2006-2007 eğitim-öğretim yılında birinci sınıflardan başlayarak uygulamaya konmuştur. 2006 programları eğitim fakültelerine derslerin değiştirilebilmesi konusunda esneklik tanınmış, öğrencilerin ilgi alanlarına ve fakültenin öğretim elemanı durumuna göre bir ya da birden fazla dersi seçmeli olarak yapabilmesini sağlamıştır. Eğitim fakültelerinde uygulanacak yeni programlarda, bir dersin tamamlayıcısı niteliğindeki laboratuvar uygulamaları, farklı ders olarak yer almıştır. Yeni programlarda, yan alan uygulamasına son verilmiş, birleştirilmiş sınıflarda, köylerde ve YİBO'larda okul uygulaması olanağı getirilmiş, genel kültür dersleri artırılmış, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlamayı amaçlayan Topluma Hizmet Uygulamaları isimli yeni bir ders yer almıştır (YÖK, 2006).

Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana hizmet öncesi öğretmen eğitiminde programların hazırlanması ve uygulanması ile ilgili sorunlar süregelmektedir. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin amacına uygun olarak işlenmemesi, öğretmenlik uygulamalarının verimli olmaması, nitelikli öğretim elemanlarının istihdam edilememesi, araç-gereçlerden ve teknolojiden yeterince yararlanılmaması öğretmen eğitimi programlarının uygulanmasında karşılaşılan başlıca sorunlardır. Ayrıca, gelişmemiş yerleşim merkezlerinde açılan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal ve kültürel bir ortam yaşayamaması öğretmen eğitimini etkileyen bir diğer sorundur. Eğitim fakültesi mezunlarının önemli bir kısmının ataması da yapılamamaktadır. Bir zamanlar gereksinim duyulan sayıda öğretmen yetiştirilemediği için üniversite diploması olan herkesin öğretmen olarak ataması yapılmıştır. Son yıllarda, öğretmen açığının bir kısmı sözleşmeli ya da ücretli öğretmenlerle kapatılmakta ve öğretmenler için açılan kadro sayısı öğretmen eğitimi

programlarından mezun olanların sayısının çok altında kalmaktadır. Öğretmen eğitimi programlarından mezun olan sayısı ile açılan kadro sayısı arasındaki dengesizlik nedeniyle de öğretmenlerin göreve başlama koşulları dönem dönem değiştirilmiştir.

Öğretmenlerin Göreve Başlama Koşulları

Öğretmenlerin yeterliliklerini etkileyen diğer bir unsur da göreve alınacak öğretmenlerin seçimidir. Mesleğe atanacak öğretmenlerin bir öğretmende bulunması gereken yeterliliklere sahip olması gerekir.

Eğitim fakültesinden “öğretmen” olarak mezun olanların yeterlilikleri tartışılmaktayken, 1990’lı yıllarda, öğretmenlik eğitimi almayan 130000 Üniversite ya da Yüksekokul mezunu, öğretmen olarak atanmıştır (Yüce ve Tatar, 2003). 2001’de sınıf öğretmeni olarak görev yapanların 433 farklı kaynaktan mezun olduğu belirlenmiştir (Akyüz, 2001a).

Şüphesiz farklı kaynaklardan yetişen öğretmenlerin özellikleri de farklılık gösterecektir. Farklı kaynaklardan öğretmen atamalarının gerçekleştirilmesinin altında yatan nedenlerden biri de ülkenin gereksinim duyacağı öğretmen sayısının önceden planlanmamasıdır. Mezunların gereksinimi karşılayamadığı durumlarda, alan dışından atamalar gerçekleştirilmiştir. Gerekli sayıda öğretmen yetiştirilememesi, meslek dışından kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi beraberinde nitelik sorununu getirmiştir. Öğretmen eğitimi almamış kişilerden, öğretmenlik yeterliliklerine sahip olmaları beklenemez. Profesyonel olarak öğretmenlik eğitimi almış kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesiyle ancak eğitim sisteminden nitelikli bireylerin yetiştirilmesi gerçekleştirilebilecektir.

Cumhuriyet döneminde, öğretmenlik mesleğinin önemli kaynaklarından biri olan köy enstitülerinin kapatılması, zaten ülkenin öğretmen gereksinimi karşılanamamış ve nitelikli öğretmenlere ülke gereksinim duyarken öğretmen eğitiminde yaşanan sorunların artmasına neden olmuştur. Özellikle 1960’lardan sonra meslek dışından öğretmen

atamaları hızlanmıştır (Akyüz, 2003a). 1960'da yedek subay öğretmenlik, 1961'de vekil öğretmenlik, 1970'de öğretmenlik formasyonu, 1974'te mektupla öğretmen yetiştirme, 1975'te hızlandırılmış programla öğretmen yetiştirme, 1987'de askerliği öğretmen olarak yaptırma, 1996 yılında ise herhangi bir yüksek öğretim, hatta açık öğretim fakültesi programını bitirmiş olanların bile öğretmen olarak atanması uygulamaları yaşanmıştır (Akyüz, 2003b; YÖK, 1998).

2000 yılından bu yana öğretmen olarak atanacak adaylar, ÖSYM tarafından yapılan merkezi bir sınava alınmaktadır. Atamalar KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) sonuçlarına göre gerçekleştirilmektedir. İki oturumda yapılan bu sınavın ilk oturumunda adaylara, genel yetenek ve genel kültür testi uygulanmaktadır. Bu testte Türkçe (30 soru), Matematik (30 soru), Tarih (30 soru), Coğrafya (18 soru) ve Yurttaşlık Bilgisi (12 soru) konularından olmak üzere toplam 120 soru bulunmaktadır. İkinci oturumda ise eğitim bilimleri testinde; eğitimde program geliştirme (12 soru), öğretim yöntem teknikleri ve sınıf yönetimi (30 soru), gelişim psikolojisi (12 soru), öğrenme psikolojisi (30 soru), rehberlik (18 soru) ve ölçme değerlendirme (18 soru) konularından toplam 120 soru bulunmaktadır.

MEB, 2007 yılında öğretmenlerin ilk ataması ile ilgili bir değişikliğe gitmek istemiştir. 18 Ocak 2007 tarihli, 26407 sayılı Resmi Gazete ile kamu görevlerine ilk defa atanacaklar için yapılacak sınavlar hakkında genel yönetmelikte değişiklik yapılmıştır. KPSS sonucunun %50'sinin yanı sıra MEB tarafından yapılan özel alan bilgisi yeterlilikleri sınavı sonucunun % 50'si esas alınarak atama yapılmak istenmiştir. Özel alan bilgisi yeterlilikleri sınavının Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olması, bu sınavın hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi ile ilgili sorunlar çıkabileceğini akla getirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olan özel alan bilgisi sınavını, Danıştay 12. Dairesi 10.04.2007 tarihinde iptal etmiş ve yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Sözü edilen sınavın yönetmeliğin kendi içinde çelişkiler meydana getirdiği ve kamu görevlerine ilk girişte objektifliğin sağlanması amacıyla getirilen sistemi bozacağı bu karara

gerekçe olarak gösterilmiştir. Özel alan bilgisi sınavını gündeme getiren yönetmeliğin hukuka uygun olmaması nedeniyle özel alan bilgisi sınavı uygulanamamıştır.

Türkiye’de öğretmen atamaları, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 119 sayılı kararına göre gerçekleşmektedir. Bu karara göre, öğretmenlerin ilk atama konusuyla ilgili genel esaslar belirlenmiştir (MEB, 2005f). Sınıf öğretmenliğine; yükseköğretim kurumlarının sınıf öğretmenliği programından mezun olanlar, ilköğretim alan öğretmenliklerine; yükseköğretim kurumlarının ilköğretim alan öğretmenliği programlarından mezun olanlar (ilköğretim alan öğretmenlikleri programlarından mezun olanlarla gereksinimin karşılanamadığı dönemlerde, alanla ilgili ortaöğretim alan öğretmenliği programı mezunları), ortaöğretim alan öğretmenliklerine; Eğitim Fakültesi mezunları ya da belirlenen Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans/Pedagojik Formasyon Programını bitirenler, MEB tarafından puan sıralaması dikkate alınarak atanmaktadırlar.

Alan öğretmeni atamalarında gereksinimin karşılanamadığı atama dönemlerinde belirtilen nitelikleri taşıyan adayların atamalarından sonra gelmek koşuluyla; Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans ya da pedagojik formasyon programını tamamlamış olmak koşulu aranmadan, KPSS’de 75 ve daha yüksek puan alan adaylar, pedagojik yönden eksiklikleri daha sonra tamamlanmak üzere öğretmen olarak atanabilirler. Bu şekilde öğretmenliğe atananların pedagojik formasyon eğitimlerinin adaylık dönemi içinde gerçekleştirilmesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından planlanmaktadır. Son yıllarda, öğretmenliğe ayrılan kontenjanlar nedeniyle böyle bir uygulama ile karşılaşmamaktadır. Yabancı Dil, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Bilgisayar, Resim-İş/Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi alanları, ilköğretim ve ortaöğretimde ortak alanlardır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümü mezunları hariç olmak üzere bu alanların öğretmenleri, bu derslerin okutulduğu eğitim kurumlarının tür ve dereceleri yönünden herhangi bir ayırım yapılmaksızın eğitim kurumlarının tamamına atanabilmektedirler. Mezuniyetleri itibarıyla atanabilecekleri alan dışında başka bir alana atamaları yapılmış olanların, atandıkları alandaki

öğretmen gereksiniminin karşılanmış olması ve öğrenimleri itibarıyla atanabilecekleri alanlarda gereksinim duyulması durumunda ilgili mevzuata göre alanlarına atanabilirler. Son yıllarda bütün branşlarda, atama için başvuranların sayısı, atama yapılacak kadro sayısından fazladır. Herhangi bir alan öğretmenliğine atanmak için yapılan başvuru sayısının, atama yapılacak kadro sayısından daha fazla olması halinde açıklanan ilgili mevzuatta belirtilen koşullara göre atama yapılmaktadır (MEB, 2005f).

2005 yılında, resmi eğitim kurumlarının öğretmen gereksiniminin olduğu 37 alandan KPSS sonuçlarına göre puan sıralaması dikkate alınarak kısmi zamanlı geçici öğreticilik uygulaması, 1 Eylül 2005 tarihli 53985 sayılı MEB Personel Genel Müdürlüğü genelgesi ile uygulamaya konmuştur. Bu uygulama, MEB'e bağlı resmi ilköğretim kurumlarında öğretmen gereksiniminin olduğu alanlarda kadrolu öğretmen yerine geçici öğreticinin, 10 ayı geçmemek üzere görevlendirilmesiyle gerçekleşmiştir. Bu atanan geçici öğreticilerin sosyal güvenlikleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na değil 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine bağlıdırlar (MEB, 2005g). Atanan geçici öğreticiler, işçi olamayan geçici personel statüsünde olduklarından ve sosyal güvenlikleri bakımından 506 sayılı Kanuna bağlı olmaları açısından kendilerini kadrolu öğretmen gibi hissetmeyeceklerdir endişesi akla gelmektedir. Bunun yanı sıra geçici öğretmen olarak 10 ay süre için sözleşme yapılması, daha sonrası için bir açıklama yapılmayışı diğer bir eleştiri olarak dile getirilebilir. Danıştay 12. Daire, öğretmenlik mesleğinin asli ve sürekli bir meslek olması nedeniyle "kısmi zamanlı geçici öğretici" olmayacağı yönündeki kararına karşın Milli Eğitim Bakanlığı 2006-2007 eğitim-öğretim yılında da sözleşmeli öğretmenlik atamasını uygulamıştır. Gelişmeler üzerine, MEB (2007), sözleşmeli öğretmenlerin mağduriyetlerini gidermek üzere on iki ay maaş ödeneceğini 04.07.2006 tarihinde yayınladığı genelge ile duyurmuş ve sözleşmeli olarak atanan öğretmenlerin sosyal güvencelerini geliştirici değişiklikler yapmıştır.

Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin mezun oldukları kurum ile öğretmen yeterlilikleri arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Dağlı (1999) tarafından yapılan araştırmada, Eğitim Fakültelerinin Sınıf

Öğretmenliği Programlarından mezun olan öğretmenlerin, alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri boyutlarında oldukça yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, Eğitim Fakültesi dışında farklı fakülte ve yüksekokullardan mezun olan ve ilköğretim okullarının birinci kademesinde görevli bulunan öğretmenlerin, alan bilgisi, öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, araştırma ve insan ilişkileri boyutlarında kısmen yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu (2005) tarafından Ankara'da 10 ilköğretim okulu 1-5. sınıfları kapsayan bir araştırma, sınıf öğretmeni olarak görev yapan 202 öğretmenin çok farklı kaynaklardan yetiştirildiğini göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin yalnızca % 8'i Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı mezunudur. Öğretmenlerin % 12'si öğretmenlik öncesi değişik mesleklerde, örneğin; farklı devlet kurumlarında memurluk, bankacılık, muhasebecilik ve mühendislik gibi mesleklerde çalışmışlardır. Farklı mesleklerde çalışmış kişilerin sistemde öğretmen olarak görev almasına 1996-2000 yılları arasında üniversite diploması olan herkesin atanması neden olmuştur. Araştırmada özel bir ihtisas mesleği olan öğretmenlik mesleğindeki açığın bankacı, muhasebeci ya da mühendislerle kapatılmaya çalışıldığı vurgulanmıştır.

Geçmişte birkaç aylık eğitimle diploma alanlar, mektupla öğretim yoluyla, hızlandırılmış programlarla öğretmenlik diploması alanlar, pedagojik formasyon koşulu aranmadan öğretmenlik hakkı tanınanlar, herhangi bir lisans programından mezun olup öğretmenlik sertifikası alanlar Türk Eğitim Sistemi içinde öğretmen olarak görev yapmaktadırlar. Öğretmen yeterlilikleri aranmadan bu hizmete atananlar ve eğitim sisteminde öğretmeni geliştirmede çok da etkili olduğu söylenemeyen teftiş sistemi, öğretmen yeterliliklerinin tartışma konusu olmasının nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır. Farklı kaynaklardan yetişen bu öğretmenlerin, niteliklerinin geliştirilebileceği, hizmet öncesi eğitimden kaynaklanan eksiklerin giderilebileceği hizmet içi eğitimleri de düzenli bir biçimde yapılmamıştır (Gözütok, 1995; 2006). Hizmet öncesi eğitimden kaynaklanan eksiklerin

giderilmesi ve öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini geliştirmeleri hizmet içi eğitim ile gerçekleştirilebilir.

Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi

Öğretmenlerin yeterliliklerini geliştirmede öğretmenlere yönelik düzenlenen hizmet içi eğitimin niteliği önemlidir. Öğretmenlik mesleği konusunda ve değişen bilginin bir uzantısı olarak ortaya çıkan eğitim gereksinimleri doğrultusunda, öğretmenlerin sürekli eğitim anlayışıyla yeni bilgi, beceri, tutum ve değerlerle donatılması gerekmektedir.

Hizmet içi eğitim, bir kurumda çalışan bireylerin daha verimli hizmet verebilmelerini, mesleklerindeki ve dünyadaki gelişmeleri izleyebilmelerini sağlar. Hizmet içi eğitim, kamu ya da özel kurum ve kuruluşlarında çalışan personele, işe başladıktan emekli oluncaya kadar işteki verimliliklerini artırmak, bilgi ve görüşlerini tazelemek, yeni durumlara ve ileri görevlere hazırlanmalarını sağlamak için gerçekleştirilmektedir (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı [MEGSB], 1988). Gelişmeler, değişmeler, eksiklikler ve zorunluluklar öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilmesini gerektiren nedenler şöyle sıralanabilir (Özyürek, 1981):

- Bilim ve teknolojideki değişmeler
- Toplumdaki değişmeler
- Okuldaki değişmeler
- Öğretmenlerin kendilerinin değişmeleri
- Öğretim süreçlerindeki değişmeler
- Çocuk gelişimi konusundaki ilerlemeler
- Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinden doğan eksiklikler
- İletişimdeki boşlukların doldurulması gerekliliği.

Öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitim, toplumsal, kurumsal, ve bireysel açıdan verimliliğin, iş kalitesinin ve iş doyumunun artırılmasında önemli bir faktör olarak görülmelidir. Hizmet içi eğitim ile öğretmenlere

mesleklerinde daha başarılı olmalarını sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılır. Öğretmenlerin daha başarılı ve yeterli olmasını sağlayan hizmet içi eğitim programları ile okulların verimliliği artırılmış, okullarda öğrenim gören bireylerin daha nitelikli yetiştirilmesine katkı getirilmiş olur. Hizmet içi eğitim yoluyla, deneyimli öğretmenlerle yeni öğretmenlerin etkileşimi sağlanır. Ayrıca, hizmet içi eğitim programlarında elde edilen dönütler, hizmet öncesi eğitim programları ile ilgili çalışmalarda kullanılabilir (Delannoy, 2000).

Bireylerin mesleki gelişimlerine birçok açıdan katkı sağlamasına karşın, hizmet içi eğitim zor ve masraflı bir iştir. Amacına ulaşmayan ya da amaçları doğru belirlenmeyen bir hizmet içi eğitim emek, zaman ve mali açıdan bir kayıptır. Hizmet içi eğitim programlarının amaçları ulaşılabilir ve gerçekçi olarak belirlenmelidir. Gerçekçi amaçların belirlenmesi, kurumların ve bireylerin gerçek eğitim gereksinimlerinin bilimsel yöntemlerle araştırılmasına bağlıdır. Gelişigüzel hazırlanan programlar, kurumu ve bireyleri beklenen amaçlara ulaştıramaz. Türkiye’de öğretmenlere yönelik hazırlanan hizmet içi eğitim programların gerçek gereksinimlere dayanmadığını ve işlevsel olmadığını yapılan araştırmalar göstermektedir (Çelik, 1995; Erişen, 1998; Ayan, 1999; Karacaoğlu, 2001, Seferoğlu, 2003). Hizmet içi eğitim programlarının amaçlarının katılımcıların eğitim gereksinimlerine göre hazırlanması, gereksinimlerin de bilimsel yöntemlerle belirlenmesi gerekir. Bilimsel çalışmalar ışığında hazırlanan ve uygulanan hizmet içi eğitim programları, bireysel gelişime ve toplumsal kalkınmaya hizmet edecektir.

Hizmet içi eğitim programları, öğretmenlerin eğitim gereksinimlerini karşılamaya dönük olarak hazırlanmalıdır. Eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinde ise öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler temele alınmalıdır. Kurdukları büyük araştırma ve test merkezlerinde her meslekte olduğu gibi öğretmenlerin de meslek standartlarını kendi ülkesinin koşullarını dikkate alarak belirleyen ülkelerde standartları temele alarak eğitim gereksinimi belirlemek zor değildir. Türkiye gibi öğretmenlik meslek standartları henüz belirlenmemiş ülkelerde eğitim gereksinimi belirlemenin ön

aşaması öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi ve bu yeterliliklerin eğitim gereksinimi belirlenmesinde temele alınması en doğrusudur.

Öğretmenlere yönelik olarak düzenlenen hizmet içi eğitim programlarında birçok sorunla karşılaşabilmektedir. Türkiye’de öğretmenlerin hizmet içi eğitimi ile ilgili karşılaşılan başlıca sorunlar aşağıdaki sıralanmıştır (Ayan, 1999; Yağcı, 2003):

- Hizmet içi eğitime alınacak olan personelin sayısının fazlalığı.
- Hizmet içi eğitim verecek personelin azlığı, MEB birimlerinde istenilen sayıda uzman ve akademisyenin olmayışı, uygun eğiticilerin görevlendirilmemesi, üniversite öğretim elemanlarından yeterince yararlanılamaması.
- Hizmet içi eğitim hizmetlerinin yeterli ve verimli bir biçimde yürütülememesi, bilim ve teknolojideki gelişme ve değişmelerle paralellik göstermemesi.
- Hizmet içi eğitime yeterli bütçenin ayrılmayışı, hizmet içi eğitimin gerçekleştiği ortamların elverişsizliği, yolluk ve yevmiyelerin, araç ve gereçlerin yetersizliği.
- Hizmet içi eğitime gerekli önemin verilmemesi ve merkezîyetçi bir anlayışın benimsenmesi.
- İhtiyaç belirleme çalışmalarının gerçekçi yapılmaması, hizmet içi eğitim programlarının öğretmenlerin düzeyine uygun olmaması.
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılım için güdülenmemeleri, katılımın isteğe bağlı olmaması, kursa katılanların ödüllendirilmemesi.
- Hizmet içi eğitime katılımın özlük haklarına yansımaması.
- Değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ve formalite olarak görülmesi.
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitimin gerekliliğine ve önemine inanmaması.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi ile ilgili araştırmalar ve raporlar incelendiğinde öğretmenlerin gereksinim duydukları desteği yöneticilerin ve

müfettişlerin de sağlayamadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için yöneticilerin, müfettişlerin ve deneyimli öğretmenlerin diğer öğretmenlere destek ve rehber olması, öğretmenler arasında bilginin paylaşımını sağlayan bir atmosferin ve uygun çalışma koşullarının oluşturulması önemli görülmektedir (Seferoğlu, 2003).

Öğretmenlerin Çalışma ve Yaşam Koşulları

Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği yeri alabilmesi için öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, eğitim hizmetinin niteliğinin artmasına katkı sağlayabilir. Uygun çalışma ve yaşam koşulları öğretmenlerin performansını artırılabilir, öğretmenlik daha fazla tercih edilen bir meslek haline gelebilir, mesleğin toplumdaki statüsü yükselebilir, öğretmenler daha çok gelir getiren bir mesleğe geçmek üzere öğretmenlikten ayrılmaya gereksinim duymayabilir. Temel gereksinimlerini kolaylıkla karşılayan bireyler kendilerini geliştirmeye zaman ayıracaktır. Öğretmenlerin, kendilerini daha iyi hissedecekleri ortamlarda çalışmaları, ekonomik ve sosyal olanaklar açısından daha iyi bir yaşama kavuşmaları performanslarını da arttıracaktır. Araştırmalar, öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarının kötü olmasının, ekonomik ve sosyal sorunlar yaşamalarının öğretmen niteliğini düşürdüğünü göstermektedir (Dilaver, 1992; Ertan, 2002; Rasku ve Kinnunen 2003; Verhoeven, Maes, Kraaij ve Joeke, 2003).

Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarındaki olumsuzluklar eğitim sisteminin önemli bir sorunudur. Türkiye Cumhuriyeti'nin davetiyle 1924 yılında Türkiye'ye gelen ABD'li eğitimci John Dewey'in hazırladığı raporda da öğretmen ve yöneticilere sağlık ve kültür gereksinimlerini karşılayacak olanakların sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Dewey, 1996). Öğretmenlerin yaşam koşullarını daha iyi hale getirecek bir ücretlendirme politikası uygulanmamaktadır.

AB uyum sürecinde, öğretmen yeterliliklerinin istenen standartlara ulaştırılması ve öğretmen eğitimi ile ilgili sorunların çözümü için çaba

harcanmalıdır. Gülcan (2003) tarafından yapılan AB'ye adaylık sürecinde Türkiye eğitim sisteminin yapısal sorunları ve yapısal uyum modeli isimli araştırmada, öğretmenlerin istihdamında dengesiz bir dağılım olduğu, öğretmenlerin kendini geliştirme ve iş doyumunu sağlamalarına, görevde yükselmelerine, performansa dayalı değerlendirilmelerine ve öğretmenlerde yüksek motivasyon sağlamaya yönelik kariyere dayalı bir sistem oluşturulmadığı belirtilmiştir.

Okullarda kaliteli öğretmenlerin istihdam edilmesi ve öğretmenlerin istihdam edildikleri yerlerde iyi performans göstermeleri için gerekli koşulların ve olanakların sağlanması gerekir (Navarro, 2003). Yapılan araştırmalar, öğretmenlere ödenen ücretler yükseldikçe öğretmen niteliklerinin de arttığını, öğretmenlik mesleğinin daha cazip ve tercih edilen bir meslek olmasında ve öğretmenlerin görevde buldukları süre içinde daha iyi performans göstermesinde öğretmene ödenen ücretin tatmin edici oluşunun önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Figlio, 2002; Gökalp, 2003; Laczkó-Kerr ve Berliner, 2002; OECD, 1999).

Öğretmenlere verilen ücretlerin düşük olması öğretmenlerin meslekleri dışında bir işte çalışmalarına neden olmaktadır. Mesleği dışında ikinci bir işte çalışmak, öğretmenin kendini geliştirmesini engellemekte ve performansını olumsuz olarak etkilemektedir. Türkiye'deki öğretmenlerin ekonomik sıkıntılar çektiği, öğretmenlerin üçte birinden fazlasının eğitim alanı dışında ek iş yaptıklarını belirleyen araştırmalarla karşılaşılmaktadır (Tekçe, 1999). ABD, İngiltere, Almanya ve Japonya gibi kalkınmış ülkelerde görev yapan öğretmenlerin ekonomik, sosyal ve mesleki koşulları uzun yıllardır yüksek düzeydedir (Akar, 1990). Öğretmenlerin yaşam koşullarının yüksek olması öğretmenlerin performansını olumlu yönde etkileyecektir.

Performans, kapasite ve güdülenme arasında birbirini doğrudan etkileyen bir ilişki vardır. Bir öğretmenin göstereceği performans, kapasitesinin ne kadarını kullandığına bağlıdır. Öğretmenin performansının yükseltilmesi ve kapasitesinin en üst düzeyde kullanılmasının sağlanması, öğretmenin güdülenmesi ile gerçekleşebilir. Öğretmen ne kadar çok

güdülenirse kapasitesini de o kadar çok kullanır, performansı da buna bağlı olarak artar (Öğülmüş, 2001).

Öğretmen ücretinin tatminkâr olması öğretmenler için güdüleyici bir etkidir. Bir öğretmenin üst düzey performans göstermesi elbette ki yalnızca iyi bir ücret almış olmasına bağlı değildir. Öğretmenlerin öğretmen yetiştiren kurumlara seçimi, göreve başlama koşulları, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi öğretmenlerde olması gereken yeterlilikleri etkilemektedir. Öğretmenlerin öğretmen yetiştiren kurumlara seçiminde, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitiminde, göreve başlama koşullarında en önemli ölçüt öğretmenlerde olması gereken yeterliliklerdir. Öğretmende olması gereken yeterlilikler, öğretmenlik standartlarıdır. Öğretmenlere yönelik düzenlenecek hizmet öncesi ya da hizmet içi bir programda amaçlar öğretmenlik standartlarına göre belirlenmelidir. Öğretmenlik standartlarının diğer deyişle öğretmen yeterliliklerin belirlenmesi öğretmen eğitimi için “ihtiyaç analizi” süreci olarak kabul edilmelidir. İhtiyaç analizi, program geliştirme alanında yapılacak bilimsel çalışmaların ilk aşamasıdır. Öğretmenlere yönelik hazırlanan eğitim programları için ilk adım o ülkede hizmet verecek öğretmenlerin yeterliliklerinin doğru yollarla gerçekçi olarak belirlenmesidir.

Öğretmen Yeterliliklerinin Belirlenmesi

Ülkenin ne kadar sayıda ve hangi özelliklere sahip öğretmenlere gereksinimi olduğunun belirlenmiş olması, bir anlamada yetiştirilecek öğretmenin tanımlanmış olması demektir. Öğretmenlerin sayısı ve sahip olması gereken yeterlilikler, yetiştirilecek olan bireylerin sayısı ve sahip olması gereken özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Türkiye’de, cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, eğitim sistemi içinde her okul türünde ve kademesinde, okul, öğrenci ve öğretmen sayısında önemli oranda artış olmuştur (MEB, 2005b). Öğrenci sayısındaki artış, okul ve öğretmen sayısında da artışı zorunlu kılmıştır. Her geçen yıl sayısal olarak artan öğretmen gereksinimi, istenen yeterliliklere sahip olmayan öğretmenlerin sistemde görev almasına neden olmuştur. Bazı dönemlerde eğitim fakültelerinde mezun olanların ataması yapılamamışken, bazı dönemlerde

üniversite diploması olan herkesin öğretmen olarak atanmasının nedeni de bazı alanlarda gerekenden az ya da fazla sayıda öğretmen yetiştirilmesi olmuştur. Gereksinim duyulan sayıda insan gücünün nasıl yetiştirileceğinin zamanında planlanması ile bu insan gücünü yetiştirecek öğretmenin yeterlilikleri tanımlanmış olacaktır. Gereksinim duyulan sayıda ve nitelikte öğretmenin yetiştirilmesi sosyal gereksinimlerin dikkate alındığı iyi bir planlama ile gerçekleşebilecektir (Dilaver, 1992; Erişen, 2001; Ertan, 2002).

Daha iyi eğitim için, daha nitelikli öğretmen anlayışı benimsenmeli ve çağdaş bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler bilimsel yöntemlerle belirlenmelidir. Gereksinimi karşılayacak sayıda ve üst düzey yeterliliklere sahip öğretmenler yetiştirilmedikçe, öğretmenlerin vereceği eğitimin nitelikli olması beklenemez.

Alanyazın taraması sonucu elde edilen bilgilerin uzman grubuyla paylaşılması ve uzmanların birbirlerini etkilemeden bildirdikleri, farklı görüşlerden ortak sonuçlara ulaşılabilecek bir araştırma tekniği olan Delphi tekniğinin kullanılmasının öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesinde yararlı olabileceği düşünülmüştür. Gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesinde ve Delphi tekniğinin ortak alt yapısının oluşturulmasında kullanılacak bilgilere ulaşılmış, ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir. Aşağıda bu çalışmaların bazılarına yer verilmiştir. Yapılacak çalışmalarını yönlendirmesi ve öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi için Türkiye’de, AB ülkelerinde, ABD’de ve diğer bazı ülkelerde konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Ulusal Düzeyde Yapılan Öğretmen Yeterlilikleri Çalışmalarına Örnekler

Öğretmen yeterlilikleri ve öğretmen eğitimi konusunda yapılan araştırmalar, öğretmenlerde olması gereken farklı ve benzer özelliklerden söz etmektedir. Araştırmacılar ve eğitim sistemine görev alan kişiler tarafından vurgulanan özelliklerin, fikir birliğine varılmış ve öğretilimde öncelikle olması gereken yeterlilikler olarak görülmesi düşünülebilir. Gözütok (1997) tarafından yapılan araştırmada, ilköğretim öğrencilerinin, ilköğretim

öğretmenlerinin, öğretmenlerin yetiştirilmesinde görev alan öğretim elemanlarının öğretilmekte olmasını istedikleri özellikler ile literatürde yer alan öğretmen niteliklerinin benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Bu nedenle alanyazında yer alan öğretmen yeterliliklerinin ve öğretmen niteliklerine ilişkin yapılmış araştırmaların incelenmesi yararlı olacaktır.

Öğretmenlik mesleği evrensel yeterlilikler gerektirmektedir. Farklı ülkelerin öğrencilerinin öğretmenden beklentileri benzerlik gösterebilmektedir. Senemoğlu (2003a) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin “en iyi” olarak düşündükleri öğretmenlerin hangi özelliklere sahip olduğuna ilişkin soruya Amerikalı öğrenciler ile Türk öğrencilerin verdikleri cevapların büyük bir benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Araştırmaya göre öğrenciler; iyi bir öğretmenin kendilerine saygı ve sevgi duyan, dostça, arkadaşça davranan, sorunlarının çözümünde yardımcı olan, onları öğrenmeye heveslendiren, teşvik eden, güler yüzlü, sıcak, esprili aynı zamanda sınıfta disiplini sağlayan, dikkati konu üstüne çekip, dikkatin ders boyunca sürdürülmesini sağlayan, planlı, dersine hazırlıklı gelen, dersine önem veren, hevesli, aktif, öğrencilerin etkili öğrenmesini sağlamak üzere derste araç-gereç kullanan, yaşamdan örnekler verilmesini sağlayan, adil, ağır öğrenen çocuklara daha çok zaman ayıran, bütün öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayan, öğrenciler arasında ayırım yapmayan ve onlara başarısızlık duygusu yaşatmayan, gerek ders içinde, gerekse ders dışında eksiklerini tamamlamalarını sağlayan, pekiştiren, öğrenme yollarını çocuklara öğreten, öğrenciyle bir bütün olarak ilgilenip olumlu iletişim kurarak istedik davranışlar kazandıran bir öğretmen olduğunu ifade etmektedirler.

Gözütok ve diğerleri (2005) tarafından yapılan öğretmen yeterliliklerine ilişkin araştırmada, öğretmenler birçok konuda kendilerini yeterli görmelerine karşın gözlem sonuçları, öğretmenlerin kendilerini algıladıkları kadar yeterli olmadıklarını göstermektedir. Araştırmada, öğretmenlerin yapılandırmacılık konusunda yeterli olduklarını ifade ettikleri halde, yapılandırmacılık konusunda yeterlilik ölçütü sayılabilecek davranışları göstermedikleri belirlenmiştir. Örneğin, öğretmenlerin öğrenci görüşlerine değer vermedikleri; sınıfta olumlu, demokratik bir etkileşim ortamı oluşturmadıkları; materyal

hazırlama ve kullanma, etkinlik oluşturma ve programa göre ğretimi planlamanın gereği olan, öğrencilerin n öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında anlamlı ilişkiler kurmalarına, yeni bilgiyi anlamlı olarak yapılandırmalarına fırsat sağlamadıkları, öğrencilerin düzeyine uygun etkinlik düzenlemedikleri ve etkinliklerin programdaki kazanımlara uygun olmadığı; öğretmenlerin portfolyo hazırlatma, ağdaş yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve bunları istenen düzeyde uygulama yeterliliklerine sahip olmadıkları vurgulanmıştır.

Türkiye’de ğretmen yeterliliklerinin belirlenmesine ilişkin olarak MEB ğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından, 1998 yılında “ğretmen Yeterlilikleri” isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ğretmen yeterlilik alanları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na uygun olarak genel kültür, özel alan ve eğitme-öğretme yeterlilikleri olarak ele alınmıştır. Eğitme-ğretme yeterlilikleri olarak isimlendirilen öğretmenlik meslek bilgisine ilişkin yeterlilikler, öğrenciyi tanıma, ğretimi planlama, materyal geliştirme, ğretim yapma, ğretimi yönetme, başarıyı lme ve değerlendirme, rehberlik yapma, temel becerileri geliştirme, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere hizmet etme, yetişkinleri eğitme, ders dışı etkinliklerde bulunma, kendini geliştirme, okulu geliştirme, okul-evre ilişkilerini geliştirme başlıkları altında sıralanmıştır (MEB, 2002c). MEB’in yaptđđı yeterlilik belirleme çalışmasında ğretimi yönetme yeterliliği ve ğretimi yapma yeterliliği ayrı, okulu geliştirme yeterliliği ve okul-evre ilişkilerini geliştirme yeterliliği ayrı yeterlilik alanları olarak belirlenmiştir. Eleştirilebilecek yönleri olmasına karşın MEB tarafından yeterlilik belirleme çalışmasının yapılması konunun önemsendiğini göstermektedir.

Türkiye’de AB uyum sürecinde ğretmen yeterlilikleri ve ğretmen yetiştirme programları konusunda yapılan çalışmalardan biri de, 8 şubat 2000 tarihinde imzalanan Finansman Anlaşmasıyla yürürlüğe giren Temel Eğitime Destek Programı Projesi kapsamında yapılan ğretmen eğitimi ile ilgili çalışmalardır. Bu kapsamda, Avrupa Birliği Komisyonu ve Türkiye arasında, ğretmen eğitimini de içeren çalışmalar 2002 yılı Eylül ayında başlatılmıştır. Temel Eğitime Destek Programı Projesinin ğretmen eğitimi

bileşeni ile öğretmenlik yeterliliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür. 2005 yılı başlarında bir taslak hazırlanmış ve yayınlanmış, 2006 yılında ise öğretmenin sahip olması gereken yeterlilik alanları bir kitapçık halinde bastırılmıştır. Bu kitapçıkta öğretmen yeterlilik alanları aşağıdaki gibi sıralanmıştır (MEB, 2005a, 2006):

- Kişisel ve Mesleki Değerler - Mesleki Gelişim
- Öğrenciyi Tanıma
- Öğrenme ve Öğretme Süreci,
- Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme,
- Okul-Aile ve Toplum İlişkileri
- Program ve İçerik Bilgisi

MEB'in, Temel Eğitime Destek Programı Projesi kapsamında belirlediği öğretmen yeterlilik alanları meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerle sınırlıdır. Öğretmende bulunması gereken öğretim alanı ile ilgili yeterliliklere, ulusal-uluslararası değerlere, duyuşsal özelliklere ve kendini geliştirmeye ilişkin yeterliliklere yer verilmediği görülmektedir.

Senemoğlu (2004) öğretmeyi; yaratıcı düşünmeyi, buluşu, seçme ve karar vermeyi kapsayan karmaşık, dinamik ve çok talep edilen bir süreç olarak tanımlamıştır. Öğretmelerin bu görevlerini yerine getirebilmeleri için öğrencilerin gelişim düzeylerini ve gereksinimlerini tanımaları, öğretme-öğrenme ortamlarını düzenlemeleri; ölçme ve değerlendirme yeterliliklerine sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Gökçe (1999), ilköğretim öğretmenlerinin yeterliliklerini on bir başlık altında incelemiştir. Bunlar; çocuk gelişimi konusundaki bilgilerine, sınıf içinde etkili iletişim kurabilmeye, öğretim yöntemlerine, okuma öğretimine, yazma öğretimine, matematik öğretimine, sınıf yönetimine, öğrenci başarısını değerlendirmeye, okul-aile işbirliğini sağlamaya, program geliştirme ve değerlendirmeye, mesleki ve kişisel özelliklere ilişkin yeterlilikleri içeren

başlıklar olarak sıralanmıştır. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinde olması gereken yeterlilikler sıralanmıştır. Sıralanan yeterlilikler arasında bütün öğretmenlerde olması gereken yeterlilikler yer almaktadır. Bunlar, öğretmenin gelişim psikolojisi konusundaki bilgilerine, sınıf içinde etkili iletişim kurabilmeye, öğretim yöntemlerine, sınıf yönetimine, öğrenci başarısını değerlendirmeye, okul-aile işbirliğini sağlamaya, program geliştirme ve değerlendirmeye ilişkin yeterliliklerdir.

Alanyazında, öğretmen yeterlilikleri farklı alt başlıklarda sınıflandırılmıştır. Hatta bazen aynı uzman farklı yayınlarında, öğretmen yeterliliklerine ilişkin farklı sınıflamalar yapmıştır. Demirel (2003), öğretmenin kişisel yeterliliklerini; güdüleyicilik, başarıya odaklanmışlık ve profesyonellik başlıkları altında toplarken, Kavcar (2002), öğretmenlik mesleğine yatkınlık, örnek ve model olma olarak sıralamıştır. Demirel (2003), mesleki yeterlilikleri öğretim etkinliklerini planlama, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma, etkili iletişim kurma, sınıfı yönetme, zamanı etkili kullanma, öğrenmeleri değerlendirme ve rehberlik yapma başlıkları altında toplarken, Kavcar (2002), öğretmende olması gereken yeterlilikleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na uygun olarak genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi olarak sınıflamaktadır. Demirel (1999a), bir başka çalışmasında, öğretmen yeterliliklerinin, coşku, içtenlik, güvenilirlik, yüksek başarı beklentisi içinde olma, destekleme, işbirliği, esneklik ve bilgililik olmak üzere sekiz aşamada incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Öğretmen yeterlilikleri konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, birçok uzmanın bu konuyu farklı ele aldığı görülmektedir (Alkan, 1998; Demirel, 2003; Durucan, 2004; Ekşi, 2006; Gündüz, 2001; Kavcar, 2002; Kılıç, 2005; Senemoğlu ve Özçelik, 1989; Senemoğlu, 2004). Araştırmaların bir çoğunda öğretmenlerin etkili bir öğretim gerçekleştirmesi için gerekli meslek bilgisi, kişilerarası iletişim becerileri, alan bilgisi, genel kültür gibi öteden beri önemsenen özellikler vurgulanmaktadır. Bu araştırmaların daha yakın zamanda yapılanlarında ise öğretmenin esprili olması, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanması, yaratıcı, yansıtıcı ve eleştirel düşünme gibi düşünme becerilerine sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Farklı

uzmanların farklı gruplandıkları ve sıraladıkları öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesinde, farklı uzmanların ortak eğilimlerini belirleyen bir araştırma yöntemini tercih etme önem kazanmaktadır.

Uluslararası Düzeyde Yapılan Öğretmen Yeterlilikleri Çalışmalarına Örnekler

Araştırmalar tarandığında öğretmen yeterliliklerinin dünyanın gelişmiş ülkelerinde önemselenen bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Varış'ın (1973) yıllar önce belirttiği gibi eğitim sistemini yenilemek isteyen ülkeler yenileme girişimlerine öğretmen yeterliliklerini geliştirerek başlamışlardır. Öğretmen yeterlilikleri konusu, eğitim bilimleri alanında öteden beri önemselenmiş ve öğretmen yeterlilikleriyle ilgili birçok araştırma yapılmış, kitaplar yazılmış, öğretmen yeterlilikleri farklı bakış açılarıyla belirlenmiş ve geliştirilmiştir.

Öğretmen yeterlilikleri; uluslararası alanyazında ve uluslararası kuruluşların yaptığı araştırmalarda “öğretmen eğitimi”, “öğretmenlik ölçütleri”, “çağdaş öğretilerde olması gereken özellikler”, “öğretmenin çağdaş rolleri”, “yeni arayışlar ışığında öğretmen”, “barış kültürü oluşturmada öğretmenlerin rolü” gibi başlıklarla incelenmiştir (Navarro, 2003; NBPTS, 2004; NCATE, 2002; NcNess ve diğçerleri, 2003; OECD, 2004; UNESCO, 2001).

Uluslararası alanyazında öğretmen yeterlilikleri konusunda çok sayıda çalışma yer almaktadır. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden bu yana öğretmen yeterlilikleri ve öğretmen eğitimi konusu eğitim bilimlerinin önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Örneğın, Heck ve Williams (1984), Öğretmenin Karmaşık Rollerini (The Complex Roles of The Teacher) isimli kitabında öğretmenin rollerini on bir başlıkta toplamış ve incelemiştir. Bu roller aşağıda sıralanmıştır.

- Kişi olarak öğretmen: İnsancıl rol
- Meslektaş olarak öğretmen: Destekleyici rol
- Paydaşlar olarak öğretmen ve anne-babalar: Tamamlayıcı rol
- Öğreneni anlayan olarak öğretmen: Besleyici rol
- Öğrenmeyi kolaylaştırıcı olarak öğretmen: Etkileyici rol
- Araştırmacı olarak öğretmen: Deneysel rol
- Program geliştirmeci olarak öğretmen: Yaratıcı rol
- Yönetici olarak öğretmen: Planlayıcı rol
- Mesleği seçen ve mesleğe yeni başlayan olarak öğretmen: Öğretmen olmayı isteme rolü
- Karar verici olarak öğretmen: Sorun çözme rolü
- Mesleki lider olarak öğretmen: Güçlüklerle baş edici rol

Dünyanın çok gelişmiş ülkelerinin başında sayılan ABD’de Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Ulusal Kurumu (National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE]) tarafından belirlenen Mesleki Standartlar (Professional Standards) isimli çalışmada başlıca öğretmen yeterlilikleri sıralanmıştır. Bunlar, alan bilgisi, eğitim ve meslek bilgisi, uygulama yeterlilikleri olarak sınıflandırılmıştır (NCATE, 2002).

ABD’de, belirlenen yeterliliklere sahip olmayan öğretmenlerin ataması yapılmamaktadır. Öğretmen atamaları Profesyonel Öğretmenlik Standartları Ulusal Kurumu tarafından verilen sertifikaya göre yapılmakta, bu sertifikaya sahip olamayanlar atanma hakkını elde edememektedirler. İstatistiklere göre, başvuran her on adaydan biri bu sertifikayı alabilmektedir.

Nitelikli öğrencilerin yetiştirilebilmesi için öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler beş başlık altında toplanmaktadır. Bu yeterliliklere göre her öğretmen:

- Öğrencileriyle ve onların öğrenmeleri ile bütünleşmelidir.
- Öğrettiği konuyu ve öğrencilere o konuyu nasıl öğreteceğini bilmelidir.
- Öğrencilerin öğrenmelerini yönetme ve kontrol etme konusunda sorumluluk sahibi olmalıdır.

- Uygulamaları konusunda sistemli olarak düşünmeli ve deneyimlerden ders çıkarmalıdır.
- Öğrenen toplumların bir üyesi olmalıdır (The National Board For Professional Teaching Standards [NBPTS], 2004).

Öğretmenlerin istenen yeterliliklerle donanması, öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulaması olmak üzere iki temel etkene bağlanmaktadır. Öğretmen eğitimi, hizmet öncesi eğitim olarak adlandırılan ve meslek diplomasına sahip oluncaya kadar aldığı eğitim-öğretim aşaması ile başlar. Hizmete başladıktan sonra, mesleki gelişimi açısından öğrenmeye devam etmesi, diğer öğretmenlerle işbirliği kurması, çalışma koşulları ve çevresinin desteği öğretmenlik uygulaması boyutu içerisinde yer almaktadır (Lewis, Parsad, Carey, Bartfai, Farris ve Smerdon, 1999).

AB'nin öğretmen eğitimine ilişkin hazırladığı raporda (Green Paper on Teacher Education in Europe), öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Bunchberger, Campos, Kallos ve Stephenson, 2000, 37):

Öğretmeye ilişkin yeterlilikler:

- Öğretim
- Program geliştirme
- Yönetim
- Diğer öğretmenlerle işbirliği
- Öğrencilerin öğrendiklerinden tümevarıma ulaşabilmeleri için onlara yapılacak danışmanlık ve yönlendirme
- Yeniliklere öncü olma
- Açık öğretim ve uzaktan eğitimle öğrenen öğretici
- Yaşam boyu öğrenme taraftarı

Sorumluluklara ilişkin yeterlilikler:

- Öğretmenlik
- Bölüm/zümre başkanı
- Okul yöneticisi

Konu alanına katkı getirecek yeni yaklaşımları takip etmeye ilişkin yeterlilikler:

- Cinsel eğitim
- Çevre çalışmaları yapma
- Barış eğitimi
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma

Öğretmenlerde yeterlilikleri irdelendiğinde, öğretmende olması gereken yeterliliklerin daha önceki dönemlerde beklenenlerden farklılık gösterdiği görülmektedir. Öğretmenin görevinin “ders anlatma” ile sınırlı algılanması dönemi artık kapanmıştır. Öğretmenin alanını iyi bilmesi, öğretimi planlaması ve uygulaması, ülkesini ve dünyayı tanması nitelikli bir öğretmen olmak için yeterli görülmemektedir. 21. yüzyılda artık öğretmenin açık öğretim ve uzaktan eğitim yoluyla öğrenen, yaşam boyu öğrenen bir birey olması gerekmekte, cinsel eğitim, barış eğitimi, çevre çalışmaları yapma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma gibi konularda da yetkin olması beklenmektedir.

Alanyazında daha yakın zamanda yapılan öğretmen yeterlilikleri araştırmaları incelendiğinde üst düzey bir akademik derece almış olma gibi özelliklerin de öğretmenlerde olması gerektiği vurgulanmaktadır (Laczko-Kerr ve Berliner, 2002).

Alanyazında yer alan bazı araştırmaların incelenmesi öğretmenlik yeterlilikleri ile ilgili farklı boyutların görülmesini sağlamaktır. Örneğin, öğretmenlik çok boyutlu bir meslek olarak nitelendiren NcNess, Broedfoot ve Osborn (2003) tarafından Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmada, öğretmende bulunması gereken yeterlilik boyutları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Program konusundaki beceriler,
- Öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak ve öğrenmeleri düzenlemek için gerekli olan eğitimi planlama becerileri,

- Öğretmenlik mesleğinin sosyal ve duygusal özellikleri ile ilgili olan bir bilgi artışını da kapsayan sürekli yenilenme isteği,
- Öğrenci ile etkili iletişim kurma ve onların duygularını anlama yeteneği

Delphi Tekniği ile öğretmen yeterlilikleri belirleyen Van Der Schaaf ve diğerleri (2003), yeterliliği, bir işi yeterli olarak yapmak için gerekli olan bilgiler, beceriler ve tutumlar için kullanılan genel bir kavram olarak tanımlamaktadırlar ve yeterliliklerin alt yeterliliklere göre sınıflanabilir olduğunu vurgulamaktadırlar. Yeterlilikler, başka değişkenler tarafından etkilenebilir davranışlar ve davranışların altında yatan, bu davranışların temelini oluşturan davranışa dönüştürülebilir niyetler ve farklı güdüleyicilerin birleşeni olarak görülmektedir. Araştırma sonucunda öğretmenin öncelikli görevleri ve sahip olması gereken bilgi alanları kesin ve açık olarak ifade edilmiştir. Görevler ve bilgi alanlarının bileşeni bir matris oluşturulmuştur. Matriste bir boyut öğretmenlerin öğretimde gerçekleştirmesi gereken görevleri, diğer boyut ise öğretmenlerin görevleri yerine getirirken sahip olması gereken bilgi alanlarını tanımlamaktadır.

Çizelge 1

Öğretmenin Görevleri ve Sahip Olması Gereken Bilgi Alanları

Görevler	Bilgi Alanları	
	Genel Pedagoji Bilgisi	Pedagojik İçerik Bilgisi
Planlama Geliştirme		1. Hedef 2. Ödev 4. Düşünme
Yönetim Öğretim Yönlendirme Tayin etme	3. Yönetim 6. İklim 7. Yordama	5. Öğretim
Yansıtma	8. Yansıtma	

(Van Der Schaaf ve diğerleri, 2003, 398).

Çizelgede gösterilen öğretmen yeterlilikleri ile ilgili görevleri yerine getirmek üzere belirtilen ölçütler aşağıda açıklanmıştır:

1. **Hedef:** Öğrencilere bir yıl boyunca kazandırılacak olan özelliklerin ve davranışların seçilmesi. Öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirmek için öğretmenin uzun dönemli hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılacak yaklaşımları belirleme ile ilgili bilgilere sahip olması.

2. **Ödev:** Uygun ödevlerin seçilmesi. Hedeflere ve içeriğe göre ödevin biçiminin ve nasıl verileceğinin belirlenmesi ile ilgili bilgilere öğretmenin sahip olması.

3. **Yönetim:** Öğrencilerin ödevlerini (üzerine düşenleri) yapmaları için öğrencilerin hazır hale getirilmesi ve yönetilmesi. Öğrencilerin üzerine düşeni yapmaları için gereksinim duydukları fiziki olanakların (zaman, ortam, kaynaklar, araç-gereç vb.) hazırlanması, kullanılması ve yönetimi ile ilgili bilgilere öğretmenin sahip olması.

4. **Düşünme:** Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesini destekleyen öğretim stratejilerinin önceden seçilmesi ve tasarlanması. Öğrenciler için gerekli bilgileri, yetenekleri ve deneyimleri kazandıracak olan uygun öğretim stratejilerini seçme ile ilgili bilgilere öğretmenin sahip olması.

5. **Öğretim:** Öğrencilere gerekli bilgilerin ve araştırma becerilerinin kazandırılması. Öğrenciler için gerekli bilgileri, yetenekleri ve deneyimleri kazandıracak olan öğretim stratejilerinin kullanımı ile ilgili bilgilere öğretmenin sahip olması.

6. **İklim:** Olumlu bir sınıf atmosferinin oluşturulması. Öğrencilere güvenli, saygın ve cesaretlendirici bir öğrenme ortamının sağlanması ile ilgili bilgilere öğretmenin sahip olması.

7. **Yordama:** Öğrencilerin araştırma becerilerinin niteliğinin kestirilmesi. Kullanılan yordama yaklaşımının (ölçütler, puanlama ve normların) açıklığının

ve anlaşılabilirliğinin öğretmenler tarafından tartışılması, yaklaşımın ödevlere uygulanabilirliği ve öğretmenin yordama biçiminin ve sonuçlarının öğrencilere iletilmesi.

8. Yansıtma: Araştırma becerilerini öğrencilere öğretirken programın ve eylemlerin düşünülmesi ve ölçüp biçilmesi. Öğretmenin kendi güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması ve gelişime katkı sağlayacak deneyimlerinden elde ettiği önerileri değerlendirme becerisine sahip olması.

AB üyesi ülkelerde derslerin akreditasyonu, öğrenci sayılarının planlanması, finansman ve yeterlilik ölçütleri, program içeriklerinin ve ulusal mesleki niteliklerin belirlenmesi, öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarının araştırılması gibi konularda çalışan ulusal düzeyde kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Örneğin, İngiltere’de Öğretmen Eğitimi Kuruluşu (The Teacher Training Agency/TTA) tarafından “öğretmenler için yeni yeterlilikler” başlığı altında öğretmenlerin görevleri sıralanmıştır (TTA, 2004):

- Yöneticilerle ve yetkililerle işbirliği içinde çalışma, ailelerle etkili eşgüdüm kurma.
- Öğrenciler için başarılı bir öğrenmeyi, etkili bir öğretimi sağlayacak önerileri ve vizyonu sağlama.
- Öğrencilerin fiziksel, bilişsel, kültürel ve duyuşsal gelişimlerinden sorumlu olma.
- Okulun önceliklerini ve hedeflerini tanımlayacak olan ekonomik planları oluşturmak ve desteklemek için stratejik bir plan oluşturma ve öğretmen yeterliliklerini arttırmak için okulun gelişmesini sağlama.
- Eğitim bilimi ile ilgili araştırma bulgularını, denetim raporlarını, çalıştığı okula ilişkin bilgileri, yerel ve ulusal düzeyde iyi örneklerle ulaşma.
- Okul kurallarının, önceliklerinin ve hedeflerinin etkililiğini gözden geçirme ve değerlendirme.

- Öğrencilerin başarılı olabilmeleri için gereken standartları belirleme ve öğretimin etkililiğini bu standartlar doğrultusunda değerlendirme, izleme ve gelişim için hedefler ve ölçütler oluşturup kullanma.
- Etkili öğrenme-öğretme ve yüksek başarı sağlamak için çevreyi düzenleme ve yönetme.
- Programların uygulanmasına ve değerlendirilmesine karar verme ve izleme.
- Kültürel, sosyal ve dinsel farklılıkları gözetecek bir ortam oluşturma, bilgi teknolojilerine ilişkin beceriler ve etkili öğrenmeler için gerekli kaynakları sağlama.
- Programın kapsamını geliştirmek ve öğretme-öğrenmeyi etkin hale getirmek için iş ve endüstri çevresi de dahil bütün toplumla iletişim sağlama.

Alanyazın incelendiğinde görülebilmektedir ki öğretmen yeterlilikleri ve öğretmen eğitimi konusu eğitim bilimlerinin ve özellikle de eğitimde program geliştirmenin önemli bir çalışma alanıdır. Planlı ve programlı eğitimin etkili ve verimli olması, programların bilimsel yöntemlerle hazırlanmış olması ve bu programları uygulayacak öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri ile doğrudan ilgilidir. Programların uygulayıcısı olan öğretmenler niteliği ile programdan alınacak sonuçların niteliği paralellik gösterir. Eğitimin hedeflerine iyi hazırlanmış öğretim programları, bu programları uygulayacak nitelikli öğretmenler ve iyi bir uygulama ile ulaşılabilir. Bu üç boyutu hem tek başına hem de birbiri ile etkileşimi ile sonucu etkiler. Etkileyicilerden biri olan öğretim programları, öğretmen yeterlilikleri ile ilgili bir araştırmada incelenmesi gereken bir alan olarak görülmüştür.

2005 İlköğretim Programları ve Öğretmen

Eğitim programları bireyin, toplumun ve konu alanının gereksinimlerine göre hazırlanmalıdır. Görevdeki öğretmene ya da o öğretmenin yeterliliklerine göre programlar hazırlanmaz. Programlar gereksinimlere göre hazırlanıp, geliştirilir, programı uygulamaya koyacak öğretmenler hizmet içi eğitim programları yoluyla yeterli hale getirilir.

MEB tarafından 2004-2005 öğretim yılında deneme uygulaması gerçekleştirilen, 2005-2006 öğretim yılında ülke çapında uygulamaya konan ilköğretim programlarının başarısını, sistemde hizmet veren öğretmenlerin programı uygulayabilecek yeterliliklere sahip olma düzeyleri doğrudan doğruya etkileyecektir.

Programlarda değişiklik yapılmasına neden gereksinim duyulduğu ile ilgili açıklamalara bakıldığında, dünyadaki gelişmeler, AB vizyonu ve uluslararası standartlara uyma isteği gerekçe olarak gösterilmiştir. Türkiye’de uygulanan önceki programların ekonomiye, demokrasiye ve bilgi-iletişim teknolojilerindeki gelişmelere yeterince duyarlı olmadığı, uluslararası eğitim araştırmalarının sonuçlarının Türkiye Eğitim Sistemi açısından olumsuz bir tablo çizdiği de değişiklik için diğer gerekçeler olarak ifade edilmektedir. Program hazırlama çalışmaları ile yapılan değişiklikler; davranışçı kurama dayanan programdan işbirliğine dayalı ve yapılandırmacı yaklaşıma yer verilen programa geçiş, sekiz yıllık kesintisiz eğitime uygunluk, AB standartlarının dikkate alınması ve öğrenci merkezli öğretim olarak özetlenmiştir (Çelik, 2004).

Program değişikliğine gidildiği dönemdeki Talim Terbiye Kurulu Başkanı Selçuk (2004), programların yenileştirilmesiyle ilgili çalışmalarda dünyadaki gelişmeleri dikkate almak ve AB normlarını gözden geçirmek ilkelerinin benimsendiğini belirtmiştir.

2005 ilköğretim programında, geleneksel yaklaşımlarla çağdaş insan yetiştirilemeyeceği, artık bilgi ezberleyen değil bilgi üreten insanlar yetiştirmek için çağdaş yaklaşımlar izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yeni programlar ile, öğrenci etkinliğine dayanan çağdaş yaklaşımların benimsendiği söylenebilir. Bu programın;

- Öğrenciyi merkeze alan,
- Yapılandırmacılığı, çoklu zekâ kuramını ve işbirliğine dayalı öğrenmeyi temel alan,

- Bireysel farklılıklara, özelliklere ve yeteneklere önem veren bir anlayışla hazırlandığı vurgulanmaktadır. Bu anlayışla hazırlanan bir programın öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde etkin olmasına ve kendini ifade etmesine olanak tanıyacağı düşünülmektedir (Gözütok ve diğerleri, 2005). Öğrencilerin ilgi, gereksinim ve beklentilerine uygun ve onların öğretim sürecine etkin katılımını hedefleyen bir programı uygulayacak öğretmenlerin çağdaş öğretimde olması gereken bir takım yeterliliklere sahip olması gerekir.

2004 yılında deneme uygulaması yapılan yeni programları konu edinen araştırmalar; programların hazırlanmasındaki eksiklikleri ve öğretmenlerin programları uygulayabilecek yeterliliklere sahip olmadıklarını vurgulamaktadır (Aykaç ve Başar 2005; Baykul, 2005; Gözütok, ve diğerleri, 2005; Gözütok, Tavşancıl, İlhan, Karacaoğlu ve Parmaksız, 2007; İlhan, 2005; Kaptan, 2005; Kutlu, 2005; Küçükahmet, 2005; Okvuran, 2005; Pesen, 2005; Sever, 2005; Yaşar, Gültekin, Türkkkan, Yıldız ve Girmen, 2005).

Öğrenciyi merkeze alan 2005 programlarının uygulayıcıları olan öğretmenlerin, öğrenci merkezli yaklaşımları uygulayabilecek biçimde hizmet öncesinde ve hizmet içinde iyi yetiştirilmesi artık daha da fazla önem taşımaktadır. Öğrencilerin öğretme-öğrenme sürecinde etkin olmasına, kendini ifade etmesine olanak tanıyacağı ve çağdaş gelişmelere, AB standartlarına uygun olduğu düşünülen bu programda öğrencilerin ifade ettiklerini değerlendirecek ve yönlendirecek nitelikte öğretmeni yetiştirmeye daha fazla gereksinim duyulmaktadır (Gözütok, 2005).

Şüphesiz öğretmen eğitimi programları, mezunların hizmet vereceği öğretim düzeyinin programı ile birebir paralel olmak durumunda değildir. Çünkü programların sürekli olarak geliştirilmesi söz konusudur. Öğretmen eğitimi programları, değişime direnç göstermeyen, zaman içinde geliştirilecek programlara uyum sağlayabilecek temel becerilerle ve bilgiye ulaşma yollarını kullanabilme yeterliliğine sahip öğretmenler yetiştirebilmelidir. Uygulanmakta olan öğretmen eğitimi programları, çağdaş bireyi yetiştirme

iddiasıyla ortaya atılan öğrenci merkezli yeni ilköğretim programlarını uygulayabilmek için gerekli öğretmen yeterlilikleri doğrultusunda geliştirilmelidir. AB uyum sürecinde gereksinim duyulan yeterliliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi bu doğrultuda geliştirilen öğretmen eğitimi programları ile sağlanabilecektir.

AB uyum sürecinde gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesinde Türkiye-AB ilişkileri ve Türkiye'nin öğretmen yetiştirme konusunda attığı son adımlar incelenmiştir. Aşağıda bu çalışmaların bazılarına yer verilmiştir.

Türkiye'nin AB ile İlgili Çalışmaları

Türkiye'nin, yönünü batıya çevirdiği 18. yüzyıldan bu yana çağdaşlaşma ve Avrupa'yı örnek alma çabaları, AB'ye üye olma yolunda müzakerelerin başlaması noktasına kadar gelmiştir. Bu çabaların doğruluğunun tartışıldığı 21. yüzyıl Türkiyesinde Akpınar ve Turan'ın 2004'te yaptığı araştırmaya göre, reform hareketlerinin mimarları olması beklenen öğretmenler, AB'yi demokratik bir oluşum olarak algılamakta; Türkiye'nin, demokratik sisteme tam olarak geçebilmesi için, AB üyesi olması gerektiğini düşünmektedirler.

Türkiye-AB ilişkilerinin hukuki temeli, nihai hedef olarak Türkiye'nin tam üyeliğinin gerçekleşmesini öngören 1963 tarihli Ankara Ortaklık Antlaşması ile 1973 yılında yürürlüğe giren ve ortaklık antlaşmasının bir parçasını oluşturan katma protokole dayanmaktadır. Türkiye, 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde oy birliği ile AB'ye aday ülke olarak kabul edilmiştir. Türkiye AB ilişkileri bağlamında yürütülen "Mevzuat Uyum Çalışmaları", Türkiye'nin Gümrük Birliği ile ilgili alanlarda, AB politika ve düzenlemelerine uyum sağlanması amacıyla, programı belirlenen mevzuat uyum çalışmaları, eğitim alanını da kapsamaktadır (MEB, 2005c). Eğitimde özellikle de öğretmen

eğitimi konusunda yapılan bazı alışmalar AB standartlarına uygunluk çerçevesinde değerlendirilebilir.

AB, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile ülkeler ve kültürler arası etkileşimin artması sonucunda oluşan bir birliktelik olarak görülmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojisiyle hızlanan küreselleşme kavramı, uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin gelişmesini, bu gelişmelere bağlı olarak eğitimi, ğretimi, ğretmen yeterliliklerini içermektedir (DPT, 2000a, 1).

Ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler eğitim sistemlerinde bazı değişikliklere neden olmaktadır. Sanayi toplumu ve bilgi toplumu olmanın, küreselleşmenin, AB'ye üyelik sürecinin getirdiği değişiklikler ve gelişmeler doğrultusunda eğitim sisteminin de değişmesi doğaldır. Toplumun ve bireyin başarılı olmasını sağlayacak yeniliklerin hiç zaman geçirilmeden eğitim sisteminde uygulanması kaçınılmazdır. Türkiye'de gereksinim duyulan ğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi ve belirlenen yeterliliklere uygun öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Ergün, 2003).

AB vizyonu ve standartları doğrultusunda ilköğretim ve ortaöğretim programlarının 1998'de değiştirilmesinden sonra YK tarafından, ğretmen eğitimi programlarını 2005 yılında yeniden gözden geçirilmiş ve bir takım değişikliklere gidilmiştir. Hizmet ncesi ğretmen eğitimi programları, daha nitelikli öğretmenler yetiştirmek ve uygulanan programlardaki sorunlara çözüm getirmek amacıyla 2006 yılında değiştirilmiştir. Yeni programda, seçimlik derslerin ve genel kültür derslerinin arttırılmış olması, ğretmen adaylarına araştırma, sorgulama ve eleştirel düşünme becerileri gibi st düzey becerileri kazandırmaya yönelik Topluma Hizmet Uygulamaları isminde bir dersin konulması, öğretmenlik uygulamasına verilen önemin artırılması ilk göze çarpan ve AB standartları ile paralellik gösteren değişikliklerdir (YK, 2006). Yapılan bu değişikliklerin daha nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlayıp sağlamadığı programın uygulanması sırasında ve sonrasında yapılacak program değerlendirme araştırmaları ile

belirlenebilecektir. Programların standartlara uygun olarak hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekir. Ders amaçları ve ders kur tanımlarından oluşmuş, derslerin yalnızca saat ve okutulacak dönemini gösteren çizelgeye “program”, ders isimlerinin değiştirilmesi ile yapılan çalışmaya da “program geliştirme” denilip denilemeyeceği tartışılır. Programların standartlara uygun olarak hazırlanması kadar programların nasıl uygulandığı da program çıktıları açısından önemlidir. Eğitim fakültelerindeki sınırlı olanaklarla ve yeterli olmayan öğretim elemanı sayısı ile, birçok büyük üniversitede bile az sayıda olan akademik kariyerli öğretim üyesi ile yüksek nitelikli öğretmen yetiştirmek için program değişikliği konusunda yapılan çalışmalar yeterli görülmemelidir.

AB eğitim programlarının 2000-2006 yılları arasını kapsayan ikinci aşamasına dahil edilen Türkiye, Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Youth (Gençlik) Programına Nisan 2004 tarihinden başlayarak resmen katılmıştır. 2007 yılında, AB Eğitim Programları, 3. aşamasına başlamıştır. Üçüncü aşamada ikinci aşamada yer alan programların yapılarında ve adlarında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu aşamada Avrupa Birliği Eğitim Programları, Yaşam Boyu Öğrenme Programı ve Gençlik Programı’ndan oluşmaktadır (Ulusal Ajans [UA], 2007). Programlar kapsamında AB ülkeleri arası öğretmen değişimleri ve öğretmenlerin AB bünyesindeki hizmet içi eğitim programlarına katılımı da sağlanmıştır. Programlara katılım, uluslararası düzeydeki gelişmelerin daha yakından izlenmesini ve küreselleşen dünyada diğer ülkelerle olan etkileşimi sağlayacaktır.

Toplumların en büyük zenginliği, sahip oldukları eğitilmiş insan gücüdür. Toplumlar, nitelikli insan gücünden yararlanabildikleri ölçüde kalkınabilir ve kalkınmalarını sürdürebilir. Nitelikli insanlar yetiştirmenin başlangıç noktası ise nitelikli öğretmenler yetiştirmektir. Bu kadar önemli bir rolü üstlenecek olan “Öğretmenin yeterlilikleri neler olmalıdır?” ve “Eğitim sistemi içinde hizmet veren öğretmenler bu yeterliliklere sahip midir?” sorularına bilimsel yollarla yanıt aranmalıdır. Ayrıca eğitim sisteminin

gereksinim duyduğu, AB uyum sürecinde öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesine ilişkin bilimsel bir çalışmanın eksikliği de göze çarpmaktadır. Öğretmenin sahip olması gereken yeterliliklerin, öğretim ortamındaki etkinliğinin ve sorumluluğunun arttığı bir dönemde, Türkiye’de, AB uyum sürecinde öğretmen yeterliliklerinin neler olduğu ve eğitim sistemi içerisinde hizmet veren öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere ne düzeyde sahip olduğu önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Araştırmanın Amaçları

Araştırmanın amacı, AB uyum sürecinde Türkiye’de gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi ve öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere sahip olma düzeyinin değerlendirilmesidir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Delphi panelini oluşturan uzmanlara göre AB uyum sürecinde Türk Eğitim Sisteminin gereksinim duyduğu öğretmen yeterlilikleri nelerdir?
2. Öğretmenler, öğretmende olması gereken yeterlilikler açısından kendilerini ne düzeyde algılamaktadırlar?
3. Öğretmenlerin yeterlilik algıları,
 - a) Branşına,
 - b) Pedagojik formasyon alıp almamasına,
 - c) Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmemesine,
 - d) Katıldığı hizmet içi eğitim programının sayısına göre farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre öğretmenler belirlenen yeterliliklere ne düzeyde sahiptirler?

5. Öğretmen adaylarının, öğretmenlere ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri bölüme ve öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermekte midir?
6. Öğretmenler, öğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliliklere uygun sınıf içi öğretmen davranışlarını ne düzeyde göstermektedirler?
7. Öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu olup olmamalarına ve branşlarına göre sınıf içi öğretmen davranışları farklılık göstermekte midir?
8. Öğretmenlerin görüşlerine göre,
 - a) Öğretmenin sahip olması gereken önemli yeterlilikler nelerdir?
 - b) Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından kendileri nasıldır?
 - c) Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından Türkiye'de görev yapan öğretmenler nasıldır?
9. Öğretmen yeterliliklerine ilişkin,
 - a) Öğretmenlerin kendilerini algılama düzeyleri ile gözlem sonuçları arasında,
 - b) Öğretmenlerin kendilerini algılama düzeyleri ile öğretmen adaylarının görüşleri arasında,
 - c) Öğretmen adaylarının görüşleri ile gözlem sonuçları arasında bir fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkiye, dünyadaki gelişmeleri yakından izlemek ve her alanda gelişimini sürdürmek ve AB ülkelerinin gelişmişlik düzeyine ulaşmak amacıyla AB üyesi olmak istemektedir. Eğitim sisteminin AB ülkeleri eğitim sistem ve standartlarına uyumu konusunda yapılan çalışmalar, özellikle de öğretmen

yeterliliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi konusundaki çabalar yasal düzenlemelerle sınırlı kalmamalıdır. Uluslararası platformda çağdaş öğretmenin sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi ve bu özelliklere göre öğretmen eğitimlerinin yapılması öncelikli konulardan biri olarak ele alınmalıdır. Öğretmen eğitimi programlarının gelişmiş ülkelerle denkliğinin sağlanması öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesine ve belirlenen yeterliliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine bağlıdır. AB ülkelerinde karşılıklı değişimlerde ve AB tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim programlarında öğretmenlerin sahip olması gereken standartların aranması öğretmen yeterlilikleri konusunda yapılacak bilimsel çalışmaların önemini arttırmaktadır. AB uyum sürecinde gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesine ilişkin bilimsel bir araştırmanın yapılmamış olması bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Dünyadaki değişme ve gelişmelere paralel olarak gereksinim duyulan insan gücü özellikleri de değişmektedir. Bu değişimlere öncülük edecek nitelikli insanların yetiştirilmesinden öncelikli olarak sorumlu öğretmenlerin yeterliliklerin belirlenmesine gereksinim vardır. Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi, belirlenen yeterliliklere öğretmenlerin sahip olma düzeylerini ölçecek ölçme araçlarının geliştirilmesi ve bu ölçme araçlarını kullanarak öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere sahip olma düzeyinin belirlenmesi, eğitim gereksinimlerini gidermeye yönelik çalışmalara kaynaklık edecektir. Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler, öğretmen eğitimi programlarının amaçlarına yön veren ölçütler olarak değerlendirileceğinden, bu araştırma, öğretmen eğitimi programları için de bir ihtiyaç belirleme çalışması olarak görülebilir. Bu araştırma farklı kaynaklardan yetişenler de dahil olmak üzere, istihdam edilen öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına da yol gösterecektir. Araştırma, geliştirilen anket, görüşme ve gözlem formlarının, yapılacak olan öğretmen yeterlilikleri ile ilgili başka araştırmalarda kullanılabilmesi açısından da önemlidir.

Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi ve öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere sahip olma düzeyinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın;

1. Öğretmenlerin yetersizliklerinin ve eksikliklerinin belirlenmesine katkıda bulunacağı,
2. Öğretmen eğitimi programlarını geliştirme çalışmalarına öneriler getireceği ve ışık tutacağı,
3. Bütün öğretmenlerde bulunması gereken ortak (genel) öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesiyle öğretmen yetiştiren kurumlara ve öğretmenlerin hizmet içi eğitiminden sorumlu eğitim birimlerine öneriler getireceği,
4. Türkiye'nin AB'ye uyum çalışmalarına katkıda bulunacağı,
5. İnsan gücü niteliklerinin belirlenmesi ve bu niteliklere göre değerlendirme yapma konusundaki benzer çalışmalara örnek olacağı ümit edilmektedir.

Özet olarak, bu çalışmanın eğitim bilimleri alanına ve öğretmen eğitimi konusuna katkı sağlayacağı ve özgün bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

1. Öğretmen eğitiminde uzmanlaşmış 37 öğretim üyesinin ortak eğilimlerinin belirlendiği Delphi tekniği ile elde edilen öğretmen yeterlilikleriyle,
2. Anketi yanıtlayan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının görüşlerinin ve gözlem sonuçlarının değerlendirilmesi ile,
3. 2006-2007 yılında Ankara'nın Mamak ilçesinde görev yapan öğretmenler ve Ankara'da Türkçe eğitim yapan öğretmen yetiştiren devlet üniversitelerinin 4. sınıf öğrencileri ile,

4. Veri toplama araçlarının uygulanması zamanı açısından 2006-2007 öğretim yılı ile,
5. Verilerin toplanması açısından Delphi, anket, görüşme ve gözlem teknikleri ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Akreditasyon: Standartlara uygunluğun değerlendirilmesi.

Nitelik: Olumlu özellikler.

Yeterlilik: Bir işi ya da görevi yapabilmek için gerekli özellik. Öğretmen yeterliliği; öğretmende olması gereken özellik.

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AT: Avrupa Topluluğu

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖSYM: Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı

UA: Ulusal Ajans

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçlarının hazırlanması, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin AB uyum sürecinde gereksinim duyduğu, her öğretmenin sahip olması gereken öğretmen yeterliliklerini belirlenmek ve belirlenen yeterliliklere göre öğretmenlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca hizmet etmek üzere, öğretmen yeterliliklerinin, öğretmenlerin yeterlilik algılarının, öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi ve gözlem sonuçlarının analiz edilmesiyle araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli ile, gereksinim duyulan veriler, araştırmanın hedef kitlesi olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden çeşitli araçlar kullanarak toplanır. Soruna ilişkin varolan durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılır (Balcı, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, öğretmenler ve öğretmen adayları oluşturmaktadır. Öğretmen evreni, Ankara ili Mamak ilçesi ilköğretim ve genel ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler, öğretmen adayı evreni ise Ankara ilinde Türkçe öğretim yapan öğretmen yetiştiren devlet üniversitelerinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileridir.

Örneklemin büyüklüğünü saptamak için farklı büyüklükteki evrenler için kuramsal örneklem büyüklükleri çizelgesinden yararlanılmıştır. Bu

Çizelgeden ğretmen ve ğretmen adayı örneklem büyüklükleri belirlenmiştir. Çizelgede 5000 kişilik evrende %95 güven düzeyi için gerekli olan örneklem büyüklüğü 356 kişi olarak belirtilmiştir (Balcı, 2007, s. 107). Araştırmada anketlerin geri dönüşlerinde yaşanacak sorunlar dikkate alınarak örneklem büyüklüğü ğretmen için 500, ğretmen adayı için 490 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ğretmen evrenini Ankara ili Mamak ilçesinde 2006/2007 ğretim yılında 131 okulda görev yapan 3894 ğretmen oluşturmaktadır. Evrenin Mamak ilçesi olarak belirlenmesinde, MEB'den talep edilen araştırma izninin zamanında çıkmaması etkili olmuştur. Evrende görev yapan tüm öğretmenlere ulaşılması mümkün olmadığından evreni temsil eden örneklem yansız seçilmesi yoluna gidilmiştir. Örneklem seçiminde "basit tesadüfi örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yönteminde, evrendeki her birimin örnekleme seçiminde eşit ve bağımsız olma olasılığı göz önüne alınarak yansız olarak seçim yapılır (Balcı, 2007). Araştırmanın rneklemine dahil edilen 500 öğretmenin farklılıkları temsil edebilmesi adına okul sayısının büyük tutulmasına zen gösterilmiştir. 54 okulda görev yapan ve araştırmaya katılarak anketi geçerli sayılan 440 öğretmenin okullara göre dağılımı izelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2
Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı

Sıra No	Okullar	Öğretmen Sayısı	Sıra No	Okullar	Öğretmen Sayısı
1.	30 Ağustos İlköğretim Okulu	7	28.	Kınık İlköğretim Okulu	10
2.	60. Yıl İlköğretim Okulu	6	29.	Kızılca Köy İlköğretim Okulu	5
3.	Açıkalın İlköğretim Okulu	8	30.	Korgeneral Ömer Keçecigil İlköğretim Okulu	6
4.	Alper Tunga İlköğretim Okulu	6	31.	Köşklüdere İlköğretim Okulu	6
5.	Atlıoğlu İlköğretim Okulu	6	32.	Kuvayi Milliye İlköğretim Okulu	10
6.	Barbaros Hayrettin Paşa İlköğretim Okulu	5	33.	Mehmetçik İlköğretim Okulu	5
7.	Batuhan İlköğretim Okulu	6	34.	Mehmet Yetkin İlköğretim Okulu	5
8.	Bogaziçi İlköğretim Okulu	8	35.	Metehan İlköğretim Okulu	8
9.	Cengizhan İlköğretim Okulu	8	36.	M. Rifat Börekçi İlköğretim Okulu	7
10.	Çoşkun Ertepinar İlköğretim Okulu	8	37.	Naşide-Halil Gelendost İlköğretim Okulu	8
11.	Çağdaş İlköğretim Okulu	8	38.	Nedim İnal İlköğretim Okulu	9
12.	Çiğiltepe İlköğretim Okulu	10	39.	Oğuz Kaan İlköğretim Okulu	8
13.	Çocuk Sevenler İlköğretim Okulu	11	40.	Ortaköy İlköğretim Okulu	5
14.	Demirlibahçe Ata İlköğretim Okulu	14	41.	Oruç Reis İlköğretim Okulu	5
15.	Demirlibahçe İlköğretim Okulu	8	42.	Saimekadın İlköğretim Okulu	5
16.	Demokrasi İlköğretim Okulu	8	43.	Selçuklu İlköğretim Okulu	8
17.	Ege İlköğretim Okulu	8	44.	Sıdıka Hatun İlköğretim Okulu	5
18.	Ergenekon İlköğretim Okulu	8	45.	Şafaktepe İlköğretim Okulu	5
19.	Esentepe İlköğretim Okulu	8	46.	Şair Nedim İlköğretim Okulu	5
20.	Gülveren İlköğretim Okulu	10	47.	Şehitler İlköğretim Okulu	6
21.	Gülveren Lisesi	17	48.	Şehit Nüri Pamir Lisesi	17
22.	Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulu	23	49.	Şehit Öğretmen Nesrin Ünügür İlköğretim Okulu	7
23.	Hurin Yavuzalp İlköğretim Okulu	8	50.	Şehit Piyade Er Murat Eroğlu İlköğretim Okulu	7
24.	Kayaş İlköğretim Okulu	5	51.	Şehitlik İlköğretim Okulu	21
25.	Kayaş Sakarya İlköğretim Okulu	6	52.	Tepecik Dostlar İlköğretim Okulu	5
26.	Kazım Karabekir İlköğretim Okulu	5	53.	Tuzluçayır Anadolu Lisesi	5
27.	Kıbrıs Köyü İlköğretim Okulu	6	54.	Yenimutlu İlköğretim Okulu	9
Toplam				=	440

Araştırmanın öğretmen adayı evrenini Ankara ilinde bulunan Türkçe öğretim yapan (Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi) eğitim fakültelerinde aynı bölümde okuyan, normal öğretim gören ve dördüncü sınıfa devam eden 995 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adayı alt evreninde sözü edilen üç üniversitede öğrenim gören 995 öğretmen adayının 385'i Ankara, 360'ı Gazi, 250'si ise Hacettepe Üniversitesi öğrencisidir. Öğretmen adayı evreni için örneklem oluştururken, "çok aşamalı örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Ankara merkezinde bulunan öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri evreninde, Ankara'daki öğretmen yetiştiren ve Türkçe öğretim yapan üniversiteler, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi olmak üzere üç alt tabakaya ayrılmıştır. Daha sonra her bir alt tabaka için "basit tesadüfi örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Anket ile veri toplamada gönüllülük esas alınmıştır. Yaklaşık olarak her bir fakültenin evrendeki öğrenci sayısının yarısına ulaşmak üzere 490 öğretmen adayına anket dağıtılmıştır. Araştırmaya katılan ve anketi geçerli sayılan 417 öğretmen adayının görüşü alınmıştır.

Çizelge 3

Öğretmen Adaylarının Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	n	%
1. Ankara	177	42.40
2. Gazi	143	34.30
3. Hacettepe	97	23.30
Toplam	417	100.00

Eğitim fakültelerinde dördüncü sınıfta öğrenim gören 417 öğrencinin uygulamaya gidip izledikleri öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri alınmıştır. Bu 417 öğretmen adayının 177'si (%42.40) Ankara Üniversitesi, 143'ü Gazi Üniversitesi (%34.30), 97'si (%23.30) Hacettepe Üniversitesi öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, literatür taraması ve Delphi tekniği ile elde edilen bilgilerin yanı sıra öğretmenlere uygulanan öğretmen anketi ve bilgi formu,

öğretmen adayı anketi, öğretim sürecinin izlendiği gözlem formu ve öğretmen görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma, toplam 60 aylık bir sürede gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresinin yaklaşık 11 ayında literatür taraması yapılmış, dört turda gerçekleşen Delphi uygulaması 20 ay sürmüştür ve öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi ile sonuçlanmıştır. Belirlenen yeterliliklere göre ölçme araçlarının hazırlanması, deneme uygulaması, ön uygulamanın analizi ve ölçme araçlarının geliştirilmesi ise yaklaşık 9 aylık bir çalışmanın sonucunda gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere sahip olma düzeylerinin değerlendirilmesi için hazırlanan ölçeklerin uygulanması ise 2006-2007 öğretim yılında yaklaşık 9 ay devam etmiştir. Toplanan verilerin analizi ve raporlaştırılması 11 ayda tamamlanmıştır.

Delphi Tekniği. Araştırmanın ilk alt amacı olan “Delphi panelini oluşturan uzmanlara göre AB uyum sürecinde Türk Eğitim Sisteminin gereksinim duyduğu öğretmen yeterlilikleri nelerdir?” sorusuna yanıt aramak üzere Delphi tekniği kullanılmıştır. Birbirinden bağımsız ve habersiz uzman görüşlerinden ortak görüşler çıkarılmaya çalışılan, olayları ve eğilimleri kestirme, program planlama, politikalar geliştirme ve standartlar oluşturma amacıyla kullanılan Delphi tekniğine göre hazırlanan anketlerin, öğrencilere, öğretmenlere, velilere, yöneticilere ve mezunlara uygulanması önerilmektedir (Demirel, 1999b). Alanyazın taraması doğrultusunda elde edilen, bütün öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin belirlenebilmesi amacıyla kullanılan Delphi tekniği sonuçlarından anket ve gözlem formlarının hazırlanmasında yararlanılmıştır. Delphi panelini oluşturan uzmanlarla iletişim kurulurken, grup iletişim tekniklerinden en yaygın olanı, kâğıt-kalem (yazılı) versiyonu olarak bilinen “geleneksel Delphi tekniği” yerine zamanı etkili kullanmayı sağlayan ve elektronik ortamda gerçekleştirilen “gerçek kazançlı Delphi tekniği” kullanılmıştır. Gerçek kazançlı Delphi tekniğinde veriler bir elektronik veri tabanı aracılığı ile toplandığı için zaman kaybı önlenir ve uzmanların birbirinden etkilenmeyeceği bir ortam oluşturulmasına katkıda bulunulur. Linstone ve Turoff (2002)’un önerdiği gibi bireylerin grup içerisindeki etkililiğine dayanan grup iletişiminin yapılandırıldığı Delphi tekniği, dört aşamada gerçekleşmiştir. Birinci aşamada, tartışılan konunun

araştırılması, ikinci aşamada konuya ilişkin grup görüşlerinin alınmasına ilişkin işlemler, üçüncü aşamada uzlaşılamayan görüşlerin ayrıştırılması, dördüncü aşamada toplanan bilgilerin kontrol edilmesi, değerlendirilmesi ve dönüt elde edilmesi yer alır. Araştırmada bu aşamalara uygun olarak, öğretmen yeterliliklerine ilişkin sınıflandırılmış nitelikler, oluşturulan uzman grubunun yazılı olarak tartışmasına açılmıştır.

Anket. Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler doğrultusunda öğretmen adaylarının öğretmenleri ve öğretmenlerin kendilerini nasıl algıladıklarını belirlemek için beş dereceli anket geliştirilmiştir. Anket, Delphi tekniği sonucu elde edilen ve gereksinim duyulan yeterlilikler doğrultusunda düzenlenmiştir. Öğretmenlere uygulanan ankete Öğretmen Yeterlilik Algısı Anketi ismi verilmiştir. Öğretmen Yeterlilik Algısı Anketi, öğretmenlerin kendilerini ne düzeyde algıladıklarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır (Ek 12). Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Öğretmenler, öğretilmekte olmaları gereken yeterlilikler açısından kendilerini ne düzeyde algılamaktadırlar?” sorusuna yanıt aramak üzere Öğretmen Yeterlilik Algısı Anketi kullanılmıştır. Öğretmen Yeterlilik Algısı Anketi, 4 bölümden ve 137 yeterlilik maddesinden oluşmaktadır. Her maddenin karşısında her biri beşer dereceden oluşan bir dereceleme ölçeği bulunmaktadır. Ankette, “Hiç”, “Az”, “Kısmen”, “Oldukça” ve “Çok” seçeneklerinden oluşan 5’li dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Her yeterliliğe göre öğretmenlerin kendilerini ne düzeyde algıladığına ilişkin uygun bulunduğu kutucuğu beş üzerinden puanlayarak işaretlemesi istenmiştir. Öğretmenlerin bazı kişisel özelliklerini (kıdem, çalışılan kurum, mezun olunan okul, öğretmenlik formasyon derslerini alma, hizmet içi eğitim programına katılma gibi durumlarını) belirlemek amacıyla dokuz soruluk katılımcı bilgi formu hazırlanmıştır (Ek 13). Bilgi formundan elde edilen bilgiler yardımıyla araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda öğretmenlerin bu özellikleri ile yeterlilik algıları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Eğitim fakültesi dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan ankete Öğretmen Adayı Anketi ismi verilmiştir. Öğretmen Adayı Anketi, araştırmanın dördüncü alt amacı (Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre öğretmenler belirlenen yeterliliklere ne düzeyde sahiptirler?) doğrultusunda öğretmen adaylarının uygulamaya gidip

gözlemledikleri öğretmenler ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere hazırlanmıştır (Ek 14). Anket 4 bölümden ve 137 maddeden oluşmaktadır. Ankette, “Hiç”, “Az”, “Kısmen”, “Oldukça” ve “Çok” seçeneklerinden oluşan 5’li dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Öğretmen Adayı Anketi ile elde edilen verilerle araştırmanın beşinci alt amacı olan “Öğretmen adaylarının, öğretmenlere ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri bölüme ve öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna da yanıt aranmak istenmiştir.

Ankette yer alan öğretmenlerin yeterliliklerini ve yeterlilik algılarını belirlemeye yönelik sorulardan elde edilen puanların güvenilirliği “alfa iç tutarlık katsayısı” ile belirlenmiştir (Baykul, 2000). Faktör analizi sonuçlarına göre anket, “meslek bilgisine ilişkin yeterlilikler”, “alan bilgisine ilişkin yeterlilikler”, “kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilikler” ve “ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler” bileşeninden oluşmaktadır. Anket formunun ve içerdiği maddelerin geçerlik çalışmaları için uzman görüşü alınmış, farklı okullarda görev yapan ve öğrenim gören 352 öğretmen ve öğretmen adayına ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucu elde edilen veriler üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Anketin tüm maddelerinin bir arada analiz edilmesi sonucunda anket tek faktörlü bir yapı göstermiştir. Anket maddelerinin bir arada ele alınarak yapılan analiz sonuçları çizelge haline getirilmiştir (Ek 17). Analiz sonuçlarına göre, faktör yük değerlerinin 0.83 ile 0.34 arasında değiştiği saptanmıştır. En düşük faktör yük değeri 0.34 olduğundan diğer bir her hangi bir maddenin çıkartılmasına gerek görülmemiştir. Anket, tek faktörlü bir yapı göstermiştir.

Uzmanlar tarafından doğrulayıcı faktör analizinin yapılması ve her bir alt faktörün kendi içerisindeki tutarlılığına bakılması önerilmiştir. Anketteki “meslek bilgisine ilişkin yeterlilikler”, “alan bilgisine ilişkin yeterlilikler”, “kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilikler”, “ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler” birer alt faktör olarak kabul edilmiş ve LISREL kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır (Ek 18). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) değeri 0.00 olarak bulunmuştur. Bu değer 0.05’ten küçük olduğu için ölçeğin dört faktörü ölçtüğüne yönelik beklentinin doğrulandığı görülmüştür. RMSEA

değerinin küçük olması istenen bir durumdur. Çünkü RMSEA değeri, tahminin ortalama karekök hatası değeri anlamına gelmekte ve mutlak bir uyum indeksi olarak tanımlanmaktadır. RMSEA değerinin 0.05'in altında olması verilerle iyi uyumu, 0.05-0.08 arasında olması kabul edilebilir uyumu, 0.08-0.10 arasında olması zayıf uyumu ve 0.10'den büyükse kabul edilemez uyumu gösterir. Her bir alt faktöre ilişkin yapılan faktör analizi sonuçları çizelge haline getirilmiştir (Ek 19). Alt faktörlerin yapı geçerliği için "faktör analizi" ve madde ayırt ediciliği için "madde toplam korelasyonu" kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2002).

Anketin alt faktörlerinin birlikte açıkladığı toplam varyans %48.28; ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.83'dür. Anketteki her bir alt faktöre ilişkin madde sayısı, en düşük ve en yüksek faktör yük değerleri, en düşük ve en yüksek madde-toplam korelasyon puanları, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach-Alpha sonuçları Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4
Alt Faktörlere İlişkin Değerlerin Dağılımı

Faktör	Madde Sayısı	Faktör Yük Değeri		Madde-Toplam Korelasyonu		Özdeğer	Açıklanan Varyans(%)	Cronbach-Alpha
		En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek			
IA	16	.64	.84	.60	.82	9.77	61.07	.96
IB	42	.59	.83	.58	.81	23.29	55.45	.98
IC	7	.68	.87	.59	.80	4.57	65.33	.90
ID	6	.74	.86	.64	.82	4.21	70.19	.91
IE	5	.81	.88	.70	.80	3.55	70.99	.89
II	5	.75	.86	.62	.77	3.44	68.86	.88
III	20	.41	.87	.38	.85	13.07	65.35	.97
IV	36	.42	.83	.40	.82	20.85	57.93	.97

Çizelge 5'te görüldüğü gibi anketin ilk faktörü içinde yer alan (IA) boyutunda 16 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.64 ile 0.84 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.60 ile 0.82 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 9.77, tek başına açıkladığı varyans %61.07 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.96'dır.

Anketin ilk faktörü içinde yer alan (IB) boyutunda 42 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.59 ile 0.83 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.58 ile 0.81 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 23.29, tek başına açıkladığı varyans %55.45 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.98'dir.

Anketin ilk faktörü içinde yer alan (IC) boyutunda 7 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.68 ile 0.87 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.59 ile 0.80 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 4.57, tek başına açıkladığı varyans %65.33 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.90'dır.

Anketin ilk faktörü içinde yer alan (ID) boyutunda 6 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.74 ile 0.86 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.64 ile 0.82 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 4.21, tek başına açıkladığı varyans %70.19 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.91'dir.

Anketin ilk faktörü içinde yer alan (IE) boyutunda 5 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.81 ile 0.88 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.70 ile 0.80 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 3.55, tek başına açıkladığı varyans %70.99 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.89'dur.

Anketin ikinci alt faktöründe 5 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.75 ile 0.86 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.62 ile 0.77 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 3.44, tek başına açıkladığı varyans %68.86 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88'dir.

Anketin üçüncü alt faktöründe 20 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.41 ile 0.87 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.38 ile 0.85 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri

13.07, tek başına açıkladığı varyans %65.35 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.97'dir.

Anketin dördüncü alt faktöründe 36 madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri 0.42 ile 0.83 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonları ise 0.40 ile 0.82 arasında değişmektedir. Bu faktörün özdeğeri 20.85, tek başına açıkladığı varyans %57.93 ve Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.97'dir.

Anketinin güvenilirlik analizi de yapılmış ve sonucunda güvenilirlik katsayısı belirlenmiştir. Ankette, açıklanan varyans %54'tür. Ölçeğe ilişkin Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı 0.99, iki güvenirligi ilk yarı için Cronbach-Alpha 0.99, ikinci yarı için Cronbach-Alpha 0.99, Sperman Brown iki eşit yarı güvenirligi 0.96, eşit olmayan iki yarı güvenirligi 0.96, Guttman iki yarı güvenirligi de 0.96 olarak belirlenmiştir. Değerlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu değerlerin yüksek olması, anketteki yeterlilik maddelerinin tamamının işlevsel olmasından ve yeterlilik maddelerin oluşturulmasında Delphi tekniğinin kullanılmış olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Gözlem. Araştırmanın altıncı alt amacı olan "Öğretmenler, öğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliliklere uygun sınıf içi öğretmen davranışlarını ne düzeyde göstermektedirler?" ve yedinci alt amacı olan "Öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu olup olmamalarına ve branşlarına göre sınıf içi öğretmen davranışları farklılık göstermekte midir?" sorularına yanıt aramak üzere gözlem tekniği kullanılmıştır. Belirlenen yeterlilik listesi içinden öğretmenlerin sınıf içinde gözlenebilecek olanlara sahip olma düzeyini belirlemek amacıyla bir gözlem formu geliştirilmiştir (Ek 15). Gözlem formu, Delphi tekniği ile elde edilen gözlenebilir öğretmen niteliklerinin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Delphi tekniği ile belirlenen 137 yeterlilik maddesi içinden gözlenebilir olduğu düşünülen 67 maddenin belirlenmesinde uzman desteği alınmıştır. Gözlem formunu denemek ve uygulamak üzere üç gözlemcinin gözlemci eğitimi sonrasında yaptıkları gözlemler arasındaki farklar incelenmiştir. Gözlemci eğitiminde, gözlem formunda geçen kavramlar ve ölçütler gözlemcilere anlatılarak örnek uygulamalar yapılmıştır. Gözlemciler

bir arada 10 ders saati gözlem yapmışlar ve örnek formlar doldurmuşlardır. Doldurulan örnek formlar grup olarak tartışılmıştır. Farklı kişiler tarafından farklı yorumlanan ve sınıf içinde gözlemlenmesi her zaman mümkün görünmeyen 11 madde gözlem formundan çıkartılmıştır. Gözlem formunda yer alması uygun bulunan 56 madde yeniden uzman görüşüne sunulmuş ve gözlem forumunun deneme uygulaması her bir gözlemcinin gerçekleştirdiği 10 saat gözlem ile yapılmıştır. Çizelge 5’de gözlem formunun faktör analizi sonuçları sunulmuştur.

Çizelge 5
Gözlem Formu Faktör Analizi Sonucu

Madde No	Maddeler	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
1	Öğrencinin ilgi ve ihtiyacını dikkate alma	.75	.73
2	Öğrenciye değer verme	.70	.68
3	Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	.72	.69
4	Destekleyici olma	.77	.74
5	Öğrencinin kişiliğine ve gelişebilirliğine saygı duyma	.75	.72
6	Öğrenciyi dinleme	.64	.60
7	Öğrenciyi cesaretlendirme ve teşvik etme	.73	.71
8	Empatik davranma	.74	.71
9	Güler yüzlü olma	.70	.67
10	Öğrenciye güven verme	.77	.74
11	Öğrencide özdenetim sağlama	.76	.74
12	Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme	.74	.71
13	Derse planlı gelme	.71	.69
14	Öğrenme ortamını düzenleme	.62	.61
15	Zamanı etkili kullanma	.63	.61
16	Davranışı ve sınıfı yönetme	.67	.65
17	Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	.61	.59
18	Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	.72	.69
19	Sabırlı ve demokratik olma, hoşgörülü davranma	.72	.70
20	Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	.58	.56
21	Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	.60	.58
22	Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	.73	.71
23	Beden dilini etkili kullanma	.70	.69
24	İnceleyen ve sorgulayan olma	.72	.71
25	Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	.52	.51
26	Öğrencinin dikkatini konuya çekme	.71	.69
27	Kendine güvenme	.58	.56
28	Derse giriş yapma	.71	.70
29	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	.69	.69
30	Ses tonunu etkili kullanma	.57	.56
31	Konuyu yaşamla ilişkilendirme	.52	.51
32	Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	.41	.40
33	Okumaya teşvik etme	.49	.48
34	Dönüt verme	.55	.54
35	Düzeltilme kullanma	.59	.58

Çizelge 5'in Devamı

36	Kaynak çeşitliliği yaratma	.35	.34
37	Kendini iyi ifade etme	.65	.64
38	Enerjik ve coşkulu olma	.64	.62
39	Materyal hazırlama ve kullanma, öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmaya dikkat etme	.35	.34
40	Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme	.46	.46
41	Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	.51	.50
44	Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	.32	.31
45	Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	.42	.41
46	Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)	.55	.53
47	Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	.59	.58
48	Genel ve temel konularda donanımlı olma	.60	.58
49	Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	.49	.47
51	Mesleğini severek yapma	.65	.63
52	İşine ve devama özen gösterme	.42	.40
53	Açık fikirli olma	.67	.66
54	Planlı programlı olma	.63	.62
55	Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	.68	.67
56	Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	.68	.67
KMO= 0.88		Açıklanan Varyans=%40	
Barlett Küresellik Testi [$\chi^2 = 4607.496$, sd=1378, p<.001]		Cronbach-Alfa=.97	

42. madde: “Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma”, 43. madde: “Sınav kâğıtlarını ve ödevlerini iyi inceleyip öğrenciye dönüt verme”, 50. madde: “Güzel yazı yazma” 0.30’un altında faktör yük değeri verdiği için gözlem formundan çıkartılmış ve gözlem formu 53 maddeden oluşturulmuştur.

Gözlem formuna ilişkin faktör analizi sonucu incelendiğinde, aracın tek faktörlü bir yapı gösterdiği görülmektedir. Maddelere ilişkin faktör yük değerleri 0.32 ile 0.77 arasında, madde toplam korelasyonları ise, 0.31 ile 0.74 arasında değişmektedir. Aracın açıkladığı varyans %40 ve Cronbach-Alpha güvenirlik katsayısı 0.97’dir.

Farklı gözlemler ve gözlemciler arası tutarlılık bulunduğundan, gözlemlerin ortalamaları alınarak ortalama puanlarla çalışılmıştır (Gözlemciler arası tutarlılık Kendall Tau Korelasyon Katsayısı [$r=.66$, p<.01]). Çalışma sonucunda farklı gözlemlerden elde edilen bulguların tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme. Araştırmanın sekizinci alt amacı doğrultusunda, öğretmenlerin meslektaşlarının yeterliliklerine, öğretmenlerde olması gereken yeterliliklere ve kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere uzman yardımı alınarak görüşme formu oluşturulmuştur (Ek 16). Görüşme ile öğretmenlerin samimi bir ortamda diğer öğretmenleri ve kendilerini değerlendirmeleri, bir öğretmenin nasıl olması gerektiği ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Görüşmede sorulacak sorular uzman yardımı ile belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri literatür taraması ve Delphi tekniği ile elde edilen bilgilerin yanı sıra 440 öğretmene uygulanan öğretmen anketi ve bilgi formu, 417 öğretmen adayına uygulanan öğretmen adayı anketi, öğretim sürecinde 115 öğretmenin 230 ders saatinde izlendiği gözlem formu ve 78 öğretmenin görüşlerinin alındığı öğretmen görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasına ilişkin dağılım Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6
Verilerin Toplanması

Sayılar	Delphi	Öğretmen Anketi	Öğretmen Adayı Anketi	Gözlem	Görüşme
Kişi sayısı	37	440	417	115	78
Madde sayısı	137	137	137	53	3

Öğretmen yeterliliklerini belirlemek amacıyla Delphi tekniği, öğretmenlerin yeterlilik algılarını ve farklılık gösterme durumlarını belirlemek amacıyla Öğretmen Yeterlilik Algısı Anketi, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla Öğretmen Adayı Anketi, öğretmenlerin sınıf içi davranışlarını belirlemek üzere gözlem formu, öğretmenlerin meslektaşlarının yeterliliklerine,

öğretmenlerde olması gereken yeterliliklere ve kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan araçlardan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Packet For Social Scieces) programı kullanılarak uzman yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırmada kullanılan Delphi tekniği, anketler, gözlem ve görüşme formu ile verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiği açıklanmıştır. Analizlere başlamadan önce dağılımın normalliği ve homojenliği test edilmiştir. Dağılımın normal ve homojen olduğu durumlarda t testi ve ANOVA, dağılımın normal ve homojen olmadığı durumlarda ise karşılaştırmalar için nonparametrik testler olan Kruskall-Wallis H Testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Delphi Tekniği. Uzmanların yazılı olarak tartıştığı Delphi tekniğinde araştırmacı, öğretmen eğitimi konusunda çalışmaları olan, öğretmen yetiştirme konusunda tez danışma hizmeti veren ya da öğretmen yeterlilikleri konusunda bir projede çalışmış olan 109 öğretim üyesine davet mektubu göndermiştir (Ek 1). Bu daveti kabul eden 41 uzmanın yanıtları ile Delphi uygulamasının birinci turu gerçekleşmiştir. Birinci Delphi uygulamasında alanyazındaki belli başlı öğretmen yeterlilikleri çalışmaları ve Delphi tekniği ile ilgili açıklamaların ardından açık uçlu bir soru sorulmuştur. Birinci Delphi uygulamasındaki “Türkiye’nin AB uyum sürecinde, eğitim sisteminin gereksinim duyduğu ve her öğretmende bulunması gereken öğretmen yeterlilikleri sizce nelerdir?” sorusuna bütün panel üyelerinin belirttiği görüşler maddeler halinde sıralanmış ve bu görüşler alt başlıklar altında toplanmıştır (Ek 3).

İlk turda toplanan görüşlere dayalı olarak hazırlanan ve 179 maddeden oluşan yedili Likert tipi ikinci Delphi Anketi, panel üyelerinin, maddelerin önem düzeyine katılmalarına göre düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle tamamlanmıştır. Bu anket için soruların kolaylıkla yanıtlanabileceği elektronik bir ortam ve veri tabanı oluşturulmuştur. İkinci Delphi Anketi, hazırlanırken binişik görüşler ayıklanmış ve gelen görüşler doğrultusunda gruplandırma yapılmıştır. 37 panel üyesinin, maddelerin önem

düzeylelerine ilişkin düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle tamamlanmıştır (Ek 6).

Delphi tekniğinin üçüncü turunda, ikinci turda verilen yanıtlara göre her bir maddeyle ilişkin sunulan istatistiklerin (aritmetik ortalamaların ve standart sapmaların) değerlendirilerek maddelerin tekrar yanıtlanması sağlanmıştır. Üçüncü tur sonuçları analiz edilirken standart sapması 1'den yüksek olan ve aritmetik ortalaması 6'nın altında olan maddeler çıkarılmıştır. Üçüncü tur sonucunda çıkarılan maddeler Çizelge 7'de sunulmuştur.

Çizelge 7
Üçüncü Tur Sonucunda Çıkarılan Maddeler

Madde Numarası	Çıkarılan Maddeler	\bar{X}	S
4	Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5.78	1.05
13	Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5.43	1.30
14	Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5.97	1.06
23	Ders dışı etkinlikler düzenleme	5.59	1.06
36	Ödün vermeme	4.97	1.21
37	Disiplini sağlama	5.67	1.15
46	Tiyatral beceriler sergileme	5.48	.90
47	Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma	5.72	.87
55	Öğretimi bireyselleştirme	5.86	.97
56	Grupla öğretim yapma	5.75	.83
59	Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma	5.94	.84
61	Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5.94	.84
69	Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5.78	.88
72	Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5.59	1.16
73	Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5.67	.91
76	Bilgiyi transfer etme	5.81	1.28
85	Akran değerlendirmesine başvurma	5.59	.98
93	Okul yönetimine katılma	5.94	.94
94	Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.18	1.12
123	Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5.51	1.09
132	Üst düzey bir zekaya sahip olma	5.29	.81
135	Bir ya da iki yabancı dili etkili kullanma	5.05	1.48
141	Modern ve rahat giyimi benimseme	5.67	.88
142	(Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5.97	1.06
145	Çok kültürlü eğitimi bilme	5.94	.77
146	AB üyelerinin kültürünü bilme	5.54	.90
155	Uluslararası ilişkileri bilme	5.62	1.13
167	Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5.51	.90
175	Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5.97	.83
176	Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5.94	.81
178	Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.48	1.04

Üçüncü tur verilerinin analiz edilmesi ile aritmetik ortalaması 6'nın altında olan ve standart sapması 1'den fazla olan maddelerin çıkarılması sonucunda 142 yeterlilik maddesi elde edilmiştir. 142 maddenin uzmanlara gönderilmesi, görüş ve önerilerinin sorulması ve gelen dönütlerin değerlendirilmesi ile dördüncü tur gerçekleşmiştir. Dördüncü turda gelen görüşler ve yorumlar doğrultusunda binişen maddelerin çıkarılması ve birleştirilmesi ile 137 yeterlilik maddesi belirlenmiştir (Ek 11). Dördüncü tur sonucunda çıkarılan maddeler Çizelge 8'de sunulmuştur.

Çizelge 8
Dördüncü Tur Sonucunda Çıkarılan ve Değiştirilen Maddeler

Madde Numarası	Çıkarılan Maddeler	\bar{X}	S
21	Materyal hazırlama	6.29	.84
26	Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6.59	.68
40	Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6.45	.73
57	Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adama	6.59	.49
111	Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6.56	.64
112	Öğrenmeyi öğrenme	6.72	.56
120	Kendi performansını değerlendirme	6.62	.59
160	Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6.59	.64
163	Kendine güvenme	6.75	.49
165	Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6.56	.55
171	Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6.35	.58

Dördüncü tur sonucunda 137 madde öğretmenlerde olması gereken yeterlilikler olarak belirlenmiş ve sonuçlar Delphi üyelerinin tamamına duyurulmuştur.

Anket. Öğretmenlerin, öğretmen yeterlilikleri açısından kendilerini ne düzeyde algıladıklarını ve öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri açısından öğretmenlere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilen anket uygulaması sonucu elde edilen veriler analiz edilmiştir. 437 öğretmenden ve 417 öğretmen adayından elde edilen verilerin analizinde her bir madde için belirlenen aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Ayrıca her bir alt faktör için tek bir aritmetik ortalama bulunmuş ve bunlar yorumlanmıştır. Her bir alt faktör için tek bir aritmetik ortalama bulunurken, maddelerin toplam aritmetik ortalama puanının 1-5 aralığında

yorumlanabilmesi için toplam aritmetik ortalama madde sayısına bölünmüştür. Tüm yeterlilikler ile ilgili öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerini belirlemek üzere anketin tüm maddelerinin tek bir aritmetik ortalaması bulunmuş ve yorumlanmıştır. Bulunan aritmetik ortalamaların hangi düzeydeki yeterliliği gösterdiğinin görülebilmesini sağlamak amacı ile kullanılan beşli dereceleme ölçeğinde yer alan her bir düzeyin puan olarak sınırları belirlenmiştir. Yorumlar, belirlenen aralıklara göre yapılmıştır. Ankette yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket ederek ölçeğin seçeneklerine ait bulunan sınırlar şöyledir:

Hiç (1)	= 1.00 - 1.80
Az (2)	= 1.81 - 2.60
Kısmen (3)	= 2.61 - 3.40
Oldukça (4)	= 3.41 - 4.20
Çok (5)	= 4.21 - 5.00

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının, öğretmenlerin öğretmenlik formasyonu alma, hizmet içi eğitim alma, mesleğini isteyerek seçme durumlarına ve branşlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için (ilişkisiz) t testi ve dağılımın normal olmamasından dolayı nonparametrik bir istatistik yöntem olan Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Mann Whitney U testi, iki ilişkisiz örneklemde elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Başka bir anlatımla, bu test iki ilişkisiz grubun ilgilenilen değişken bakımından evrende benzer dağılımlara sahip olup olmadığını test eder. Mann-Whitney U testi bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde ve sürekli olmasını gerektirir. Bağımsız örneklem için t testi, yansız olarak seçilen bir grubun bir konudaki performansının ya da tutumunun geçerli ve güvenilir testlerle ölçülmesi ve bu puanların cinsiyet (kız-erkek), ait olduğu grup (deney-kontrol) vs. göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesinde kullanılır (Büyüköztürk, 2002). Öğretmenlerin, yeterlilik algılarının, formasyon alma ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, öğretmen yeterliliklerinin branşlarına ve mesleğini isteyerek seçme

durumlarına göre karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır.

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerinin öğrenim gördükleri bölüme ve öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin bölümlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Yansız olarak seçilen bir grubun bir konudaki performansının ya da tutumunun geçerli ve güvenilir testlerle ölçülmesi ve bu puanların cinsiyet (kız-erkek), ait olduğu grup (deney-kontrol) vs. göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesinde bağımsız örneklem için t testi kullanılır. Öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin üniversitelerine göre karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için varyans analizi-ANOVA yapılmıştır. İlişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek amacıyla ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi uygulanır (Büyüköztürk, 2002). Bu nedenle öğretmen adayı görüşlerinin üniversitelerine göre karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır.

Gözlem. Öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliliklere uygun sınıf içi öğretmen davranışlarını gösterme düzeylerini belirlemek üzere 230 ders saati gözlem yapılmıştır. 115 öğretmenin her birinin ikişer saat gözlemlenmesiyle elde edilen veriler, aritmetik ortalamalardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Bulunan aritmetik ortalamaların hangi düzeydeki yeterliliği gösterdiğinin görülebilmesini sağlamak amacı ile kullanılan beşli dereceleme ölçeğinde yer alan her bir düzeyin puan olarak sınırları belirlenmiştir. Yorumlar belirlenen aralıklara göre yapılmıştır. Gözlem formunda yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket ederek ölçeğin seçeneklerine ait bulunan sınırlar şöyledir:

Hiç (1)	= 1.00 - 1.80
Az (2)	= 1.81 - 2.60
Kısmen (3)	= 2.61 - 3.40
Oldukça (4)	= 3.41 - 4.20
Çok (5)	= 4.21 - 5.00

Öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının eğitim fakültesi mezun olma durumuna ve branşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler analiz edilmiştir. Öğretmenlerin eğitim fakültesi mezunu olmalarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için bağımsız örneklem için t testi, öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için dağılımın normal olmamasından dolayı Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Eğitim fakültesi olanlarla olmayanların puanları normal dağılım gösterdiğinden puanlarla değişkenler arasındaki ilişkiye bağımsız örneklem için t testi ile, öğretmenlerin branşları normal bir dağılım göstermediğinden puanlarla değişkenler arasındaki farka Mann Whitney U testi ile bakılmıştır.

Görüşme. Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler ile ilgili olarak 16 farklı branştan 78 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerin meslektaşlarının yeterliliklerine, öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklere ve kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere görüşme sırasında üç soru sorulmuştur. Sorulara verilen öğretmen cevaplarının frekansları çıkarılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı gereği, öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile gözlem sonuçları arasında, öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin görüşleri arasında, öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin görüşleri ile gözlem sonuçları arasında bir farkın olup olmadığına bakmak üzere varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin tümü çizelgelere yerleştirilmiş ve çizelgeler yardımıyla açıklanarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

AB uyum sürecinde öğretmen yeterliliklerinin belirlendiği ve belirlenen yeterliliklere ilişkin öğretmenlerin değerlendirildiği araştırmanın bu bölümünde; öğretmenlerin bazı kişisel özelliklerini belirlemek üzere kullanılan bilgi formu, öğretmenlerin kendilerini nasıl algıladığını ve öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin görüşlerini belirlemek üzere kullanılan anket formu, öğretmenlerin sınıf içi yeterliliklerini belirlemek üzere kullanılan gözlem formu ve öğretmenlerin öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek üzere kullanılan görüşme formu ile elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bulguların sunumunda izlenen sıra; Türk Eğitim Sisteminin AB uyum sürecinde gereksinim duyduğu öğretmen yeterlilikleri, öğretmenlerin yeterlilik algıları, öğretmenlerin yeterlilik algılarının farklılık gösterme durumu, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusunda görüşleri, öğretmen yeterlilikleri konusunda öğretmen adayı görüşlerinin farklılık gösterme durumu, öğretmenlerin sınıf içi davranışları, öğretmen görüşlerine göre öğretmen yeterlilikleri, öğretmen algıları, öğretmen adayı görüşleri ve gözlem sonuçları arasındaki ilişki biçimindedir.

Türk Eğitim Sisteminin AB Uyum Sürecinde Gereksinim Duyduğu Öğretmen Yeterlilikleri

Delphi tekniği ile veriler elektronik ortamda toplanmıştır. Delphi tekniği, yöntem bölümünde açıklandığı gibi dört turda gerçekleşmiştir. Birinci turda 109 öğretim üyesine davet mektubu göndermiş ve daveti kabul eden 41 uzmanın "Türkiye'nin AB uyum sürecinde, eğitim sisteminin gereksinim duyduğu ve her öğretmende bulunması gereken öğretmen yeterlilikleri sizce nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtların maddeler halinde sıralanmıştır. Sıralan görüşler arasında binişik görüşler ayıklanmış ve gelen görüşler doğrultusunda gruplandırma yapılarak ikinci tura geçilmiş, 37 panel üyesinin,

maddelerin önem düzeyine katılmalarına göre düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle ikinci tur tamamlanmıştır. İkinci turda verilen yanıtlara göre her bir maddeye ilişkin aritmetik ortalamaların ve standart sapmaların değerlendirilerek maddelerin tekrar yanıtlanması ile üçüncü tura gerçekleşmiştir. sağlanmıştır. Üçüncü tur sonucunda, standart sapması 1'den yüksek olan ve aritmetik ortalaması 6'nın altında olan maddeler çıkarılmıştır. Üçüncü tur sonuçları Çizelge 9'da görülmektedir.

Çizelge 9
Üçüncü Tur Sonuçları

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	\bar{X}	S
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6.35	.82
2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma	6.43	.64
3. Öğrenciye değer verme	6.62	.72
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5.78	1.05
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6.48	.65
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	6.45	.69
7. Destekleyici olma	6.16	.92
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6.56	.68
9. Öğrenciyi dinleme	6.56	.72
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6.54	.69
11. Empatik davranma	6.35	.82
12. Güler yüzlü olma	6.27	.96
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5.43*	1.30
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5.97*	1.06
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6.32	.88
16. Öğrenciye güven verme	6.48	.69
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6.16	.86
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6.18	.84
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6.35	.82
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	\bar{X}	S
20. Dersi planlama	6.64	.53
21. Materyal hazırlama	6.29	.84
22. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6.43	.68
23. Ders dışı etkinlikler düzenleme	5.59*	1.06
24. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6.29	.70
25. Zamanı etkili kullanma	6.45	.69
26. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6.59	.68
27. Davranışı ve sınıfı yönetme	6.48	.69
28. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6.48	.65
29. Sınıfta duyguları yönetme	6.08	.82
30. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma	6.29	.66
31. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6.35	.67
32. Yansıtıcı düşünme	6.27	.73
33. Yaratıcı düşünme	6.59	.68
34. Eleştirel düşünme	6.64	.58

* Aritmetik ortalaması 6.00'in üzerinde ve standart sapması 1.00'in üzerinde olan maddelerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 9'un Devamı

35. Problem çözme	6.59	.68
36. Ödün vermeme	4.97*	1.21
37. Disiplini sağlama	5.67*	1.15
38. Hoşgörülü davranma	6.35	.78
39. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6.70	.61
40. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6.45	.73
41. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6.48	.69
42. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6.35	.88
43. Beden dilini iyi kullanma	6.35	.67
44. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6.29	.84
45. İnceleyen ve sorgulayan olma	6.54	.60
46. Tiyatral beceriler sergileme	5.48	.90
47. Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma	5.72*	.87
48. Sabırlı olma	6.45	.60
49. Öğrenmeyi öğretme	6.56	.64
50. Demokratik olma	6.62	.63
51. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6.37	.79
52. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6.48	.65
53. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6.54	.60
54. Kendine güvenme	6.67	.52
55. Öğretimi bireyselleştirme	5.86*	.97
56. Grupla öğretim yapma	5.75*	.83
57. Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adama	6.59	.49
58. Derse uygun bir giriş yapma	6.48	.55
59. Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma	5.94*	.84
60. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6.32	.74
61. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5.94*	.84
62. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6.40	.79
63. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6.37	.68
64. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6.56	.60
65. Etkili soru sorma	6.43	.76
66. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme	6.21	.82
67. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6.35	.78
68. Okumaya teşvik etme	6.51	.65
69. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5.78*	.88
70. Dönüt verme	6.56	.68
71. Düzeltme kullanma	6.18	.93
72. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5.59*	1.16
73. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5.67*	.91
74. Kaynak çeşitliliği yaratma	6.29	.74
75. Kendini iyi ifade etme	6.40	.64
76. Bilgiyi transfer etme	5.81*	1.28
77. Enerjik ve coşkulu olma	6.35	.48
78. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6.35	.58
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	\bar{X}	S
79. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6.43	.68
80. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6.48	.73
81. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6.21	.82
82. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	6.48	.73
83. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6.72	.73
84. Sınav kâğıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak	6.00	.97

* Aritmetik ortalaması 6.00'in üzerinde ve standart sapması 1.00'in üzerinde olan maddelerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 9'un Devamı

yanışlarının öğrencinin kendisine düzeltirme		
85. Akran değerlendirmesine başvurma	5.59*	.98
86. Öğrenci ilerlemesini izleme	6.51	.69
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	\bar{X}	S
87. Çevreyi tanıma	5.97*	.83
88. Çevre olanaklarından yararlanma	6.37	.68
89. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6.29	.77
90. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	6.02	.83
91. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6.18	.84
92. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6.16	.89
93. Okul yönetimine katılma	5.94*	.94
94. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.18	1.12
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	\bar{X}	S
95. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6.40	.76
96. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6.54	.64
97. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	6.54	.60
98. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6.40	.76
99. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	6.21	.71
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	\bar{X}	S
100. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6.67	.52
101. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6.48	.65
102. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6.59	.68
103. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6.24	.83
104. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6.32	.78
III. KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	\bar{X}	S
105. Öz değerlendirme yapma	6.67	.57
106. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6.51	.69
107. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6.40	.72
108. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma	6.70	.57
109. Değişime ve yeniliklere açık olma	6.75	.54
110. Yenilikleri izleme	6.78	.53
111. Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6.56	.64
112. Öğrenmeyi öğrenme	6.72	.56
113. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6.62	.59
114. Okumayı sevme	6.64	.53
115. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	6.08	.86
116. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6.45	.60
117. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	6.35	.67
118. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6.45	.69
119. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6.64	.58
120. Kendi performansını değerlendirme	6.62	.59
121. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6.29	.61
122. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6.37	.68
123. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5.51*	1.09
124. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6.18	.93
125. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6.40	.83
126. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6.35	.82
127. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6.08	.92
128. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	6.27	.87
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	\bar{X}	S
129. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	6.67	.57

* Aritmetik ortalaması 6.00'in üzerinde ve standart sapması 1.00'in üzerinde olan maddelerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 9'un Devamı

130. Dürüst olma	6.89	.31
131. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6.64	.58
132. Üst düzey bir zekaya sahip olma	5.29*	.81
133. Eğilmeme ve ilkeli olma	6.29	.77
134. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6.45	.64
135. Bir ya da iki yabancı dili etkili kullanma	5.05*	1.48
136. Analitik olma	6.13	.75
137. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6.67	.78
138. Güzel yazı yazma	6.08	.75
139. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6.32	.66
140. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	6.45	.55
141. Modern ve rahat giyimi benimseme	5.67*	.88
142. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5.97	1.06
143. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6.72	.50
144. İnsanları sevme	6.78	.47
145. Çok kültürlü eğitimi bilme	5.94*	.77
146. AB üyelerinin kültürünü bilme	5.54*	.90
147. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	6.51	.60
148. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6.48	.69
149. Ulusal değerlere sahip çıkma	6.54	.64
150. Evrensel değerleri benimseme	6.56	.64
151. Çevresine örnek olma	6.56	.60
152. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6.56	.64
153. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6.64	.53
154. Mesleğini severek yapma	6.70	.51
155. Uluslararası ilişkileri bilme	5.62*	1.13
156. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6.64	.48
157. Kendisiyle barışık olma	6.67	.52
158. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6.81	.39
159. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6.64	.53
160. Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6.59	.64
161. İşine ve devama özen gösterme	6.75	.43
162. Açık fikirli olma	6.67	.57
163. Kendine güvenme	6.75	.49
164. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	6.27	.93
165. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6.56	.55
166. Ülkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme	6.45	.60
167. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5.51*	.90
168. Sırdaş olma	6.13	.78
169. Tasarlayıcı olma	6.29	.70
170. Kolaylaştırıcı olma	6.48	.73
171. Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6.35	.58
172. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma	6.70	.57
173. Planlı programlı olma	6.56	.60
174. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6.59	.64
175. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5.97	.83
176. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5.94*	.81
177. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma	6.67	.52
178. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.48*	1.04
179. Kompleksiz olma	6.35	.75

* Aritmetik ortalaması 6.00'in üzerinde ve standart sapması 1.00'in üzerinde olan maddelerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Üçüncü tur verilerinin analiz edilmesi ile aritmetik ortalaması 6'nın altında olan ve standart sapması 1'den fazla olan maddelerin çıkarılması sonucunda 142 yeterlilik maddesi elde edilmiştir. 142 maddenin uzmanlara gönderilmesi, görüş ve önerilerinin sorulması ve gelen dönütlerin değerlendirilmesi ile 4. tur gerçekleşmiştir. 3. ve 4. turda çıkarılan maddeler Çizelge 10'da görülmektedir.

Çizelge 10
Çıkarılan Maddeler

Madde Numarası	Üçüncü Tur Sonucunda Çıkarılan Maddeler	\bar{X}	S
4	Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5.78	1.05
13	Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5.43	1.30
14	Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5.97	1.06
23	Ders dışı etkinlikler düzenleme	5.59	1.06
36	Ödün vermeme	4.97	1.21
37	Disiplini sağlama	5.67	1.15
46	Tiyatral beceriler sergileme	5.48	.90
47	Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma	5.72	.87
55	Öğretimi bireyselleştirme	5.86	.97
56	Grupla öğretim yapma	5.75	.83
59	Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma	5.94	.84
61	Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5.94	.84
69	Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5.78	.88
72	Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5.59	1.15
73	Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5.67	.91
76	Bilgiyi transfer etme	5.81	1.28
85	Akran değerlendirmesine başvurma	5.59	.98
93	Okul yönetimine katılma	5.94	.94
94	Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.18	1.12
123	Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5.51	1.09
132	Üst düzey bir zekaya sahip olma	5.29	.81
135	Bir ya da iki yabancı dili etkili kullanma	5.05	1.48
141	Modern ve rahat giyimi benimseme	5.67	.88
142	(Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5.97	1.06
145	Çok kültürlü eğitimi bilme	5.94	.77
146	AB üyelerinin kültürünü bilme	5.54	.90
155	Uluslararası ilişkileri bilme	5.62	1.13
167	Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5.51	.90
175	Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5.97	.83
176	Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5.94	.81
178	Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5.48	1.04
Madde Numarası	Dördüncü Turda Gelen Öneriler Doğrultusunda Çıkarılan Maddeler	\bar{X}	S
21	Materyal hazırlama	6.29	.84
26	Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6.59	.68
40	Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6.45	.73
57	Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adama	6.59	.49
111	Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6.56	.64
112	Öğrenmeyi öğrenme	6.72	.56
120	Kendi performansını değerlendirme	6.62	.59
160	Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6.59	.64
163	Kendine güvenme	6.75	.49
165	Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6.56	.55
171	Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6.35	.58

Dördüncü turda gelen görüşler ve yorumlar doğrultusunda binışen maddelerin çıkarılması ve birleştirilmesi ile 137 yeterlilik maddesi belirlenmiştir. Belirlenen öğretmen yeterlilikleri Çizelge 11'de görölmektedir.

Çizelge 11

Belirlenen Yeterlilikler

I- MESLEK BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler
1. Gelişim özelliklerini tanıma
2. İlgili ve ihtiyaçları dikkate alma
3. Öğrenciye değer verme
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)
6. Destekleyici olma
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma
8. Öğrenciyi dinleme
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme
10. Empatik davranma
11. Güler yüzlü olma
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma
13. Öğrenciye güven verme
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Meslekî Yeterlilikler
17. Dersi planlama
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme
20. Zamanı etkili kullanma
21. Davranışı ve sınıfı yönetme
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma
23. Sınıfta duyguları yönetme
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme
26. Yansıtıcı düşünme
27. Yaratıcı düşünme
28. Eleştirel düşünme
29. Problem çözme
30. Hoşgörölü davranma
31. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamın-tamında uygun, etkili ve doğru kullanma
32. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)
33. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma
34. Beden dilini iyi kullanma
35. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma
36. İnceleyen ve sorgulayan olma
37. Sabırlı olma
38. Öğrenmeyi öğretme
39. Demokratik olma
40. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama
41. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma
42. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme
43. Kendine güvenme
44. Derse uygun bir giriş yapma
45. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme
46. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme
47. Ses tonunu etkili biçimde kullanma

48. Konuyu yaşamla ilişkilendirme
49. Etkili soru sorma
50. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kav-ramı gerçekleştirme
51. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma
52. Okumaya teşvik etme
53. Dönüt verme
54. Düzeltme kullanma
55. Kaynak çeşitliliği yaratma
56. Kendini iyi ifade etme
57. Enerjik ve coşkulu olma
58. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler
59. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme
60. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme
61. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama
62. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme
63. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma
64. Sınav, ödev ve etkinlik kâğıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme
65. Öğrenci ilerlemesini izleme
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler
66. Çevreyi tanıma
67. Çevre olanaklarından yararlanma
68. Okulu bir kültür merkezi olarak görme
69. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma
70. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama
71. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler
72. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi
73. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi
74. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme
75. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme
76. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
77. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme
78. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme
79. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme
80. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma
81. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme
III- KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
82. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)
83. Meslekî gelişmeleri izleme ve katkı sağlama
84. Meslekî yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme
85. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)
86. Değişime ve yeniliklere açık olma
87. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama
88. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma
89. Okumayı sevme
90. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma
91. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme
92. Okulunda kalite ve verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme
93. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma
94. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme
95. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme
96. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme
97. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb.) konularda haklarını arama
98. Teknolojiyi meslekî ve kişisel gelişimi için kullanma
99. Araştırma ve sorgulama alışkanlığı
100. Meslekî gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Meslekî örgütlere katılma ve sorumluluk alma)

101. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme
IV. İHTİSAS VE İHTİSAS ARAPASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
Çizelge 12'nin Devamı İhtisasa yönelik yeterlilikler
104. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma
105. Eğilmeme ve ilkelik olma
106. Genel ve temel konularda donanımlı olma
107. Analitik olma
108. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)
109. Güzel yazı yazma
110. Sanata ve estetiğe duyarlı olma
111. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma
112. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma
113. İnsanları sevme
114. Türk kültürünü tanıma ve benimseme
115. Toplumla ilgili nitelikleri bilme
116. Ulusal değerlere sahip çıkma
117. Evrensel değerleri benimseme
118. Çevresine örnek olma
119. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, İnternet, vb.) donanımlı olma
120. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma
121. Mesleğini severek yapma
122. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma
123. Kendisiyle barışık olma
124. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, lâik ve demokratik olma
125. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme
126. İşine ve devama özen gösterme
127. Açık fikirli olma
128. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme
129. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme
130. Sırdış olma
131. Tasarlayıcı olma
132. Kolaylaştırıcı olma
133. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma
134. Planlı programlı olma
135. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma
136. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma
137. Komplekssiz olma

Sonuçlar bütün uzmanlara duyurulmuştur. Elde edilen veriler, Türkiye’de gereksinim duyulan öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesinde, anket ve gözlem formlarının hazırlanmasında kullanılmıştır.

Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları

Öğretmenlerin, öğretmen yeterlilikleri açısından kendilerini ne düzeyde algıladıklarını belirlemek üzere uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir. Her bir alt faktör (meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler) ile ilgili yeterlilikler ayrı ayrı incelenmiştir. Öğretmenlerin meslek bilgisi alt faktöründeki yeterlilik algılarına ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 12’de sunulmuştur.

Çizelge 12**Öğretmenlerin Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilik Algıları**

I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
A. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
1. Gelişim özelliklerini tanıma	435	4.09	0.70
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	438	4.23	0.70
3. Öğrenciye değer verme	439	4.70	0.58
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	438	4.60	0.61
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	436	4.45	0.66
6. Destekleyici olma	437	4.47	0.64
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	439	4.53	0.64
8. Öğrenciyi dinleme	438	4.54	0.64
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	437	4.57	0.63
10. Empatik davranma	433	4.34	0.73
11. Güler yüzlü olma	437	4.43	0.72
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	437	4.35	0.68
13. Öğrenciye güven verme	434	4.52	0.64
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	434	4.15	0.76
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	433	4.14	0.73
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	429	4.14	0.75
B. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
17. Dersi planlama	435	4.28	0.70
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme	435	4.12	0.68
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	437	4.06	0.75
20. Zamanı etkili kullanma	437	4.25	0.69
21. Davranışı ve sınıfı yönetme	437	4.43	0.69
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	437	4.37	0.68
23. Sınıfta duyguları yönetme	437	4.20	0.75
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	437	4.18	0.73
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	438	4.29	0.72
26. Yansıtıcı düşünme	431	4.07	0.71
27. Yaratıcı düşünme	436	4.22	0.71
28. Eleştirel düşünme	438	4.24	0.71
29. Problem çözme	433	4.35	0.65
30. Hoşgörülü davranma	434	4.47	0.64
31. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	415	4.14	0.69
32. Güdöleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	422	4.23	0.68
33. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	436	3.81	0.87
34. Beden dilini iyi kullanma	437	4.30	0.72
35. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	437	4.17	0.71
36. İnceleyen ve sorgulayan olma	434	4.29	0.70
37. Sabırlı olma	439	4.31	0.78
38. Öğrenmeyi öğretme	439	4.31	0.70
39. Demokratik olma	437	4.56	0.64
40. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	436	4.33	0.66
41. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılmak	439	4.35	0.66
42. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	438	4.42	0.67
43. Kendine güvenme	439	4.58	0.66
44. Derse uygun bir giriş yapma	438	4.32	0.66
45. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	437	4.21	0.68

Çizelge 12'nin Devamı

46. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	437	4.37	0.65
47. Ses tonunu etkili kullanma	437	4.52	0.65
48. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	436	4.50	0.61
49. Etkili soru sorma	434	4.42	0.62
50. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kavramı gerçekleştirme	427	4.28	0.67
51. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	436	4.47	0.64
52. Okumaya teşvik etme	438	4.59	0.63
53. Dönüt verme	432	4.33	0.70
54. Düzeltme kullanma	434	4.32	0.68
55. Kaynak çeşitliliği yaratma	436	4.20	0.74
56. Kendini iyi ifade etme	437	4.43	0.63
57. Enerjik ve coşkulu olma	431	4.38	0.71
58. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	421	4.16	0.72
C. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
59. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	427	4.03	0.73
60. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	434	4.00	0.77
61. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	434	4.03	0.74
62. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	435	4.13	0.71
63. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	434	4.08	1.01
64. Sınav kâğıtlarını iyi inceleyip yanlışları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme	430	4.30	0.88
65. Öğrenci ilerlemesini izleme	396	4.40	0.63
D. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
66. Çevreyi tanıma	433	4.25	0.79
67. Çevre olanaklarından yararlanma	437	4.01	0.87
68. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	436	4.19	0.86
69. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	435	4.30	0.77
70. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	434	4.24	0.82
71. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	421	4.39	0.74
E. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
72. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	435	4.25	0.73
73. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	435	4.04	0.79
74. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	433	3.98	0.82
75. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	433	4.21	0.71
76. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	432	4.09	0.79

Öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin yeterlilik algılarının en yüksek olduğu üç madde 3., 4. ve 52. maddelerdir. Meslek bilgisine ilişkin öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları konu 4.70 aritmetik ortalama ile “öğrenciye değer verme” yeterlilik maddesidir. Daha sonra sırasıyla “Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)” ($\bar{X} = 4.60$) ve “Okumaya teşvik etme” ($\bar{X} = 4.59$) yeterlilik maddelerinde öğretmenlerin

yeterlilik algıları yüksek görünmekte ve bu konularda kendilerini çok yeterli görmekte dirler. Öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları konular ise 33. maddedeki “Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma” ($\bar{X} = 3.81$) ve 74. maddedeki “Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme” ($\bar{X} = 3.98$) yeterlilikleridir. Bu bulgular incelendiğinde, diğer maddelere göre aritmetik ortalaması en düşük olan konularda bile öğretmenler kendilerini oldukça yeterli bulmaktadırlar. Meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerin bir boyutu olan öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 3. maddedeki “Öğrenciye değer verme” ($\bar{X} = 4.70$) olarak görülmektedir. Öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin mesleki yeterlilikler içerisinde 1. maddedeki “Gelişim özelliklerini tanıma” öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur ($\bar{X} = 4.09$). Bu aritmetik ortalamaya bakarak öğretmenlerin en düşük düzeyde algıladıkları konuda bile kendilerini oldukça yeterli gördükleri söylenebilir. Meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerin bir boyutu olan öğrenme-öğretme sürecine ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 52. maddedir. 52 maddedeki “Okumaya teşvik etme” ($\bar{X} = 4.59$) konusunda öğretmenler kendilerini çok yeterli görmekte dirler. Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili 33. maddedeki “Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma” ($\bar{X} = 3.81$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Diğer maddelere göre aritmetik ortalaması en düşük olan “Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma” ile ilgili aritmetik ortalama ($\bar{X} = 3.81$) incelendiğinde öğretmenler kendilerini oldukça yeterli bulmaktadır. Meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerin bir boyutu olan öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 65. maddedeki “Öğrenci ilerlemesini izleme” ($\bar{X} = 4.40$) olarak görülmektedir. Bu konuda öğretmenler kendini çok yeterli görmekte dir. Öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili 60. maddedeki “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme” ($\bar{X} = 4.00$)

öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Bu konuya ilişkin diğerlerine göre en yetersiz olarak algıladıkları konunun aritmetik ortalamasına bakıldığında ($\bar{X} = 4.00$), öğretmenler bu maddedeki yeterliliğe ilişkin bile kendini oldukça yeterli görmektedir. Meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerin bir boyutu olan okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 71. maddedeki “Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma” ($\bar{X} = 4.39$) olarak görülmektedir. Bu maddenin aritmetik ortalamasına bakıldığında bu konuda öğretmenler kendilerini çok yeterli görmektedir. Okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine konusunda mesleki yeterlilikler ile ilgili 67. maddedeki “Çevre olanaklarından yararlanma” ($\bar{X} = 4.01$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Bu konuya ilişkin en düşük aritmetik ortalamalı yeterlilik maddesinde bile öğretmenler kendilerini oldukça yeterli buluyorlar. Meslek bilgisine ilişkin yeterliliklerin bir boyutu olan programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 72. maddedeki “Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi” ($\bar{X} = 4.25$) olarak görülmektedir. Programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterlilikler ile ilgili 74. maddedeki “Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme” ($\bar{X} = 3.98$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur, ancak bu maddenin aritmetik ortalamasına bakıldığında öğretmenler bu konuda bile kendini oldukça yeterli görmektedir.

Öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin yeterlilik algılarının ortalaması alındığında 4.28 bulunmaktadır. Bu ortalamaya bakılarak öğretmenlerin kendilerini meslek bilgisine ilişkin çok yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğretmenlerin alan bilgisi alt faktöründeki yeterlilik algılarına ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 13'te sunulmuştur.

Çizelge 13

Öğretmenlerin Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilik Algıları

II. Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
77. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	432	4.24	0.72
78. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	430	4.11	0.75
79. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	431	4.14	0.78
80. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	431	3.79	1.00
81. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	430	4.03	0.82

Alan bilgisine ilişkin yeterlilikler ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 77. maddedeki “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme” ($\bar{X} = 4.24$) olarak görülmektedir. Alan bilgisine ilişkin yeterlilikler ile ilgili 80. maddedeki “Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma” ($\bar{X} = 3.79$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Bu maddenin aritmetik ortalamasına ($\bar{X} = 3.79$) bakıldığında, öğretmenler bu maddedeki yeterlilik ile ilgili kendilerini oldukça yeterli bulmaktadır. Alan bilgisine ilişkin olarak öğretmenlerin kendilerini, en yetersiz olarak algıladıkları maddede bile oldukça yeterli gördükleri söylenebilir. Öğretmenlerin bilimsel çalışmalara katılma konusunda kendilerini düşük düzeyde algılamaları buna karşın alanındaki temel kavram ve ilkeleri bilme konusunda yüksek düzeyde algılamaları, öğretmenlerin objektif olmadığı yorumunun yapılmasına neden olabilir.

Öğretmenlerin alan bilgisine ilişkin yeterlilik algılarının ortalaması alındığında 4.06 bulunmaktadır. Bu ortalamaya bakılarak öğretmenlerin kendilerini alan bilgisine ilişkin oldukça yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğretmenlerin kendini geliştirme alt faktöründeki yeterlilik algılarına ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 14’te sunulmuştur.

Çizelge 14

Öğretmenlerin Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilik Algıları

III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
82. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme).	432	4.35	0.70
83. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	434	4.12	0.74
84. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	431	4.20	0.76
85. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)	434	4.37	0.69
86. Değişime ve yeniliklere açık olma	433	4.52	0.66
87. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama	434	4.45	0.69
88. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	432	4.55	0.67
89. Okumayı sevmek	436	4.53	0.65
90. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	435	4.12	0.81
91. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	434	4.29	0.70
92. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	431	4.34	0.73
93. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	432	4.33	0.73
94. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	437	4.30	0.72
95. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	436	4.13	0.83
96. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	430	4.42	0.70
97. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	437	4.16	0.84
98. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	435	4.21	0.78
99. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	435	4.27	0.74
100. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	428	3.85	1.09
101. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	353	4.18	0.85

Kendini geliştirme yeterlilikleri ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konu 88. maddedeki "İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma" ($\bar{X} = 4.55$) olarak görülmektedir. Kendini geliştirme yeterlilikleri ile ilgili 100. maddedeki "Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)" ($\bar{X} = 3.85$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Kendini geliştirmeye ilişkin maddeler arasında en düşük aritmetik ortalama ($\bar{X} = 3.85$) incelediğinde bile öğretmenlerin kendilerini oldukça yeterli buldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin kendini geliştirme yeterlilik algılarının ortalamasına (4.28) bakılarak öğretmenlerin kendilerini geliştirme konusunda çok yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğretmenlerin ulusal ve uluslararası değerler alt faktöründeki yeterlilik algılarına ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 15’de sunulmuştur.

Çizelge 15

Öğretmenlerin Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilik Algıları

IV. Ulusal ve Uluslar arası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
102. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	435	4.73	0.52
103. Dürüst olma	436	4.79	0.47
104. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	437	4.58	0.62
105. Eğilmeme ve ilkeli olma	436	4.64	0.59
106. Genel ve temel konularda donanımlı olma	437	4.43	0.62
107. Analitik olma	432	4.38	0.65
108. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	437	4.51	0.66
109. Güzel yazı yazma	435	4.39	0.73
110. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	434	4.47	0.71
111. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	435	4.72	0.53
112. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	436	4.76	0.50
113. İnsanları sevme	434	4.74	0.53
114. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	435	4.67	0.60
115. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	435	4.63	0.58
116. Ulusal değerlere sahip çıkma	437	4.73	0.55
117. Evrensel değerleri benimseme	435	4.67	0.58
118. Çevresine örnek olma	433	4.60	0.60
119. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	430	4.29	0.82
120. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	436	4.39	0.67
121. Mesleğini severek yapma	436	4.58	0.69
122. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	434	4.62	0.58
123. Kendisiyle barışık olma	436	4.61	0.57
124. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	436	4.77	0.49
125. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	435	4.62	0.57
126. İşine ve devama özen gösterme	435	4.77	0.49
127. Açık fikirli olma	436	4.68	0.54
128. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	431	4.66	0.56
129. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	437	4.63	0.58
130. Sırdaş olma	435	4.73	0.54
131. Tasarlayıcı olma	436	4.49	0.65
132. Kolaylaştırıcı olma	437	4.58	0.57
133. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	434	4.70	0.55
134. Planlı programlı olma	436	4.53	0.68
135. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	436	4.54	0.59
136. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	437	4.70	0.51
137. Komplekssiz olma	436	4.67	0.58

Ulusal ve uluslararası değerler yeterlilikleri ile ilgili öğretmenlerin kendilerini en yeterli olarak algıladıkları konular 103., 124. ve 126. maddelerdeki “Dürüst olma” ($\bar{X} = 4.79$), “Atatürk ilke ve devrimlerini

özümsemiş, laik ve demokratik olma” ($\bar{X} = 4.77$) ve “İşine ve devama özen gösterme” ($\bar{X} = 4.77$) olarak görülmektedir. Ulusal ve uluslararası değerler yeterlilikleri ile ilgili 107. maddedeki “Analitik olma” ($\bar{X} = 4.38$) öğretmenlerin kendilerini en yetersiz algıladıkları konudur. Öğretmenlerin yeterlilik algılarının düşük olduğu diğer ulusal ve uluslararası yeterlilikler aynı aritmetik ortalama ile ($\bar{X} = 4.39$) 109. ve 120. maddelerdekilerdir. Ulusal ve uluslararası değerler konusunda öğretmen algılarının düşük olduğu 109. yeterlilik maddesi “Güzel yazı yazma” iken, 120. yeterlilik maddesi “Çağdaş gelişmelerden haberdar olma”dır. Öğretmenlerin diğerlerine göre kendilerini daha yetersiz buldukları yeterlilik maddelerinin aritmetik ortalamalara bakıldığında ($\bar{X} = 4.38$ ve 4.39) öğretmenlerin kendilerini bu konularda da oldukça yeterli buldukları söylenebilir.

Tüm yeterlilik alanları ve maddeleri birlikte ele alındığında öğretmenlerin kendilerini en yeterli gördükleri konu dürüstlüktür (“Dürüst olma”, $\bar{X} = 4.79$). Öğretmenlerin kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları yeterlilik ise alanındaki bilimsel çalışmalara katılımıdır (“Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma”, $\bar{X} = 3.79$). Öğretmenlerin kendilerini algılama düzeyleri ile ilgili yeterlilik maddelerine verilen cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında, en düşük aritmetik ortalamanın 3.79 , en yüksek aritmetik ortalamanın 4.79 olduğu ve öğretmenlerin yeterlilik algılarının yüksek olduğu söylenebilir. Diğer bir söyleyişle öğretmenlerin, öğretmenin sahip olması gereken nitelikler açısından kendilerini yeterli gördükleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilik algılarının ortalaması alındığında 4.61 bulunmaktadır. Bu ortalamaya bakılarak öğretmenlerin kendilerini ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin çok yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğretmenlerin tüm maddelere verdikleri cevapların ortalaması alındığında 4.36 bulunmaktadır. Bu ortalamaya bakılarak öğretmenlerin tüm

yeterliliklere ilişkin genel olarak kendilerini çok yeterli gördükleri söylenebilir (Gözütok ve diğerleri, 2005).

Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Farklılık Gösterme Durumu

Öğretmen yeterliliklerinin, öğretmenlik formasyonu alma, hizmet içi eğitim alma, mesleğini isteyerek seçme durumlarına ve branşlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin ilişkisiz t testi ve Mann-Whitney U Testi yapılmıştır.

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının öğretmenlik formasyonu alma durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Mann-Whitney U Testi sonuçları Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16

**Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Formasyon Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması
(Mann-Whitney U Testi)**

Boyutlar	Formasyon	N	Sıra Ortalaması	U	P
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	402	214.83	5360.000	0.310
	2.Hayır	30	238.83		
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	402	214.55	5247.000	0.235
	2.Hayır	30	242.60		
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	401	213.66	5078.000	0.154
	2.Hayır	30	247.23		
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	399	216.07	5558.000	0.513
	2.Hayır	30	200.77		
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	399	214.17	5653.000	0.610
	2.Hayır	30	226.07		
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	399	214.44	5760.500	0.730
	2.Hayır	30	222.48		
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	397	213.70	5836.500	0.855
	2.Hayır	30	217.95		
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	400	213.60	5240.000	0.247
	2.Hayır	30	240.83		
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	400	213.16	5063.000	0.153
	2.Hayır	30	246.73		
Genel Toplam	1.Evet	402	214.59	5260.500	0.243
	2.Hayır	30	242.15		

Öğretmen yeterlilik algılarının öğretmenlik formasyonu alma durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları

incelendiğinde, hiçbir alt boyutta ve toplam puanda, öğretmenlik formasyonu alan ve almayan gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür (Tümünde $p>.05$). Öğretmenlik formasyonu alan ve almayan öğretmenlerin yeterlilikler açısından kendilerini algılama düzeyleri arasında bir farkın olmadığı söylenebilir. Öğretmenlik formasyonu almayan öğretmenin de yeterlilik algısının yüksek olduğu ve kendini yeterli algıladı söylenebilir.

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının hizmet içi eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Mann-Whitney U Testi sonuçları Çizelge 17’de verilmiştir.

Çizelge 17

Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Boyutlar	Hizmet İçi Eğitim	N	Sıra Ortalaması	U	P
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	393	216.15	5835.000	0.220
	2.Hayır	34	189.12		
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	393	215.38	6138.000	0.431
	2.Hayır	34	198.03		
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	392	215.04	6060.000	0.380
	2.Hayır	34	195.74		
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	390	215.35	5518.000	0.104
	2.Hayır	34	179.79		
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	390	216.19	5192.000	0.035
	2.Hayır	34	170.21		
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	390	213.91	6079.000	0.419
	2.Hayır	34	196.29		
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	388	214.59	5399.000	0.077
	2.Hayır	34	176.29		
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	391	214.71	5977.000	0.329
	2.Hayır	34	193.29		
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	391	211.27	5969.000	0.323
	2.Hayır	34	232.94		
Genel Toplam	1.Evet	393	215.59	6058.000	0.367
	2.Hayır	34	195.68		

Öğretmen yeterlilikler algılarının hizmet içi eğitim alma durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin yeterlilikler boyutunda hizmet içi eğitim alan ve almayan gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir [$U=5192.000$; $P<.05$]. Hizmet içi eğitim

alan öğretmenler kendilerini özellikle hizmet içi almayan öğretmenlere göre okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerinde daha yeterli algılamaktadırlar. Gruplara ait sıra ortalamaları incelendiğinde, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin sıra ortalamalarının almayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin öğretmenlik yeterlilikleri algısının daha yüksek olduğu, hizmet içi eğitimin öğretmenlerin yeterlilik algısını yükselttiği yorumu yapılabilir.

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının branşlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge 18

**Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Branşlarına Göre Karşılaştırılması
(Bağımsız Örneklem İçin T Testi)**

Boyutlar	Kadro	N	\bar{X}	S	Sd	t	P																																																																																																								
I. MESLEK BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	3.59	0.00																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53				IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	314	4.38	0.56	389	3.01	0.00	2.Diğer Branşlar	77	4.17	0.57	IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	313	4.31	0.46	102.969	3.54	0.00	2.Diğer Branşlar	77	4.07	0.56	IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.62	386	3.75	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.80	0.61	ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.27	0.61	100.271	5.24	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.77	0.78	IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65	II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	314	4.38	0.56	389	3.01	0.00																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.17	0.57				IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	313	4.31	0.46	102.969	3.54	0.00	2.Diğer Branşlar	77	4.07	0.56	IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.62	386	3.75	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.80	0.61	ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.27	0.61	100.271	5.24	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.77	0.78	IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65	II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53								
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	313	4.31	0.46	102.969	3.54	0.00																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.07	0.56				IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.62	386	3.75	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.80	0.61	ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.27	0.61	100.271	5.24	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.77	0.78	IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65	II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																				
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.62	386	3.75	0.00																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	3.80	0.61				ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.27	0.61	100.271	5.24	0.00	2.Diğer Branşlar	77	3.77	0.78	IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65	II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.27	0.61	100.271	5.24	0.00																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	3.77	0.78				IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65	II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																												
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.10	0.65	386	1.47	0.14																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	3.98	0.65				II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79	III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																																								
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	309	4.03	0.72	384	0.78	0.44																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	3.96	0.79				III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57	IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																																																				
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	312	4.24	0.60	387	1.98	0.04																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.09	0.57				IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43	Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																																																																
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	311	4.61	.44	386	1.39	0.17																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.53	.43				Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																																																																												
Genel Toplam	1.Sınıf	314	4.27	0.52	389	2.42	0.02																																																																																																								
	2.Diğer Branşlar	77	4.03	0.53																																																																																																											

Öğretmen yeterlilik algılarının branşlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için t testi sonuçları incelendiğinde, programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterlilikler, alan bilgisine ilişkin yeterlilikler, ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Diğer boyutlarda ve toplam puanda ise sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasındaki fark anlamlıdır.

Öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin yeterlilik algıları boyutunda sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(389)}=3.59$; $p<.01$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ortalamasının ($\bar{X}=4.27$), diğer branş öğretmenlerinin ortalamasından ($\bar{X}=4.03$) yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre meslek bilgisi ile ilgili olarak yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin meslek bilgisine ilişkin tüm alt boyutlara (öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya, öğrenme-öğretme sürecine, öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye, okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine, programa ve içeriğe) ilişkin yeterlilik algıları arasında anlamlı bir fark vardır. Meslek bilgisine ilişkin alt boyutların gruplara göre aritmetik ortalamaları incelendiğinde tüm alt boyutlarda sınıf öğretmenlerinininkilerin yüksek, diğer branş öğretmenlerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, sınıf öğretmenlerinin meslek bilgisine ilişkin yeterlilik algısının branş öğretmenlerinden yüksek olduğu yorumu çıkarılabilir.

Öğretmenlerin kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilik algıları boyutunda sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(389)}=1.98$; $p<.05$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ortalamasının ($\bar{X}=4.24$), diğer branş öğretmenlerinin ortalamasından ($\bar{X}=4.09$) yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmen yeterlilikleri ile ilgili tüm boyutlar bir arada incelendiğinde öğretmenlerin yeterlilik algıları açısından sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(389)} = 2.42; p < .05$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ortalamasının ($\bar{X} = 4.27$), diğer branş öğretmenlerinin ortalamasından ($\bar{X} = 4.03$) yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre öğretmenlik yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının mesleğini isteyerek seçme durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19
Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarının Mesleğini İsteyerek Seçme
Durumlarına Göre Karşılaştırılması
(Bağımsız Örneklem İçin T Testi)

Boyutlar	Mesleği İsteyerek Seçme	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	371	323.60	35.89	70.236	1.50	0.14
	2.Hayır	62	312.92	54.12			
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	371	70.01	8.12	70.834	1.57	0.12
	2.Hayır	62	67.55	11.88			
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	371	179.89	19.96	430	1.26	0.21
	2.Hayır	61	176.39	21.26			
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	369	28.41	4.50	428	1.11	0.27
	2.Hayır	61	27.72	4.50			
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	369	25.21	3.98	428	0.56	0.57
	2.Hayır	61	24.90	4.27			
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Evet	369	20.47	3.39	428	0.21	0.84
	2.Hayır	61	20.38	3.36			
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	367	20.16	3.71	426	0.12	0.91
	2.Hayır	61	20.10	3.98			
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	370	84.20	11.90	429	0.18	0.86
	2.Hayır	61	84.49	11.99			
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Evet	370	165.75	15.44	429	0.60	0.55
	2.Hayır	61	164.48	15.01			
Genel Toplam	1.Evet	371	592.81	62.99	69.866	1.19	0.24
	2.Hayır	62	577.65	96.88			

Öğretmen yeterlilik algılarının öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmemeye göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için t testi

sonuçları incelendiğinde, tüm boyutlarda gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Yeterliliklerini Değerlendirmeleri

Eğitim fakülteleri dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre eğitim sistemi içerisinde görev alan öğretmenlerin belirlenen yeterliliklere ne derece sahip olduğunu belirlemek üzere uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir. Her bir alt faktör (meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler) ile ilgili yeterlilikler ayrı ayrı incelenmiştir. Meslek bilgisi yeterlilikleri alt faktöründe öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin görüşleri ile ilgili betimsel istatistikler Çizelge 20'de sunulmuştur.

Çizelge 20
Öğretmen Adaylarının Öğretmenleri Meslek Bilgisi Konusunda
Değerlendirmeleri

I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
A. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
1. Gelişim özelliklerini tanıma	409	3.37	1.13
2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma	412	3.28	1.16
3. Öğrenciyi değer verme	414	3.59	1.19
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	415	3.73	1.08
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyi rehberlik etme)	413	3.44	1.15
6. Destekleyici olma	410	3.48	1.11
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	410	3.47	1.17
8. Öğrenciyi dinleme	413	3.67	1.13
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	413	3.55	1.14
10. Empatik davranma	414	3.29	1.25
11. Güler yüzlü olma	411	3.65	1.13
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	414	3.41	1.09
13. Öğrenciyi güven verme	415	3.48	1.11
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	410	3.10	1.19
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	413	3.11	1.20
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	406	3.08	1.20
B. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler			
17. Dersi planlama	412	3.55	1.16
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme	413	3.40	1.14
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	412	3.02	1.25
20. Zamanı etkili kullanma	414	3.53	1.16
21. Davranışı ve sınıfı yönetme	412	3.67	1.11
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	415	3.72	1.12
23. Sınıfta duyguları yönetme	411	3.30	1.12
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	413	3.27	1.12
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	414	3.09	1.35
26. Yansıtıcı düşünme	411	3.08	1.17
27. Yaratıcı düşünme	412	3.07	1.24

Çizelge 20'nin Devamı

28.	Eleştirel düşünme	414	3.15	1.21
29.	Problem çözme	413	3.30	1.20
30.	Hoşgörülü davranma	412	3.54	1.16
31.	Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	396	3.22	1.21
32.	Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	397	3.30	1.17
33.	Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	413	2.96	1.26
34.	Beden dilini iyi kullanma	415	3.23	1.25
35.	Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	414	3.11	1.23
36.	İnceleyen ve sorgulayan olma	412	3.13	1.19
37.	Sabırlı olma	413	3.36	1.22
38.	Öğrenmeyi öğretme	413	3.15	1.26
39.	Demokratik olma	413	3.48	1.20
40.	Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	413	3.29	1.21
41.	Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	415	3.41	1.15
42.	Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	413	3.54	1.13
43.	Kendine güvenme	413	4.02	1.05
44.	Derse uygun bir giriş yapma	413	3.39	1.18
45.	Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	414	3.24	1.17
46.	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	414	3.56	1.10
47.	Ses tonunu etkili kullanma	415	3.75	1.13
48.	Konuyu yaşamla ilişkilendirme	409	3.56	1.16
49.	Etkili soru sorma	409	3.45	1.11
50.	Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kavramı gerçekleştirme	405	3.37	1.16
51.	Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	413	3.31	1.21
52.	Okumaya teşvik etme	411	3.40	1.22
53.	Dönüt verme	411	3.59	1.11
54.	Düzeltilme kullanma	415	3.62	1.08
55.	Kaynak çeşitliliği yaratma	411	3.13	1.26
56.	Kendini iyi ifade etme	414	3.59	1.17
57.	Enerjik ve coşkulu olma	407	3.39	1.27
58.	Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	401	3.13	1.24
C. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler				
59.	Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	398	3.10	1.12
60.	Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	412	2.89	1.21
61.	Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	411	2.98	1.21
62.	Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	412	3.07	1.23
63.	Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	402	3.19	1.42
64.	Sınav kâğıtlarını iyi inceleyip yanlışları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzeltirme	397	2.93	1.42
65.	Öğrenci ilerlemesini izleme	392	3.31	1.24
D. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler				
66.	Çevreyi tanıma	410	3.63	1.13
67.	Çevre olanaklarından yararlanma	412	3.48	1.15
68.	Okulu bir kültür merkezi olarak görme	411	3.22	1.26
69.	Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	410	3.32	1.23
70.	Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	408	3.23	1.26
71.	Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	402	3.40	1.23
E. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler				
72.	Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	405	3.58	1.11
73.	Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	411	3.48	1.13
74.	Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	406	3.46	1.13
75.	Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	411	3.35	1.17
76.	Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	409	3.25	1.22

Çizelgede görüldüğü gibi, 43. madde öğretmenlerin meslek bilgisi konusundaki öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin en yüksek aritmetik ortalamaya sahip yeterliliklerdir. “Kendine güvenme” ($\bar{X}=4.02$) öğretmen adaylarının öğretmenleri meslek bilgisi yeterlilikleri boyutunda en yeterli buldukları konudur. 60. madde meslek bilgisi yeterlilikleri açısından öğretmen adayı görüşlerinin en düşük aritmetik ortalamaya sahip olanıdır. “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme” ($\bar{X}=2.89$) öğretmen adaylarının öğretmenleri meslek bilgisi yeterliliklerinde en yetersiz buldukları konudur. Meslek bilgisi yeterliliklerinin bir boyutu olan öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamada öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli buldukları konu 8. maddedeki “Öğrenciyi dinleme” ($\bar{X}=3.67$) olarak görülmektedir. Öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamada, 16. maddedeki “Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme” öğretmen adaylarının öğretmenleri en yetersiz buldukları konudur. Meslek bilgisi yeterliliklerinin bir boyutu olan öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli buldukları konu 43. maddedeki “Kendine güvenme” ($\bar{X}=4.02$) olarak görülmektedir. Öğrenme-öğretme süreci boyutunda 33. maddedeki “Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma” ($\bar{X}=2.96$) öğretmen adaylarının öğretmenleri en yetersiz buldukları konudur. Meslek bilgisi yeterliliklerinin bir boyutu olan öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirme boyutunda öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli buldukları konu 63. maddedeki “Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma” ($\bar{X}=3.19$) olarak görülmektedir. Öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirme boyutunda 60. maddedeki “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme” ($\bar{X}=2.89$) öğretmen adaylarının öğretmenleri en yetersiz buldukları konudur. Meslek bilgisi yeterliliklerinin bir boyutu olan okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerinde öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli buldukları konu 66. maddedeki “Çevreyi tanıma” ($\bar{X}=3.63$) olarak görülmektedir. Okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkileri ile ilgili 68. maddedeki “Okulu bir kültür merkezi olarak görme” ($\bar{X}=3.22$) öğretmen adaylarının öğretmenleri en yetersiz buldukları konudur. Meslek bilgisi yeterliliklerinin bir

boyutu olan programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterliliklerde öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli olarak algıladıkları konu 72. maddedeki “Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi” ($\bar{X} = 3.58$) olarak görülmektedir. Programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterliliklerde 76. maddedeki “Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma” ($\bar{X} = 3.25$) öğretmenleri en yetersiz buldukları konudur.

Öğretmenlerin meslek bilgisi yeterlilikleri konusunda öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması alındığında 3.35 bulunmaktadır. Bu ortalamaya bakılarak öğretmen adaylarının öğretmenleri meslek bilgisinde kısmen yeterli gördükleri söylenebilir.

Alan bilgisi yeterlilikleri alt faktöründe öğretmen adaylarının öğretmenleri değerlendirme düzeyi verilerinin betimsel istatistikleri Çizelge 21’de sunulmuştur.

Çizelge 21

Öğretmenlerin Alan Bilgisine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

II. Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
77. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	410	3.69	1.14
78. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	410	3.45	1.16
79. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	414	3.25	1.25
80. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	410	2.99	1.29
81. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	412	3.04	1.29

Alan bilgisine yeterliliklerinde öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli olarak değerlendirdikleri konu 77. maddedeki “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme”dir ($\bar{X} = 3.69$). Alan bilgisine ilişkin yeterlilikler ile ilgili 80. maddedeki “Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma” ($\bar{X} = 2.99$) ise öğretmen adaylarının öğretmenleri en düşük düzeyde değerlendirdikleri yeterlilihtir.

Öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması 3.28’dir. Bu ortalama öğretmen adaylarının öğretmenleri alan bilgisi konusunda kısmen yeterli buldukları anlamına gelir.

Kendini geliştirme yeterlilikleri alt faktöründe öğretmen adaylarının öğretmenleri değerlendirme düzeyinin betimsel istatistikleri Çizelge 223'de sunulmuştur.

Çizelge 22

Öğretmenlerin Kendini Geliştirmesi Konusunda Öğretmen Adaylarının Değerlendirmeleri

III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
82. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme).	412	3.00	1.29
83. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	412	3.11	1.27
84. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	411	3.35	1.22
85. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)	413	3.23	1.29
86. Değişime ve yeniliklere açık olma	412	3.33	1.28
87. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama	413	3.29	1.24
88. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	413	3.42	1.28
89. Okumayı sevmek	404	3.51	1.17
90. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	409	3.15	1.22
91. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	411	3.25	1.23
92. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	405	3.16	1.28
93. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	410	2.98	1.35
94. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	411	3.16	1.27
95. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	409	3.17	1.28
96. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	409	3.25	1.23
97. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	406	3.67	1.14
98. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	412	3.26	1.31
99. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	405	3.17	1.25
100. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	405	3.11	1.31
101. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	350	3.24	1.26

Kendini geliştirmeye yeterlilikleri ile ilgili öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli olarak algıladıkları konu 97. maddedeki "Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama"dır ($\bar{X} = 3.67$). 93. maddedeki "Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma" ($\bar{X} = 2.98$) öğretmen adaylarının öğretmenleri en düşük düzeyde değerlendirdikleri kendini geliştirme yeterliliğidir.

Öğretmenlerin kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilikleri ile ilgili öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması 3.24'dür. Bu ortalama öğretmen adaylarının öğretmenleri kısmen yeterli değerlendirdikleri anlamına gelir.

Ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler alt faktöründe öğretmen adaylarının öğretmenleri değerlendirme düzeyinin betimsel istatistikleri Çizelge 23'de sunulmuştur.

Çizelge 23

Öğretmenlerin Ulusal ve Uluslararası Değerlere Sahip Olmasına İlişkin Öğretmen Adaylarının Değerlendirmeleri

IV. Ulusal ve Uluslar arası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	N	\bar{X}	S
102. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	412	3.79	1.14
103. Dürüst olma	413	4.07	0.98
104. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	409	4.00	1.08
105. Eğilmeme ve ilkeli olma	412	3.87	1.04
106. Genel ve temel konularda donanımlı olma	412	3.69	1.12
107. Analitik olma	410	3.45	1.12
108. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	411	3.76	1.11
109. Güzel yazı yazma	407	3.60	1.13
110. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	412	3.52	1.11
111. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	412	3.76	1.09
112. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	412	3.83	1.05
113. İnsanları sevme	413	3.85	1.08
114. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	411	3.88	1.05
115. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	412	3.89	0.98
116. Ulusal değerlere sahip çıkma	411	4.02	0.97
117. Evrensel değerleri benimseme	412	3.86	1.04
118. Çevresine örnek olma	404	3.71	1.12
119. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	408	3.36	1.25
120. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	412	3.41	1.19
121. Mesleğini severek yapma	413	3.67	1.20
122. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	411	3.65	1.13
123. Kendisiyle barışık olma	412	3.85	1.07
124. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	411	4.03	0.99
125. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	411	3.72	1.06
126. İşine ve devama özen gösterme	411	3.88	1.11
127. Açık fikirli olma	406	3.78	1.08
128. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	409	3.65	1.11
129. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	411	3.67	1.10
130. Sırdaş olma	404	3.55	1.27
131. Tasarlayıcı olma	409	3.42	1.18
132. Kolaylaştırıcı olma	411	3.53	1.21
133. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	408	3.82	1.12
134. Planlı programlı olma	413	3.69	1.18
135. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	412	3.55	1.17
136. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	413	3.77	1.16
137. Komplekssiz olma	413	3.66	1.25

Ulusal ve uluslararası değerler yeterliliklerinde öğretmen adaylarının öğretmenleri daha yeterli buldukları konular 103., 124. ve 116. maddelerdeki “Dürüst olma” ($\bar{X} = 4.07$), “Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma” ($\bar{X} = 4.03$) ve “Ulusal değerlere sahip çıkma” ($\bar{X} = 4.02$) olduğu belirlenmiştir. 119. maddedeki “Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma” ($\bar{X} = 3.36$) ve 120. maddedeki “Çağdaş gelişmelerden haberdar olma” ($\bar{X} = 3.41$) öğretmen adaylarının öğretmenleri daha yetersiz buldukları konulardır.

Öğretmenlerin ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikleri ile ilgili öğretmen adaylarının değerlendirme ortalaması 3.72’dir. Bu ortalama öğretmen adaylarının öğretmenleri ulusal ve uluslararası değerler konusunda oldukça yeterli gördükleri anlamına gelir.

Tüm yeterlilik alanları ve maddeleri birlikte ele alındığında öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli gördükleri konu dürüstlüktür (“Dürüst olma”, $\bar{X} = 4.07$). Öğretmen adaylarının öğretmenleri en düşük düzeyde buldukları yeterlilik ise ölçme ve değerlendirme işlemlerine ilişkin olan 60. maddedir (“Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme”, $\bar{X} = 2.89$).

Öğretmen adaylarının tüm maddelere verdikleri cevapların ortalaması alındığında 3.39 bulunmaktadır. Bu ortalama öğretmen adaylarının tüm yeterliliklere ilişkin genel olarak öğretmenleri kısmen yeterli gördükleri anlamına gelir.

Öğretmen Yeterlilikleri Konusunda Öğretmen Adayı Görüşlerinin Farklılık Gösterme Durumu

Öğretmen adaylarının, öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri öğrenim gördükleri bölüme ve öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyecek veriler analiz edilmiştir.

Bölgümlere göre karşılaştırmada bağımsız örneklemler için t testi, üniversitelere göre karşılaştırılmada bağımsız örneklemler için varyans analizi-ANOVA yapılmıştır.

Öğretmen adayları görüşlerinin bölümlerine göre karşılaştırılması amacıyla kullanılan bağımsız örneklemler için t testi sonuçları Çizelge 24'te sunulmuştur.

Çizelge 24

Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşlerinin Bölümlerine Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklemler İçin T Testi)

Boyutlar	Bölüm	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	108	270.39	71.21	413	3.29	0.00
	2.Diğer	307	245.75	65.42			
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	108	57.69	15.79	413	2.72	0.00
	2.Diğer	307	53.12	14.67			
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	108	149.81	40.41	413	3.07	0.00
	2.Diğer	307	136.78	37.12			
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	108	22.85	7.89	412	3.25	0.00
	2.Diğer	306	20.23	6.96			
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	108	22.19	6.14	411	4.10	0.00
	2.Diğer	305	19.32	6.27			
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1.Sınıf	108	17.86	5.09	411	2.18	0.03
	2.Diğer	305	16.60	5.20			
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	108	17.26	5.74	412	2.14	0.03
	2.Diğer	306	15.96	5.30			
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	108	68.26	22.58	413	2.69	0.00
	2.Diğer	307	17.26	21.07			
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1.Sınıf	108	139.69	33.19	411	2.35	0.02
	2.Diğer	305	131.23	31.70			
Genel Toplam	1.Sınıf	108	495.59	127.85	413	3.08	0.00
	2.Diğer	307	453.84	118.60			

Öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin bölümlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklemler için t testi sonuçları incelendiğinde, tüm boyutlarda ve toplam puanda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler alt

boyutunda, alan bilgisine ilişkin yeterlilikler ile ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler boyutunda sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile diğer öğretmen adaylarının görüşleri arasında 0.5 düzeyinde anlamlı fark varken ($p < .05$), diğer boyutlarda ve toplam puanda 0.1 düzeyinde anlamlı fark vardır ($p < .01$).

Öğretmen adaylarının öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin görüşleri ile ilgili boyutunda sınıf öğretmenliği programı ve diğer branş öğretmenliği programı öğrencileri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(413)} = 3.29$; $p < .01$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin ($\bar{X} = 270.39$), diğer adayların ortalamasından ($\bar{X} = 245.75$) yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin meslek bilgisine ilişkin tüm alt boyutlara (öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya, öğrenme-öğretme sürecine, öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye, okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine, programa ve içeriğe) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır. Meslek bilgisine ilişkin alt boyutların gruplara göre aritmetik ortalamaları incelendiğinde, tüm alt boyutlarda sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması yüksek, diğer öğretmen adaylarının düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, sınıf öğretmenliği programı öğrencileri diğer öğretmen adaylarından meslek bilgisi açısından öğretmenleri daha yeterli gördükleri yorumu çıkarılabilir.

Alan bilgisi boyutunda sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile diğer öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(412)} = 2.14$; $p < .05$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin ortalamasınının ($\bar{X} = 17.26$), diğer öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 15.96$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin diğer öğretmen adaylarına göre öğretmenleri alan bilgisi açısından daha yeterli gördükleri yorumu çıkarılabilir.

Kendini geliştirme boyutunda sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile diğer öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(413)} = 2.69$;

$p < .01$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X} = 68.26$), diğer öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 17.26$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin diğer öğretmen adaylarına göre öğretmenleri kendini geliştirme yeterlilikleri açısından daha yeterli gördükleri yorumu çıkarılabilir.

Ulusal ve uluslararası değerler boyutunda sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile diğer öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$t_{(411)} = 2.35$; $p < .05$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X} = 139.69$), diğer öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 131.23$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin diğer öğretmen adaylarına göre öğretmenleri ulusal ve uluslararası değerler yeterlilikleri konusunda daha yeterli gördükleri yorumu çıkarılabilir.

Öğretmen yeterliliklerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri ile ilgili tüm boyutlar bir arada incelendiğinde öğretmenlerin yeterlilikleri açısından sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile diğer öğretmen adayları arasında anlamlı fark vardır [$t_{(413)} = 3.08$; $p < .01$]. Gruplara ilişkin ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin ortalamasının ($\bar{X} = 495.59$), diğer öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 453.84$) yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenliği programı öğrencileri diğer öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin daha yeterli olduklarını düşünmektedirler.

Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşlerinin üniversitelerine göre karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız örneklem için varyans analizi-ANOVA sonuçları Çizelge 25'te sunulmuştur.

Çizelge 25**Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşlerinin****Üniversitelerine Göre Karşılaştırılması****(Bağımsız Örneklemeler İçin Varyans Analizi-ANOVA)**

Boyutlar	Üniversite	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	60.96	6.19	2, 412	12.19	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	60.42	5.05				
	3. Ankara	175	72.68	5.49				
IA. Öğrenciyi Tanıma ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	52.59	13.67	2,412	11.34	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	50.66	14.06				
	3. Ankara	175	58.25	15.77				
IB. Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	134.59	34.55	2,412	10.83	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	131.76	34.05				
	3. Ankara	175	150.13	41.54				
IC. Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	18.79	7.26	2,411	12.20	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	142	19.95	6.64				
	3. Ankara	175	22.86	7.39				
ID. Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	18.95	6.13	2,410	11.19	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	141	18.76	6.17				
	3. Ankara	175	21.75	6.26				
IE. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	16.41	4.92	2,410	4.27	0.02	2-3
	2. Gazi	141	16.21	4.84				
	3. Ankara	175	17.79	5.52				
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	15.20	5.32	2,411	8.31	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	15.53	4.75				
	3. Ankara	174	17.55	5.81				
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	59.60	20.05	2,412	12.96	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	58.43	19.64				
	3. Ankara	175	69.61	22.61				
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	1. Hacettepe	97	129.68	30.49	2,410	11.15	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	142	125.72	30.74				
	3. Ankara	174	141.84	32.66				
Genel Toplam	1. Hacettepe	97	446.10	111.87	2,412	12.71	0.00	1-3, 2-3
	2. Gazi	143	435.51	109.62				
	3. Ankara	175	498.87	129.65				

Öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin üniversitelerine göre karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız örneklemeler için tek yönlü varyans analizi-ANOVA sonuçları incelendiğinde, tüm boyutlarda anlamlı fark olduğu görülmektedir. Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki

Yeterlilikler boyutunda fark, 0.5 düzeyinde anlamlıyken diğer boyutlarda 0.1 düzeyinde anlamlıdır.

Meslek bilgisine ilişkin yeterlilikler boyutunda üniversitelere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$F_{(2,412)}= 12.19$; $p<.01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde, Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=72.68$), Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{X}=60.96$) ve Gazi Üniversitesinde ($\bar{X}=60.42$) öğrenim gören adaylarındakinden yüksektir. Bu bulguya bakarak, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının meslek bilgisi açısından öğretmenleri daha yeterli gördükleri söylenebilir.

Öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin mesleki yeterlilikler [$F_{(2,412)}=11.34$; $p<.01$], öğrenme-öğretme sürecine ilişkin mesleki yeterlilikler [$F_{(2,412)}= 10.83$; $p<.01$], öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye ilişkin mesleki yeterlilikler [$F_{(2,411)}= 12.20$; $p<.01$], okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin mesleki yeterlilikler [$F_{(2,410)}= 11.19$; $p<.01$], programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterlilikler [$F_{(2,410)}= 4.27$; $p<.05$] alt boyutlarında üniversitelere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Programa ve içeriğe ilişkin mesleki yeterlilikler alt boyutunda Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde yalnızca Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Tüm bu alt boyutlara ilişkin aritmetik ortalamalar incelendiğinde, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının aritmetik ortalaması, Hacettepe Üniversitesinde ve Gazi Üniversitesinde öğrenim gören adaylarındakinden yüksektir. Bu bulguya bakarak, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının meslek bilgisindeki tüm alt boyutlar açısından öğretmenleri daha yeterli gördükleri söylenebilir.

Alan bilgisine ilişkin yeterlilikler boyutunda üniversitelere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$F_{(2,411)}= 8.31$; $p<.01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde, Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=17.55$), Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{X}=15.20$) ve Gazi Üniversitesinde ($\bar{X}=15.53$) öğrenim gören adaylarından yüksektir. Bu bulguya bakarak, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının alan bilgisi açısından öğretmenleri daha yeterli gördükleri söylenebilir.

Kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilikler boyutunda üniversitelere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$F_{(2,412)}= 12.96$; $p<.01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde, Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=69.61$), Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{X}=59.60$) ve Gazi Üniversitesinde ($\bar{X}=58.43$) öğrenim gören adaylarından yüksektir. Bu bulguya göre, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının kendini geliştirme açısından öğretmenleri daha yeterli gördükleri söylenebilir.

Ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler boyutunda üniversitelere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$F_{(2,410)}= 11.15$; $p<.01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde, Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara üniversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=141.84$), Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{X}=129.68$) ve Gazi Üniversitesinde ($\bar{X}=125.72$) öğrenim gören adaylarından yüksektir. Bu bulguya bakarak, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen

adaylarının ulusal ve uluslararası değerler açısından üretmenleri daha yeterli gördükleri söylenbilir.

retmen yeterliliklerine ilişkin retmen adaylarının görüşleri ile ilgili tüm boyutlar bir arada incelendiğinde üniversitelere göre retmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark vardır [$F_{(2,412)} = 12.71$; $p < .01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Scheffe oklu karşılaştırma testi sonucu incelendiğinde, Hacettepe ve Ankara; Gazi ve Ankara niversiteleri arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ankara niversitesinde ğrenim gören retmen adaylarının aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 498.87$), Hacettepe niversitesinde ($\bar{X} = 446.10$) ve Gazi niversitesinde ($\bar{X} = 435.51$) ğrenim gören adaylarınkenden yüksektir. Bu bulguya bakarak, Ankara niversitesinde ğrenim gören retmen adaylarının görev yapan üretmenleri tüm yönler açısından genel olarak daha yeterli gördükleri söylenbilir.

retmenlerin Sınıf İçi Davranışları

retmenlerin ğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliliklere uygun sınıf içi retmen davranışlarını gösterme düzeylerine belirlemek üzere gözlem yapılmıştır. 115 üretmenin 230 ders saati gözlemlenmesiyle elde edilen veriler, aritmetik ortalamalardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Gözlem yoluyla edilen verilerin analizine ilişkin sonuçlar izelge 26'da sunulmuştur.

Çizelge 26
Gözlem Sonuçları

No	Maddeler	N	En Düşük	En Yüksek	\bar{X}	S
1	Öğrencinin ilgi ve ihtiyacını dikkate alma	115	1	4	2.83	0.76
2	Öğrenciye değer verme	115	2	4	3.04	0.67
3	Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	114	1	4	2.66	0.77
4	Destekleyici olma	114	1	4	2.91	0.80
5	Öğrencinin kişiliğine ve gelişebilirliğine saygı duyma	113	1	4	2.92	0.73
6	Öğrenciyi dinleme	114	1	5	3.12	0.73
7	Öğrenciyi cesaretlendirme ve teşvik etme	115	1	4	2.85	0.79
8	Empatik davranma	114	1	4	2.70	0.79
9	Güler yüzlü olma	115	1	4	2.86	0.76
10	Öğrenciye güven verme	115	1	4	2.70	0.81
11	Öğrencide özdenetim sağlama	113	1	4	2.36	0.77
12	Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme	112	1	4	2.37	0.77
13	Derse planlı gelme	115	2	4	3.16	0.68
14	Öğrenme ortamını düzenleme	115	1	4	2.90	0.68
15	Zamanı etkili kullanma	111	1	4	2.97	0.80
16	Davranışı ve sınıfı yönetme	115	1	4	2.69	0.79
17	Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	115	1	4	2.57	0.76
18	Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	114	1	4	2.65	0.80
19	Sabırlı ve demokratik olma, hoşgörülü davranma	112	1	5	2.80	0.80
20	Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	115	1	4	2.43	0.69
21	Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	114	1	4	2.52	0.73
22	Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	115	1	4	2.68	0.74
23	Bedeni dilini etkili kullanma	114	1	5	2.94	0.66
24	İnceleyen ve sorgulayan olma	115	2	4	2.86	0.71
25	Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	113	1	4	2.88	0.62
26	Öğrencinin dikkatini konuya çekme	115	2	5	3.08	0.69
27	Kendine güvenme	113	1	5	3.31	0.74
28	Derse giriş yapma	114	1	5	2.96	0.80
29	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	115	1	5	3.25	0.72
30	Ses tonunu etkili kullanma	114	1	5	3.21	0.67
31	Konuyu yaşamla ilişkilendirme	115	1	5	2.76	0.93
32	Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	112	1	5	2.89	0.78
33	Okumaya teşvik etme	107	1	5	3.05	0.71
34	Dönüt verme	115	1	4	2.83	0.65
35	Düzeltilme kullanma	115	1	4	2.76	0.70
36	Kaynak çeşitliliği yaratma	114	1	5	2.83	0.69
37	Kendini iyi ifade etme	115	1	5	3.13	0.63
38	Enerjik ve coşkulu olma	112	1	4	2.78	0.64
39	Materyal hazırlama ve kullanma, öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	115	1	4	2.74	0.69

Çizelge 26'nın Devamı

40	Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme	114	1	4	2.56	0.68
41	Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	114	1	4	2.54	0.74
42	Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	114	2	5	3.58	0.65
43	Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	114	1	4	2.33	0.71
44	Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)	111	1	5	2.51	0.78
45	Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	112	1	4	2.55	0.76
46	Genel ve temel konularda donanımlı olma	110	2	4	3.11	0.60
47	Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	115	1	5	3.10	0.75
48	Mesleğini severek yapma	115	1	4	3.16	0.66
49	İşine ve devama özen gösterme	115	1	4	3.19	0.74
50	Açık fikirli olma	115	2	5	3.00	0.66
51	Planlı programlı olma	114	1	4	2.97	0.62
52	Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	114	1	4	2.82	0.61
53	Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	114	1	4	3.09	0.66

Sınıf içi 53 öğretmen davranışı içinde en yüksek aritmetik ortalamanın (3.58) “Alanındaki temel kavram (ilke) ve genellemeleri bilme” davranışına ait olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamaya (3.58) bakıldığında öğretmenlerin bu davranışa ilişkin oldukça yeterli olduğu söylenebilir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde öğretmenlerin oldukça yeterli olduğu başka bir davranış (aritmetik ortalaması 3.41’in üzerinde madde) olmadığı görülebilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin çok yeterli olarak gözlemlendiği bir davranışa (aritmetik ortalaması 4.21’in üzerinde maddeye) rastlanmamaktadır. Öğretmenlerin gözlem sonuçları arasında “Kendine güvenme” ikinci yüksek ortalamaya (3.31) sahip maddedir. Bu bulguya bakılarak öğretmenlerin kendilerine kısmen güvendikleri söylenebilir.

Gözlem puanlarının, en düşük aritmetik ortalamasının (2.33) “Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme” davranışına ait olduğu görülmektedir. Bu bulgu öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşımı kullanma konusunda yeterliliklerinin az olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin en yeterli olduğu davranış kendi alanı ile ilgili bilgi ve ilkeleri iyi bilmeleri olarak gözlemlenirken, bu bilgilerin diğer alanlarla ilişkilendirilmesi konusunda yeterli olmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin yeterliliklerinin az olduğu (aritmetik ortalaması 2.60’ın altındaki) diğer maddeler, 11, 12, 20, 44, 21, 41, 45, 40 ve 17. maddelerdir. Öğretmenlerin, “Öğrencide özdenetim sağlama”, “Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme”, “Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik,

taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma”, “Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)”, “Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma”, “Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama”, “Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme”, “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme” ve “Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma” davranışlarında az yeterli oldukları söylenebilir.

Gözlem sonucunda elde edilen tüm aritmetik ortalamalara bakıldığında (2.85) öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları konusunda kısmen yeterli oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının eğitim fakültesi mezun olma durumuna ve branşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizler yapılmıştır.

Öğretmenlerin eğitim fakültesi mezunu olup olmamalarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Çizelge 27’de verilmiştir.

Çizelge 27

Öğretmenlerin Eğitim Fakültesi Mezunu Olmalarına Göre Gözlem

Puanlarının Karşılaştırılması

(Bağımsız Örneklem İçin T Testi)

Eğitim Fakültesi Mezunu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evet	47	160.52	21.55	113	4.55	0.00
Hayır	68	145.59	20.21			

Çizelge incelendiğinde eğitim fakültesi mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin gözlem puanları arasında anlamlı fark olduğu söylenebilir [$t_{(113)}=4.55$; $P<.01$]. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin gözlem puanları ortalamaları ($\bar{X}=160.52$), olmayan öğretmenlere ($\bar{X}=145.59$) göre

daha yüksektir. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin, sınıf içi öğretmen davranışları konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Çizelge 28'de verilmiştir.

Çizelge 28

**Öğretmenlerin Branşlarına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması
(Kruskal-Wallis H Testi)**

Branş	N	Sıra Ortalaması
Sınıf öğretmeni	22	49.95
Güzel sanatlar ve yetenek dersleri öğretmeni	14	69.04
Fen bilimleri dersleri öğretmeni	20	58.58
Sosyal bilimler dersleri öğretmeni	25	67.86
Matematik ve bilgisayar dersleri öğretmeni	14	44.79
Dil dersleri öğretmeni	20	55.47
$\chi^2 = 7.323$ sd=5 p= .198		

Öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$\chi^2_{(5)} = 7,323$; $p > .05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenleri ile sözel ve sayısal branş öğretmenlerinin gözlem puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Çizelge 29'da verilmiştir.

Çizelge 29

Öğretmenlerin Sözel-Sayısal Branşlarda Görev Yapmasına ve Sınıf Öğretmeni Olmasına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Kruskall-Wallis H Testi)

Branş	N	Sıra Ortalaması
Sözel branş öğretmenleri	59	63.94
Sınıf öğretmenleri	22	49.95
Sayısal branş öğretmenleri	34	52.90
$\chi^2 = 3.951$ sd=2 p= .14		

Öğretmenlerin sözel, sayısal alanda görev yapma ya da sınıf öğretmeni olma durumlarına göre gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$\chi^2 (2) = 3.951$; $p > .05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile öğretim alanları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin gözlem puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 30'da sunulmuştur.

Çizelge 30

Sınıf Öğretmenleri ile Branş Öğretmenlerinin Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Mann Whitney U Testi)

Öğretmen Branşı	N	Sıra Ortalaması	U	p
Branş Öğretmeni	93	59.69	865.500	0.26
Sınıf Öğretmeni	22	50.84		

Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$U = 865.500$; $P > .05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri

Farklı alanlarda görev yapan 78 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlere rahat ve samimi bir ortamda açık uçlu üç görüşme sorusu sorulmuş, görüşmeler sohbet havasında gerçekleştirilmiştir. Böylece öğretmenlerin içten görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Görüşme sırasında öğretmenlerin meslektaşlarının yeterliliklerine, öğretmenlerde olması gereken yeterliliklere ve kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin sorular sorulmuştur.

Görüşme yapılan 78 öğretmenin branşlarına göre dağılımı Çizelge 31’de verilmiştir.

Çizelge 31

Görüşme Yapılan Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

Branşlar	f
Sınıf Öğretmeni	18
İngilizce Öğretmeni	6
Türkçe Öğretmeni	5
Matematik Öğretmeni	5
Fen Bilgisi Öğretmeni	5
Felsefe Grubu Öğretmeni	4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni	3
Bilgisayar Öğretmeni	3
Biyoloji Öğretmeni	3
Tarih Öğretmeni	3
Kimya Öğretmeni	3
Beden Eğitimi Öğretmeni	3
Müzik Öğretmeni	2
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni	2
Resim İş Öğretmeni	2
Fizik Öğretmeni	2
Toplam	78

Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler ile ilgili olarak 16 branştan 78 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin 18'i Sınıf öğretmeni, 6'sı İngilizce, 5'i Türkçe, 5'i Matematik, 5'i Fen Bilgisi, 4'ü Felsefe Grubu öğretmenidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Bilgisayar, Biyoloji, Tarih, Kimya, Beden Eğitimi branşlarının her birinden 3'er öğretmenle, Müzik, Türk Dili ve Edebiyatı, Resim İş ve Fizik branşlarının her birinden 2'ser öğretmenle görüşme yapılmıştır.

“Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından Türkiye’de görev yapan öğretmenleri nasıl buluyorsunuz? Sizce öğretmenler yeterli mi?” sorusuna görüşme sırasında verilen yanıtlar Çizelge 32’de gösterilmiştir.

Çizelge 32

Öğretmenlerin Yeterliliklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

Türkiye’deki Öğretmenler	f
Yeterli değiller	21
Çoğu yetersiz	17
Bir çok konuda eksikleri var / Oldukça yetersizler	11
Genel olarak yeterliler / Kısmen yeterliler	10
Kendilerini geliştirmeye ihtiyaçları var	8
Eski kafalar	6
Bilgi eksikleri çok (Akademik ya da bilimsel)	5
Bilgileri ve bildiklerini aktaramıyorlar	5
Teknoloji kullanımı konusunda yetersizler	3
Etkin katılımı sağlayamıyorlar	3
Yeterince okumuyorlar	3
Yeniliklere açık değil	3
Fikrim yok / yorum yapmak istemiyorum	3
Eski öğretmenler birçok konuda yeterli değil	3
Bireysel farklılıkları dikkate almıyorlar	2
Sosyal değil ve işbirliği becerileri yok	2
Eski öğretmenler yeterli ama yeniler değil	2
Çok yeterli olanlar da var çok yetersiz olanlar da	2
Bıkkınlık, yılgınlık ve boş vermiş olanlar var	1
Bu öğrenciler adam olmaz diyenler var	1
Çoğunun akli başka yerde	1
Dersim bitsin diye bakan çok	1
Titiz değil	1
Her şeyi eleştiriyorlar ama kendileri düzeltmek için gayret göstermiyorlar	1
Çoğu işini hafife alıyor	1
Yeterince fedakar değil	1
Motivasyonları düşük. Ancak Türkiye’de en iyi çalışanlar öğretmenler	1
Özverililer ve çok yeterliler	1
İletişim becerileri zayıf ve çoğu sevgi yoksunu	1
Özellikle uzman öğretmenler vasatın altında ve tembel	1

“Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından Türkiye’de görev yapan öğretmenleri nasıl buluyorsunuz? Sizce öğretmenler yeterli mi?” sorusuna 21 öğretmen yeterli değiller, 17 öğretmen çoğu yetersiz, 11’i bir çok konuda eksikleri var, oldukça yetersizler cevabını vermiştir. 10 öğretmen genel olarak yeterliler, kısmen yeterliler cevabını vermiştir. Meslektaşlarını değerlendirmelerine yönelik bu görüşme sorusuna verilen öğretmen yanıtları öğretmenlerin çoğunun meslektaşlarını yeterli görmediğini ve olumsuz olarak eleştirdiğini ortaya koymaktadır.

“Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler açısından kendinizi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna görüşme sırasında verilen yanıtlar Çizelge 33’te gösterilmiştir.

Çizelge 33

Öğretmenlerin Kendilerine İlişkin Yeterlilik Algılarının Dağılımı

Kendisi İle İlgili Yeterlilik Algısı	f
Birçok yeterliliğe sahibim / yeterliyim / bir çok açıdan yeterliyim	29
Eksiklerim var, bunların farkındayım / kısmen yeterliyim	14
Kendimi geliştirmeye çalışıyorum/araştırıyorum	12
Diğer öğretmenlerden daha yeterliyim	10
Yeterli değilim / yetersizim	7
Yeterliyim ve en iyilerden biriyim / ben bu camiaya fazlayım	5
Etkinlik hazırlama ve öğretim yöntemleri konusunda yetersizim / etkin katılımı sağlayamıyorum	4
Her türlü değişime açığım	3
Öğrenci merkezli yolları uygulayamıyorum/uygulamıyorum	3
Deneyim eksikim var	2
Sınıfta disiplini sağlayamıyorum	2
Teknoloji kullanamıyorum	1
Kitap okumuyorum	1
Sözel konularda yetersizim	1
Öğrenci başarısını ölçmede ve değerlendirmede yetersizim	1
Ses tonum yetersiz	1
Sabırsızım	1
Öğrencileri anlamakta güçlük çekiyorum	1
İyi bir eğitim almadığıma inanıyorum	1
İyi niyetliyim	1

“Öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından kendinizi nasıl buluyorsunuz?” sorusu karşısında 29 öğretmen kendini yeterli

bulduğunu, 10 öğretmen kendini diğer öğretmenlerden daha yeterli gördüğünü, 5 öğretmen ise kendini çok daha üstün gördüğünü ve en iyi öğretmenler arasında algıladığını belirtmiştir. 14 öğretmen eksikleri olduğunu ve kısmen yeterli olduğunu ifade ederken, 12'si araştırmacı olduğunu ve kendini geliştirmeye çalıştığını ifade etmiştir. 7 öğretmen kendini yetersiz görmektedir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 28 öğretmen 15 farklı yetersizlikten söz etmiştir. Öğretmenlerin kendilerine ilişkin yeterlilik algıları ile ilgili bu görüşme sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin önemli bir kısmı kendilerini yeterli görmekteyken, birçok öğretmen kendilerinin farklı konularda yetersiz olduğunu görüşme sırasında ifade etmiştir.

“Sizce bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli yeterlilikler nelerdir? Bir öğretmen nasıl olmalıdır?” sorusuna görüşme sırasında verilen yanıtlar Çizelge 34’te gösterilmiştir.

Çizelge 34

Öğretmenin Sahip Olması Gereken Yeterliliklere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özellikler	f
İletişim ve empati becerisi	20
Öğrenci (çocuk) sevgisi	19
Alan bilgisi / alanı ile ilgili bilgilere sahip olma	14
Gelişmeye açık olma / kendini geliştirme	13
Sabır ve hoşgörü	12
Mesleğini sevmeye	10
Pedagojik formasyon / eğitim-öğretim bilgisi	5
Çağdaş yaklaşımları bilme ve uygulama	4
Dürüstlük	2
Öğrenciye ve bireysel farklılıklara saygı	2
Model, rehber ve örnek olma / liderlik	2
Güzel konuşma	2
Disiplinli olma	2
Teknoloji bilgisi	2
Öğrencilerin düzeyine uygun etkinlikler planlama	2
Sınıf yönetimi	1
Yaratıcılık	1
Adil olma	1
Program bilgisi ve programa hakimiyet	1
Araştırma-sorgulama becerisi	1
Fedakarlık	1
Zihniyet değişikliği	1
İyi niyet	1
Titizlik ve özen	1
Kendine güven	1

“Sizce bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli yeterlilikler nelerdir? Bir öğretmen nasıl olmalıdır?” sorusuna öğretmenlerin 20’si iletişim ve empati becerisi, 19’u öğrenci (çocuk) sevgisi, 14’ü alan bilgisi, 13’ü gelişime açık olma, 12’si sabır ve hoşgörü, 10’u mesleğini sevme yanıtını vermiştir. Öğretmen görüşlerine göre, iletişim ve empati becerisi, öğrenci (çocuk) sevgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, sabır ve hoşgörü, mesleğini sevme bir öğretmende olması gereken en önemli yeterliliklerdir. Bu görüşme sorusuna yalnızca 5 öğretmenin pedagojik formasyon (meslek bilgisi), 4 öğretmenin çağdaş yaklaşımları bilme ve uygulama, 2 öğretmenin teknoloji bilgisi, 2 öğretmenin disiplinli olma, 2 öğretmenin öğrenciye ve bireysel farklara saygı, 2 öğretmenin öğrencilerin düzeyine uygun etkinlikler planlama, 1 öğretmenin sınıf yönetimi, 1 öğretmenin program bilgisi ve programa hakimiyet cevaplarını vermesi öğretmende olması gereken öğretmenlik meslek bilgisi yeterliliklerinin öğretmenler tarafından yeterince önemsenmediğini göstermektedir.

Öğretmen Algıları, Öğretmen Adayı Görüşleri ve Gözlem Sonuçları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile gözlem sonuçları arasında, öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında, öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri ile gözlem sonuçları arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakmak üzere aritmetik ortalamalar üzerinden analizler yapılmıştır. Karşılaştırma için gerekli analizler, üç farklı ölçekte elde edilen toplam puanların soru sayısına bölünmesi ile elde edilen puanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Böylece tüm değerler birbiriyle karşılaştırılabilir bir tabana getirilmiştir.

Öğretmen algıları, öğretmen adayı görüşleri ve gözlem sonuçlarının karşılaştırılması için aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları gösteren betimsel istatistikler ile ilgili bilgiler Çizelge 35’de sunulmuştur.

Çizelge 35

**Öğretmen Algıları, Öğretmen Adayı Görüşleri ve Gözlem Sonuçlarının
Dağılımı**

Gruplar	N	\bar{X}	S
Öğretmen Algısı	440	4.30	0.50
Öğretmen Adayı Görüşleri	417	3.39	0.89
Gözlem Sonuçları	115	2.65	0.40
Toplam	970	3.71	0.90

Öğretmenlerin yeterlilik algılarına ilişkin toplam puanların aritmetik ortalaması (4,30), öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamasından (3,39) ve gözlem puanlarının aritmetik ortalamasından (2,65) yüksektir.

Öğretmen algıları, öğretmen adayı görüşleri ve gözlem sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan varyans analizi sonuçları Çizelge 36'da sunulmuştur.

Çizelge 36

**Öğretmen Algılarının, Öğretmen Adayı Görüşlerinin ve Gözlem
Sonuçlarının Karşılaştırılması
(Varyans Analizi)**

	Kareler ortalaması	sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplararası	323,963	2	161,981	338,399	,000
Gruplarıçi	462,875	967	,479		
Toplam	786,838	969			

Öğretmen algılarının, öğretmen adayı görüşlerin ve gözlem sonuçlarının ortalamalarının karşılaştırılması için yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmen algılarının, öğretmen adayı görüşlerin ve gözlem sonuçlarının ortalamalarının birbirlerinden farklı olduğu bulunmuştur ($F_{(0,05; 2-967)}=338,399$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda tüm grupların ortalamalarının birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Buna göre gözlem sonuçları, öğretmenlerin yeterliliklerine ilişkin en az düzeydeyken, öğretmen adayları öğretmenleri gözlem sonuçlarından elde edilen yeterlilik düzeyinden daha yeterli görmekte, öğretmenler kendilerini öğretmen adayı görüşlerinden ve gözlem sonuçlarından elde edilen yeterlilik düzeyinden daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Bu bulgulara göre öğretmenlerin yeterlilik algılarının, öğretmen adaylarının görüşleri ve gözlem sonuçları arasında bir benzerlik olmadığı söylenebilir. Öğretmenler kendilerini hem öğretmen adaylarının düşündüğünden hem de gözlem sonuçlarına göre elde edilen yeterlilik düzeyinden daha yeterli algılamaktadırlar. Öğretmenlerin gözlem puanları ile kendilerini algılamaları arasında bir ilişki olmadığı ve öğretmenlerin sınıf içi performanslarının, kendilerini algıladıkları gibi olmadığı, öğretmenlerin gözlem puanları ile öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında bir ilişki olmadığı ve öğretmenlerin sınıf içi performanslarının, öğretmen adaylarının öğretmenleri düşündükleri gibi olmadığı, öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında bir ilişki olmadığı ve öğretmenlerin kendi algıları, öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri gibi olmadığı söylenebilir.

Öğretmenlerin yeterlilik algıları ile öğretmen adayının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerine ilişkin aritmetik ortalamalar Çizelge 37'de sunulmuştur.

Çizelge 37

Öğretmenlerin Kendilerini Algıları İle Öğretmen Adaylarının Görüşlerine İlişkin Alt Boyutlarla İlgili Dağılım

BOYUTLAR	ÖĞRETMENLERİN KENDİLERİNİ ALGILARI \bar{X}	ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ \bar{X}
I. Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	4.28	3.35
II- Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler	4.06	3.28
III. Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler	4.28	3.24
IV- Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler	4.61	3.72
En Düşük	3.79	2.89
En Yüksek	4.79	4.07
Toplam	4.31	3.39

Öğretmenlerin kendi algılarına ve öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerine ilişkin boyutların her birinin aritmetik ortalamaları bir arada incelendiğinde, öğretmenlerin kendilerini algılamalarına ilişkin aritmetik ortalamalar öğretmen adaylarının görüşlerinden her bir alt boyutta yüksektir. Öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları yeterlilik boyutu ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterliliklerdir ($\bar{X} = 4.61$). Öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli gördükleri yeterlilik alanı da ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterliliklerdir ($\bar{X} = 3.72$). Öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli gördükleri yeterlilik alanı ile öğretmen algıları paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin alt boyutlara ilişkin yeterlilik algılarının aritmetik ortalamalarına bakıldığında kendilerini diğer boyutlara göre daha yetersiz hissettikleri boyut, alan bilgisine ilişkin yeterliliklerdir. Öğretmen adaylarının öğretmenleri diğerlerine göre daha yetersiz gördükleri boyut ise kendini geliştirmeye ilişkin yeterliliklerdir.

Öğretmenlerin kendilerini algılamalarına ilişkin ortalamalarla öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri konusundaki görüşleri ile ilgili ortalamalar arasında gözle görülebilir bir fark olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin kendilerini algılamalarına ilişkin ortalamaların daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin kendilerini algılamalarına ilişkin en düşük aritmetik ortalama 3.79 iken öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin değerlendirmelerdeki en düşük aritmetik ortalama 2.89'dur.

Öğretmenlerin kendilerini algılamalarına ilişkin en yüksek aritmetik ortalama 4.79 iken öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin değerlendirmelerdeki en yüksek aritmetik ortalama 4.07'dir.

Tüm boyutların ve maddelerin bir arada ele alınması sonucu elde edilen aritmetik ortalamalar karşılaştırıldığında, öğretmenler kendilerini çok yeterli görmekteyken ($\bar{X} = 4.31$), öğretmen adayları öğretmenleri kısmen yeterli bulmaktadır ($\bar{X} = 3.39$). Bu bulgulara bakarak öğretmenlerin yeterlilik algılarının öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerinden yüksektir ve öğretmenler kendilerini birçok bakımdan yeterli görmektedir. Öğretmenlerin gözlemlendiği maddelerin bir arada ele alınması sonucu elde edilen aritmetik ortalamaya ($\bar{X} = 2.85$) bakıldığında, gözlem puanlarının aritmetik ortalaması, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerinden ve öğretmenlerin kendilerini algılamalarından düşüktür. Gözlem sonuçlarına ve öğretmen adaylarına göre öğretmenler kısmen yeterli bulunurken, öğretmenler kendilerini oldukça yeterli algılamaktadırlar. Alanyazın incelendiğinde buna benzer bulgular elde edildiği, öğretmenlerin kendilerini başkalarının değerlendirdiğinden daha yeterli algıladığı söylenebilir. Öğretmenler birçok konuda kendilerini yeterli görmektedir. Gözlem sonuçları ise, öğretmenlerin kendilerini algıladıkları düzeyde yeterli olmadığını göstermektedir (Gözütok ve diğerleri, 2005).

Öğretmenlerin yeterlilik algılarının yüksek oluşu, bazı uzmanlara göre sosyal beğenirlik etkisi sonucudur. Sosyal beğenirlik etkisi, bireylerin kendilerini beğenilen ya da istenilen özelliklere sahip olarak gösterme eğilimleri olarak açıklanabilir (Büyüköztürk, 2008; Haran ve Aydın, 2008; Özen, 1998)

Öğretmen anketinden elde edilen bulgulara göre öğretmenler kendilerini çok yeterli bulmaktayken, görüşme yoluyla elde edilen bulgulara göre öğretmenler bir çok konuda kendilerini yetersiz bulduklarını ifade etmektedirler. Bu bulguya bakarak öğretmenlerin, görüşme sırasında daha içten yanıtlar verdikleri söylenebilir.

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin bulguların sonuçları verilmiş ve öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

SONUÇLAR

Araştırma sonuçları sırasıyla öğretmenin sahip olması gereken yeterliliklere ilişkin sonuçlar, öğretmenlerin yeterlilik algılarına ilişkin sonuçlar, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşlerine ilişkin sonuçlar, öğretmenlerin sınıf içi davranışları, öğretmen görüşlerine göre öğretmen yeterlilikleri, öğretmen ve öğretmen adayı görüşleri ile gözlem sonuçları arasındaki ilişki başlıkları ile verilmiştir.

Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar

1. Birbirinden bağımsız ve habersiz uzman görüşlerinden ortak görüşler çıkarılmaya çalışılan, olayları ve eğilimleri kestirme, program planlama, politikalar geliştirme ve standartlar oluşturma amacıyla kullanılan ve uzmanların yazılı olarak tartıştığı Delphi tekniği ile 137 yeterlilik maddesi belirlenmiştir (Ek 10). Bu yeterlilikler **“Meslek Bilgisine İlişkin Yeterlilikler”**, **“Alan Bilgisine İlişkin Yeterlilikler”**, **“Kendini Geliştirmeye İlişkin Yeterlilikler”**, **“Ulusal ve Uluslararası Değerlere İlişkin Yeterlilikler”** olmak üzere dört yeterlilik alanına ayrılmıştır. Meslek bilgisine ilişkin yeterlilikler beş kategoride ele alınmıştır. Bunlar; **“Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler”**, **“Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler”**, **“Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler”**, **“Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler”**, **“Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler”** olarak belirlenmiştir.

2. Belirlenen yeterliliklere dayalı olarak 137'şer maddeden oluşan iki anket formu ve 53 maddelik bir gözlem formu olmak üzere beşli likert tipi ölçekler geliştirilmiştir.

Öğretmenlerin Yeterlilik Algılarına İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin öğretilmekte olması gereken yeterliliklerin bütününde yeterlilik algılarının yüksek olduğu ve kendilerini "çok yeterli" gördükleri belirlenmiştir. Tüm yeterlilik alanları ve maddeleri birlikte ele alındığında öğretmenlerin kendilerini en yeterli gördükleri konu dürüstlüktür. Öğretmenlerin kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları yeterlilik ise alanındaki bilimsel çalışmalara katılımıdır. En yetersiz gördükleri konuda bile kendilerini "oldukça yeterli" algılamaktadırlar. Öğretmenlerin meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler konularındaki yeterlilik algıları ve yeterlilik algılarının farklılık gösterme durumu ile ilgili sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmenler meslek bilgisi konusunda kendilerini çok yeterli bulmaktadır. "Öğrenciye değer verme", "Söylediklerini yapıp gösterme, sözünde durma (model olma)" ve "Okumaya teşvik etme" öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları yeterlilikler olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin meslek bilgisi konusunda kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları yeterliliklerin "Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma" ve "Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme" olduğu belirlenmiştir.
 - a. Öğretmenlerin öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin kendilerini en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik "Öğrenciye değer verme", en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlilik ise, "Gelişim özelliklerini tanıma"dır.
 - b. Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin öğretmenlerin kendilerini en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik "Okumaya teşvik etme", en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlilik ise "Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma"dır.

- c. Gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye ilişkin öğretmenlerin kendilerini en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik “Öğrenci ilerlemesini izleme”, en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlilik ise “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme”dir.
 - d. Okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin öğretmenlerin kendilerini en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik “Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma”, en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlilik ise “Çevre olanaklarından yararlanma”dır.
 - e. Programa ve içeriğe ilişkin öğretmenlerin kendilerini en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik “Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi”, en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlilik ise “Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme”dir.
2. Öğretmenler kendilerini alan bilgisi konusunda oldukça yeterli bulmaktadır. En yetersiz gördükleri konuda bile kendilerini “oldukça yeterli” algılamaktadırlar. Öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları alan bilgisi yeterliliği “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme”dir. Öğretmenlerin kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları alan bilgisi yeterliliği ise “Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma”dır.
 3. Öğretmenler kendini geliştirme konusunda kendilerini çok yeterli olduklarını belirtmişlerdir. Bu kategoride öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları “İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma”dır. “Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)” ise en düşük düzeyde algıladıkları yeterliliktir. Öğretmenler en yetersiz gördükleri konuda bile kendilerini “oldukça yeterli” algılamaktadırlar.

4. Öğretmenler ulusal ve uluslararası değerler konusunda kendilerini oldukça yeterli bulmaktadır. “Dürüst olma”, “Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma” ve “İşine ve devama özen gösterme” öğretmenlerin ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin kendilerini en iyi algıladıkları yeterlilikler olduğu belirlenmiştir. “Analitik olma” öğretmenlerin kendilerini en düşük düzeyde algıladıkları ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterliliklerdir. “Güzel yazı yazma” ve “Çağdaş gelişmelerden haberdar olma” öğretmenlerin diğer ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin özelliklere göre kendilerini daha düşük düzeyde algıladıkları yeterliliklerdir. Öğretmenler en yetersiz gördükleri konuda bile kendilerini “oldukça yeterli” algılamaktadırlar.
5. Öğretmenlik formasyonu alan ve almayan öğretmenler arasında yeterlilik algıları açısından bir farkın olmadığı belirlenmiştir.
6. Hizmet içi eğitim alan öğretmenler kendilerini hizmet içi almayan öğretmenlere göre özellikle okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerinde daha yeterli algılamaktadırlar. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin öğretmenlik yeterlilikleri algısının daha yüksek olduğu, hizmet içi eğitimin öğretmenlerin yeterlilik algısını yükselttiği belirlenmiştir.
7. Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre öğretmenlik yeterlilik algıları daha yüksektir. Sınıf öğretmenlerinin özellikle meslek bilgisine ve kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilik algısının branş öğretmenlerinkinden yüksek olduğu belirlenmiştir.
8. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen ve isteyerek seçmeyen öğretmenlerin arasında yeterlilik algıları açısından bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Yeterlilikleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Öğretmende olması gereken yeterliliklerin tamamında öğretmen adaylarının öğretmenleri “kısmen yeterli” gördükleri belirlenmiştir. Bütün yeterlilik alanları ve maddeleri birlikte ele alındığında öğretmen adaylarının öğretmenleri en yeterli gördükleri konu dürüstlüktür. Öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterliliğini en düşük düzeyde olarak algıladıkları yeterlilik ise öğrenmeleri ölçmedir. Öğretmen adayları, en yetersiz gördükleri konuda bile öğretmenleri kısmen yeterli olarak algılamaktadırlar. Öğretmen adaylarının meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler boyutlarında öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri ve görüşlerinin farklılık gösterme durumu ile ilgili sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmen adayları öğretmenleri meslek bilgisine ilişkin “kısmen yeterli” bulmaktadır. Öğretmen adaylarının öğretmenleri meslek bilgisi konusunda en iyi algıladıkları yeterlilik “Kendine güvenme”, “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme” ise en düşük düzeyde algıladıkları yeterliliklerdir.
 - a. “Öğrenciyi dinleme” öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma ve öğrencinin gelişimini sağlamaya ilişkin öğretmenleri en iyi olarak algıladıkları, “Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme” ise en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterliliklerdir.
 - b. Öğretmen adaylarının öğretmenleri öğrenme-öğretme sürecine ilişkin en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik “Kendine güvenme”, “Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma” ise en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterliliklerdir.
 - c. Öğretmen adaylarının öğretmenleri öğrenmeyi, gelişimi izlemeye ve değerlendirmeye ilişkin en iyi olarak algıladıkları mesleki yeterlilik “Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma”, “Değişik ölçme tekniklerini

kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme” en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlidir.

- d. Öğretmen adaylarının öğretmenleri okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin en iyi algıladıkları mesleki yeterlilik “Çevreyi tanıma” tir. “Okulu bir kültür merkezi olarak görme” öğretmen adaylarının öğretmenleri okul, aile, meslektaş ve toplum ilişkilerine ilişkin en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlidir.
 - e. Programa ve içeriğe ilişkin öğretmen adaylarının öğretmenleri en iyi algıladıkları mesleki yeterlilik “Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi”, “Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma” ise en düşük düzeyde algıladıkları mesleki yeterlidir.
2. Öğretmen adayları öğretmenleri alan bilgisine ilişkin “kısmen yeterli” görmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenleri en iyi algıladıkları alan bilgisi yeterliliği “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme”, “Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma” ise en düşük düzeyde algıladıkları alan bilgisi yeterliliğidir.
 3. Kendini geliştirme konusunda öğretmen adayları öğretmenleri “kısmen yeterli” görmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenleri kendini geliştirmeye ilişkin en iyi algıladıkları yeterlilik “Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama”, “Sürekli olarak “Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?” sorusunu sorarak derse hazırlık yapma” en düşük düzeyde algıladıkları yeterlidir.
 4. Öğretmen adayları öğretmenleri ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin “oldukça yeterli” görmektedir. “Dürüst olma”, “Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma” ve “Ulusal değerlere sahip çıkma” öğretmen adaylarının ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin öğretmenleri en iyi algıladıkları yeterliliklerdir. Aynı kategoride en düşük düzeyde olarak algılandıkları yeterlilik ise “Çağdaş bir insanın sahip olması gereken

becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma” ve “Çağdaş gelişmelerden haberdar olma”dır.

5. Meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler açısından sınıf öğretmenliği programı öğrencileri diğer öğretmenlik programları öğrencilerinden öğretmenleri daha yeterli bulmaktadır.
6. Meslek bilgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, ulusal ve uluslararası değerler açısından Ankara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adayları Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarına göre öğretmenleri daha yeterli bulmaktadır.

Öğretmenlerin Sınıf İçi Davranışlarına İlişkin Sonuçlar

Öğretmenler sınıf içi davranışlar konusunda “kısmen yeterli” olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin gözlenebilen öğretmen yeterliliklerine ve sınıf içi davranışlarının eğitim fakültesi mezun olma durumuna ve branşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmenlerin “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme” konusunda daha iyi olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler bu davranışa ilişkin “oldukça yeterli”dir. Gözlemden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin oldukça yeterli olduğu başka bir davranış yoktur. Öğretmenlerin “çok yeterli” olarak gözlemlendiği bir davranışa da rastlanmamıştır.
2. Öğretmenler “Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme” davranışında “yetersiz” olarak belirlenmiştir. “Kendi alanı ile ilgili bilgi ve ilkeleri iyi bilme” davranışında öğretmenler en yeterli olarak gözlemlenirken, bu bilgilerin diğer alanlarla ilişkilendirilmesi konusunda yeterli olmadıkları belirlenmiştir. Öğretmenler, “Öğrencide özdenetim sağlama”, “Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme”, “Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik ve taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma”, “Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını

değerlendirme)”, “Öğrencileri, öğrenme sürecinde etkin kılma”, “Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama”, “Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme”, “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme” ve “Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma” davranışlarında yeterli değildir.

3. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler, sınıf içi öğretmen davranışları konusunda daha yeterlidir.
4. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerle yapılan görüşme ile ulaşılan öğretmenlerin meslektaşlarının yeterliliklerine, öğretmenlerde olması gereken yeterliliklere ve kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmenlerin çoğu meslektaşlarını yeterli görmemekte ve olumsuz olarak eleştirmektedir.
2. Öğretmenlerin önemli bir kısmı kendilerini yeterli görmekte birlikte birçok konuda eksikleri olduğunu kabul etmektedir.
3. Öğretmen görüşlerine göre, iletişim ve empati becerisi, öğrenci (çocuk) sevgisi, alan bilgisi, kendini geliştirme, sabır ve hoşgörü, mesleğini sevme bir öğretmende olması gereken en önemli yeterliliklerdir. Öğretmende olması gereken öğretmenlik meslek bilgisi yeterlilikleri öğretmenler tarafından yeterince önemsenmemektedir.

Öğretmen ve Öğretmen Adayı Görüşleri ile Gözlem Sonuçları Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin kendi yeterlilik algıları ile öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde bütün alt boyutlarda ve toplam puanda ilişkilerin anlamlı olmadığı saptanmıştır. Öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında bir ilişki yoktur ve öğretmenlerin kendi algıları, öğretmen adaylarının öğretmenler ile ilgili algıları gibi değildir. Öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile gözlem sonuçları arasında, öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri ile gözlem puanları arasındaki ilişki ile ilgili sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmenlerin gözlem puanları ile kendilerini algılamaları arasında bir ilişki olmadığı ve öğretmenlerin sınıf içi performanslarının, kendilerini algıladıkları gibi olmadığı belirlenmiştir.
2. Öğretmenlerin gözlem puanları ile öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri arasında bir ilişki olmadığı ve öğretmenlerin sınıf içi performanslarının, öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri gibi olmadığı belirlenmiştir.
3. Öğretmen adaylarının öğretmenlerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri, öğretmenlerin kendilerine ilişkin yeterlilik algılarından düşüktür. Öğretmenler kendilerini çok yeterli görmekteyken, gözlemciler ve öğretmen adayları öğretmenleri kısmen yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin kendilerini en iyi algıladıkları ve öğretmen adaylarının öğretmenleri en iyi algıladıkları yeterlilik boyutu ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterliliklerdir. Öğretmenlerin kendilerini en yetersiz buldukları yeterlilik boyutu alan bilgisi iken, öğretmen adaylarının öğretmenleri en yetersiz gördükleri yeterlilik boyutu kendini geliştirmedir.

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılacak olan yeni araştırmalara, alanda yapılabilecek düzenlemelere, hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimi programlarının geliştirilmesinde değerlendirilmesi umut edilen öneriler sunulmuştur.

Araştırma bulguları ışığında öğretmen eğitimi konusunda getirilen öneriler:

1. Eğitim fakültelerinde uygulanan programların belirlenen yeterlilikleri kazandırıp kazandırmadığı belirlenmeli, öğretmen yetiştirme programları, bu yeterlilikleri kazandıracak biçimde geliştirilmelidir.
2. Belirlenen öğretmen yeterlilikleri ölçeğinden yararlanılarak önkoşul yeterlilikleri belirlemek amacıyla “öğretmen aday adayı seçme ve değerlendirme ölçeği” geliştirilmeli ve bu ölçek öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçiminde kullanılmalıdır.
3. Türk Eğitim Sisteminde görev yapan öğretmenlerin, her öğretmende olması gerekli olduğu düşünülen ve bu araştırma yoluyla belirlenen yeterliliklere sahip olup olmadıkları ve bu yeterliliklere ilişkin kendilerini algılama düzeyleri, geliştirilen ölçekler kullanılarak belirlenmelidir. Öğretmenlerin yetersiz olduğu belirlenen konularda hizmet içi eğitim programları hazırlanmalıdır.
4. MEB tarafından öğretmenlerin yeterlilik düzeylerini yükseltmeleri konusunda güdüleyici önlemler alınmalıdır.
5. Öğretmenlerin teftişine ilişkin, yeterlilik ve performans değerlendirmeye yönelik var olan yasal düzenlemeler yeniden gözden geçirilmelidir.
6. Öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşulları güçlendirilerek, performansları ve kendilerini geliştirmeye yönelik olanakları arttırılmalıdır.

7. MEB öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olmayanları öğretmen olarak atamamalı ve başka kurumlardan mezun olup önceki yıllarda öğretmen olarak atanmaların ise onlardan en verimli yararı elde etmek amacıyla kurum içi ya da kurumlar arası geçişlerine olanak tanınmalıdır.
8. Öğretmenlere meslektaşları ile işbirliği kurma ve kendilerini daha objektif değerlendirmelerine yönelik beceriler kazandırılmalıdır. Bu becerilerini kullanarak öğretmenlerin eğitim gereksinimleri olduğu fark etmelerini sağlayacak çalışmalar yaptırılmalıdır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerini sağlayacak ortamlar oluşturulmalıdır.
9. Öğretmenlik formasyonu derslerinin ve alan öğretmenliği için hazırlanan tezsiz yüksek lisans programlarının niteliği yükseltilmelidir.
10. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitiminde, öğretmenlerin kendilerini, öğretmen adaylarının öğretmenleri daha yetersiz algıladıkları ve araştırmada öğretmenlerin yetersiz olduğu belirlenen aşağıdaki özelliklerin kazandırılmasına öncelik verilmelidir.
 - Öğrencinin gelişim özelliklerini tanıma
 - Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma
 - Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme
 - Çevre olanaklarından yararlanma
 - Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme
 - Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma
 - Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)
 - Analitik olma
 - Güzel yazı yazma
 - Çağdaş gelişmelerden haberdar olma
 - Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme
 - Okulu bir kültür merkezi olarak görme
 - Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma
 - Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma

- Derse hazırlık yapma
- Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma
- Çağdaş gelişmelerden haberdar olma
- Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme
- Öğrencide özdenetim sağlama
- Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma
- Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)
- Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma
- Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama
- Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme
- Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma
- iletişim ve empati becerisi
- Öğrenci (çocuk) sevgisi
- Alan bilgisi
- Kendini geliştirme
- Sabır ve hoşgörü
- Mesleğini sevme

11.MEB öğretmen seçimini ve ataması yaparken araştırmada belirlenen yeterlilikleri dikkate almalıdır. Atanacak öğretmenlerin yeterli olup olmadığına ilişkin testler yapılmalıdır.

Yapılacak araştırmalar konusunda getirilen öneriler:

1. Öğretmenlerin yeterlilik düzeylerini yükseltmek üzere üniversitelerle MEB ortak projeler üretmelidir.
2. Araştırmada belirlenen yeterlilikler ve bu yeterliliklere dayalı ölçeklerden yararlanılarak Türkiye'deki öğretmenlerin yeterlilik algılarının ve yeterliliklerinin belirlendiği araştırmalar yapılmalıdır. Araştırmalar daha büyük örneklemeler alınarak karşılaştırmalar yapılabilecek biçimde gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

Akar, İ. (1990). *Türkiye’de Öğretmen İstihdam Politikası ve Uygulaması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akpınar, B. ve Turan, M. (2004). “The Democracy Education View of Primary School Teachers In European Union Harmonization Process-The Sample of the Cities; Elazığ, Malatya and Diyarbakır (Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde İlköğretim Öğretmenlerinin Demokrasi ve Demokrasi Eğitime Bakış Açısı; Elazığ, Malatya ve Diyarbakır İlleri Örneği.)”, **International Symposium on Democracy Education (Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu)**, 386-396.

Aksu, M., Daloğlu, A., Yıldırım, S., Kiraz, E., ve Demir, C. E. (2007). **Eğitim Fakültesi Öğrenci Profili Araştırması**. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Akyüz, Y. (1999). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmenin Başlangıcı ve Öğretmenin Toplumdaki İmajı.” **Cumhuriyetin Yetmiş Beşinci Yılında Öğretmen Yetiştirme**, 12-18. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Akyüz, Y. (2001a). “Başlangıçtan Günümüze Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları ve Eğitim Bilimleri.” **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Bilimleri Paneli**, 11-16. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Akyüz, Y. (2001b). “Cumhuriyete Giden Yolda Kadın Öğretmenler ve Etkileri.” **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Kasım, sayı 21. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi21/akyuz.htm> adresinden 12 Şubat 2003 tarihinde erişilmiştir.

Akyüz, Y. (2003a). “Osmanlıdan Günümüze Öğretmen İstihdam İlke ve Politikalarına Eleştirel Bir Bakış.” **Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Sempozyumu**. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları. 165-188.

Akyüz, Y. (2003b). "Eğitim Tarihimizde Günümüze Kadar Öğretmen Yetiştirilmesi ve Sağlanması İlkeleri, Uygulamaları" **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları. 165-188.

Alkan, C. (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık

Alpkan, L. (2004 Şubat 14). "Uzgörü Çalışmasının Kavramsal Çerçevesi ve Yöntemi", **Kocaeli Sanayii için Teknolojik Uzgörü Raporu**. Web: <http://www.gyte.edu.tr/d/02%20Metodoloji.pdf> adresinden 20 Kasım 2004 tarihinde erişilmiştir.

Ayan, İ. (1999). *Öğretmenlerin Geliştirilmesinde Hizmet İçi Eğitimin Rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi." **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 343-361. Ankara: Sim Matbaası.

Balcı, A. (2007). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: PegemA Yayıncılık

Başaran, İ. E. (1996). **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Yargıcı Matbaası.

Baykul, Y. (2000). **Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Baykul, Y. (2005). "2004-2005 Yıllarında Çıkarılan Matematik Programı Üzerine Düşünceler." **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 231-238. Ankara: Sim Matbaası.

Bostancıoğlu, M. (2001). "Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde ağdaş Yaklaşımlar". **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Sayı 21. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi21/bakan.htm> adresinden 2 Nisan 2003 tarihinde erişilmiştir.

Brady, L. (1985). **Models and Methods of Teaching**. Sydney: Prentice Hall.

Bunchberger, F. (1996). "Some Remarks on the Current State or Teacher Education in the European Union". Department of Teacher Education University of Helsinki: OLE Publications 2.

Bunchberger, F., Campos, B. P., Kallos, D. ve Stephenson, J. (2000). *Green Paper on Teacher Education in Europe. High Quality Teacher Education for High Quality Education and Training*. Tehmatic Network on Teacher Educaiton in Europe. TNTEE and the editors.

Bursalıoğlu, Z. (1975). **Eğitim Yöneticisinin Yeterlilikleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 93.

Büyüköztürk, ř. (2002). **Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Büyüköztürk, ř. (2008) "Anket Geliştirme". Web: http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf adresinden 26 Haziran 2008 tarihinde erişilmiştir.

Cole, P. G. ve Chan, L. K. S. (1994). **Teaching Principles and Practice**. Hall of Australia Pty Ltd.

Cruickshank, D. R. ve Metcalf, K. K. (1990). "Training within teacher preparation". In W.R. Houston (ed.), **Handbook of Research on Teacher Education**. 469-497, New York: Macmillan.

Çalışandemir, F. (2002). *Burdur İli Okulöncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Uygulama Yeterlilik Düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Çelik, N. (1995). *Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunların Belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelik, H. (2004). "Milli Eğitimde Avrupa Birliği Vizyonunda Müfredat Değişikliği". **Anahtar Dergisi**. Sayı: 189, 12, 13.

Dağlı, A. (1999). "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlilikleri". **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt 23, Sayı 113, 35-42.

Damar, M. (1996). *İlkokuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Güçlüklerle Öğretmen Nitelikleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Delannoy, F. (2000). "Teacher Training or Lifelong Professional Development?" **Technologia**. November/December. Web: http://www.techknowlogia.org/TKL_active_pages2/CurrentArticles/main.asp?IssueNumber=7&FileType=HTML&ArticleID=193. adresinden 5 Nisan 2003 tarihinde erişilmiştir.

Demir, M. C. (1997). *Fransa ve Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Demirel, Ö. (1999a). "Öğretmen Nitelikleri". **Cumhuriyetin 75. Yılında Öğretmen Yetiştirme**, 53-62. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Demirel, Ö. (1999b). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2003). **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. ve Sands, M. (1996). "A New Approach to Curriculum Development in Teacher Education in Turkey". **Teacher Training for The Twenty First Century**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi.

Dewey, J. (1996). **Demokrasi ve Eğitim**. (Çev. Otaran, M. S.). İstanbul: Başarı Yayıncılık.

Dilaver, H. H. (1992). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

DPT (2000a). "Küreselleşme". **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**.

DPT (2000b). "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri". **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**.

Dursunoğlu, H. (2003). "Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Tarihi Gelişimi." **Milli Eğitim Dergisi**. 160, 64-74. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Duman, T. (1988). *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Problemi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Durucan, M. (2004). "Milli Eğitimde Avrupa Birliği Vizyonunda Müfredat Değişikliği". **Anahtar Dergisi**. Sayı: 189, 14, 15, 23.

Eacute, J. ve Esteve, M. (2000). "The transformation of the teachers' role at the end of the twentieth century: New challenges for the future." **Educational Review**. 52(2), 197-209.

Ergün, M. (2003). "Bilgi Toplumunda Öğretmen Yetiştirme". **Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi**. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Web: <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun6.htm> adresinden 28 Nisan 2003 tarihinde erişilmiştir.

Erişen, Y. (1998). "Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarını Geliştirmede Eğitim İhtiyacı Belirleme Süreci". **Milli Eğitim Dergisi**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, sayı:140.

Erişen, Y. (2001). *Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Fakültelerin Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ertan, M. (2002). *Öğretmen Yetiştirilmesi ve Atamalarının İncelenmesi (MEB, YÖK ve DPT Uygulamaları 1980-2000)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eşgi, N. (2006) "Bilgisayar Teknolojisinde Öğretmen Yeterlilikleri". **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**. Sayı: 2, 8-10

Figlio, D.N. (2002). "Can Public Schools Buy Better-Qualified Teachers?". **Industrial and Labor Relations Review**. Vol. 55, No. 4 © by Cornell University. Web: <http://search.epnet.com/direct.asp?an=EJ650044&db=eric&tg=AN> adresinden 5 Şubat 2006 tarihinde erişilmiştir.

Gelişli, Y. (2001). "Öğretmen Yetiştirmede Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Uygulaması". **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 149. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/149/gelisli.htm> adresinden 2 Nisan 2003 tarihinde erişilmiştir.

Gökalp, M. (2003). *Türk Eğitim Sisteminin Kalkınma Planları Doğrultusunda İhtiyaç Duyduğu İnsan Gücü Niteliklerinin Belirlenmesi ve*

Buna Uygun Öğretmen Yetiştirilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Gökçe, E. (1999). *İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlilikleri: Ankara'daki İlköğretim Okulu Öğretmenleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gökçe, E. (2003). "Gelişmiş Ülkelerde Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları". **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları:8. 68-80

Gözütok, F. D. (1989). "Öğretmen Eğitiminde Meslek Formasyonu Öğretiminin Öğretim Elemanı Davranışına Yansıması (Doktora Tez Özeti)". **Eğitim Bilimleri Dergisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. Cilt 22, Sayı 1, 179-188.

Gözütok, F. D. (1995). **Öğretmenlerin Demokratik Tutumları**. Ankara: Ekin Yayıncılık.

Gözütok, F. D. (1997). "Nasıl Bir Öğretmen?" **3. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu**. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi. 227-234.

Gözütok, F. D. (2004). **Öğretmenliğimi Geliştiriyorum**. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gözütok, F. D. (2005). "Özensiz, Altyapısı Yetersiz Bir Program". **Öğretmen Dünyası Dergisi**. Sayı: 298. 7-8

Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2005). "İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi". **Yeni**

İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri). 17-40.
Ankara: Sim Matbaası.

Gözütok, F. D. (2007). **Öğretim İlke ve Yöntemleri.** Ankara: Ekinoks
Yayıncılık.

Gözütok, F. D., Tavşancıl, E., Çakır İlhan, A., Karacaoğlu, Ö. C. ve
Parmaksız, R. Ş. (2007). "KKTC 1-5. Sınıf İlköğretim Ders Programları
Uygulamalarının Değerlendirilmesi", **1. Ulusal İlköğretim Kongresi.** Ankara:
Hacettepe Üniversitesi.

Gülcan, M. G. (2003). *Avrupa Birliği'ne Adaylık Sürecinde Türkiye
Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Yapısal Uyum Modeli Araştırması.*
Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Ankara.

Gündüz, Y. (2001). *Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Yeterlilikleri.*
Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, İstanbul.

Gürbüz Türk, O. (1990). "Eğitimde Nitelik Sorunu". **Eğitim Bilimleri
Dergisi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. Cilt 23, sayı 2, 729-744.

Gürkan, T. (1993a). **İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları
İle Benlik Kavramları Arasındaki İlişki.** Ankara: Sevinç Matbaası.

Gürkan, T. (1993b). "Zorunlu Eğitim Programları". **Zorunlu Eğitim
Sempozyumu,** Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. 43-49.

Gürkan, T. (1994). "İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile
Benlik Kavramları Arasındaki İlişki." **1. Eğitim Bilimleri Kongresi.** Adana:
Çukurova Üniversitesi Basımevi. Cilt 2. 707-715

Gürkan, T. (2001). "Bireyin Çok Yönlü Gelişimi". **Bilim ve Aklın
Aydınlığında Eğitim Dergisi.** Sayı 22.

Web:<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi22/gurkan.htm> adresinden 18 Ocak 2003 tarihinde erişilmiştir.

Güven, İ. (2001). “Öğretmen Yetiştirme Uluslararası Boyutu (UNESCO 45. Uluslararası Eğitim Kongresi)”. **Milli Eğitim Dergisi**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. Sayı150

Haran S. ve Aydın, O (2008). “Depresyon, Umutsuzluk, Sosyal Beğenirlik ve Kendini Kurgulama Düzeyinin İntihar Fikirleri ile İlişkisi”. **Kriz Dergisi**. 3 (1-2) 218-222. Web: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/1110.pdf> adresinden 26 Haziran 2008 tarihinde erişilmiştir.

Heck, S. H. ve Williams, C. R. (1984). **The Complex Roles of The Teacher**. Newyork: Copyright © by Teachers College, Columbia University.

Hürriyet Gazetesi. (2002) Türkiye-AB ilişkileri: 43 yıllık serüven. 09.10.2002. Web: <http://www.harpak.tsk.mil.tr/dscgi/ds.py/GetRepr/File-84/html> adresinden 12 Temmuz 2005 tarihinde erişilmiştir.

İlhan, A.Ç. (2005). “İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunun “Estetik Eğitim” Açısından İncelenmesi.” **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 199-216. Ankara: Sim Matbaası.

Joyce, B. ve Weil, M. (1980). **Models of Teaching**. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Kaplan, L.S. ve Owings, W.A. (2002). “Enhancing Teaching Quality”. **Phi Delta Kappa Fastbacks**. No. 499, 3-44

Kaptan, F. (2005). “Fen ve Teknoloji Dersi Programıyla İlgili Değerlendirme.” **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 283-298. Ankara: Sim Matbaası.

Karacaoğlu. Ö. C. (2001). *Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Öğretmenlerin Eğitim İhtiyaçları Doğrultusunda İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans semineri araştırması, Ankara.

Karacaoğlu. Ö. C. (2002). *F Tipi Cezaevlerinde Görevli İnfaz ve Koruma Memurlarına Uygulanan Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karacaoğlu. Ö. C. ve Çabuk, B. (2002). "İngiltere ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması." **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 155-156. 65-75

Karacaoğlu, Ö. C. (2007). "Eğitim Programları ve Öğretmen Yeterlilikleri" (içinde) Gözütok, F. D. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. 37-49. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.

Kavcar, C. (1999). "Nitelikli Öğretmen Sorunu". **D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı 11, 1-13

Kavcar, C. (2002). "Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme." **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt 35, Sayı 1-2, 1-14

Kepenek, Y. (1995). *1923-1993 Döneminde Uygulanan İlköğretime Öğretmen Yetiştirme Modellerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kılıç, M. (2005). "Öğretmenin Rolü ve Görevlerine İlişkin Görüşlerin Yeni İlköğretim Programı Çerçevesinde Değerlendirilmesi". **Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 41-50. Ankara: Sim Matbaası

Koçer, H. A. (1967). **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848-1967)**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.

Kronoloji Web Sitesi (2005). **AB – Türkiye.** Web: <http://www.kronoloji.gen.tr/kronoloji.php3?kategori=AB> adresinden 15 Temmuz 2005 tarihinde erişilmiştir.

Kurtbağ, Ö. (2002). *Avrupa Birliği Genişlemesi ve Türkiye'nin Birliğe Tam Üyeliği.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kutlu, Ö. (2005). "Yeni İlköğretim Programlarının "Öğrenci Başarısını Değerlendirme" Boyutu Açısından Değerlendirme." **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri).** 17-40. Ankara: Sim Matbaası.

Küçükahmet, L. (2005). "2004 Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi." **Kayseri: Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri).** 373-381. Ankara: Sim Matbaası.

Laczko-Kerr, I., ve Berliner, D.C. (2002, September 6). The Effectiveness of "Teach for America" and Other Under-Certified Teachers on Student Academic Achievement: A Case Of Harmful Public Policy," **Education Policy Analysis Archives,** 10(37). Web: <http://epaa.asu.edu/epaa/v10n37/>. adresinden 7 Kasım 2007 tarihinde erişilmiştir.

Lewis, L., Parsad, B., Carey, N., Bartfai, N., Farris, E. ve Smerdon, B. (1999). *Teacher Quality: A Report on the Preparation and Qualifications of Public School Teachers.* Web: <http://nces.ed.gov/pubs99/quarterly/spring/2-feature/2-esq11-a.html> adresinden 15 Mayıs 2004 tarihinde erişilmiştir.

Linstone H. A. ve Turoff M. (2002). **The Delphi Method: Techniques and Applications.** University of Southern California ©2002 Murray Turoff and Harold A. Linstone

Mc.Nabb, M. ve Vandersall, K. (2002). "Addressing The 21st Century Teacher Quality Challenge". **Techknowlogia**, October - December © KnowledgeEnterprise,Inc.Web:http://www.techknowlogia.org/TKL_active_pages2/CurrentArticles/main.asp?FileType=PDF&ArticleID=438 adresinden 10 Nisan 2003 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2002a). **Hizmet İçi Eğitim Planı 2002**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB (2002b). "Cumhuriyetten Günümüze Eğitim".
Web: <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/2>. adresinden 5 Şubat 2003 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2002c). **Öğretmen Yeterlilikleri**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB (2003). **Hizmetiçi Eğitim Planı 2003**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB (2005a). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Temel Eğitime Destek Projesi Öğretmen Eğitimi Bileşeni Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. Web: <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/> adresinden 25 Nisan 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005b). **Milli Eğitim İstatistikleri 2004-2005**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi. Web: <http://apk.meb.gov.tr/> adresinden 23 Mayıs 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005c). Avrupa Birliği'ne Üye Adaylığımız. Web: <http://www.meb.gov.tr/stats/ist2001/Bolum11s1.htm> adresinden 5 Eylül 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005d). Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Türkiye'nin Katılımı. Web: <http://www.meb.gov.tr/index800.htm> adresinden 7 Eylül 2005 adresinden tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005e). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sistemine İlişkin Bilgiler. Web: <http://oyegm.meb.gov.tr/> adresinden 14 Eylül 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005f). Talim ve Terbiye Kurulunun 119 Sayılı Kurul Kararı. Web: http://personel.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=102 adresinden 15 Eylül 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2005g). Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü Kısmi Zamanlı Geçici Öğreticilik ile İlgili Genelge. Sayı B.08.0.PGM.0.23.10.2-512 / 53985, tarih: 1 Eylül 2005. Web: http://personel.meb.gov.tr/upload/2005_Sozlesmeli.pdf adresinden 16 Eylül 2005 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2006). **Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü

MEB (2007). Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, 54132 sayılı Genelge. Web: http://personel.meb.gov.tr/upload/genelge_sozlesmeli_2006_58.pdf adresinden 20 Şubat 2007 tarihinde erişilmiştir.

MEGSB (1988). **Hizmet İçi Eğitim 1960-1987**. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.

Mentiş Taş, A. (2004). “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Program Standartlarının Belirlenmesi”. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 37, sayı:1, 28-51.

Mermut, Ö. (2005). *Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri (Almanya, Avusturya, İtalya, Finlandiya) ve Türkiye’deki İngilizce Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Navarro, J.C. (2003). "The Teaching Profession-Beyond Training". **Techknowlogia**, January-March. Copyright©2003 Knowledge Enterprise, Inc. Web:http://www.techknowlogia.org/TKL_active_pages2/CurrentArticles/main.asp?FileType=HTML&ArticleID=206 adresinden 14 Temmuz 2003 tarihinde erişilmiştir.

NBPTS (2004). The National Board For Professional Teaching Standards. Web: <http://www.nbpts.org/nbpts/standards/five-props.html> adresinden 15 Şubat 2004 tarihinde erişilmiştir.

NCATE-National Council for Accreditation of Teacher Education (2002). **Professional Standards for The Accreditation Of Schools, Colleges, And Departments Of Education**. Washington: Copyright © University of Virginia

NcNess, E., Broedfoot, P. ve Osborn, M. (2003). "Is The Effective Ompromising The Affective?" **British Educational Research Journal**. 29(2). 243-257.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) (1999). **Thematic Review of the Transition from Initial Education to Working Life**. United Kingdom, Country Note. Web: <http://www.oecd.org/copyr.htm> adresinden 7 Ocak 2003 tarihinde erişilmiştir.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) (2004). **Learning for Tomorrow's World First Results from PISA 2003**. "The Learning Environment and the Organisation of Schooling." Web: <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/58/59/33918026.pdf> adresinden 13 Aralık 2004 tarihinde erişilmiştir.

Oğuzkan, A. F. (1971). **Öğretmenliğin Üç Yönü**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Okvuran, A. (2005). Yeni İlköğretim Programlarında Dramanın Yeri Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretim Programları Örneği. **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 421-429. Ankara: Sim Matbaası.

Oktay, A. (1993). "Her Düzey ve Kademedede Öğretmenin Sahip Olması Gereken Yeterlilik ve Göstermesi Gerekli Roller Belirlenmesi". **Milli Eğitim Bakanlığı ile Eğitim Fakülteleri Arasında Öğretmen Yetiştirme Toplantısı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. 44-49.

Öğretmen Yetiştirme Sorunu (1976-1977). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Türkiye'de öğretmen yetiştirme 1976-1977 öğretim yılı ders notları. Ankara.

Öğretmen Yetiştirmede Kalite Sorunları Çalıştayı (2005). Eğitim programı alt çalışma grubu raporu. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Öğülmüş, S. (2001). "Güdülenme Kuramları". **İnsan Kaynakları Yönetimi Eğitim Programı**. Ankara: EAUM Yayınları. 141-146

Özen, Ş. (1998). Örgütsel Araştırmalardaki Sosyal Beğenirlik Etkisinin Türk Toplumsal ve Bürokratik Kültürü Bağlamında İncelenmesi. **VI. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri**. 107-121, 21-23 Mayıs Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Özyar, A. (1998). "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğretmen Yetiştirme Politikaları". **Bilgi Çağında Öğretmenimiz Sempozyumu**. Ankara: ANAÇEV yayınları. 87-100.

Özyar, A. (2001). "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Politikaları." **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Sayı: 21. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/sayi21/ozyar.htm> adresinden 12 Mart 2003 tarihinde erişilmiştir.

Özyar, A. (2003). Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Politikaları. Web: <http://oyegm.meb.gov.tr> adresinden 28 Kasım 2003 tarihinde erişilmiştir.

Özyürek, L. (1981). **Öğretmenlere Yönelik Hizmet-içi Eğitim Programlarının Etkinliği**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Pehlivan, İ. (1992). "Hizmet İçi Eğitim-Verimlilik İlişkisi". **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. Cilt: 25, Sayı:1, s. 151-162.

Pektaş, S. (1989). "Sözel Olmayan Öğretmen Davranışlarının Öğretime Etkileri". **Eğitim Bilimleri Dergisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. Cilt 22, sayı 1, 225-240.

Pesen, C. (2005). "Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Yeni İlköğretim Matematik Öğretimi Programının Değerlendirilmesi". **Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu**. 272-281. Ankara: Sim Matbaası

Prodromou, L. (1995). "İyi Bir Dil Öğretmeni." **TÖMER Dil Dergisi**. (Çev. Cihan Gülten). Ankara: TÖMER Yayınları. Sayı 38, 36-47.

Rasku, A. ve Kinnunen, U. (2003). "Job Conditions and Wellness Among Finnish Upper Secondary School Teachers". **Psychology & Health**. 18 (4), 441-458.

Resmi Gazete (1973). **1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu**. 14 Haziran 1973 tarihli.

Resmi Gazete (2007). **26407 Sayılı Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar için Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik**. 18 Ocak 2007 tarihli. Web: <http://rega.basbakanlik.gov.tr> adresinden 20 Şubat 2007 tarihinde erişilmiştir.

Sarı, N. (2002). *Sanayileşmenin Öğretmen Eğitim Programları Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Seferoğlu, S. S. (2003). "Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar". **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları: 8. 149-167.

Selçuk, Z. (2004). "Milli Kültürlerin, Yerel Zenginliklerin Güçlü Bir Şekilde Varlığını Sürdürebilmesi Küresel Olanla Milli Olanın Dengeli Konfigurasyonuna Bağlıdır." **Anahtar Dergisi**. Sayı: 189, 12, 13, 22.

Senemoğlu, N. ve Özçelik D. A. (1989). "Öğretmen Adaylarına Öğretmenlik Bilgisi" Kazandırma Bakımından Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Etkililiği". **Çağdaş Eğitim Dergisi**. Sayı 14. 142-144. Web: http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/ogretmenlik_bilgisi.htm adresinden 28 Ocak 2004 tarihinde erişilmiştir.

Senemoğlu, N. (1998). "Okulöncesi ve Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarına İlişkin Bir İnceleme." **Bilgi Çağında Öğretmenimiz Sempozyumu**. Ankara: ANAÇEV Yayınları.

Senemoğlu, N. (2003a). "Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri". Web:http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/ogretmen_yeterli.htm adresinden 16 Aralık 2003 tarihinde erişilmiştir.

Senemoğlu, N. (2003b). İngiltere'de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin İngiliz Öğrenci ve Öğretim Elemanlarının Görüşleri - İngiltere ve Türkiye'deki İlköğretime Öğretmen Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması. Web:http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/ingiliz_tutum.htm adresinden 16 Aralık 2003 tarihinde erişilmiştir.

Senemoğlu, N. (2004). "Sınıf Öğretmeni Bilgiyi Aktaran Kişi Değil, Bilgiye Ulaşma Yollarını Öğreten Kişidir". Web: http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/sinif_ogr.htm adresinden 2 Nisan 2004 tarihinde erişilmiştir.

Sever, S. (2005). "2004 Öğretim Programında Türkçe Öğretimi Anlayışı." **Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. Ankara: Sim Matbaası. 177-192

Şahin, A. E. (2001). "Eğitim Araştırmalarında Delphi Tekniği ve Kullanımı." **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi**. Sayı:20. 215-220.

Şimşek, H. (2007). "Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları". **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakóltesi Dergisi**, Cilt:II,Sayı:1.Web:http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_II/huseyin_simsek.doc adresinden 21 Ağustos 2007 tarihinde erişilmiştir.

Tekçe, Z. (1999). *İlköğretim Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamında Planlama Sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tekışık, H. H. (2003). "Bir Öğretmen Kuşaağı". **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları:8. 22-24

Terry, D. R., Thompson, R. L. ve Evans, R. N. (1972). **Competencies for Teachers**. Final Report of Project No. PDT-A2-171.

Tezbaşaran, A. A. (2001). "Öğretmen ve Eğitim Bilimcileri Yetiştirmede Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversite İşbirliği." **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Bilimleri Paneli**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. 38-51

TTA/The Teacher Training Agency (2004). Transforming Professionalism: The Tta And The National Professional Qualifications in EnglandandWales.Web:http://tntee.umu.se/bulletin_board/archive/frank_e.html adresinden 20 Mayıs 2004 tarihinde erişilmiştir.

Ulusal Ajans (2007). *Hayatboyu Öğrenme Programı 2007-2013 BaşvuruRehberi*.Web:<http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinID=830182E4A5422C44B4E79A6E7D2581F3BC021>adresinden 28 Aralık 2007 tarihinde erişilmiştir.

UNESCO. (2001). **Teachers For Tomorrow's Schools**. Paris: UNESCO Publishing.

Van Der Schaaf, M. F., Stokking, K. M ve Verloop, N. (2003). "Developing Performance Standards for Teacher Assessment by Policy Capturing", **Assessment and Evaluation in Higher Education**, Volume 28, Issue 4, Aug 2003, Pages 395-410, DOI 10.1080/0260293032000066227, URL <http://dx.doi.org/10.1080/0260293032000066227>

Variş, F. (1973). "Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Birkaç Sorun." 50. Yıla Armağan. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Verhoeven, C., Maes, S., Kraaij, V. ve Joekes, K. (2003). "The Job Demand-Control-Social Support Model and Wellness/Health Outcomes: A European Study." **Psychology and Health**. 18 (4). 421-440.

Verhoeven, C., Kraaij, V., Joekes, K. ve Maes, S. (2003). "Job Conditions and Wellness/Health Outcomes in Dutch Secondary School Teachers". **Psychology & Health**. 18 (4), 473-489.

Wilson, J. (1975), **Educational Theory and the Preparation of Teachers**. Windsor, Berks: NFER Publishing.

Wittrock, M. C (ed.), (1986). **Handbook of Research on Teaching**. (3. baskı). New York: Macmillan.

Yağcı, E. (2003). "Türkiye'de Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler". **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları: 8. 139-148.

Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkkan, B., Yıldız, N. ve Girmen P. (2005). "Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi (Eskişehir İli Örneği)". **Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri)**. 51-63. Ankara: Sim Matbaası

YÖK (1998). Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara. Web: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/rapor.doc adresinden 23 Aralık 2003 tarihinde erişilmiştir.

YÖK (2002). Akreditasyon Süreci. Web: www.yok.gov.tr/egitim/ab adresinden 10 Kasım 2002 tarihinde erişilmiştir.

YÖK. (2006). Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama. Web:http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama_program.doc adresinden 22 Aralık 2006 tarihinde erişilmiştir.

YÖK (2007). Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon. Web: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akr2/bol1/bolum1_1.html adresinden 14 Şubat 2007 tarihinde erişilmiştir.

Yüce, S. ve Tatar, P. (2003). "21. Yüzyıl Türkiyesinde İlk ve Ortaöğretimde Eğitim Sorunları". Web: <http://stu.inonu.edu.tr/~bilimeg/bildiri> adresinden 12 Mayıs 2003 tarihinde erişilmiştir.

EK 1

Delphi Paneline Davet Mektubu

Sayın

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim (Program Geliştirme) Programında ve Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK danışmanlığında “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlilikleri” isimli doktora tez çalışmasını yapmaktayım. Bu çalışmada Delphi tekniğine başvurulacaktır. Delphi Paneli, belirlenen ölçütler (öğretmen eğitimi konusunda çalışmış olmak, öğretmen yetiştirme konusunda tez danışmanlığı yapmış olmak, ya da öğretmen yeterlilikleri konusunda bir projede çalışmış olmak) doğrultusunda oluşturulacaktır. Bu özellikleri taşıyan öğretim üyelerinin araştırılması aşamasında isminize ulaşılmıştır.

Bu araştırmaya Delphi Paneli üyesi olarak katkı sağlamak isterseniz, sonuçları bu tekniğin ilk turunu oluşturacak olan ilişikteki açık uçlu soruyu yanıtlayıp geri göndermeniz gerekecektir. Elektronik posta yoluyla da iletişimin sağlanabileceği Delphi Tekniği toplam dört turdan oluşacaktır. İlişikteki açık uçlu soruya ilişkin belirlediğiniz yeterlilik maddelerinin diğer katılımcıların belirttikleriyle bir araya getirilmesiyle İkinci Delphi Anketi oluşturulacaktır.

Birinci Delphi uygulamasında tüm panel üyelerinin belirttiği görüşler maddeler halinde sıralanacak ve gerekirse alt başlıklar altında toplanacaktır. Likert tipi hazırlanan İkinci Delphi Anketi, panel üyelerinin, katılma düzeylerine (maddelerin önem düzeyine) göre düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle tamamlanacaktır. Bu analiz (birinci çeyrek, medyan, üçüncü çeyrek, ve genişlik) sonuçlarının panel üyelerine tekrar gönderilip tekrar görüşlerinin toplanmasıyla Üçüncü Delphi Anketi uygulanacaktır. Çeyrekler arasında azalma (görüşler arası uzlaşma) olup olmadığına bakılarak sonuçlar panel üyelerine gönderilecektir. Uzlaşma yönünde hareketliliğin sağlanması için anket tekrar gönderilebilecektir.

Görüldüğü üzere Delphi Tekniği ardışık anketler yoluyla işlemektedir. Bu nedenle katılımcıların (uzmanların) bu süreçte devamlılığı yaşamsal önem taşır. Katılımcıların başlangıçta araştırmaya katılıp sonradan ayrılmalarının önemli problemler yaratması bu tekniğin sınırlılıkları arasında yer alır. Bu problemin üstesinden gelmek üzere Delphi Panelini oluşturacak uzmanlara on bilgi verilmesi tavsiye edildiği için yukarıdaki açıklamalara yer verilmiştir. Delphi tekniği, farklı bilgi, beceri ve deneyimleri olan uzmanların sorunların ilgili parçalarına katkıda bulunmalarına fırsat tanımaktadır. Delphi tekniğine seçilen uzmanların kendi alanlarında ayrıcalıklı kişiler olması, uzmanları motive eden en önemli etkidir. Delphi tekniği bir uzlaşma sağlama aracı olarak kullanılabilir. Bu teknikte isimlerinizin ve görüşlerinizin size ait olduğunun diğer uzmanlarca bilinmemesi (gizlilik ilkesi gereği) farklı ve yaratıcı düşüncelerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Süreçte ardışık anketlerin kullanılması ve analizlere ilişkin geri bildirimde bulunulması, size görüşlerinizi ve diğer uzmanların görüşlerini yeniden gözden geçirme fırsatı vermekte ve uzlaşmaya yönelik adım atılmasına olanak tanımaktadır.

Elektronik posta ile turlara katılmak isterseniz aşağıdaki e-posta adreslerinden birine, ekte gönderdiğim açık uçlu soruyu yanıtlayarak gönderiniz.

ocemkar@hotmail.com
cemkaracaoglu@yahoo.com
karaca@education.ankara.edu.tr

Eğitim alanındaki kararların, çoğu zaman politik, zaman zaman da bilimsel olmayan değişkenlere göre verildiği Türkiye’de “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlilikleri”nin Delphi tekniği ile belirlenmesine sağlayacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Arş. Gör. O. Cem KARACAOGLU
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
06590 Cebeci/Ankara
Telefon: (Cep): 0542 325 18 46 / İs: (0312)363 33 50/346
E-posta: Cem.Karacaoglu@education.ankara.edu.tr

Ek 2

Delphi Tekniği I. Tur Sorusu

Sayın Delphi Paneli Üyesi

“AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlilikleri” isimli doktora tez çalışması kapsamında Delphi tekniği kullanılacaktır. Delphi tekniğinde uzman görüşlerine ihtiyaç duyulduğundan sizin görüş ve önerileriniz bu araştırma için çok önem taşımaktadır. Bu konuya ilişkin aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda açık uçlu soru aracılığı ile belirteceğiniz görüşleriniz araştırmaya önemli katkılar sağlayacaktır.

Saygılarımla
Arş. Gör. Ö. Cem KARACAOĞLU

Ekonomik, sosyal, bilimsel ve siyasal gelişmeler eğitim sistemlerinde bazı değişikliklere neden olabilmektedir. Sanayi toplumu ve bilgi toplumu olmanın, küreselleşmenin ve AB'ye üye olma sürecindeki çabaların getirdiği değişiklikler ve gelişmeler doğrultusunda eğitim sisteminin de değişmesi doğaldır. Toplumun ve bireyin başarılı olmasını sağlayacak yeni niteliklerin hiç zaman geçirilmeden eğitim sisteminde yer alan bireylere kazandırılması kaçınılmazdır. Gelişmiş ülkelerin yaptığı gibi Türkiye de öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesine önem vermek durumundadır. Türkiye'nin, AB ülkelerinde belirlenen öğretmen portresine uygun öğretmen yeterliliklerini belirleyip öğretmen eğitimi programlarını bu yönde geliştirmesi bir yandan eğitim sisteminin gelişmesine diğer yandan AB uyum sürecine katkı sağlayacaktır.

Türkiye'de öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesiyle ilgili olarak, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından, 1998 yılında “Öğretmen Yeterlilikleri” isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada öğretmen nitelikleri, yeterlilik alanları olarak ifade edilmiş ve bu alanlar 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa uygun olarak genel kültür, özel alan ve eğitim-öğretme yeterlilikleri olarak ele alınmıştır. Eğitim-öğretme yeterlilikleri olarak isimlendirilen öğretmenlik meslek bilgisine ilişkin nitelikler, öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, materyal geliştirme, öğretim yapma, öğretimi yönetme, başarıyı ölçme ve değerlendirme, rehberlik yapma, temel becerileri geliştirme, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere hizmet etme, yetişkinleri eğitme, ders dışı etkinliklerde bulunma, kendini geliştirme, okulu geliştirme, okul-çevre ilişkilerini geliştirme başlıkları altında sıralanmıştır.

Öğretmen nitelikleri konusunda ABD'de Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon Ulusal Kurumu (NCATE-National Council for Accreditation of Teacher Education) tarafından belirlenen Mesleki Standartlar (Professional Standards) isimli çalışmada, öğretmen yetiştiren kurumlarda bulunması gereken standartları belirtirken, başlıca öğretmen yeterlilikleri sıralanmıştır. Bunlar, alan bilgisi, eğitim ve meslek bilgisi, uygulama yeterlilikleri olarak sınıflandırılmıştır. ABD'de Profesyonel Öğretmenlik Standartları Ulusal Kurumu 1987 yılından bu yana nitelikli öğretmenlere ulusal düzeyde bir sertifika vermektedir. İstatistiklere göre başvuran her on adaydan biri bu sertifikayı alabilmektedir. Kurum öğretmenlerin yüksek bilgi düzeyine ve yeteneğe sahip öğrenciler yetiştirebilmeleri için sahip olması gereken yeterlilikleri beş başlık altında toplamaktadır. Bu yeterlilikleri öğretmenlerin değerlendirmesinde temel ölçüt olarak kabul etmektedir. Bu yeterliliklere göre öğretmen,

1. Öğrencileri ve onların öğrenmeleri ile bütünleşmelidir.
2. Öğrettiği konuyu ve öğrencilere o konuyu nasıl öğreteceğini bilmelidir.
3. Öğrencilerin öğrenmelerini yönetme ve kontrol etme konusunda sorumluluk sahibi olmalıdır.
4. Uygulamaları konusunda sistemli olarak düşünmeli ve deneyimlerinden ders almalıdır.
5. Öğrenen toplumların bir üyesi olmalıdır.

NcNess ve arkadaşlarına (2003)¹ göre, öğretmenlik çok boyutlu bir meslektir. NcNess ve arkadaşları tarafından Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmada, öğretilerde bulunması gereken yeterlilikler üç boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar:

1. Program konusundaki beceriler,
2. Öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak ve öğrenmeleri organize etmek için gerekli olan pedagoji ve organizasyon becerileri,
3. Öğretmenlik mesleğinin sosyal ve duygusal özellikleri ile ilgili olan bir bilgi artışını da kapsayan sürekli yenilenme isteği olarak sıralanmaktadır. Bunların yanında, iyi öğretmenin niteliklerinin,

¹ NcNess, E., Broedfoot, P. & Osborn, M. (2003). “Is the effective ompromising the affective?” **British Educational Research Journal**. 29(2). 243-257.

yalnızca uzmanlık bilgisi ve becerileri olmadığı, aynı zamanda öğrenci ile ilişki kurma ve onların duygularını anlama yeteneği olduğu belirtilmiştir.

Prodromou (1995)², öğretmen yeterlilikleri ile ilgili olarak, etkinlikleri kontrol etme, bilgi verme ve yanlışları düzeltme olmak üzere üç tür geleneksel öğretmen rolünden söz eder. Aynı çalışmada, öğretmenin üstlenmesi gereken yeni roller olduğu ifade edilmekte ve bunlar; “yönetici”, “örnek”, “izleyici”, “danışman”, “bilgi veren”, “kolaylaştırıcı”, “sosyal hizmet sunan” ve “arkadaş” olarak sıralanmaktadır. Bu sıralamaya karşın, öğretmenin yönetici, örnek ve bilgi veren olması geleneksel rolleri arasında görülebilir.

Farklı ülkelerin öğrencilerinin öğretmenden beklentileri benzerlik gösterebilmektedir. Senemoğlu (2003a)³ tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin karşılaştıkları öğretmenlerden “en iyi” olarak düşündükleri öğretmenlerin hangi özelliklere sahip olduğu soruya Amerikalı öğrenciler ile Türk öğrencilerin verdikleri cevapların büyük bir benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Araştırmaya göre öğrenciler, iyi bir öğretmenin kendilerine saygı ve sevgi duyan, dostça, arkadaşça davranan, sorunlarının çözümünde yardımcı olan, onları öğrenmeye heveslendiren, teşvik eden, güler yüzlü, sıcak, esprili aynı zamanda sınıfta disiplini sağlayan, dikkati konu üstüne çekip, dikkatin ders boyunca sürdürülmesini sağlayan, planlı, dersine hazırlıklı gelen, dersine önem veren, hevesli, aktif, öğrencilerin etkili öğrenmesini sağlamak üzere derste araç-gereç kullanan, yaşamdan örnekler verilmesini sağlayan, adil, ağır öğrenen çocuklara daha çok zaman ayıran, tüm öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayan, öğrenciler arasında ayırım yapmayan ve onlara başarısızlık duygusu yaşatmayan, gerek ders içinde, gerekse ders dışında eksiklerini tamamlamalarını sağlayan, pekiştiren, öğrenme yollarını çocuklara öğreten, öğrenciyle bir bütün olarak ilgilenip olumlu iletişim kurarak istedik davranışlar kazandıran bir öğretmen olduğunu ifade etmektedirler. Senemoğlu'nun (2003b)⁴ Wilson'dan (1975)⁵, aktardığına göre, bir öğretmenin üç temel görevi vardır. Bunlar, bir alanı bilme, onu karışışındakine aktarmayı sağlama ve çocukları anlamadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda Türkiye'nin AB uyum sürecinde, eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu ve her öğretilerde bulunması gereken öğretmen yeterlilikleri sizce nelerdir? (Lütfen, kişisel bir beyin fırtınası gerçekleştirerek konuya ilişkin, olabildiğince çok sayıda yeterliliği belirleyip listeleyiniz. Belirlediğiniz bu yeterlilik maddeleri diğer katılımcıların belirttikleriyle bir araya getirilip İkinci Delphi Anketi oluşturulacaktır.)

Yeterlilikler

1. Yeterlilik:	
2. Yeterlilik:	
3. Yeterlilik:	
4. Yeterlilik:	
5. Yeterlilik:	
6. Yeterlilik:	
7. Yeterlilik:	
8. Yeterlilik:	
9. Yeterlilik:	
10. Yeterlilik:	
11. Yeterlilik:	
12. Yeterlilik:	
13. Yeterlilik:	
14. Yeterlilik:	
15. Yeterlilik:	
16. Yeterlilik:	
17. Yeterlilik:	

cemkaracaoglu@yahoo.com

² Prodromou, L. (1995). “İyi bir dil öğretmeni.” **TÖMER Dil Dergisi**. (Çev. Cihan Gülten.) Ankara: TÖMER Yayınları. Sayı 38, 36-47.

³ Senemoğlu, N. (2003a Aralık 16). “Öğrenci görüşlerine göre öğretmen yeterlilikleri”. Web: http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoğlu/Makaleler/ogretmen_yeterli.htm

⁴ Senemoğlu, N. (2003b Aralık 16). “İngiltere’de ilköğretilere öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin İngiliz öğrenci ve öğretiler elemanlarının görüşleri - İngiltere ve Türkiye’deki ilköğretilere öğretmen yetiştirme programlarının karşılaştırılması”. Web: http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoğlu/Makaleler/ingiliz_tutum.htm

⁵ Wilson, J. (1975), **Educational Theory and the Preparation of Teachers**. Windsor, Berks: NFER Publishing.

Delphi Tekniği I. Tur Sonuçları

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler
1. Gelişim özelliklerini tanıma
2. İlgili ve ihtiyaçları dikkate alma
3. Öğrenciye değer verme
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)
7. Destekleyici olma
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma
9. Öğrenciyi dinleme
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme
11. Empatik davranma
12. Güler yüzlü olma
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma
16. Öğrenciye güven verme
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler
20. Dersi planlama
21. Materyal hazırlama
22. Öğrenme ortamlarını düzenleme
23. Ders dışı etkinlikler düzenleme
24. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme
25. Zamanı etkili kullanma
26. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma
27. Davranışı ve sınıfı yönetme
28. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma
29. Sınıfta duyguları yönetme
30. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma
31. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme
32. Yansıtıcı düşünme
33. Yaratıcı düşünme
34. Eleştirel düşünme
35. Problem çözme
36. Ödün vermeme
37. Disiplini sağlama
38. Hoşgörölü davranma
39. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma
40. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma
41. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)
42. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma
43. Beden dilini iyi kullanma
44. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma
45. İnceleyen ve sorgulayan olma
46. Tiyatral beceriler sergileme
47. Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma
48. Sabırlı olma
49. Öğrenmeyi öğretme

Ek 3 : Delphi Tekniği I. Tur Sonuçları Devamı

50. Demokratik olma
51. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama
52. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma
53. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme
54. Kendine güvenme
55. Öğretimi bireyselleştirme
56. Grupla öğretim yapma
57. Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adama
58. Derse uygun bir giriş yapma
59. Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma
60. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme
61. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma
62. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme
63. Ses tonunu etkili biçimde kullanma
64. Konuyu yaşamla ilişkilendirme
65. Etkili soru sorma
66. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme
67. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma
68. Okumaya teşvik etme
69. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme
70. Dönüt verme
71. Düzeltme kullanma
72. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma
73. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme
74. Kaynak çeşitliliği yaratma
75. Kendini iyi ifade etme
76. Bilgiyi transfer etme
77. Enerjik ve coşkulu olma
78. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler
79. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme
80. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme
81. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama
82. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme
83. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma
84. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme
85. Akran değerlendirmesine başvurma
86. Öğrenci ilerlemesini izleme
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler
87. Çevreyi tanıma
88. Çevre olanaklarından yararlanma
89. Okulu bir kültür merkezi olarak görme
90. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma
91. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama
92. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma
93. Okul yönetimine katılma
94. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler
95. Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi
96. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi
97. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme
98. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme
99. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
100. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme

Ek 3 : Delphi Tekniği I. Tur Sonuçları Devamı

101. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme
102. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme
103. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma
104. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme
III. KENDİNİ GELİŐTİRMENE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
105. Öz değerlendirme yapma
106. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama
107. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme
108. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma
109. Değişime ve yeniliklere açık olma
110. Yenilikleri izleme
111. Yenilik ve değerişmelere uyum sağlama
112. Öğrenmeyi öğrenme
113. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma
114. Okumayı sevme
115. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma
116. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme
117. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme
118. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma
119. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme
120. Kendi performansını değerlendirme
121. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme
122. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme
123. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma
124. zlk haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama
125. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma
126. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme
127. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)
128. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEğerLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER
129. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme
130. Dürüst olma
131. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma
132. st düzey bir zekaya sahip olma
133. Eğilmeme ve ilkeli olma
134. Genel ve temel konularda donanımlı olma
135. Bir veya iki yabancı dili etkili kullanma
136. Analitik olma
137. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)
138. Güzel yazı yazma
139. Sanata ve estetiğe duyarlı olma
140. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma
141. Modern ve rahat giyimi benimseme
142. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma
143. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma
144. İnsanları sevme
145. Çok kültürlü eğitimi bilme
146. AB yelerinin kültürünü bilme
147. Türk kültürünü tanıma ve benimseme
148. Toplumla ilgili nitelikleri bilme
149. Ulusal değerlere sahip ıkma
150. Evrensel değerleri benimseme
151. evresine rnek olma
152. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma
153. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma
154. Mesleğini severek yapma
155. Uluslararası ilişkileri bilme

Ek 3 : Delphi Tekniği I. Tur Sonuçları Devamı

156. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma
157. Kendisiyle barışık olma
158. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma
159. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme
160. Konuşma ve yazma konularında becerili olma
161. İşine ve devama zen gösterme
162. Açık fikirli olma
163. Kendine güvenme
164. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme
165. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme
166. lkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme
167. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma
168. Sırdaş olma
169. Tasarlayıcı olma
170. Kolaylaştırıcı olma
171. lke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme
172. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma
173. Planlı programlı olma
174. Sorun özme becerilerini uygulayan olma
175. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme
176. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma
177. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma
178. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma
179. Komplekssiz olma

Ek 4

II. Delphi Turu için Bilgilendirme

Sayın Hocam,

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim (Program Geliştirme) Programında ve Prof. Dr. F. Dilek GOZUTOK danışmanlığında “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlilikleri” isimli doktora tez çalışması gereği gerçekleştirilen Delphi Paneline, ilk turdaki açık uçlu soruyu yanıtlayarak katıldığınız için teşekkür ediyorum. Birinci Delphi uygulamasındaki soruya sizin ve diğer tüm panel üyelerinin belirttiği görüşler maddeler halinde sıralanmış ve bu görüşler alt başlıklar altında toplanmıştır. Bu görüşlere dayalı olarak hazırlanan Likert tipi İkinci Delphi Anketi, panel üyelerinin, katılma düzeylerine (maddelerin önem düzeyine) göre düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle tamamlanacaktır. Bu anket için soruları kolaylıkla yanıtlayabileceğiniz elektronik bir ortam ve veri tabanı oluşturulmuştur. Bu ankete ulaşmak için <http://www.sunnysmile.net/quest> bağlantısını (linki) tıklamanız yeterli olacaktır. Anketin her bir maddesi, önem düzeyine göre karar verebileceğiniz 1’den 7’ye kadar numaralandırılmış 179 maddeden ve 3 sayfadan oluşmaktadır. Bu ankette her bir maddeye ilişkin görüş bildirmeniz gerekmektedir. Görüşlerinizi belirtmek için ilgili kutucuğa tıklamalısınız. Her bir madde için son kez tıkladığınız kutucuk geçerli olacaktır. Her sayfa sonunda sağ alt köşede bulunan “SONUÇLARI GÖNDER” butonunu tıklayarak hem görüşlerinizi göndermiş hem de bir sonraki sayfaya geçmiş olacaksınız.

Getirdiğiniz ve getireceğiniz katkılar, göstermiş olduğunuz duyarlılık ve yardımlar için tekrar teşekkür ederim.

Saygılarımla

Arş. Gör. O. Cem KARACAOĞLU
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
6590 Cebeci/Ankara
Telefon: (Cep): 0542 325 18 46 / İş: (0312) 363 33 50/346
E-posta: Cem.Karacaoglu@education.ankara.edu.tr
ocemkar@hotmail.com
cemkaracaoglu@yahoo.com
karaca@education.ankara.edu.tr

Not: Birinci tur sonuçlarının size ulaşmasındaki gecikmeden dolayı özür dilerim. Tahmin ve takdir edersiniz ki, analizlerin yapılabilmesi için tüm uzmanların yanıtlarının tamamlanmış olması gereğinden dolayı böyle bir gecikme olmuştur. Bu gecikmenin olmaması için uzmanlarımızdan gelen öneriler doğrultusunda bir süre sınırının belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Bu nedenle, ikinci turdaki anketin iki hafta içinde yanıtlanması konusunda göstereceğiniz hassasiyet için teşekkür ederim.

Ek 5

Delphi Tekniği II. Tur Anketi

Sayın Uzman,							
Bu ikinci turdaki anketin amacı, birinci turda tüm uzmanların ilettikleri yeterlilik maddelerini size sunmak ve bu maddelere hangi düzeyde katıldığınızı belirlemektir. Lütfen her bir yeterlilik maddesine ilişkin görüşünüzü ölçek üzerindeki her bir maddeye ilişkin 1'den 7'ye kadar sıralı kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz. Ölçek üzerinde numaralandırılan 1'den 7'ye kadar olan rakamlar, "Hiç/Asla Katılmıyorum"dan "Tamamen Katılıyorum"a doğru bir sıralamayı ifade etmektedir.							
ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ							
I- MESLEKİ YETERLİLİKLER (PEDAGOJİK FORMASYON YETERLİLİKLERİ)							
A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1	2	3	4	5	6	7
1. Gelişim özelliklerini tanıma							
2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma							
3. Öğrenciye değer verme							
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama							
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)							
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)							
7. Destekleyici olma							
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma							
9. Öğrenciyi dinleme							
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme							
11. Empatik davranma							
12. Güler yüzlü olma							
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme							
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme							
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma							
16. Öğrenciye güven verme							
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme							
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama							
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme							
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1	2	3	4	5	6	7
1. Dersi planlama							
2. Materyal hazırlama							
3. Öğrenme ortamlarını düzenleme							
4. Ders dışı etkinlikler düzenleme							
5. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme							
6. Zamanı etkili kullanma							
7. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma							
8. Davranışı ve sınıfı yönetme							
9. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma							
10. Sınıfta duyguları yönetme							
11. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma							
12. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme							
13. Yansıtıcı düşünme							
14. Yaratıcı düşünme							
15. Eleştirel düşünme							
16. Problem çözme							
17. Ödün vermeme							
18. Disiplini sağlama							
19. Hoşgörülü davranma							

Ek 5 : Delphi Delphi Tekniği II. Tur Anketi Devamı

20. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma							
21. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma							
22. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)							
23. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma							
24. Beden dilini iyi kullanma							
25. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma							
26. İnceleyen ve sorgulayan olma							
27. Tiyatral beceriler sergileme							
28. Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma							
29. Sabırlı olma							
30. Öğrenmeyi öğretme							
31. Demokratik olma							
32. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama							
33. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma							
34. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme							
35. Kendine güvenme							
36. Öğretimi bireyselleştirme							
37. Grupla öğretim yapma							
38. Öğretmenliği sevmeye, yaptığı işe kendini adanma							
39. Derse uygun bir giriş yapma							
40. Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma							
41. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme							
42. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma							
43. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme							
44. Ses tonunu etkili biçimde kullanma							
45. Konuyu yaşamla ilişkilendirme							
46. Etkili soru sorma							
47. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme							
48. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma							
49. Okumaya teşvik etme							
50. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme							
51. Dönüt verme							
52. Düzeltme kullanma							
53. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma							
54. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme							
55. Kaynak çeşitliliği yaratma							
56. Kendini iyi ifade etme							
57. Bilgiyi transfer etme							
58. Enerjik ve coşkulu olma							
59. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmaya dikkat etme							
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Yeterlilikler	1	2	3	4	5	6	7
1. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme							
2. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme							
3. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama							
4. Sonuçlara göre öğretim-öğrenme sürecini gözden geçirme							
5. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma							
6. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme							
7. Akran değerlendirmesine başvurma							
8. Öğrenci ilerlemesini izleme							

Ek 5 : Delphi Delphi Tekniği II. Tur Anketi Devamı

D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1	2	3	4	5	6	7
1. Çevreyi tanıma							
2. evre olanaklarından yararlanma							
3. Okulu bir kültür merkezi olarak görme							
4. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma							
5. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama							
6. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma							
7. Okul yönetimine katılma							
8. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma							
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	1	2	3	4	5	6	7
1. Türk Mİlli Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi							
2. Özel alan ğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi							
3. Özel alan ğretim programını izleme ve değerlendirme							
4. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme							
5. Programı başarıya ulaştırabilmede evre olanaklarını kullanma							
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	1	2	3	4	5	6	7
1. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme							
2. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme							
3. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme							
4. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma							
5. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme							
III. KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	1	2	3	4	5	6	7
1. z değerlendirme yapma							
2. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama							
3. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme							
4. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma							
5. Değişime ve yeniliklere açık olma							
6. Yenilikleri izleme							
7. Yenilik ve değişmelere uyum sağlama							
8. Öğrenmeyi ğrenme							
9. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma							
10. Okumayı sevme							
11. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma							
12. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme							
13. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme							
14. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma							
15. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme							
16. Kendi performansını değerlendirme							
17. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme							
18. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme							
19. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma							
20. zlk haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama							
21. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma							
22. Araştırma ve sorgulama alişkanlığını geliştirme							
23. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)							
24. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme							
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	1	2	3	4	5	6	7
1. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme							
2. Dürüst olma							
3. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma							
4. st düzey bir zekaya sahip olma							

Ek 5 : Delphi Delphi Tekniği II. Tur Anketi Devamı

5. Eğilmeme ve ilkeli olma									
6. Genel ve temel konularda donanımlı olma									
7. Bir veya iki yabancı dili etkili kullanma									
8. Analitik olma									
9. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)									
10. Güzel yazı yazma									
11. Sanata ve estetiğe duyarlı olma									
12. Doğayı sevmeye ve çevreye duyarlı olma									
13. Modern ve rahat giyimi benimseme									
14. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma									
15. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma									
16. İnsanları sevmeye									
17. Çok kültürlü eğitimi bilme									
18. AB üyelerinin kültürünü bilme									
19. Türk kültürünü tanıma ve benimseme									
20. Toplumla ilgili nitelikleri bilme									
21. Ulusal değere sahip çıkma									
22. Evrensel değere benimseme									
23. Çevresine örnek olma									
24. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma									
25. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma									
26. Mesleğini severek yapma									
27. Uluslararası ilişkileri bilme									
28. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma									
29. Kendisiyle barışık olma									
30. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma									
31. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme									
32. Konuşma ve yazma konularında becerili olma									
33. İşine ve devama özen gösterme									
34. Açık fikirli olma									
35. Kendine güvenme									
36. Bazı toplumsal ve sosyal değere sahip olma ve bu değere öğrencilerine benimsetme									
37. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme									
38. Ülkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme									
39. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma									
40. Sırdaş olma									
41. Tasarlayıcı olma									
42. Kolaylaştırıcı olma									
43. Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme									
44. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma									
45. Planlı programlı olma									
46. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma									
47. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme									
48. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma									
49. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma									
50. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma									
51. Komplekssiz olma									

Ek 6

Delphi Tekniği II. Tur Sonuçları

I- MESLEKİ YETERLİLİKLER (PEDAGOJİK FORMASYON YETERLİLİKLERİ)		
A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6,4722	0,844685
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	6,4722	1,027789
3. Öğrenciyeye değer verme	6,6389	0,833333
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5,6667	1,393864
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6,5000	0,971008
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyeye rehberlik etme)	6,3056	1,214659
7. Destekleyici olma	6,2500	1,130739
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6,5278	0,909823
9. Öğrenciyi dinleme	6,4167	0,996422
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6,5000	1,108409
11. Empatik davranma	6,4167	1,079021
12. Güler yüzlü olma	6,3889	1,021981
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5,5278	1,647268
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5,9722	1,443925
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6,1667	1,158817
16. Öğrenciyeye güven verme	6,4722	0,940702
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6,0833	1,40153
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6,0833	1,380993
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6,1111	1,304449
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
20. Dersi planlama	6,5556	0,969372
21. Materyal hazırlama	6,2222	1,149189
22. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6,3056	1,009086
23. Ders dışı etkinlikler düzenleme	5,4444	1,6291
24. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6,3333	1,195229
25. Zamanı etkili kullanma	6,3333	1,014185
26. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6,5000	0,87831
27. Davranışı ve sınıfı yönetme	6,2500	1,105183
28. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6,2778	0,974272
29. Sınıfta duyguları yönetme	5,8611	1,457057
30. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma	6,1944	1,037013
31. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6,2500	1,024695
32. Yansıtıcı düşünme	6,1111	1,165646
33. Yaratıcı düşünme	6,1667	1,424279
34. Eleştirel düşünme	6,3056	1,237958
35. Problem çözme	6,3889	1,225393
36. Ödün vermeme	4,6111	1,711771
37. Disiplini sağlama	5,6111	1,419814
38. Hoşgörölü davranma	6,1944	1,064208
39. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6,5278	0,999603
40. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6,3333	1,069045
41. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6,3333	1,195229
42. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6,1667	1,341641
43. Beden dilini iyi kullanma	6,2778	1,085255
44. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6,0278	1,612205
45. İnceleyen ve sorgulayan olma	6,2222	1,333333
46. Tiyatral beceriler sergileme	5,3056	1,48938
47. Bilgi bütünlerini öğretirken kavramsallaştırma	5,5833	1,461408
48. Sabırlı olma	6,5833	0,731925
49. Öğrenmeyi öğretme	6,3611	1,222475

Ek 6: Delphi Tekniği II. Tur Sonuçları Devamı

50. Demokratik olma	6,5278	0,877858
51. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6,3611	0,99003
52. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6,4444	0,876501
53. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6,3333	0,956183
54. Kendine güvenme	6,4167	0,967323
55. Öğretimi bireyselleştirme	5,6944	1,65304
56. Grupla öğretim yapma	5,8056	1,305361
57. Öğretmenliği sevmeye, yaptığı işe kendini adanma	6,5278	0,810154
58. Derse uygun bir giriş yapma	6,3333	1,146423
59. Övgü ve tavrı alma davranışlarını kullanma	5,8889	1,429841
60. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6,2222	1,07201
61. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5,9444	1,169724
62. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6,3611	0,833333
63. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6,3889	0,72812
64. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6,4722	0,909823
65. Etkili soru sorma	6,2778	1,11127
66. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme	6,1944	1,166667
67. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6,2500	0,996422
68. Okumaya teşvik etme	6,3056	0,980363
69. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5,6944	1,327069
70. Dönüt verme	6,6111	0,598941
71. Düzeltme kullanma	6,1667	0,941124
72. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5,6111	1,225393
73. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5,6667	1,287301
74. Kaynak çeşitliliği yaratma	6,0833	1,130739
75. Kendini iyi ifade etme	6,3056	1,064208
76. Bilgiyi transfer etme	5,6389	1,57031
77. Enerjik ve coşkulu olma	6,1667	1,028175
78. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6,1389	1,376388
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Yeterlilikler	Art. Ort.	Std.Sapma
79. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6,3056	1,237958
80. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6,2222	1,45624
81. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6,0556	1,308094
82. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	6,2222	1,244671
83. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6,5556	0,939436
84. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzeltirme	5,8056	1,410561
85. Akran değerlendirmesine başvurma	5,6944	1,369451
86. Öğrenci ilerlemesini izleme	6,2222	1,045018
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
87. Çevreyi tanıma	5,9167	1,204159
88. Çevre olanaklarından yararlanma	6,2222	1,098339
89. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6,0278	1,443925
90. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	5,9444	1,093995
91. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6,1389	0,960737
92. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6,1667	1
93. Okul yönetimine katılma	5,7778	1,098339
94. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,0000	1,772811
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
95. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6,3611	1,150224
96. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6,5278	0,999603
97. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	6,3889	1,177838
98. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6,3333	1,218899
99. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	6,1944	1,214659
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art.Ort.	Std.Sapma
100. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6,5278	1,027789

Ek 6: Delphi Tekniği II. Tur Sonuçları Devamı

101. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6,2500	1,130739
102. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6,3056	1,410561
103. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6,0556	1,308094
104. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6,1667	1,341641
III. KENDİNİ GELİŞTİRMeye İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art.Ort.	Std.Sapma
105. Öz değerlendirme yapma	6,3889	1,20185
106. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6,3889	1,049565
107. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6,2222	1,221501
108. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma	6,4444	1,274911
109. Değişime ve yeniliklere açık olma	6,4444	1,02663
110. Yenilikleri izleme	6,4722	1,108051
111. Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6,4444	1,02663
112. Öğrenmeyi öğrenme	6,4444	1,080858
113. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6,5000	0,87831
114. Okumayı sevmeye	6,4167	1,052209
115. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	5,9722	1,558133
116. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6,1389	1,268357
117. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	6,0556	1,169724
118. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6,3611	1,12511
119. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6,3611	1,07312
120. Kendi performansını değerlendirme	6,3611	1,150224
121. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6,1944	1,090726
122. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6,1667	1,158817
123. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5,3333	1,434274
124. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6,1944	1,166667
125. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6,1944	1,369451
126. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6,3056	1,214659
127. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6,0556	1,308094
128. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözümüne katkı getirme	6,1667	1,207122
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art.Ort.	Std.Sapma
129. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevmeye ve öğrenciyi yüreklendirmeye	6,3889	1,102666
130. Dürüst olma	6,7500	0,691789
131. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6,3611	1,290687
132. Üst düzey bir zekaya sahip olma	5,1389	1,268357
133. Eğilmeme ve ilkeli olma	6,1389	1,150224
134. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6,2222	1,045018
135. Bir veya iki yabancı dili etkili kullanma	4,8889	2,135118
136. Analitik olma	5,8611	1,514742
137. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6,7222	0,944491
138. Güzel yazı yazma	6,0833	1,380993
139. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6,2500	1,204159
140. Doğayı sevmeye ve çevreye duyarlı olma	6,3611	1,099423
141. Modern ve rahat giyimi benimsemeye	5,5556	1,557369
142. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5,8611	1,692889
143. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6,5556	0,843274
144. İnsanları sevmeye	6,8611	0,487136
145. Çok kültürlü eğitimi bilme	5,9444	1,372057
146. AB üyelerinin kültürünü bilme	5,2222	1,605546
147. Türk kültürünü tanıma ve benimsemeye	6,3611	1,046157
148. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6,4444	0,808683
149. Ulusal değerlere sahip ıkma	6,4444	0,734631
150. Evrensel değerleri benimsemeye	6,5278	0,774084
151. Çevresine örnek olma	6,4167	0,906327
152. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6,4722	1,081959

Ek 6: Delphi Tekniği II. Tur Sonuçları Devamı

153. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6,4167	1,105183
154. Mesleğini seyerek yapma	6,6389	0,899294
155. Uluslararası ilişkileri bilme	5,6389	1,312637
156. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6,5000	0,910259
157. Kendisiyle barışık olma	6,5556	1,02663
158. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6,7500	0,691789
159. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6,4167	1,105183
160. Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6,4722	0,9706
161. İşine ve devama özen gösterme	6,5833	0,731925
162. Açık fikirli olma	6,7222	0,81455
163. Kendine güvenme	6,6389	0,899294
164. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	6,2500	1,273353
165. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6,5000	0,845154
166. Ülkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme	6,3611	0,866941
167. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5,3333	1,58565
168. Sırdaş olma	6,1389	1,198875
169. Tasarlayıcı olma	6,0556	1,169724
170. Kolaylaştırıcı olma	6,4444	0,908514
171. Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6,3056	1,009086
172. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma	6,6389	0,723198
173. Planlı programlı olma	6,5556	0,734631
174. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6,4444	0,876501
175. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5,9722	1,341345
176. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5,7222	1,38587
177. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma	6,5000	0,87831
178. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,3889	1,678056
179. Kompleksiz olma	6,1667	1,276155

Ek 7

Delphi Tekniği III. Tur Anketi

Sayın Hocam

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim (Program Geliştirme) Programında ve Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK danışmanlığında “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri” isimli doktora tez çalışması gereği gerçekleştirilen Delphi Paneline, ilk turdaki açık uçlu soruyu ve ikinci turdaki 179 maddeyi yanıtladığınız için teşekkür ediyorum. İkinci turda Birinci Delphi uygulamasındaki soruya sizin ve diğer tüm panel üyelerinin belirttiği görüşler maddeler halinde sıralanmış ve bu görüşler alt başlıklar altında toplanmıştı. Bu görüşlere dayalı olarak hazırlanan Likert tipi İkinci Delphi Anketi, panel üyelerinin, katılma düzeylerine (maddelerin önem düzeyine) göre düşüncelerini belirtmesi ve bunların analiz edilmesiyle tamamlanmıştır. Bu anket için soruları kolaylıkla yanıtlayabileceğiniz elektronik bir ortam ve veri tabanı oluşturulmuştu.

Delphi Tekniğinin 3. yani son turunda ise 2. turda verilen cevapların gözden geçirilmesi beklenmektedir. Bu turda tüm panel üyelerinin her bir maddeye ilişkin yanıtlarının aritmetik ortalaması ve standart sapmaları eklenmiştir. Bu son uygulamada, 2. turda verdiğiniz cevabı ve her bir maddeye ilişkin sunulan istatistikleri değerlendirerek tekrar yanıtlamanızı rica ediyorum. **Bu maddeleri cevaplarken de standart sapması 1,2’den yüksek olan ve aritmetik ortalaması 6’nın altında olan maddelerin çıkarılacağını ve bunların ihtiyaç duyulan yeterlikler arasında yer almayacağını dikkate almanızı diliyorum.** Böylelikle üzerinde yüksek düzeyde uzlaşma sağlanan yeterlikler belirlenmiş olacaktır. Araştırmanın bundan sonraki kısmında, sizin görüşlerinize göre belirlenmiş olan yeterliklere göre anket, görüşme ve gözlem formları hazırlanıp 2005-2006 öğretim yılı ikinci yarısında öğretmenlere uygulanacaktır. Bu ölçme araçlarının ikinci yarıyla yetiştirilebilmesi için sizin görüşlerinizin en geç **16 Ocak 2006** tarihine kadar ulaşması gerekmektedir. Bu konuda, bundan önceki turda gösterdiğiniz hassasiyeti göstermenizi tekrar bekliyor ve akademik duyarlılığınız için teşekkür ediyorum.

Anketin her bir maddesi, önem düzeyine göre karar verebileceğiniz 1’den 7’ye kadar numaralandırılmış 179 maddeden oluşmaktadır. Bu ankette her bir maddeye ilişkin görüş bildirmeniz gerekmektedir. Görüşlerinizi belirtmek için ilgili kutucuğu işaretlemelisiniz.

Getirdiğiniz ve getireceğiniz katkılar, göstermiş olduğunuz duyarlılık ve yardımlar için tekrar teşekkür ederim.

Saygılarımla

Arş. Gör. Ö. Cem KARACAĞLU
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
06590 Cebeci/Ankara
Telefon: (Cep): 0542 325 18 46 / İş: (0312) 363 33 50/3201
E-posta: Cem.Karacaoglu@education.ankara.edu.tr
ocemkar@hotmail.com
cemkaracaoglu@yahoo.com
karaca@education.ankara.edu.tr

Not: Bu ankete <http://www.sunnysmile.net/quest> adresinden elektronik ortamdan ulaşabilirsiniz.

Sayın Uzman ,

Bu son uygulamada, 2. turda verdiğiniz cevabı ve her bir maddeye ilişkin sunulan istatistikleri değerlendirerek tekrar yanıtlamanız beklenmektedir. Lütfen her bir yeterlilik maddesine ilişkin görüşünüzü ölçek üzerindeki her bir maddeye ilişkin 1'den 7'ye kadar sıralı kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz. Ölçek üzerinde numaralandırılan 1'den 7'ye kadar olan rakamlar, "Hiç/Asla Katılmıyorum"dan "Tamamen Katılıyorum"a doğru bir sıralamayı ifade etmektedir.

I- MESLEKİ YETERLİLİKLER (PEDAGOJİK FORMASYON YETERLİLİKLERİ)

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6,4722	0,844685							
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	6,4722	1,027789							
3. Öğrenciyi değer verme	6,6389	0,833333							
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5,6667	1,393864							
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6,5000	0,971008							
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyi rehberlik etme)	6,3056	1,214659							
7. Destekleyici olma	6,2500	1,130739							
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6,5278	0,909823							
9. Öğrenciyi dinleme	6,4167	0,996422							
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6,5000	1,108409							
11. Empatik davranma	6,4167	1,079021							
12. Güler yüzlü olma	6,3889	1,021981							
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5,5278	1,647268							
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5,9722	1,443925							
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6,1667	1,158817							
16. Öğrenciyi güven verme	6,4722	0,940702							
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6,0833	1,40153							
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6,0833	1,380993							
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6,1111	1,304449							
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma	1	2	3	4	5	6	7
20. Dersi planlama	6,5556	0,969372							
21. Materyal hazırlama	6,2222	1,149189							
22. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6,3056	1,009086							
23. Ders dışı etkinlikler düzenleme	5,4444	1,6291							
24. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6,3333	1,195229							
25. Zamanı etkili kullanma	6,3333	1,014185							
26. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6,5000	0,87831							
27. Davranışı ve sınıfı yönetme	6,2500	1,105183							
28. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6,2778	0,974272							
29. Sınıfta duyguları yönetme	5,8611	1,457057							
30. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma	6,1944	1,037013							
31. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6,2500	1,024695							
32. Yansıtıcı düşünme	6,1111	1,165646							
33. Yaratıcı düşünme	6,1667	1,424279							
34. Eleştirel düşünme	6,3056	1,237958							
35. Problem çözme	6,3889	1,225393							
36. Ödün vermeme	4,6111	1,711771							
37. Disiplini sağlama	5,6111	1,419814							
38. Hoşgörülü davranma	6,1944	1,064208							
39. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6,5278	0,999603							
40. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6,3333	1,069045							
41. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6,3333	1,195229							
42. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6,1667	1,341641							
43. Beden dilini iyi kullanma	6,2778	1,085255							
44. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6,0278	1,612205							
45. İnceleyen ve sorgulayan olma	6,2222	1,333333							
46. Tiyatral beceriler sergileme	5,3056	1,48938							

Ek 7: Delphi Tekniği III. Tur Anketi Devamı

Art. Ort. Std.Sapma 1 2 3 4 5 6 7

47. Bilgi bütünüleri öğretirken kavramsallaştırma	5,5833	1,461408								
48. Sabırlı olma	6,5833	0,731925								
49. Öğrenmeyi öğretme	6,3611	1,222475								
50. Demokratik olma	6,5278	0,877858								
51. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6,3611	0,99003								
52. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6,4444	0,876501								
53. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6,3333	0,956183								
54. Kendine güvenme	6,4167	0,967323								
55. Öğretimi bireyselleştirme	5,6944	1,65304								
56. Grupla öğretim yapma	5,8056	1,305361								
57. Öğretmenliği sevmeye, yaptığı işe kendini adanma	6,5278	0,810154								
58. Derse uygun bir giriş yapma	6,3333	1,146423								
59. Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma	5,8889	1,429841								
60. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6,2222	1,07201								
61. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5,9444	1,169724								
62. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6,3611	0,833333								
63. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6,3889	0,72812								
64. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6,4722	0,909823								
65. Etkili soru sorma	6,2778	1,11127								
66. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme	6,1944	1,166667								
67. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6,2500	0,996422								
68. Okumaya teşvik etme	6,3056	0,980363								
69. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5,6944	1,327069								
70. Dönüt verme	6,6111	0,598941								
71. Düzeltme kullanma	6,1667	0,941124								
72. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5,6111	1,225393								
73. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5,6667	1,287301								
74. Kaynak çeşitliliği yaratma	6,0833	1,130739								
75. Kendini iyi ifade etme	6,3056	1,064208								
76. Bilgiyi transfer etme	5,6389	1,57031								
77. Enerjik ve coşkulu olma	6,1667	1,028175								
78. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6,1389	1,376388								
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Yeterlilikler	Art. Ort.	Std.Sapma	1	2	3	4	5	6	7	
79. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6,3056	1,237958								
80. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6,2222	1,45624								
81. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6,0556	1,308094								
82. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	6,2222	1,244671								
83. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6,5556	0,939436								
84. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzeltirme	5,8056	1,410561								
85. Akran değerlendirmesine başvurma	5,6944	1,369451								
86. Öğrenci ilerlemesini izleme	6,2222	1,045018								
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma	1	2	3	4	5	6	7	
87. Çevreyi tanıma	5,9167	1,204159								
88. Çevre olanaklarından yararlanma	6,2222	1,098339								
89. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6,0278	1,443925								
90. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	5,9444	1,093995								
91. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6,1389	0,960737								
92. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6,1667	1								
93. Okul yönetimine katılma	5,7778	1,098339								
94. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,0000	1,772811								

Ek 7: Delphi Tekniği III. Tur Anketi Devamı

E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
95. Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6,3611	1,150224							
96. Özel alan ğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6,5278	0,999603							
97. Özel alan ğretim programını izleme ve değerlendirme	6,3889	1,177838							
98. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6,3333	1,218899							
99. Programı başarıya ulaştırabilmede evre olanaklarını kullanma	6,1944	1,214659							
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
100. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6,5278	1,027789							
101. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6,2500	1,130739							
102. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6,3056	1,410561							
103. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6,0556	1,308094							
104. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6,1667	1,341641							
III. KENDİNİ GELİŞTİRMeye İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
105. z değerlendirme yapma	6,3889	1,20185							
106. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6,3889	1,049565							
107. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6,2222	1,221501							
108. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma	6,4444	1,274911							
109. Değişime ve yeniliklere açık olma	6,4444	1,02663							
110. Yenilikleri izleme	6,4722	1,108051							
111. Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6,4444	1,02663							
112. Öğrenmeyi ğrenme	6,4444	1,080858							
113. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6,5000	0,87831							
114. Okumayı sevme	6,4167	1,052209							
115. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	5,9722	1,558133							
116. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6,1389	1,268357							
117. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	6,0556	1,169724							
118. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6,3611	1,12511							
119. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6,3611	1,07312							
120. Kendi performansını değerlendirme	6,3611	1,150224							
121. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6,1944	1,090726							
122. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6,1667	1,158817							
123. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5,3333	1,434274							
124. zlk haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6,1944	1,166667							
125. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6,1944	1,369451							
126. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6,3056	1,214659							
127. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6,0556	1,308094							
128. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	6,1667	1,207122							
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
129. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	6,3889	1,102666							
130. Dürüst olma	6,7500	0,691789							
131. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6,3611	1,290687							
132. st düzey bir zekaya sahip olma	5,1389	1,268357							
133. Eğilmeme ve ilkeli olma	6,1389	1,150224							
134. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6,2222	1,045018							
135. Bir veya iki yabancı dili etkili kullanma	4,8889	2,135118							
136. Analitik olma	5,8611	1,514742							
137. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6,7222	0,944491							
138. Güzel yazı yazma	6,0833	1,380993							
139. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6,2500	1,204159							
140. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	6,3611	1,099423							

Ek 7: Delphi Tekniği III. Tur Anketi Devamı

	Art. Ort.	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
141. Modern ve rahat giyimi benimseme	5,5556	1,557369							
142. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5,8611	1,692889							
143. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6,5556	0,843274							
144. İnsanları sevme	6,8611	0,487136							
145. Çok kültürlü eğitimi bilme	5,9444	1,372057							
146. AB üyelerinin kültürünü bilme	5,2222	1,605546							
147. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	6,3611	1,046157							
148. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6,4444	0,808683							
149. Ulusal değerlere sahip çıkma	6,4444	0,734631							
150. Evrensel değerleri benimseme	6,5278	0,774084							
151. Çevresine örnek olma	6,4167	0,906327							
152. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6,4722	1,081959							
153. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6,4167	1,105183							
154. Mesleğini severek yapma	6,6389	0,899294							
155. Uluslararası ilişkileri bilme	5,6389	1,312637							
156. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6,5000	0,910259							
157. Kendisiyle barışık olma	6,5556	1,02663							
158. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6,7500	0,691789							
159. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6,4167	1,105183							
160. Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6,4722	0,9706							
161. İşine ve devama özen gösterme	6,5833	0,731925							
162. Açık fikirli olma	6,7222	0,81455							
163. Kendine güvenme	6,6389	0,899294							
164. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	6,2500	1,273353							
165. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6,5000	0,845154							
166. Ülkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme	6,3611	0,866941							
167. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5,3333	1,58565							
168. Sırdaş olma	6,1389	1,198875							
169. Tasarlayıcı olma	6,0556	1,169724							
170. Kolaylaştırıcı olma	6,4444	0,908514							
171. Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6,3056	1,009086							
172. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma	6,6389	0,723198							
173. Planlı programlı olma	6,5556	0,734631							
174. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6,4444	0,876501							
175. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5,9722	1,341345							
176. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5,7222	1,38587							
177. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma	6,5000	0,87831							
178. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,3889	1,678056							
179. Komplekssiz olma	6,1667	1,276155							

Ek 8

Delphi Tekniği III. Tur Sonuçları

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6,3514	,8238
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	6,4324	,6472
3. Öğrenciyeye değer verme	6,6216	,7208
4. Öğrencilerin gelişimini sağlarken toplumun gelişimini de sağlama	5,7838	1,0576
5. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6,4865	,6507
6. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyeye rehberlik etme)	6,4595	,6910
7. Destekleyici olma	6,1622	,9284
8. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6,5676	,6888
9. Öğrenciyi dinleme	6,5676	,7280
10. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6,5405	,6910
11. Empatik davranma	6,3514	,8238
12. Güler yüzlü olma	6,2703	,9617
13. Öğrencilerin özel sorunlarına önem verme	5,4324	1,3026
14. Öğrencilerine ne zaman dostça, ne zaman arkadaşça, ne zaman mesafeli davranması gerektiğini ayırt etme	5,9730	1,0668
15. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6,3243	,8836
16. Öğrenciyeye güven verme	6,4865	,6921
17. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6,1622	,8665
18. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6,1892	,8445
19. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6,3514	,8238
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
20. Dersi planlama	6,6486	,5383
21. Materyal hazırlama	6,2973	,8454
22. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6,4324	,6888
23. Ders dışı etkinlikler düzenleme	5,5946	1,0661
24. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6,2973	,7018
25. Zamanı etkili kullanma	6,4595	,6910
26. Öğretmekten hoşlanma ve hevesli olma	6,5946	,6855
27. Davranışı ve sınıfı yönetme	6,4865	,6921
28. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6,4865	,6507
29. Sınıfta duyguları yönetme	6,0811	,8293
30. Sınıf iklimini her zaman olumlu kurma	6,2973	,6610
31. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6,3514	,6756
32. Yansıtıcı düşünme	6,2703	,7321
33. Yaratıcı düşünme	6,5946	,6855
34. Eleştirel düşünme	6,6486	,5877
35. Problem çözme	6,5946	,6855
36. Ödün vermeme	4,9730	1,2130
37. Disiplini sağlama	5,6757	1,1560
38. Hoşgörölü davranma	6,3514	,7894
39. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6,7027	,6176
40. Öğrenme-öğretme ortamında genellikle öğrenciyi merkeze alma	6,4595	,7301
41. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6,4865	,6921
42. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6,3514	,8887
43. Beden dilini iyi kullanma	6,3514	,6756

Ek 8: Delphi Tekniği III. Tur Sonuçları Devamı

44. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6,2973	,8454
45. İnceleyen ve sorgulayan olma	6,5405	,6053
46. Tiyatral beceriler sergileme	5,4865	,9013
47. Bilgi bütunlerini öğretirken kavramsallaştırma	5,7297	,8708
48. Sabırlı olma	6,4595	,6053
49. Öğrenmeyi öğretme	6,5676	,6472
50. Demokratik olma	6,6216	,6391
51. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6,3784	,7941
52. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6,4865	,6507
53. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6,5405	,6053
54. Kendine güvenme	6,6757	,5299
55. Öğretimi bireyselleştirme	5,8649	,9764
56. Grupla öğretim yapma	5,7568	,8302
57. Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adama	6,5946	,4977
58. Derse uygun bir giriş yapma	6,4865	,5588
59. Övgü ve tavır alma davranışlarını kullanma	5,9459	,8481
60. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6,3243	,7474
61. Kesinti ve engellemelere karşı uygun önlemler alma	5,9459	,8481
62. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6,4054	,7979
63. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6,3784	,6811
64. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6,5676	,6028
65. Etkili soru sorma	6,4324	,7652
66. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme	6,2162	,8211
67. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6,3514	,7894
68. Okumaya teşvik etme	6,5135	,6507
69. Bilgiden çok beceri kazandırmaya önem verme	5,7838	,8862
70. Dönüt verme	6,5676	,6888
71. Düzeltme kullanma	6,1892	,9380
72. Öğrencilerin ders içindeki akademik öğrenme süresini olabildiğince uzatma	5,5946	1,1657
73. Sınıf içindeki hareket akışını düzenleme	5,6757	,9145
74. Kaynak çeşitliliği yaratma	6,2973	,7403
75. Kendini iyi ifade etme	6,4054	,6438
76. Bilgiyi transfer etme	5,8108	1,2875
77. Enerjik ve coşkulu olma	6,3514	,4840
78. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6,3514	,5877
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlleme ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std.Sapma
79. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6,4324	,6888
80. Değerlik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6,4865	,7311
81. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6,2162	,8211
82. Sonuçlara göre öğretim-öğrenme sürecini gözden geçirme	6,4865	,7311
83. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6,7297	,7321
84. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme	6,0000	,9718
85. Akran değerlendirmesine başvurma	5,5946	,9849
86. Öğrenci ilerlemesini izleme	6,5135	,6921
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
87. Çevreyi tanıma	5,9730	,8329
88. Çevre olanaklarından yararlanma	6,3784	,6811

Ek 8: Delphi Tekniği III. Tur Sonuçları Devamı

89. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6,2973	,7769
90. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	6,0270	,8329
91. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6,1892	,8445
92. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6,1622	,8979
93. Okul yönetimine katılma	5,9459	,9412
94. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,1892	1,1264
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapma
95. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6,4054	,7623
96. Özel alan ğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6,5405	,6496
97. Özel alan ğretim programını izleme ve değerlendirme	6,5405	,6053
98. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6,4054	,7623
99. Programı başarıya ulaştırabilmede evre olanaklarını kullanma	6,2162	,7124
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
100. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6,6757	,5299
101. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6,4865	,6507
102. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6,5946	,6855
103. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6,2432	,8302
104. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6,3243	,7837
III. KENDİNİ GELİŞTİRMeye İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
105. z değerlendirme yapma	6,6757	,5799
106. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6,5135	,6921
107. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6,4054	,7249
108. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma	6,7027	,5708
109. Değer'iime ve yeniliklere açık olma	6,7568	,5480
110. Yenilikleri izleme	6,7838	,5341
111. Yenilik ve değer'iimlere uyum sağlama	6,5676	,6472
112. Öğrenmeyi ğrenme	6,7297	,5602
113. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6,6216	,5940
114. Okumayı sevme	6,6486	,5383
115. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	6,0811	,8621
116. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6,4595	,6053
117. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	6,3514	,6756
118. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6,4595	,6910
119. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6,6486	,5877
120. Kendi performansını değerlendirme	6,6216	,5940
121. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6,2973	,6176
122. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6,3784	,6811
123. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma	5,5135	1,0960
124. zlk haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6,1892	,9380
125. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6,4054	,8320
126. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6,3514	,8238
127. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6,0811	,9243
128. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	6,2703	,8708
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEğerLERE İLİŞKİN YETERLİLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
129. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	6,6757	,5799
130. Dürüst olma	6,8919	,3148
131. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6,6486	,5877
132. Üst düzey bir zekaya sahip olma	5,2973	,8119

Ek 8: Delphi Tekniği III. Tur Sonuçları Devamı

133. Eğilmeme ve ilkeli olma	6,2973	,7769
134. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6,4595	,6496
135. Bir veya iki yabancı dili etkili kullanma	5,0541	1,4897
136. Analitik olma	6,1351	,7514
137. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6,6757	,7837
138. Güzel yazı yazma	6,0811	,7593
139. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6,3243	,6689
140. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	6,4595	,5575
141. Modern ve rahat giyimi benimseme	5,6757	,8836
142. (Cinsiyete dayalı) geleneksel rollerden uzak olma	5,9730	1,0668
143. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6,7297	,5082
144. İnsanları sevme	6,7838	,4793
145. Çok kültürlü eğitimi bilme	5,9459	,7798
146. AB üyelerinin kültürünü bilme	5,5405	,9005
147. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	6,5135	,6065
148. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6,4865	,6921
149. Ulusal değere sahip çıkma	6,5405	,6496
150. Evrensel değeri benimseme	6,5676	,6472
151. Çevresine örnek olma	6,5676	,6028
152. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6,5676	,6472
153. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6,6486	,5383
154. Mesleğini severek yapma	6,7027	,5199
155. Uluslararası ilişkileri bilme	5,6216	1,1390
156. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6,6486	,4840
157. Kendisiyle barışık olma	6,6757	,5299
158. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6,8108	,3971
159. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6,6486	,5383
160. Konuşma ve yazma konularında becerili olma	6,5946	,6438
161. İşine ve devama özen gösterme	6,7568	,4350
162. Açık fikirli olma	6,6757	,5799
163. Kendine güvenme	6,7568	,4947
164. Bazı toplumsal ve sosyal değere sahip olma ve bu değeri öğrencilerine benimsetme	6,2703	,9324
165. Bulunduğu ilde, ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6,5676	,5548
166. Ülkesinde ve dünyadaki sosyal, ekonomik ve politik olaylar ve gelişmelerle ilgilenme	6,4595	,6053
167. Sanatın en az bir dalında beceri sahibi olma	5,5135	,9013
168. Sırdaş olma	6,1351	,7875
169. Tasarlayıcı olma	6,2973	,7018
170. Kolaylaştırıcı olma	6,4865	,7311
171. Ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgilenme	6,3514	,5877
172. Sağlam bir karaktere ve ahlaki kişiliğe sahip olma	6,7027	,5708
173. Planlı programlı olma	6,5676	,6028
174. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6,5946	,6438
175. Dünyada geçerli olan görgü kurallarını bilme	5,9730	,8329
176. Dünya uygarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olma ve bu konuda duyarlı olma	5,9459	,8147
177. Ait olduğu mesleğin ahlak ilkelerine uygun davranma	6,6757	,5299
178. Uygun davranmayan meslektaşları uyarma	5,4865	1,0441
179. Komplekssiz olma	6,3514	,7534

Ek 9
Delphi Tekniği IV. Tur

Sayın Hocam,

“AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri” isimli doktora tez çalışması gereği gerçekleştirilen Delphi uygulamasına katıldığınız için ve akademik duyarlılığınız için öncelikle teşekkür ederim.

Bildiğiniz üzere önce açık uçlu soruyu, daha sonra sizin ve diğer uzmanların görüşlerinin gruplandırılıp derecelendirildiği likert tipi anketi yanıtladınız. Bu yanıtların standart sapma ve aritmetik ortalamalarını dikkate alıp tekrar yanıtlayarak da ortak bir uzlaşma sağlanan maddelerin ihtiyaç duyulan yeterlikler olarak belirlenmesine katkı getirdiniz. Standart sapması 1,2'nin üzerindeki maddelerin atılması planlanırken, maddelerde uzmanların ortak bir eğilim gösterdiği belirlenip standart sapması 1.00'in üzerinde ve aritmetik ortalaması 6'nın altında olan maddeler çıkartılmıştır. Diğer maddeler, AB Uyum Sürecinde ihtiyaç duyulan öğretmen yeterlikleri olarak belirlenmiştir. Bu yeterlikleri ekli dosyada gönderiyorum. Eğer hala eklemek istediğiniz bir nokta ya da bir öneriniz olursa cemkaracaoglu@yahoo.com adresine yazmanızı rica ediyorum.

Bugüne kadar getirdiğiniz katkılar için tekrar tekrar teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.
Saygılarımla

Arş. Gör. Ö. Cem KARACA OGLU
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
06590 Cebeci/Ankara
Telefon: (Cep): 0542 325 18 46 / İş: (0312) 363 33 50/3201
E-posta: Cem.Karacaoglu@education.ankara.edu.tr
ocemkar@hotmail.com
cemkaracaoglu@yahoo.com
karaca@education.ankara.edu.tr

Ek 10

IV. Delphi Turunda Son Görüşlerin Alınması İçin Gönderilen Yeterlilik Maddeleri

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6,3514	,8238
2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma	6,4324	,6472
3. Öğrenciye değer verme	6,6216	,7208
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6,4865	,6507
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	6,4595	,6910
6. Destekleyici olma	6,1622	,9284
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6,5676	,6888
8. Öğrenciyi dinleme	6,5676	,7280
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6,5405	,6910
10. Empatik davranma	6,3514	,8238
11. Güler yüzlü olma	6,2703	,9617
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6,3243	,8836
13. Öğrenciye güven verme	6,4865	,6921
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6,1622	,8665
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6,1892	,8445
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6,3514	,8238
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapm
17. Dersi planlama	6,6486	,5383
18. Materyal hazırlama	6,2973	,8454
19. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6,4324	,6888
20. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6,2973	,7018
21. Zamanı etkili kullanma	6,4595	,6910
22. Davranışı ve sınıfı yönetme	6,4865	,6921
23. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6,4865	,6507
24. Sınıfta duyguları yönetme	6,0811	,8293
25. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	6,2973	,6610
26. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6,3514	,6756
27. Yansıtıcı düşünme	6,2703	,7321
28. Yaratıcı düşünme	6,5946	,6855
29. Eleştirel düşünme	6,6486	,5877
30. Problem çözme	6,5946	,6855
31. Hoşgörülü davranma	6,3514	,7894
32. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6,7027	,6176
33. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6,4865	,6921
34. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6,3514	,8887
35. Beden dilini iyi kullanma	6,3514	,6756
36. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6,2973	,8454
37. İnceleyen ve sorgulayan olma	6,5405	,6053
38. Sabırlı olma	6,4595	,6053
39. Öğrenmeyi öğretme	6,5676	,6472
40. Demokratik olma	6,6216	,6391
41. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6,3784	,7941
42. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6,4865	,6507
43. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6,5405	,6053
44. Kendine güvenme	6,6757	,5299

Ek 10: IV. Delphi Turunda Son Görüşlerin Alınması İçin Gönderilen Yeterlilik Maddeleri Devamı

45. Öğretmenliği sevme, yaptığı işe kendini adanma	6,5946	,4977
46. Derse uygun bir giriş yapma	6,4865	,5588
47. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6,3243	,7474
48. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6,4054	,7979
49. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6,3784	,6811
50. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6,5676	,6028
51. Etkili soru sorma	6,4324	,7652
52. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde bunu gerçekleştirme	6,2162	,8211
53. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6,3514	,7894
54. Okumaya teşvik etme	6,5135	,6507
55. Dönüt verme	6,5676	,6888
56. Düzeltme kullanma	6,1892	,9380
57. Kaynak çeşitliliği yaratma	6,2973	,7403
58. Kendini iyi ifade etme	6,4054	,6438
59. Enerjik ve coşkulu olma	6,3514	,4840
60. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6,3514	,5877
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std.Sapm
61. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6,4324	,6888
62. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6,4865	,7311
63. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6,2162	,8211
64. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	6,4865	,7311
65. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6,7297	,7321
66. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme (Öğrencinin kendilerini değerlendirmesini sağlama)	6,0000	,9718
67. Öğrenci ilerlemesini izleme	6,5135	,6921
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art.Ort.	Std.Sapm
68. Çevreyi tanıma	5,9730	,8329
69. Çevre olanaklarından yararlanma	6,3784	,6811
70. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6,2973	,7769
71. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	6,0270	,8329
72. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6,1892	,8445
73. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6,1622	,8979
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
74. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6,4054	,7623
75. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6,5405	,6496
76. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	6,5405	,6053
77. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6,4054	,7623
78. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	6,2162	,7124
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
79. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6,6757	,5299
80. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6,4865	,6507
81. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6,5946	,6855
82. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6,2432	,8302
83. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6,3243	,7837

Ek 10: IV. Delphi Turunda Son Görüşlerin Alınması İçin Gönderilen Yeterlilik Maddeleri Devamı

III. KENDİNİ GELİŞTİRMeye İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
84. Öz değerlendirme yapma	6,6757	,5799
85. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6,5135	,6921
86. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6,4054	,7249
87. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma	6,7027	,5708
88. Değişime ve yeniliklere açık olma	6,7568	,5480
89. Yenilikleri izleme	6,7838	,5341
90. Yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6,5676	,6472
91. Öğrenmeyi öğrenme	6,7297	,5602
92. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6,6216	,5940
93. Okumayı sevmek	6,6486	,5383
94. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	6,0811	,8621
95. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6,4595	,6053
96. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	6,3514	,6756
97. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6,4595	,6910
98. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6,6486	,5877
99. Kendi performansını değerlendirme	6,6216	,5940
100. Gerekliğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6,2973	,6176
101. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6,3784	,6811
102. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6,1892	,9380
103. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6,4054	,8320
104. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6,3514	,8238
105. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6,0811	,9243
106. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	6,2703	,8708
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
107. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevmek ve öğrenciyi yüreklendirme	6,6757	,5799
108. Dürüst olma	6,8919	,3148
109. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6,6486	,5877
110. Eğilmeme ve ilkeli olma	6,2973	,7769
111. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6,4595	,6496
112. Analitik olma	6,1351	,7514
113. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6,6757	,7837
114. Güzel yazı yazma	6,0811	,7593
115. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6,3243	,6689
116. Doğayı sevmek ve çevreye duyarlı olma	6,4595	,5575
117. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6,7297	,5082
118. İnsanları sevmek	6,7838	,4793
119. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	6,5135	,6065
120. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6,4865	,6921
121. Ulusal değerlere sahip çıkma	6,5405	,6496
122. Evrensel değerleri benimseme	6,5676	,6472
123. Çevresine örnek olma	6,5676	,6028
124. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6,5676	,6472
125. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6,6486	,5383
126. Mesleğini severek yapma	6,7027	,5199
127. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6,6486	,4840
128. Kendisiyle barışık olma	6,6757	,5299

Ek 10: IV. Delphi Turunda Son Görüşlerin Alınması İçin Gönderilen Yeterlilik Maddeleri Devamı

129. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6,8108	,3971
130. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6,6486	,5383
131. İşine ve devama özen gösterme	6,7568	,4350
132. Açık fikirli olma	6,6757	,5799
133. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	6,2703	,9324
134. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6,5676	,5548
135. Sırdaş olma	6,1351	,7875
136. Tasarlayıcı olma	6,2973	,7018
137. Kolaylaştırıcı olma	6,4865	,7311
138. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	6,7027	,5708
139. Planlı programlı olma	6,5676	,6028
140. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6,5946	,6438
141. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	6,6757	,5299
142. Komplekssiz olma	6,3514	,7534

Ek 11

Delphi Tekniği ile Belirlenen Öğretmen Yeterlilikleri

A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencilerin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
1. Gelişim özelliklerini tanıma	6,3514	,8238
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	6,4324	,6472
3. Öğrenciyeye değer verme	6,6216	,7208
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	6,4865	,6507
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyeye rehberlik etme)	6,4595	,6910
6. Destekleyici olma	6,1622	,9284
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	6,5676	,6888
8. Öğrenciyi dinleme	6,5676	,7280
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	6,5405	,6910
10. Empatik davranma	6,3514	,8238
11. Güler yüzlü olma	6,2703	,9617
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	6,3243	,8836
13. Öğrenciyeye güven verme	6,4865	,6921
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	6,1622	,8665
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	6,1892	,8445
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	6,3514	,8238
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
17. Dersi planlama	6,6486	,5383
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme	6,4324	,6888
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	6,2973	,7018
20. Zamanı etkili kullanma	6,4595	,6910
21. Davranışı ve sınıfı yönetme	6,4865	,6921
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	6,4865	,6507
23. Sınıfta duyguları yönetme	6,0811	,8293
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	6,2973	,6610
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	6,3514	,6756
26. Yansıtıcı düşünme	6,2703	,7321
27. Yaratıcı düşünme	6,5946	,6855
28. Eleştirel düşünme	6,6486	,5877
29. Problem çözme	6,5946	,6855
30. Hoşgörülü davranma	6,3514	,7894
31. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	6,7027	,6176
32. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	6,4865	,6921
33. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	6,3514	,8887
34. Beden dilini iyi kullanma	6,3514	,6756
35. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	6,2973	,8454
36. İnceleyen ve sorgulayan olma	6,5405	,6053
37. Sabırlı olma	6,4595	,6053
38. Öğrenmeyi öğretme	6,5676	,6472
39. Demokratik olma	6,6216	,6391
40. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	6,3784	,7941
41. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	6,4865	,6507
42. Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	6,5405	,6053
43. Kendine güvenme	6,6757	,5299
44. Derse uygun bir giriş yapma	6,4865	,5588
45. Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	6,3243	,7474
46. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	6,4054	,7979
47. Ses tonunu etkili biçimde kullanma	6,3784	,6811
48. Konuyu yaşamla ilişkilendirme	6,5676	,6028

Ek 11: Delphi Tekniği ile Belirlenen Öğretmen Yeterlilikleri Devamı

49. Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kavramı gerçekleştirme	6,2162	,8211
50. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	6,3514	,7894
51. Okumaya teşvik etme	6,5135	,6507
52. Dönüt verme	6,5676	,6888
53. Düzeltme kullanma	6,1892	,9380
54. Kaynak çeşitliliği yaratma	6,2973	,7403
55. Kendini iyi ifade etme	6,4054	,6438
56. Enerjik ve coşkulu olma	6,3514	,4840
57. Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	6,3514	,5877
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
58. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	6,4324	,6888
59. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	6,4865	,7311
60. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	6,2162	,8211
61. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	6,4865	,7311
62. Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	6,7297	,7321
63. Sınav kağıtlarını iyi inceleyip yanlış noktaları işaretleme, kağıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme	6,0000	,9718
64. Öğrenci ilerlemesini izleme	6,5135	,6921
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
65. Çevreyi tanıma	5,9730	,8329
66. Çevre olanaklarından yararlanma	6,3784	,6811
67. Okulu bir kültür merkezi olarak görme	6,2973	,7769
68. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	6,0270	,8329
69. Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	6,1892	,8445
70. Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	6,1622	,8979
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlilikler	Art. Ort.	Std. Sapma
71. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	6,4054	,7623
72. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	6,5405	,6496
73. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	6,5405	,6053
74. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	6,4054	,7623
75. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	6,2162	,7124
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
76. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	6,6757	,5299
77. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	6,4865	,6507
78. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	6,5946	,6855
79. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	6,2432	,8302
80. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	6,3243	,7837
III. KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
81. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme).	6,6757	,5799
82. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	6,5135	,6921
83. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	6,4054	,7249
84. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)	6,7027	,5708
85. Değişime ve yeniliklere açık olma	6,7568	,5480
86. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama	6,7838	,5341
87. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	6,6216	,5940
88. Okumayı sevme	6,6486	,5383
89. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	6,0811	,8621

Ek 11: Delphi Tekniği ile Belirlenen Öğretmen Yeterlilikleri Devamı

90. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	6,4595	,6053
91. Okulunda kalite verimliliğın artırılmasına çaba sarf etme	6,3514	,6756
92. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	6,4595	,6910
93. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	6,6486	,5877
94. Gerektiğinde uzmanlarla işbirliğine girme	6,2973	,6176
95. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	6,3784	,6811
96. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	6,1892	,9380
97. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	6,4054	,8320
98. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	6,3514	,8238
99. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	6,0811	,9243
100. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	6,2703	,8708
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİKLER	Art. Ort.	Std. Sapma
101. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevmeye ve öğrenciyi yüreklendirme	6,6757	,5799
102. Dürüst olma	6,8919	,3148
103. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	6,6486	,5877
104. Eğilmeme ve ilkel olma	6,2973	,7769
105. Genel ve temel konularda donanımlı olma	6,4595	,6496
106. Analitik olma	6,1351	,7514
107. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	6,6757	,7837
108. Güzel yazı yazma	6,0811	,7593
109. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	6,3243	,6689
110. Doğayı sevmeye ve çevreye duyarlı olma	6,4595	,5575
111. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	6,7297	,5082
112. İnsanları sevmeye	6,7838	,4793
113. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	6,5135	,6065
114. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	6,4865	,6921
115. Ulusal değerlere sahip çıkma	6,5405	,6496
116. Evrensel değerleri benimseme	6,5676	,6472
117. Çevresine örnek olma	6,5676	,6028
118. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	6,5676	,6472
119. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	6,6486	,5383
120. Mesleğini severek yapma	6,7027	,5199
121. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	6,6486	,4840
122. Kendisiyle barışık olma	6,6757	,5299
123. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	6,8108	,3971
124. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	6,6486	,5383
125. İşine ve devama özen gösterme	6,7568	,4350
126. Açık fikirli olma	6,6757	,5799
127. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	6,2703	,9324
128. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	6,5676	,5548
129. Sırdaş olma	6,1351	,7875
130. Tasarlayıcı olma	6,2973	,7018
131. Kolaylaştırıcı olma	6,4865	,7311
132. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	6,7027	,5708
133. Planlı programlı olma	6,5676	,6028
134. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	6,5946	,6438
135. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	6,6757	,5299
136. Kompleksiz olma	6,3514	,7534

Ek 12

Öğretmen Anketi

Sayın Öğretmen,

Bu anket, “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri” isimli doktora tezi çalışmasının gereği olarak hazırlanmıştır. Öğretmenlerin kendilerini ankette belirtilen yeterlikler çerçevesinde değerlendirmeleri istenmektedir.

Anket, 137 yeterlik maddesinden oluşmaktadır. Her maddenin karşısında her biri beşer dereceden oluşan bir dereceleme ölçeği göreceksiniz. Her yeterliğe göre **kendinizi** ne düzeyde algıladığınıza ilişkin uygun bulduğunuz kutucuğu beş üzerinden puanlayarak işaretleyiniz.

Ankette adınızı belirtmenize gerek yoktur. Vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, araştırma bulgularının gerçeğe uygunluk derecesini yükseltecektir.

Teşekkürlerimle ve saygılarımla

Ö. Cem KARACAOĞLU

Ankara Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi

Aşağıdaki yeterlik maddelerine ilişkin seçeneklerden hangisi kendi durumunuzu tanımlıyorsa karşısındaki kutucuğun içine (x) işareti koyunuz. Seçeneklerdeki (1) Hiç, (2) Az, (3) Kısmen, (4) Oldukça, (5) Çok anlamını taşımaktadır Seçeneklerdeki (1) Hiç, (2) Az, (3) Kısmen, (4) Oldukça, (5) Çok anlamını taşımaktadır (5'i işaretlerseniz çok yeterliyim, 1'i işaretlerseniz hiç yeterli değilim anlamına gelmektedir).

I. MESLEK BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. Gelişim özelliklerini tanıma	0	0	0	0	0
2. İlgili ve ihtiyaçları dikkate alma	0	0	0	0	0
3. Öğrenciyi değer verme	0	0	0	0	0
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	0	0	0	0	0
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciyi rehberlik etme)	0	0	0	0	0
6. Destekleyici olma	0	0	0	0	0
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	0	0	0	0	0
8. Öğrenciyi dinleme	0	0	0	0	0
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	0	0	0	0	0
10. Empatik davranma	0	0	0	0	0
11. Güler yüzlü olma	0	0	0	0	0
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	0	0	0	0	0
13. Öğrenciyi güven verme	0	0	0	0	0
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	0	0	0	0	0
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	0	0	0	0	0
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	0	0	0	0	0
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Dersi planlama	0	0	0	0	0
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme	0	0	0	0	0
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	0	0	0	0	0
20. Zamanı etkili kullanma	0	0	0	0	0
21. Davranışı ve sınıfı yönetme	0	0	0	0	0
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	0	0	0	0	0
23. Sınıfta duyguları yönetme	0	0	0	0	0
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	0	0	0	0	0
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	0	0	0	0	0
26. Yansıtıcı düşünme	0	0	0	0	0
27. Yaratıcı düşünme	0	0	0	0	0
28. Eleştirel düşünme	0	0	0	0	0
29. Problem çözme	0	0	0	0	0
30. Hoşgörülü davranma	0	0	0	0	0
31. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	0	0	0	0	0
32. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	0	0	0	0	0
33. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	0	0	0	0	0
34. Beden dilini iyi kullanma	0	0	0	0	0
35. Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	0	0	0	0	0

36.İnceleyen ve sorgulayan olma	0	0	0	0	0
37.Sabırlı olma	0	0	0	0	0
38.Öğrenmeyi öğretme	0	0	0	0	0
39.Demokratik olma	0	0	0	0	0
40.Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	0	0	0	0	0
41.Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	0	0	0	0	0
42.Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	0	0	0	0	0
43.Kendine güvenme	0	0	0	0	0
44.Derse uygun bir giriş yapma	0	0	0	0	0
45.Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	0	0	0	0	0
46.Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	0	0	0	0	0
47.Ses tonunu etkili kullanma	0	0	0	0	0
48.Konuyu yaşamla ilişkilendirme	0	0	0	0	0
49.Etkili soru sorma	0	0	0	0	0
50.Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kavramı gerçekleştirme	0	0	0	0	0
51.Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	0	0	0	0	0
52.Okumaya teşvik etme	0	0	0	0	0
53.Dönüt verme	0	0	0	0	0
54.Düzeltilme kullanma	0	0	0	0	0
55.Kaynak çeşitliliği yaratma	0	0	0	0	0
56.Kendini iyi ifade etme	0	0	0	0	0
57.Enerjik ve coşkulu olma	0	0	0	0	0
58.Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmaya dikkat etme	0	0	0	0	0
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59.Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	0	0	0	0	0
60.Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	0	0	0	0	0
61.Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	0	0	0	0	0
62.Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	0	0	0	0	0
63.Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	0	0	0	0	0
64.Sınav kâğıtlarını iyi inceleyip yanlışları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzelttirme	0	0	0	0	0
65.Öğrenci ilerlemesini izleme	0	0	0	0	0
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
66.Çevreyi tanıma	0	0	0	0	0
67.Çevre olanaklarından yararlanma	0	0	0	0	0
68.Okulu bir kültür merkezi olarak görme	0	0	0	0	0
69.Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	0	0	0	0	0
70.Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	0	0	0	0	0
71.Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	0	0	0	0	0
E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
72. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	0	0	0	0	0
73. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	0	0	0	0	0
74. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	0	0	0	0	0
75. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	0	0	0	0	0
76. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	0	0	0	0	0

II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
77. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	0	0	0	0	0
78. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	0	0	0	0	0
79. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	0	0	0	0	0
80. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	0	0	0	0	0
81. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	0	0	0	0	0
III. KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
82. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme).	0	0	0	0	0
83. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	0	0	0	0	0
84. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	0	0	0	0	0
85. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)	0	0	0	0	0
86. Değişime ve yeniliklere açık olma	0	0	0	0	0
87. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama	0	0	0	0	0
88. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	0	0	0	0	0
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
89. Okumayı sevme	0	0	0	0	0
90. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	0	0	0	0	0
91. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	0	0	0	0	0
92. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	0	0	0	0	0
93. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	0	0	0	0	0
94. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	0	0	0	0	0
95. Gerekliğinde uzmanlarla işbirliğine girme	0	0	0	0	0
96. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	0	0	0	0	0
97. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	0	0	0	0	0
98. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	0	0	0	0	0
99. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	0	0	0	0	0
100. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	0	0	0	0	0
101. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	0	0	0	0	0
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
102. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	0	0	0	0	0
103. Dürüst olma	0	0	0	0	0
104. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	0	0	0	0	0
105. Eğilmeme ve ilkel olma	0	0	0	0	0
106. Genel ve temel konularda donanımlı olma	0	0	0	0	0
107. Analitik olma	0	0	0	0	0
108. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	0	0	0	0	0
109. Güzel yazı yazma	0	0	0	0	0
110. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	0	0	0	0	0
111. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	0	0	0	0	0
112. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	0	0	0	0	0
113. İnsanları sevme	0	0	0	0	0
114. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	0	0	0	0	0
115. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	0	0	0	0	0
116. Ulusal değerlere sahip çıkma	0	0	0	0	0
117. Evrensel değerleri benimseme	0	0	0	0	0
118. Çevresine örnek olma	0	0	0	0	0
119. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	0	0	0	0	0

120. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	0	0	0	0	0
121. Mesleğini severek yapma	0	0	0	0	0
122. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	0	0	0	0	0
123. Kendisiyle barışık olma	0	0	0	0	0
124. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	0	0	0	0	0
125. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	0	0	0	0	0
126. İşine ve devama özen gösterme	0	0	0	0	0
127. Açık fikirli olma	0	0	0	0	0
128. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	0	0	0	0	0
129. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	0	0	0	0	0
130. Sırdaş olma	0	0	0	0	0
131. Tasarlayıcı olma	0	0	0	0	0
132. Kolaylaştırıcı olma	0	0	0	0	0
133. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	0	0	0	0	0
134. Planlı programlı olma	0	0	0	0	0
135. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	0	0	0	0	0
136. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	0	0	0	0	0
137. Kompleksiz olma	0	0	0	0	0

Ek 13
Öğretmen Bilgi Formu

Aşağıdaki soruların altındaki seçeneklerden hangisi durumunuzu tanımlıyorsa karşısındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

2. Yaşınız

() 20-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40
() 41 ve yukarısı

3. Öğretmenlik kıdeminiz.

() 0-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl
() 21-25 yıl () 26-30 yıl () 31 yıl ve üzeri

4. Çalıştığınız kurumun düzeyi

() İlköğretim I. Kademe
() İlköğretim II. Kademe
() Ortaöğretim

Branşınız

5. Mezun olduğunuz okul

() Eğitim Fakültesi
() Eğitim Yüksek Okulu
() İlköğretmen okulu
() Eğitim Enstitüsü
() Eğitim Önlisans-AÖF Lisans Tamamlama
() Eğitim Fakültesi Dışında Başka Bir Lisans Programı

Lütfen yazınız

6. Öğretmenlik formasyonu dersleri aldınız mı?

() Evet () Hayır

7. Herhangi bir hizmet içi eğitim programına katıldınız mı?

() Evet () Hayır

8. Cevabınız evet ise kaç farklı hizmet içi eğitim programına katıldınız?

() 1

() 2

() 3

() 4

() 5 ve daha fazla

9. Öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz?

() Evet () Hayır

Ek 14
Öğretmen Adayı Anketi

Sayın Öğretmen Adayı,

Bu anket, “AB Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri” başlıklı doktora tezi çalışması gereği hazırlanmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenleri ankette belirtilen yeterlikler çerçevesinde değerlendirmeleri istenmektedir.

Anket, 137 yeterlik maddesinden oluşmaktadır. Her maddenin karşısında her biri beşer dereceden oluşmakta olan bir dereceleme ölçeği göreceksiniz. Her yeterliğe göre, uygulamaya gidip izlediğiniz **öğretmeni** ne düzeyde algıladığınıza ilişkin görüşünüzü uygun bulduğunuz kutucuğu beş üzerinden puanlayarak işaretleyiniz.

Ankette adınızı belirtmenize gerek yoktur. Vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, araştırma bulgularının gerçeğe uygunluk derecesini yükseltecektir.

Teşekkürlerimle ve saygılarımla
Ö. Cem KARACAOĞLU
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi

Üniversiteniz:

Fakülteniz ve bölümünüz:

Aşağıdaki yeterlik maddelerine ilişkin seçeneklerden hangisi uygulamaya gittiğiniz okulda izlediğiniz öğretmeni tanımlıyorsa karşısındaki kutucuğun içine (x) işareti koyunuz. Her maddeye ilişkin olarak uygulamaya gittiğiniz okulda izlediğiniz öğretmeni değerlendirmeniz beklenmektedir. Seçeneklerdeki (1) Hiç, (2) Az, (3) Kısmen, (4) Oldukça, (5) Çok anlamını taşımaktadır (5'i işaretlerseniz çok yeterli, 1'i işaretlerseniz hiç yeterli değil anlamına gelmektedir).

I. MESLEK BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
A- Öğrenciyi Tanımaya ve Öğrencinin Gelişimini Sağlamaya İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. Gelişim özelliklerini tanıma	0	0	0	0	0
2. İlgı ve ihtiyaçları dikkate alma	0	0	0	0	0
3. Öğrenciye değer verme	0	0	0	0	0
4. Söylediklerini yapıp gösterme ve sözünde durma (model olma)	0	0	0	0	0
5. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	0	0	0	0	0
6. Destekleyici olma	0	0	0	0	0
7. Öğrencilerin kişiliklerine ve gelişebilirliklerine saygı duyma	0	0	0	0	0
8. Öğrenciyi dinleme	0	0	0	0	0
9. Cesaretlendirme ve teşvik etme	0	0	0	0	0
10. Empatik davranma	0	0	0	0	0
11. Güler yüzlü olma	0	0	0	0	0
12. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine yardımcı olma	0	0	0	0	0
13. Öğrenciye güven verme	0	0	0	0	0
14. Öğrencilerin öğrenme stillerine önem verme	0	0	0	0	0
15. Öğrencilerde özdenetimi sağlama	0	0	0	0	0
16. Öğrencilerde içsel motivasyonu geliştirme	0	0	0	0	0
B- Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Dersi planlama	0	0	0	0	0
18. Öğrenme ortamlarını düzenleme	0	0	0	0	0
19. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme	0	0	0	0	0
20. Zamanı etkili kullanma	0	0	0	0	0
21. Davranışı ve sınıfı yönetme	0	0	0	0	0
22. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	0	0	0	0	0
23. Sınıfta duyguları yönetme	0	0	0	0	0
24. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	0	0	0	0	0
25. Sınıf kurallarını öğrencilerle belirleme ve bu kuralların uygulanmasını izleme	0	0	0	0	0
26. Yansıtıcı düşünme	0	0	0	0	0
27. Yaratıcı düşünme	0	0	0	0	0
28. Eleştirel düşünme	0	0	0	0	0
29. Problem çözme	0	0	0	0	0
30. Hoşgörülü davranma	0	0	0	0	0

31.Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	0	0	0	0	0
32.Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	0	0	0	0	0
33.Bilgi ve iletişim teknolojilerinde donanımlı olma	0	0	0	0	0
34.Beden dilini iyi kullanma	0	0	0	0	0
35.Araştırma formasyonuna ve anlayışına sahip olma	0	0	0	0	0
36.İnceleyen ve sorgulayan olma	0	0	0	0	0
37.Sabırlı olma	0	0	0	0	0
38.Öğrenmeyi öğretme	0	0	0	0	0
39.Demokratik olma	0	0	0	0	0
40.Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	0	0	0	0	0
41.Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma	0	0	0	0	0
42.Öğrencilerin dikkatini konunun üzerine çekme	0	0	0	0	0
43.Kendine güvenme	0	0	0	0	0
44.Derse uygun bir giriş yapma	0	0	0	0	0
45.Öğrencilerde yanlış gelişmiş kavramları belirleme	0	0	0	0	0
46.Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	0	0	0	0	0
47.Ses tonunu etkili kullanma	0	0	0	0	0
48.Konuyu yaşamla ilişkilendirme	0	0	0	0	0
49.Etkili soru sorma	0	0	0	0	0
50.Olumlu benlik kavramına sahip olma ve öğrencilerde olumlu benlik kavramı gerçekleştirme	0	0	0	0	0
51.Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	0	0	0	0	0
52.Okumaya teşvik etme	0	0	0	0	0
53.Dönüt verme	0	0	0	0	0
54.Düzeltilme kullanma	0	0	0	0	0
55.Kaynak çeşitliliği yaratma	0	0	0	0	0
56.Kendini iyi ifade etme	0	0	0	0	0
57.Enerjik ve coşkulu olma	0	0	0	0	0
58.Öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmaya dikkat etme	0	0	0	0	0
C- Öğrenmeyi, Gelişimi İzlemeye ve Değerlendirmeye İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59.Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme	0	0	0	0	0
60.Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin konu alanındaki öğrenmelerini ölçme	0	0	0	0	0
61.Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	0	0	0	0	0
62.Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme	0	0	0	0	0
63.Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma	0	0	0	0	0
64.Sınav kâğıtlarını iyi inceleyip yanlışları işaretleme, kâğıtları sınıfta dağıtarak yanlışlarının öğrencinin kendisine düzeltirme	0	0	0	0	0
65.Öğrenci ilerlemesini izleme	0	0	0	0	0
D- Okul, Aile, Meslektaş ve Toplum İlişkilerine İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
66.Çevreyi tanıma	0	0	0	0	0
67.Çevre olanaklarından yararlanma	0	0	0	0	0
68.Okulu bir kültür merkezi olarak görme	0	0	0	0	0
69.Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsız olma	0	0	0	0	0
70.Aile katılımı ve aile ile işbirliği sağlama	0	0	0	0	0
71.Ana, baba, veli, meslektaş, okul içi ve dışındaki diğer kişilerle olumlu ve etkili iletişim kurma	0	0	0	0	0

E- Programa ve İçeriğe İlişkin Mesleki Yeterlikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
72. Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri bilgisi	0	0	0	0	0
73. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi	0	0	0	0	0
74. Özel alan öğretim programını izleme ve değerlendirme	0	0	0	0	0
75. Hedef ve hedef davranışları (kazanımları) açık bir biçimde ifade etme	0	0	0	0	0
76. Programı başarıya ulaştırabilmede çevre olanaklarını kullanma	0	0	0	0	0
II- ALAN BİLGİSİNE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
77. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	0	0	0	0	0
78. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	0	0	0	0	0
79. Bilimdeki ve alanındaki gelişmeleri izleme	0	0	0	0	0
80. Alanında yapılan bilimsel çalışmalara katılma	0	0	0	0	0
81. Bilginin kaynağını araştırma ve kanıt isteme	0	0	0	0	0
III. KENDİNİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
82. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme).	0	0	0	0	0
83. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama	0	0	0	0	0
84. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme	0	0	0	0	0
85. Yaşam boyu öğrenen ve kendini geliştiren olma (Öğrenmeyi öğrenme)	0	0	0	0	0
86. Değişime ve yeniliklere açık olma	0	0	0	0	0
87. Yenilikleri izleme, yenilik ve değişmelere uyum sağlama	0	0	0	0	0
88. İşbirliğine, takım çalışmasına açık olma	0	0	0	0	0
89. Okumayı sevme	0	0	0	0	0
90. Araştırma (Eylem Araştırmaları/Action Research) yapma	0	0	0	0	0
91. Kendi kişisel vizyonunu geliştirme	0	0	0	0	0
92. Okulunda kalite verimliliğin artırılmasına çaba sarf etme	0	0	0	0	0
93. Sürekli olarak "Bunu daha iyi nasıl gerçekleştiririz?" sorusunu sorarak derse hazırlık yapma	0	0	0	0	0
94. Kendini geliştirme fırsatlarını değerlendirme	0	0	0	0	0
95. Gerekliğinde uzmanlarla işbirliğine girme	0	0	0	0	0
96. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	0	0	0	0	0
97. Özlük haklarına ilişkin (atama, tayin, terfi, nakil vb) konularda haklarını arama	0	0	0	0	0
98. Teknolojiyi mesleki ve kişisel gelişimi için kullanma	0	0	0	0	0
99. Araştırma ve sorgulama alışkanlığını geliştirme	0	0	0	0	0
100. Mesleki gelişimini sağlayacak ortamlara girme (Mesleki örgütlere katılma ve sorumluluk alma)	0	0	0	0	0
101. Mesleğindeki sorunlara duyarlı olma ve çözüme katkı getirme	0	0	0	0	0
IV- ULUSAL VE ULUSLARARASI DEĞERLERE İLİŞKİN YETERLİKLER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
102. Ülkesini, ulusunu, öğrencisini sevme ve öğrenciyi yüreklendirme	0	0	0	0	0
103. Dürüst olma	0	0	0	0	0
104. Bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olma	0	0	0	0	0
105. Eğilmeme ve ilkelî olma	0	0	0	0	0
106. Genel ve temel konularda donanımlı olma	0	0	0	0	0
107. Analitik olma	0	0	0	0	0
108. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	0	0	0	0	0
109. Güzel yazı yazma	0	0	0	0	0
110. Sanata ve estetiğe duyarlı olma	0	0	0	0	0
111. Doğayı sevme ve çevreye duyarlı olma	0	0	0	0	0
112. Sorumluluk duygusu gelişmiş olma	0	0	0	0	0
113. İnsanları sevme	0	0	0	0	0
114. Türk kültürünü tanıma ve benimseme	0	0	0	0	0
115. Toplumla ilgili nitelikleri bilme	0	0	0	0	0

116. Ulusal değerlere sahip çıkma	0	0	0	0	0
117. Evrensel değerleri benimseme	0	0	0	0	0
118. Çevresine örnek olma	0	0	0	0	0
119. Çağdaş bir insanın sahip olması gereken becerilerle (bilgisayar, internet, vb.) donanımlı olma	0	0	0	0	0
120. Çağdaş gelişmelerden haberdar olma	0	0	0	0	0
121. Mesleğini severek yapma	0	0	0	0	0
122. Davranışları ve kişiliği ile öğrencilerine ve topluma örnek olma	0	0	0	0	0
123. Kendisiyle barışık olma	0	0	0	0	0
124. Atatürk ilke ve devrimlerini özümsemiş, laik ve demokratik olma	0	0	0	0	0
125. Konuları, olayları, olguları akılcı biçimde değerlendirme	0	0	0	0	0
126. İşine ve devama özen gösterme	0	0	0	0	0
127. Açık fikirli olma	0	0	0	0	0
128. Bazı toplumsal ve sosyal değerlere sahip olma ve bu değerleri öğrencilerine benimsetme	0	0	0	0	0
129. Ülkesinde ve dünyada olup bitenle ilgilenme	0	0	0	0	0
130. Sırdaş olma	0	0	0	0	0
131. Tasarlayıcı olma	0	0	0	0	0
132. Kolaylaştırıcı olma	0	0	0	0	0
133. Sağlam bir karaktere ve kişiliğe sahip olma	0	0	0	0	0
134. Planlı programlı olma	0	0	0	0	0
135. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	0	0	0	0	0
136. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	0	0	0	0	0
137. Kompleksiz olma	0	0	0	0	0

Ek 15

GÖZLEM FORMU

1 = Hiç, 2 = Az, 3 = Kısmen, 4 = Oldukça, 5 = Çok

Gözlenen Yeterlilikler	1	2	3	4	5
1. Öğrencinin ilgi ve ihtiyacını dikkate alma					
2. Öğrenciye değer verme					
3. Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)					
4. Destekleyici olma					
5. Öğrencinin kişiliğine ve gelişebilirliğine saygı duyma					
6. Öğrenciyi dinleme					
7. Öğrenciyi cesaretlendirme ve teşvik etme					
8. Empatik davranma					
9. Güler yüzlü olma					
10. Öğrenciye güven verme					
11. Öğrencide özdenetim sağlama					
12. Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme					
13. Derse planlı gelme					
14. Öğrenme ortamını düzenleme					
15. Zamanı etkili kullanma					
16. Davranışı ve sınıfı yönetme					
17. Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma					
18. Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma					
19. Sabırlı ve demokratik olma, hoşgörülü davranma					
20. Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma					
21. Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma					
22. Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)					
23. Beden dilini etkili kullanma					
24. İnceleyen ve sorgulayan olma					
25. Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama					
26. Öğrencinin dikkatini konuya çekme					
27. Kendine güvenme					
28. Derse giriş yapma					
29. Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme					
30. Ses tonunu etkili kullanma					
31. Konuyu yaşamla ilişkilendirme					
32. Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma					
33. Okumaya teşvik etme					
34. Dönüt verme					
35. Düzeltme kullanma					
36. Kaynak çeşitliliği yaratma					
37. Kendini iyi ifade etme					
38. Enerjik ve coşkulu olma					
39. Materyal hazırlama ve kullanma, öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmaya dikkat etme					
40. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme					
41. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama					
42. Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme					
43. Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme					
44. Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)					
45. Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme					
46. Genel ve temel konularda donanımlı olma					
47. Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)					
48. Mesleğini severek yapma					
49. İşine ve devama özen gösterme					
50. Açık fikirli olma					
51. Planlı programlı olma					
52. Sorun çözme becerilerini uygulayan olma					
53. Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma					

Ek 16
Görüşme Formu

1. Türkiye'deki öğretmenleri nasıl buluyorsunuz? Öğretmenler gerekli yeterliliklere sahip mi?
2. Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler açısından kendinizi nasıl buluyorsunuz?
3. Sizce öğretmenlerin sahip olması gereken en önemli yeterlilikler nelerdir? Bir öğretmen nasıl olmalıdır?

Ek 17

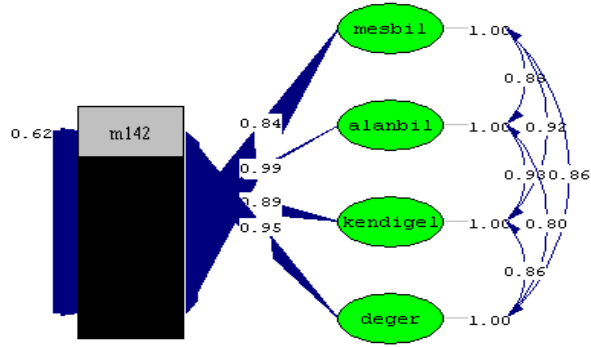
Anket Formu Faktör Analizi Sonucu

Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
1.	0.62	0.62	51.	0.77	0.76	101.	0.75	0.75
2.	0.69	0.69	52.	0.63	0.62	102.	0.76	0.76
3.	0.62	0.61	53.	0.73	0.72	103.	0.75	0.74
4.	0.66	0.65	54.	0.68	0.67	104.	0.63	0.62
5.	0.73	0.72	55.	0.75	0.74	105.	0.75	0.74
6.	0.70	0.70	56.	0.77	0.76	106.	0.74	0.74
7.	0.73	0.72	57.	0.80	0.80	107.	0.80	0.80
8.	0.75	0.74	58.	0.79	0.78	108.	0.68	0.68
9.	0.75	0.74	59.	0.74	0.73	109.	0.60	0.59
10.	0.76	0.76	60.	0.76	0.76	110.	0.76	0.75
11.	0.60	0.59	61.	0.76	0.76	111.	0.77	0.76
12.	0.75	0.75	62.	0.74	0.74	112.	0.77	0.76
13.	0.78	0.77	63.	0.69	0.69	113.	0.71	0.71
14.	0.73	0.73	64.	0.56	0.55	114.	0.67	0.66
15.	0.75	0.74	65.	0.72	0.72	115.	0.68	0.67
16.	0.75	0.74	66.	0.51	0.51	116.	0.62	0.61
17.	0.62	0.61	67.	0.62	0.62	117.	0.69	0.68
18.	0.72	0.71	68.	0.74	0.74	118.	0.77	0.76
19.	0.73	0.73	69.	0.71	0.70	119.	0.67	0.66
20.	0.66	0.65	70.	0.67	0.69	120.	0.69	0.69
21.	0.62	0.62	71.	0.75	0.74	121.	0.68	0.67
22.	0.56	0.55	72.	0.65	0.64	122.	0.80	0.80
23.	0.75	0.74	73.	0.68	0.68	123.	0.77	0.76
24.	0.74	0.73	74.	0.74	0.74	124.	0.67	0.66
25.	0.66	0.66	75.	0.76	0.76	125.	0.82	0.82
26.	0.71	0.71	76.	0.78	0.77	126.	0.73	0.72
27.	0.76	0.76	77.	0.70	0.69	127.	0.77	0.76
28.	0.74	0.74	78.	0.77	0.76	128.	0.72	0.72
29.	0.81	0.81	79.	0.73	0.72	129.	0.70	0.69
30.	0.74	0.74	80.	0.67	0.66	130.	0.74	0.73
31.	0.79	0.79	81.	0.76	0.76	131.	0.84	0.83
32.	0.79	0.79	82.	0.81	0.81	132.	0.82	0.81
33.	0.74	0.74	83.	0.80	0.80	133.	0.77	0.76
34.	0.77	0.77	84.	0.80	0.80	134.	0.77	0.76
35.	0.68	0.68	85.	0.81	0.81	135.	0.82	0.81
36.	0.79	0.79	86.	0.83	0.83	136.	0.79	0.78
37.	0.65	0.64	87.	0.80	0.80	137.	0.74	0.73
38.	0.82	0.81	88.	0.80	0.79			
39.	0.76	0.76	89.	0.73	0.73			
40.	0.76	0.76	90.	0.74	0.74			
41.	0.77	0.77	91.	0.77	0.77			
42.	0.76	0.75	92.	0.77	0.76			
43.	0.67	0.66	93.	0.80	0.80			
44.	0.77	0.77	94.	0.84	0.84			
45.	0.75	0.75	95.	0.77	0.77			
46.	0.78	0.77	96.	0.79	0.78			
47.	0.71	0.70	97.	0.34	0.33			
48.	0.75	0.74	98.	0.75	0.75			
49.	0.79	0.79	99.	0.81	0.80			
50.	0.83	0.82	100.	0.73	0.72			
Açıklanan Varyans=% 54			KMO= 0.94			Barlett Testi= 32396.15, P=0.000		

Ek 18

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Chi-Square=26705.85, df=9863, P-value=0.00000, RMSEA=0.000

Ek 19

Anketteki Her Bir Alt Faktör İçin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör IA Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
1	.64	.60
2	.74	.70
3	.78	.75
4	.65	.61
5	.79	.76
6	.72	.78
7	.83	.80
8	.80	.76
9	.84	.81
10	.81	.77
11	.69	.65
12	.81	.78
13	.84	.82
14	.78	.75
15	.78	.75
16	.80	.77
Açıklanan Varyans=%61.07	Özdeğer=9.77	Cronbach- Alpha=.96
Faktör IB Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
17	.59	.58
18	.71	.69
19	.74	.73
20	.65	.63
21	.66	.64
22	.62	.60
23	.77	.75
24	.75	.74
25	.71	.70
26	.76	.75
27	.82	.80
28	.77	.75
29	.80	.78
30	.72	.70
31	.81	.80
32	.83	.81
33	.75	.73
34	.78	.76
35	.76	.74
36	.77	.76
37	.64	.62
38	.83	.81
39	.74	.72
40	.76	.74
41	.77	.75
42	.78	.76
43	.66	.64
44	.77	.75
45	.78	.76
46	.77	.75
47	.71	.70
48	.77	.75
49	.79	.78
50	.80	.79
51	.75	.73
52	.65	.62
53	.70	.68
54	.65	.63
55	.74	.72
56	.73	.72
57	.79	.77
58	.77	.75
Açıklanan Varyans=%55.45	Özdeğer=23.29	Cronbach- Alpha=.98

Faktör IC Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
59	.77	.68
60	.85	.78
61	.87	.80
62	.87	.80
63	.68	.59
64	.73	.64
65	.83	.76
Açıklanan Varyans=%65.33	Özdeğer=4.57	Cronbach- Alpha=.90
Faktör ID Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
66	.74	.64
67	.81	.73
68	.84	.77
69	.88	.82
70	.86	.80
71	.86	.79
Açıklanan Varyans=%70.19	Özdeğer=4.21	Cronbach- Alpha=.91
Faktör IE Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
72	.81	.70
73	.87	.78
74	.88	.80
75	.83	.73
76	.81	.70
Açıklanan Varyans=%70.99	Özdeğer=3.55	Cronbach- Alpha=.89
Faktör II Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
77	.75	.62
78	.84	.74
79	.86	.77
80	.82	.71
81	.85	.76
Açıklanan Varyans=%68.86	Özdeğer=3.44	Cronbach- Alpha=.88
Faktör III Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
82	.84	.81
83	.84	.82
84	.78	.76
85	.87	.85
86	.85	.83
87	.84	.82
88	.78	.75
89	.76	.74
90	.81	.79
91	.82	.80
92	.83	.81
93	.85	.82
94	.87	.85
95	.81	.79
96	.80	.77
97	.41	.38
98	.80	.78
99	.85	.83
100	.78	.76
101	.77	.75
Açıklanan Varyans=%65.35	Özdeğer=13.07	Cronbach- Alpha=.97

Ek 19: Anketteki Her Bir Alt Faktör İçin Faktör Analizi Sonuçları Devamı

Faktör IV Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde- Toplam Korelasyonu
102	.80	.77
103	.83	.81
104	.71	.69
105	.74	.72
106	.74	.73
107	.76	.74
108	.69	.68
109	.62	.60
110	.73	.72
111	.80	.78
112	.81	.80
113	.80	.78
114	.76	.74
115	.75	.72
116	.70	.68
117	.74	.72
118	.42	.40
119	.64	.63
120	.72	.70
121	.74	.73
122	.83	.82
123	.82	.80
124	.74	.72
125	.81	.79
126	.77	.76
127	.80	.78
128	.78	.76
129	.71	.70
130	.76	.75
131	.81	.80
132	.82	.81
133	.80	.78
134	.74	.72
135	.81	.79
136	.82	.81
137	.77	.75
Açıklanan Varyans=%57.93	Özdeğer=20.85	Cronbach- Alpha=.97
Açıklanan Toplam Varyans= %48.28		
Tüm Ölçek için Cronbach-Alpha=.83		
KMO=0.56		